

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BREVE FRA OG TIL CHRISTIAN WINTHER · IV

BREVE
fra og til
Christian Winther

Ved
MORTEN BORUP

IV
Kommentar

Udgivet af
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

KØBENHAVN
C. A. REITZELS BOGHANDEL
1974

Denne bog er sat med Intertype Aldus og trykt i
Krohns Bogtrykkeri
på 85 gram tonet offset 202
Indbindingen er udført af
Harry Fløistrups Bogbinderi
Oplag: 600 eksemplarer
© Indledning og kommentar:
Morten Borup 1974

ISBN 87 87504 03 0
ISBN 87 87504 04 9 komplet

INDLEDNING

Allerede Aaret efter at Christian Winther var død, opstod hos hans Enke Ønsket om at udgive en Del af hans Korrespondance. Mærkeligt nok blev det ikke hans gamle Forlag C. A. Reitzel, der kom til at realisere Tanken; efter at Carl Ploug havde faaet forelagt Manuskriptet, som han med sit eget Udtryk „gennembladede“, kom han til det Resultat, at Materialet ikke tjente til at „bidrage til Chr. W.s Ære“, og fraraadede ogsaa af rent diskretionære Grunde en Udgivelse. Heldigvis holdt Julie Winther fast ved sin Plan og fik ved F. L. Liebenbergs Assistance et Udvalg af „Breve fra og til Christian Winther“ bragt i Stand, som P. G. Philipsen i 1880 paatog sig at være Forlægger af. Denne Udgave er nu altsaa henved 100 Aar gammel og trænger i mere end een Henseende til en Afløser. Meget af hvad man maatte afstaa fra at lade fremkomme paa Tryk saa kort Tid efter Digterens Død, kan nu uden Betænkelighed offentliggøres. Liebenberg, der gennem den senere Del af Digterens Liv havde staaet ham nær og ydet ham utrættelig Hjælp med Korrekturlæsning og andet kedsommeligt Arbejde, som Winther ikke var nogen Ynder af, fik desværre ikke frie Hænder. Brevudgaven er blevet til under Julies ængstelige Censur; det er hende, der har bestemt, hvad der skulde stryges og ændres i Brevene, og skrevet Udkast til det meste af Indledningen – hendes egenhændige Manuskript findes i Bakkehussamlingen. Som pudsige Eksempler paa hendes – og hendes Samtids – victorianske Smag kan anføres, at hvor der i et Brev til Bødtcher (I 74) tales om Capri, hvor „Tiber havde opbygget sit prægtige Horehuus“, rettes det ærbart til „Duehuus“, og Ordet „geil“, der forekommer to Gange i et udateret Brev til Abrahams (I 20 f.), erstattes med det aabenbart mindre anstødelige „vellystig“. Ved et Tilfælde

er man ogsaa i Stand til at kontrollere en karakteristisk Udeladelse: i Winthers Brev 9/3 1837 til Chr. Agerskov, hvor han taler om at underholde sine Damebekendtskaber med en Beretning om et nylig afholdt Studenterbal, staar der i Liebenbergs Udgave: „Jeg seer allerede de tindrende Øine, jeg seer dine vendte til mig, og jeg forgaaer næsten allerede ved Tanken“, men i det originale Brev hedder det med tydelig Adresse til Julie Werliin: „Jeg seer allerede de tindrende Øine – især et Par sorte, 'raben-kohlen-pechscharze, schwimmende-flimmernde, funkelnde', som med deres galvaniske Kraft har sat lidt Liv i den halvdøde Tudse i min venstre Side, saa den har trukket lidt med det ene Bagbeen, – jeg seer dem vendte til mig, og jeg forgaaer næsten allerede ved Tankens Uørlighed af Uhyre“ (I 124). Alligevel kom Brevene – tilligemed en lille Efterslæt af „Efterladte Digte“ 1879, ogsaa besørget af Liebenberg – som en kærkommen sidste Hilsen fra Digteren til det danske Publikum.

Skæbnen har ikke været hans efterladte Papirer udelt blid. Efter Julies Død i 1881 overgik de til hendes Søn, Fuldmægtig i Finansministeriet Henri Werliin, og da han uden at have naaet at gennemlæse sine Forældres skriftlige Efterladenskaber døde i 1892, tilfaldt det efter hans Ønske hans Ven og Eksekutor, daværende Fuldmægtig i Krigsministeriet, senere titulær Professor Rasmus Øllgaard Nielsen, at forvalte de wintherske Papirer. I Overensstemmelse med Werliins Villie tilintetgjorde han Breve, som skønnedes at være af for privat eller personlig Karakter, et Hverv, som efter hans Brev af 9/9 1916 til Hans Brix (Ny kgl. Saml. 2662 fol. I 1) voldte ham store Bekymringer, og Knud Bokkenheuser fremhæver („Da man var ung“ 185), at ingen kunde have røgtet det paa en forsvarligere og mere taktfuld Maade. Resten blev overdraget til Det kgl. Bibliotek. Foruden Liebenberg har først og fremmest Nicolaj Bøgh indlagt sig Fortjeneste af Winther-Forskningen ved i Aarene 1893–1901 at udsende en næsten 1200 Sider stor Winther-Biografi, som ved sit Væld af biografiske Oplysninger er blevet grundlæggende

for Studiet af Digterens Liv. En æstetisk Vurdering indlader han sig ikke paa; her er det Georg Brandes, der med sit Essay, skrevet endnu mens Digteren levede, og et halvhundrede Aar senere Oluf Friis med sine Karakteristikker i „Dansk biografisk Leksikon“ og „Politikens Litteraturhistorie“, men navnlig ved sine Indledning til 3-Binds Udgaven af „Poetiske Skrifter“ (1927–29) og Monografien „Hjortens Flugt“ (1961), har givet os de afgørende Træk i Digterens Fysiognomi og klarlagt hans Hovedværks indviklede Genesis. Nicolaj Bøghs Indsats ligger paa et andet Omraade; han var en Samlernatur, der med en sjælden Utrættelighed har fremskaffet Oplysninger om stort og smaat i Winthers Liv og til dette Formaal har kastet sine Garn ud overalt, sat sig i Forbindelse med Mennesker, der har kendt eller haft Tilknytning til Digteren, og i det Omfang, det har været ham muligt, indlemmet Breve og Aktstykker, han derved fik fat paa, i sin meget værdifulde saakaldte „Bakkehussamling“, der nu er deponeret i Frederiksberg Kommunebiblioteker. At han af og til har været for ukritisk og taget en og anden Sladderhistorie for gode Varer, bør ikke forringe den Taknemmelighed, Eftertiden skylder ham. Unægtelig lider hans Værk – som andre af lignende Art fra samme Periode – af visse Mangler i Gengivelsen af Breve; Ortografien er hans egen, og hvor han ikke har kunnet læse Teksten, springer han uden videre den paagældende Passus over. Dertil kommer det temmelig uheldige Forhold, at Brevene undertiden er skaaret over og deres Indhold meddelt paa forskellige Steder i Værket, alt efter hvor de passede ind i den biografiske Sammenhæng.

Da jeg til Brug for denne nye Udgave gennemgik hele det Brevmateriale, der er trykt, var det mig en Skuffelse at konstatere, hvor mange af Originalerne til de Breve, Liebenberg og Bøgh har haft i deres Hænder, der var sporløst forsvundet. I nogen Grad skyldes det maaske den Opfattelse, man i tidligere Tider havde, at naar et Manuskript engang var blevet trykt, havde det ikke længere nogen Værdi. For de to Udgiveres Efterfølger har Vejen været den ved Efterlysninger i et Par store

Hovedstadsblade og ved Henvendelse til Efterkommere af Familien og andre Adressater at søge at fremskaffe noget af det tabte, hvad der undertiden er kronet med Held, men ogsaa har givet Skuffelser. Heldigvis er der en stærk Familiefølelse inden for den Slægt, Chr. Winther ved sin Moders Giftermaal med Biskop Rasmus Møller kom til at tilhøre, som bl. a. har givet sig et smukt og for Personalthistorien overmaade værdifuldt Resultat ved Udgivelsen af Fru Lise Lunds Slægtstavle „Biskop Rasmus Møllers Slægt“ (1969), et Arbejde, hvortil fhv. Afdelingschef ved Københavns Kommunebiblioteker, mag. art. Drude Lange har ydet vigtige Bidrag. I de Tilfælde, hvor Eftersøgningen er faldet negativt ud, har det altsaa medført, at ikke længere eksisterende Breve har maattet gengives efter Liebenbergs og Bøghs Tryk med de Udeladelser, der eventuelt er foretaget. Efter moden Overvejelse har jeg vovet at forsøge at føre Bøghs Ortografi tilbage til Winthers, da det forekom mig altfor stødende at se hans Breve gengivet paa to helt forskellige Maader, saa meget mere som han selv efter sine gentagne Udtalelser lagde stor Vægt paa, at hans egen konservative Retskrivning respekteredes i hans Værker.

Til Erstatning for det, der i Mellemtiden er bortkommet eller i hvert Fald ikke er genfundet, maa det være en Trøst, at saa meget nyt Stof er kommet for Dagen, siden Liebenberg og Bøgh arbejdede med Winther. Det gælder f. Eks. Samlinger i Rigsarkivet, Arthur Palsbos og Torben Troensegaards Autografsamlinger paa Det kgl. Bibliotek, Danica i Udlandet, som af Det kgl. Bibliotek beredvilligt er fremskaffet i fotografiske Kopier, et Par Dokumenter i Valløvs Stiftsarkiv og ikke mindst Papirer, der er stillet til Raadighed af Familiemedlemmer. Men ogsaa Autografsamlere har med stor Imødekommenhed aabnet for deres Skatte. Dette har bevirket, at medens Udgaven fra 1880 kun omfattede 167 – tildels beskaarne – Breve, tæller denne nye Udgave over 500 Numre. Endda er her kun Tale om et Udvalg af Breve. Meget er udeladt paa Grund af ligegyldigt Indhold, og vil en og anden alligevel mene, at der er sluppet Breve eller Bil-

letter med, der ikke siger meget, vil jeg henvise til, hvad Chr. Winther selv skriver til Hustruen i Anledning af, at han var blevet afæsket en Dom om Betimeligheden af at udgive den norske Conradine Dunkers Memoireværk „Gamle Dage“: „ved Bedømmelsen af slige personlige Optegnelser fra en fjerntliggende Tid er det min Overbeviisning, at man maa være meget forsigtig med Udeladelser eller Udsletninger. Det for os ubetydelige og uinteressante er dog – eller kan indeholde eet eller andet Træk, ligesom et lille Penselstrøg i Maleriet af Tiden, der, ligesom Mellemtointerne i et malet Billede ikke kunne undværes, til Billedets Fuldendelse“ (III 106). Medens det altsaa har været en Hovedregel at gengive Originalerne i deres Helhed, forekommer dog Undtagelser, hvor det nemlig drejer sig om Meddelelser af saa trivielt et Indhold, at det har været paa-krævet at spare Plads for andet og værdifuldere. Disse Udeladelser i Teksten er markeret med [. . .]. Et specielt Problem frembyder i saa Henseende Brevene til Hustruen og Stedsønnen under Rejser, hvor mangt og meget af, hvad der er ofret Blæk paa, kun vedrører Dagliglivets Almindeligheder, Husførelse, Økonomi og andre rent praktiske Forhold. Dette gælder ganske særlig Digterens Breve fra Paris til Stedsønnen, der væsentligst indeholder Kommissioner, hvorfor kun eet til ham er medtaget, der giver en betydningsfuld Karakteristik af Julie.

Christian Winthers Breve begynder i en spøgefuld, sorgløs Tone, men en kort Oversigt over Gangen i hans Liv vil vise, at „rosenstrøet var ej hans Vej“, som det hedder i Carl Plougs Gravsang over ham.

Faderens tidlige Død og Moderens lykkelige nye Ægteskab med Præsten Rasmus Møller skaffede ham ganske vist et udmærket Barndomshjem, som han stadig vendte tilbage til, saa længe det eksisterede. Men da Kravet om at skabe sig en Eksi-

stens meldte sig, var der ingen Vej uden om den af ham afskyede Teologi. Disse Aar med den forhadte Eksamenslæsning stod altid for ham som en bitter Tvang, der skaffede ham mange sure Timer. Studierne førte heller ikke til noget Levebrød, skønt han flere Gange pligtskyldigst søgte Præstekald, ja endogsaa Skolelærer- og Kantorembede. Den betydelige Arv, der i hans Ungdom tilfaldt ham efter en Farbroder, lykkedes det ham i Løbet af forbløffende kort Tid at sætte over Styr paa en Udenlandsrejse. Fra da af formede hans Liv sig som en ustandselig Kamp med Rykkerne. Han red paa Veksler, prøvede sin Lykke i Lotteriet, gik i en vis Periode elendigt klædt og maatte i det hele nægte sig de almindeligste Fornødenheder. Da han var allerdybest nede, kom Kongens Tilbud om at blive Lærer for Landets vordende Kronprinsesse, i hvilken Anledning han modtog sit Livs eneste Titel – som Professor – men dette Hverv blev af alt for kort Varighed til at kunne komme til at betyde noget reelt for ham. Mens Flertallet af danske Guldalderdigtere paa faa Undtagelser nær som Hertz, Paludan-Müller, Andersen og Goldschmidt havde et fast Embede, var Winther henvist til at leve af sin Pen. Stemningen i hans Poesi blev bitrere, Kritikerne havde svært ved at kende den muntre Forfatter af Debut-samlingen fra 1828. Det er ikke udelukkende byronsk „spleen“ og heinesk „Weltschmerz“, han følger som en litterær Mode, men bundet dybt i hans personlige Forhold, der formørkede hans Syn paa Livet. Træsniittene med de idylliske Billeder af dansk Bondeliv afløstes til Læsernes Undren af dystre Motiver.

I 1848 slog endelig den Time, da han haabede at blive forvandlet til et af Jordens lykkeligste Mennesker: han forenedes, 51 Aar gammel, med sin Julie, „den Ene“; hans mangeaarige Ungkarletilværelse med dens utallige Sværmerier, hvoraf kun eet (for Alvilde Müffelmann) havde en mere varig Karakter, var til Ende. Han fik nu et eget Hjem. Julie blev Solen i hans Liv; han tilbad hende dybt, trofast, ridderligt, og hun inspirerede ham til nogle af hans skønneste Digtninge. Men den *fulde* Lykke formaaede hun med sin bedste Villie ikke at bringe ham.

Malurten i Bægeret var den Datter, hun medbragte fra sit første Ægteskab, og som ved sit unormale Temperament – hun endte paa en Sindssygeanstalt – blev en evig Kilde til Kvaler baade for Moderen og Stedfaderen, der paa den omsorgsfuldeste Maade behandlede hende som sit eget Barn. Der laa abnorme Spirer i baade hendes Faders og Moders Slægt. Præsten Werliin var en højst uligevægtig Karakter, selv om Nic. Bøgh maaske i sin Biografi har tegnet ham med for ensidige Farver, og Mosteren Josephine Lytthans blev i en tidlig Alder decideret sindssyg. Hos Ida ytrede denne dobbeltsidige Arv sig ved svag Dømmekraft, stor Lunefuldhed og Egenkærlighed; desuden voldte hun Forældrene Bekymring ved bestandig at indgaa uoverlagte Forlovelser, der efter kort Tids Forløb blev hævet. En evig Uro i Sjælen medførte, at var hun hjemme, vilde hun ud, og var hun ude, ønskede hun sig tilbage igen. Hvorvidt Forældrene behandlede hende rigtigt, kan diskuteres. Hendes Broder skal have holdt paa, at hun burde anbringes paa en Sindssygeanstalt (Bøgh III 376), men Forældrene – og vel især Moderen – valgte med Opofrelse af deres egen Husfred at beholde hende hjemme og søgte saa vidt gørligt at dække over hendes Sygelighed, som dog ingen af deres Omgangsfæller kunne undgaa at faa Øje paa. Til denne huslige Misère kom det for Chr. Winther skæbnesvangre, at hans Syn i 1850'erne og 60'erne blev stadig svagere. Hans Haandskrift, som han selv havde erklæret for daarlig, skønt han vitterligt i sine Velmagtsdage skrev særdeles smukt, blev utydeligere, Bogstaverne, efterhaanden som Svækkelsen tog til, større og større. En Øjenoperation, foretaget af en af Tidens dygtigste Øjenlæger, skaffede ham lykkeligvis Synet tilbage igen. Efter i en Alder af næsten 60 Aar at have præsteret det Kunststykke at fuldføre sit Hovedværk „Hjortens Flugt“ følte han dog Inspirationen aftagende, han maatte paa tage sig allehaande ligegyldige Oversættelses- og Udgiverarbejder paa Bestilling af Forlæggere, og – hvad der tog haardest paa ham – Hustruen og Datteren krævede, at han skulde følge med dem paa deres hyppige Udenlandsrejser. Skønt opvokset paa

Landet var han blevet en udpræget Københavner, i ethvert Fald et Hjemmemenneske, der ønskede at leve efter en ganske bestemt Rytme. Saa længe som muligt strittede han imod at rejse med, men efterhaanden som han svækkedes, havde han ikke Modstandskraft til at nægte dem sit Selskab. Urimeligst af alt føles det, at han i sin Alders 79de Aar slæbtes med til Paris, en By, som han hadede, og hvor hans Liv tragisk nok endtes. Noget let Gang paa Jorden havde Chr. Winther i Sandhed ikke. I et Slags „Epitafium“ opgjorde han nogle Maaneder før sin Død sin Tilværelses Resultat i disse dybt pessimistiske Linier („Vor Fortid“ II 52):

O, lykkelige Dage!
 Jer seer jeg aldrig meer!
 Og skuer jeg tilbage
 Kun Sorg og Savn jeg seer!

I

SLÆGTEN

Tre Slægter kom Chr. Winther til at staa nær: sin egen, sin Stedfaders og sin Hustrus – mindst den wintherske. Hans Samliv med Forældrene blev kortvarigt. Faderen, *Hans Chr. Winther*, Sognepræst i Fensmark til 1807, døde allerede 1808, lige efter at være blevet forflyttet til Ulsø og Braaby Sogn, da Sønnen, Ægteparrets eneste Barn, kun var knap 12 Aar, og Moderen, *Johanne (Hanne) Dorthea Borchsenius* mistede han 1830. Medens han altsaa kun kan have haft lidet Indtryk af sit fædrene Ophav og heller ikke havde større Forbindelse med dennes Broder Rasmus, der ogsaa var Præst (i Nykøbing F.), betød hans Moder meget for ham. At hun var et betydeligt Menneske, ses af hendes bevarede Breve til Kamma Rahbek, som er aftrykt i

Nic. Bøgghs Biografi, og af utrykte Breve paa Det kgl. Bibliotek; en Skildring ved en, der har levet sammen med hende i hendes senere Hjem paa Lolland, Petronella Ross, understreger dette Indtryk. Andet skriftligt mellem Moder og Søn er ikke bevaret end et Barnebrev fra Christian, som *kan* tænkes at være dikteret ham i Pennen. Derimod lyser Stoltheden over den unge Søn ud af det Brev, hvori hun fortæller Steddatteren Petrine Bredsdorff om hans Optræden 1829 som Studenternes Ordfører ved en Hyldest til Kongefamilien; hun kan ikke nægte sig Fornøjelsen af at afskrive hans egen Skildring af Begivenheden, og derved reddes en lille Stump af den tabte Brevveksling mellem Moder og Søn. Der bør ikke drages ufordelagtige Slutninger af Bøgghs Oplysning (II 120), at han ikke var til Stede ved hendes Begravelse; Frk. Ross formoder, at Stedfaderen og han var blevet enige om, at han ikke burde foretage Rejsen fra København i det strenge Vintervejr; den dybere Grund var vel nok den, at han nærrede en Sky for det sørgelige i Livet, som han først med Alderen delvis overvandt. Eet kan man være sikker paa: at han sørgede oprigtigt over den døde – han lukkede sig blot inde i sin Sorg (jf. I 211).

Det blev en stor Velgerning ogsaa for Sønnen, da Hanne Winther i 1811 besluttede sig til at gifte sig med Enkemanden Sognepræst *Rasmus Møller* i Købelev. Mens han aldrig mere gensaa sin Fødeby Fensmark og kun sjældent vendte tilbage til den i Erindringen („Hvor Fensmark hæver sit Kirketelt“), blev han med langt stærkere Baand knyttet til Lolland og Falster. I Præstegaarden i Købelev levedes der et rigere og livligere Familieliv, selv om ogsaa Præstefolkene fik deres at kæmpe med. Fra sit første Ægteskab havde Rasmus Møller 6 Børn, som nu overantvordedes til Hannes moderlige Opsyn og blev Chr. Winters „Søskende“. Vel var der intet Blodsbaand imellem dem, men han blev snart fuldstændig rystet sammen med dem, og aldrig følte det, som om han ikke helt var deres egen ligesom de hans. Den Købelev-Præst gjorde ingen Forskel paa sit første Kuld og sin anden Hustrus Søn. De faa Breve fra ham er ta-

lende Vidnesbyrd om, med hvor stor Varme han tog Del i Christians Skæbne, og selv om Stedsønnen vaandede sig over at blive tvunget ind paa det teologiske Studium, kan der ikke være mindste Tvivl om, at han vurderede sin faderlige Ven saare højt og senere i Livet altid med Glæde gæstede ham. Mest betød det for ham, at han kom ind i en Søskendekreds, som han i alle Henseender kunde sympatisere med, og her maa i første Linie nævnes Præstegaardens førstefødte, den to Aar ældre *Poul Martin Møller*, som han hurtigt blev Perlevenner med: „min herlige Broder Christian Winther“ kalder Poul Møller ham i et Brev til Niels Bygom Krarup (F. C. Olsens Biografi 3. Udg. 78). Kort efter at de var blevet „Brødre“, maatte Poul Martin dog drage til København for at studere, saa at det daglige Samvær ophørte. Men Vinteren 1816–17 opholdt de sig begge i Hjemmet, og da har Livet i Købelev ikke været kedeligt. Selvkritisk til det yderste som Winther var, ansaa han sine egne Digte for Broderens underlegne og tilstod senerehen, at hans første Digtsamling aldrig vilde være udkommet, hvis ikke Broderen paa det Tidspunkt havde befundet sig i Norge, og han selv altsaa var „procul a fulmine“. Hvor karakteristisk for Chr. Winther er ikke det Mishag, hvormed han modtog Petronella Ross' Udsagn (S. 28 i hendes lille Bog), at hans Moder skulde have udtalt, at „Poul Møllers Digte kunde hun meget godt lide, men han naaer ikke Christian“; han protesterede dog ikke over for Forfatterinden, men skrev til Constantin Hansen, at det lignede ikke hans Moder „at hæve mig i Modsætning til en saadan aandelig Notabilitet, som hendes ældste Stedsøn var“ (III 179 f.). Ved Broderens tidlige Død sendte Winther paa Familiens Vegne Studenterne, der havde baaret hans Kiste, en smukt formet Tak. Paa sit Dødsleje havde Poul Møller paalagt ham at udgive den æstetiske Del af hans spredte, delvis utrykte Forfatterskab, mens F. C. Olsen skulde tage sig af den filosofiske Part. Denne Æresforpligtelse udførte Winther med betydeligt større Beredvillighed end Evne, hvorom mere nedenfor. Med Broderens efterladte Familie synes han ikke at have bevaret nogen dybere Kontakt;

et Brev til Pouls Enke Eline er dog i Behold, og vi ved, at den ældste Søn Christian af og til indtog sine Middagsmaaltider hos Onkelen, efter at han var blevet gift med Julie, hvorimod den yngste, Rasmus, omtales i et Brev (III 112) med en vis *dédain* og maaske heller ikke – at dømme efter Vilh. Andersens Poul Møller-Biografi – var saa værdifuld som Menneske. Da man spurgte Bøgh, om det virkelig var rigtigt, at Winther slog Haanden af Eline og Børnene, svarede han i et utrykt Brev (til Skoleinspektør Henrik Ostermann 1/12 1903, Troensegaards Autografsamling, K. B.), at han har faaet den Opfattelse efter Samtaler med Enken og den ældste Søn, og at det var Julie, „der skilte sin Mand fra Poul Møllers Slægt“. – Den næste i Rækken af Winthers Stedsøskende var den nøjagtigt jævnaldrende Teolog *Hans Ulrik Møller*, der har erhvervet sig et smukt Navn i Lolland-Falsters Kirkehistorie. Som sin Fader hørte han til de lærde Præster, blev Magister [ϝ: Dr. theol.] og var i Aarene 1841–52 de to Øers Stiftsprovst. I sine Breve fremtræder han som en trofast Sjæl, en gedigen, maaske lidt tung Personlighed, hvad der ret godt stemmer med, at han af Broderen Poul kaldes „min stille Broder Hans“ („Mellem klassiske Filologer“, udg. af M. Borup 60) og i en af Stiftets Embedsbøger omtales som „en stille, flittig Mand, som helst beskæftigede sig med sine Bøger“ („Lolland-Falsters stift i 150 år“ 253); han gik støt den lige Vej frem gennem Livet og har nok lignet sin Fader Biskoppen mere end sin Broder Poul. Ved hans Død i 1862 skrev Christian til Enken et kønt lille Trøstedigt („Efterladte Digte“ 43), der dog ikke giver noget Bidrag til Karakteristik af den afdøde. – Rasmus Møllers 4 yngste Børn var alle Døtre og frembød foruden deres Navnelighed – alle hed de noget, der endte paa *-ine*: Cathrine, Petrine, Nielsine, Rasmine – ogsaa den Symmetri, at hveranden var gift med en Sidenius og hveranden med en Bredsdorff, hvorefter de to var Brødre, de to andre Fætre. Den ældste, sædvanlig kaldet *Thrine*, giftede sig med Præsten i Øster-Ulslev *Isaac Sidenius*, Nielsine med Købmand Knud Sidenius i Maribo, og det er dem, Kamma Rahbek sigter til, naar

hun til Poul Møller taler om Lolland-Falster som „de smaa Øer, hvor Kornet ligger paa Skaar og hvor der vrimler af Sideniusser“ (F. C. Olsen: „Poul Møllers Levnet“ 3. Udg. 114). Om Isaac Sidenius som Præst vides ikke meget, men at han ikke har været nogen aandelig Undermaaler fremgaar af, at Emil Aarestrup kalder ham „den kjæreste blandt mine Venner“ („Efterl. Digte“ 195). Hans Pastorat laa ikke længere fra Doktorboligen i Nysted, end at man i en Vogn nogenlunde let kunde naa hinanden. Det er hans Hjem, Aarestrup har afbildet i sit kendte Digt „Silhouetter af en Præstefamilie“ („Digte“ 1838), hvori hvert enkelt Familiemedlem har faaet tildelt sit Vers (og Sophie Hansen, en Tid Winthers Forlovede, som Aarestrup ikke var ufølsom for, endda to). Efter at Præsten til Aarestrups Sorg 1835 var blevet forflyttet til det nordvestsjællandiske Sogn Værsløv sender Digteren ham sammen med sin Digtsamling det bekendte Rimbrev i „Makame“-Form „Kjære værsløvske Venner“ og i Foraaret 1839 et tilsvarende, der begynder med Linien „Mit Brev jeg sender“ (optaget i „Efterl. Digte“); i Brevene til Chr. Petersen nævnes han ogsaa gentagne Gange. Da Isaac og Thrines førstefødte, Sønnen Jacob, i 1822 blev døbt, slog Chr. Winther Lyren (Digtet „Fadderne syng“ i „Saml. Digtninger“ I 12 ff., hvor Forældrene omtales som „Din hulde Moder“ og „vor vakkre Ven, Din Fader“). Saalænge de forblev paa Lolland, gæstede Winther dem jævnlige, men da de fortrak først til det sjællandske Værsløv og derefter til det fynske Gudbjerg, blev Forbindelsen imellem de to Parter svagere. Isaacs Fætter *Knud Sidenius*, Nielsine Møllers Mand, var en af Maribos Honoratiores, Storkøbmand, Stænderdeputeret, kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling og Landstingsmand, Medlem af Maribo Bystyre og en Tid dets Formand. Naar der foreligger en Korrespondance mellem de to, før de blev besvoglede, kommer det sig af, at de var gamle Skolekammerater og mødtes i æstetiske – litterære og musikalske – Interesser. Som ungt Menneske forsøgte Sidenius sig som Digter og fik ogsaa et Par Smaapoesier trykt. Winthers Breve til ham – Modpartens ken-

des ikke – fra Italiensrejsen 1830–31 kredser da ogsaa specielt om Teater- og Musikoplevelser. Venskabet overførtes senere paa hans Datter Ingeborg (Inga), som han skrev to Digte til; det ene maa hun dele med to Kusiner, det andet bærer til Gengæld den pompøse Titel „Til Dronning I . . .“ („Efterladte Digte“). – Af de to Søstre, der blev gift med Bredsdorff'er, hører vi gennem kærlige Breve fra Stedbroderen egentlig kun noget om *Petrine Bredsdorff*, hvorimod hendes Ægtefælle, den baade som Naturvidenskabsmand og Sprogforsker bekendte Lektor ved Sorø Akademi *Jakob Hornemann Bredsdorff*, som ellers nok var en Mand, der kunde føre en Pen, ikke synes at have korresponderet med Svogeren. Efter alle Tegn at dømme har hun været den af Søstrene, der mest lignede Poul Møller og alene derved vandt sig en særlig Plads i Winthers Hjerte. Til hende er ca. 1825 Digtet „Indskrifter paa min Søsters Rokkebrev“ henvendt. Hun skal som ung have været lystig, men blev tidligt Enke og sad tilbage i indskrænkede Kaar med tre Døtre. Den kendte Sorø-Præst og Filosof F. L. Zeuthen karakteriserer hende i sin Selvbiografi med disse Ord: „Søsteren stod som Qvinde vist ikke i Aand tilbage for Broderen [ø: Poul Møller], med hvem hun havde megen Lighed, og hun havde et sjeldent rigt Hjerte, rigt paa Tro og paa Kjærlighed. Jeg havde megen Ærbødighed og stor Hengivenhed for hende, og jeg bevarer et lille Minde fra hendes allersidste Tid derom, at jeg ogsaa var hende kjær“ („Et Par Aar af mit Liv“ 47 f.). Baade hun og hendes Mand er skildret af deres Datterdatter *Petrine Margrethe Lange*, Datter af Botanikeren *Johan Lange*, i „Personalhistorisk Tidsskrift“ 1906. – Den yngste Søster *Rasmine* og hendes Mand *Thomas Bredsdorff*, Præst i Olle-rup og senere i Vissenbjerg paa Fyn, hører vi saa godt som intet om. Deres Søn *Morten Bredsdorff*, der senere blev Præst ligesom sin Fader, tog Chr. og Julie Winther sig varmt af, da han som ung kom til København for at studere, ja, – hvis min Formodning er rigtig – næsten for omsorgsfuldt, idet de synes at have faaet en Forlovelse i Stand mellem ham og Ida, som han efter moden Overvejelse gjorde forbi. I sit senere Ægteskab blev

han Fader til den kendte Højskoleforstander Thomas Bredsdorff. Gennem den daglige Færden i det wintherske Hjem har han kunnet give Nicolaj Bøgh en Karakteristik af Atmosfæren i Hjemmet i 1850'erne (Bøgh III 171, 188).

Inden vi gaar over til at skildre Winthers Forhold til Hustruen og hendes Slægt, er det af kronologiske Grunde naturligt at fremdrage den Episode af hans Ungdom, der knytter sig til *Alvilde Müffelmans* Navn. Naar Nic. Bøgh saa sig nødsaget til – som det hedder „af private Grunde“ – at lade 7 Aar hængaa mellem Udsendelsen af 1. og 2. Bind af sit Værk, skyldtes det, at to Kvinder endnu levede, hvoraf Digteren havde været dybt forelsket i den ene og letsindigt forlovet med den anden: Alvilde Müffelmann og Sophie Hansen. Efter den førstes Død 1895, den andens 1900, var der fri Bane for den midlertidigt standsede Levnedsskildring. Foruden Bøgh er der endnu en, der har kendt Winthers Ungdomssværmeri Alvilde paa hendes gamle Dage og paa en pietetsfuld Maade aftrykt og kommenteret hans Breve til hende, som hun selv ikke nænnede at tilintetgøre, hvorimod hendes til ham ikke længere eksisterer. Det er Forfatterinden Gyrithe Lemche, der langt ude var beslægtet med hende. Hendes Skildring (i „Personalhistorisk Tidsskrift“ 1930) er ikke saa detailleret som Bøghs, men vidner om nok saa god Dømmekraft og fin kvindelig Intuition. Her skal kun de ydre Omrids optrækkes. I 5 Aar, fra 1825 til 1830, var Winther Huslærer for den velhavende Grosserer Müffelmann og hans Hustru Augusta Tuteins Børn: Alvilde, Hother og Peter. Den unge Digter tabte hurtigt sit Hjerte til Husets Datter, som var 15 Aar, da han første Gang saa hende, og til hende skrev han nogle af sine mest yndede Digte, bl. a. „Flyv, Fugl, flyv“, „Vandring og Opdagelse“ og „Alfens Brud“. Alvilde har selv i sin Alderdom betroet Gyrithe Lemche, at det dog aldrig kom saa vidt, at hendes Informator friede til hende: „der har aldrig været mere Erotik mellem ham og mig end bag paa min Haand! kun Venskab“, hvortil hendes Broder, der overværede Samtalen, faldt ind med det stærkt tiltrængte Korrektiv: „Det passer kun

paa Dig" („Pers. hist. Tidsskr." 1930 S. 160). Hun bevarede sine venlige Følelser for ham og erklærede til Bøgh, at „Alt, hvad jeg har lært grundigt, og overhovedet den Kunst *at lære*, skylder jeg udelukkende Chr. Winther, fra de tre Aar, i hvilke han underviste mig" (II 15). Men at indgaa Ægteskab med ham kunde hun ikke tænke sig. Hun døde ugift, og da hun tilbragte sine sidste 20 Aar i Lyngby i Huset „Gramlille" (det nuværende Musikbibliotek), kom hun til at faa sin Grav paa Lyngby Kirkegaard, hvor den endnu ligger i ejendommelig Isolation paa den græsklædte Skraaning vest for Kirken. At *hans* Følelser var noget langt mere end Venskab, kan der ikke være Tvivl om. I et af de Breve fra Aarene 1830–35, hvori han søgte at bevare Kontakten med sin tidligere Elev, hedder det: „det vil altid være mig en Salighed at tænke paa den lykkelige Tid, da jeg bar dette Navn [som hendes Informator]" (I 60). Som det fintfølede Menneske han var, trængte han ikke ind paa hende, da det smertelige gik op for ham, at hun ikke vilde blive hans. Han resignerede, men glemte ikke, selvom han – som Gyrithe Lemche udtrykker det – i en Slags „Desperationshandling" 1832 forlovede sig med Sophie Hansen, som han hurtigt opdagede, at han slet ikke elskede. Lidt besynderligt kan det forekomme, at han indførte sin Forlovede i det müffelmanske Hus, og at de to unge Piger, Alvilde og Sophie, blev Veninder og skrev Breve til hinanden. Disse Forhold affødte to Digte: „Ravnens Kvide", et Opsigelsesbrev til Sophie, og „Alfens Brud", hans Forsikring til Alvilde om, at han har forstaaet, at der gives Kvinder, der hører en mere æterisk Verden til og ikke er bestemt for jordisk Elskov. Som Gyrithe Lemche saa rammende har formuleret det: „Hun har forvoldt ham hans Livs største Smærte, men hun er sikkert heller ikke selv gaaet fri. *Han* skrev ikke mere til og om A. M. *Hun* undgik Resten af sit Liv helst at tale om ham" (166). Een Gang til i Livet mødtes de dog tilfældigt i Reitzels Boghandel: „de blev gjensidig meget glade ved Mødet og passerede om gamle Dage; det var eneste Gang, de saaes efter hans Bryllup" (Bøgh III 270).

Den Kvinde, der 1848 skulde blive hans Hustru, *Julie Lytthans*, havde ligesom Alvilde først været hans Elev. I Jomfru Achtonia Zeuthens ansete københavnske Pigeinstitut havde Chr. Winther i sine Studenteraar været Lærer for Murermester Lytthans' 4 Døtre. Bøghs Udsagn, at han dog ikke dengang har lagt Mærke til hende, saaledes at han senere huskede hende (III 4), afkræftes af, hvad Winther 24/8 1857 skrev til hende: „Dersom jeg havde kunnet tegne eller ridse, saa skulde jeg have illustreret Romanzen om den lille Julie; jeg skulde have afskildret Dig saa lignende, livagtig saadan som Du var, da Du var en lille sød Een med krøllede Haar om Hovedet. Du staaer lyslevende for mig!“ Mindst drømte han da om hende som sin tilkommende Ægtefælle. Julie og den Mand, hun 1834 havde holdt Bryllup med, Teologen, Chr. Werliin, havde af den gamle Lytthans faaet Bolig i den ene af hans to Ejendomme i Sværtegade, skraas over for Ludvig Bødtchers Lejlighed, hvorfra Chr. Winther ofte i 1830'erne iagttog den smukke Genboerske. Den, der indførte ham i Ægteparrets Hjem og hos Murermester Lytthans, var imidlertid en anden Ven, Chr. Agerskov, der efter Sigende skal have været forlovet med den ene af Søstrene Lytthans og hans Broder med en anden af dem. Winther hyldede foreløbig med Digte den ugifte Søster Josephine, der tidligt endte som uhelbredeligt sindssyg. Længe har det ikke varet, før Julie blev den „eene“ for ham, og da Ægteskabet udviklede sig ulykkeligt, ikke fordi Winther dukkede op paa Skuepladsen, men som Følge af Mandens vanskelige Natur, kom det 1843 til Separation og den unge Frues Tilbagevenden til København, hvorved Muligheden for de to samstemte Sjæles Forening aabnedes. En Skilsmisse var dog i Midten af forrige Aarhundrede en langstrakt Procedure og fuldbyrdedes først i Slutningen af 1847. Saalænge Julie befandt sig i Aarhus-Eggen, hvor Manden havde faaet Præstekald (i Hasle Sogn), kunde Forbindelsen kun vedligeholdes ad skriftlig Vej, og det er dette, vi kan takke for de tidligste „Til Een“-Digte. Den unge Kone tog først Ophold i sin Faders Hjem, hvor Dig-

teren blev en velset Gæst, men skaffede sig 1845 en egen Bolig, hvor hun og hendes tilkommende Mand kunde mødes uforstyrret. Først 21. Febr. 1848 blev de viet ved et stilfærdigt Stuebryllup i Præsten Gads Hjem. Af de to Børn fra Ægteskabet med Werliin var Datteren *Ida* blevet tildelt Moderen, Sønnen *Henri* Faderen. Chr. Winther blev saaledes fra første Færd ikke alene med sin Julie, og Ulykken vilde, at Datteren ved sit syge Sind kom til at fordystre Tilværelsen for de to, der ellers syntes som skabt for et Liv i Harmoni og Fred. Om Julie er der blevet fældet de mest modstridende Domme, baade af dem, der har kendt hende, og af dem, der aldrig har mødt hende. Haardest imod hende har ubetinget Nic. Bøgh været, der direkte tager Parti imod hende: hun var ubarmhjertig mod sin Mand, fanatisk, hensynsløs og ofte skarp i sine Udtalelser. Vidnesbyrd staar mod Vidnesbyrd. Winthers ovenfor omtalte Søstersøn Morten Bredsdorff taler om, at hun var „en underlig Blanding af tilsyneladende hverandre udelukkende Ting“ (Bøgh III 192), Dorothea Liunge kalder hende „affekteret“ og „forskruet“ (III 186); hendes Svoger D. G. Monrad, hvis Ord dog maa tillægges megen Vægt, siger om hende, da hun ligger for Døden: „Hun har altid været en saadan god kjærlig Sjæl, der aldrig har tænkt paa sig selv. En halvt sindssyg Datter . . . har været hendes Livs Kors“ (Monrad: „Breve“ 450); den norske Advokat Dunker beundrede hende. Hun havde i ethvert Fald faaet tildelt en meget vanskelig Rolle i Livet: at balancere mellem at skabe et fredeligt Hjem for sin Mand og at ofre sig for at beholde den unormale Datter hos sig. I den Slags Tilfælde er det let nok at fælde forhastede Domme, men vanskeligt at skifte Sol og Vind lige. Eet er i ethvert Fald sikkert: Chr. Winther elskede og forgudede sin Hustru; hun var for ham den „eeneste“, hun blev hans Muse, som inspirerede ham til nogle af hans skønneste Digte, og uden hende kunde han ikke have levet, selv om Prisen for denne Lykke maatte betales dyrt. Han beundrede hendes Kamp for Datteren, og i den sidste Levemaaned skrev han i et Digt til hendes Fødselsdag:

O, lad mig vandre først herfra!
 Men spar mig Hende indtil da!
 Lad hist mig møde
 Min Elskte, Søde!

(„Efterl. Digte“ 140).

Chr. Winther gav ogsaa Hustruens Slægt en Plads i sit Hjer-
 te. Breve mellem ham og hans Svigerfader, Muremester *Lytthans*, er ikke bevarede. Han døde allerede 4 Aar efter, at Julie havde indgaaet sit andet Ægteskab, men Winther havde især efter hendes Separation fra Werliin stadig oftere gæstet hans Hus og maatte paatage sig at underholde den gamle med at spille „Puk“ med ham. I Brevene til hende under den Rejse, hun og hendes Fader i 1845 foretog til Italien, tales der flere Gange om, at han glæder sig til at faa en hyggelig Samtale med hendes Fader – det har dog nok snarere været andre Motiver, der saa uimodstaaeligt har draget ham til Huset i Bredgade Nr. 194. Det Billede, der gives af Lytthans i Beretningen til Emilie Monrad (Nr. 190) om et pinligt Familieoptrin, er ikke altfor flatterende og synes ikke at tyde paa dybere Sympati hos Svigersønnen. Den praktiske Haandværksmester har vel paa sin Side haft svært ved at forlige sig med at maatte udrede saa mange Penge til sin Datters udkaarne og tog ikke uden Grund i sit Testamente forskellige Forholdsregler for at sikre hende økonomisk, naar hendes Fædrearv engang skulde tilfalde hende. Af hans 4 Døtre er allerede ovenfor berettet om den sindssyge Josephine. Ogsaa den ældste Datter *Laura* gled tidligt ud af Sagaen og naaede ikke at se Julie anden Gang gift, eftersom hun døde allerede 1845, kun 33 Aar gammel, mindet ved et følt Digt af Winther. Hun var gift med en Adjunkt ved Metropolitanskolen, Professor Bernth Jensen. Man skal ikke af den Kendsgerning, at det varede en hel Aarrække, før Winther fik lagt Titlerne bort med sine Svigerinder, lade sig forlede til at tro, at han stod dem

fjernt; heri har han blot fulgt Tidens for os fremmede Etikette og sin egen formelle Natur (II 126, 136). Hans Følelser for Ægteparrene Monrad og Petersen var saa varme, at det var til dem, han tyede, naar han var i vanskelige Situationer eller Julie var bortrejst. *Emilie Monrad* var utvivlsomt en betydelig Kvinde, formodentlig mere begavet end Julie; paafaldende ubehjælpssomme tager sig i ethvert Fald Julies Breve ud, naar man sammenligner dem med Emilies. Naar Fru Monrad vilde lade Constantin Hansen male hendes Svoger, var det nok ikke blot af Forfængelighed over at være kommet i Familie med en berømt Digter, men fordi hun virkelig holdt af ham; Billedet blev da ogsaa taget med blandt de Ejendele, som Monrads i 1865 førte med til deres Eksil i New Zealand (III 16). Og de varme Følelser var gensidige. Chr. Winther siger selv, at han „græd som et Barn“ ved hendes Begravelse (III 154). Mere ulige Personligheder end *D. G. Monrad* og Chr. Winther kan man vanskeligt tænke sig – den monumentale Kampens Mand, det utrættelige Handlings- og Samfundsmenneske over for den af Karakter svage og for al Slags Politik fremmede Digter. Deres Bekendtskab gik helt tilbage til de unge Aar og stammede fra Ophold paa det aagaardske Herresæde „Iselingen“. I det I 83 f. gengivne Digt fra 1831 afslører den 15 Aar yngre Monrad sig som en Ynder af Winthers Digte og undertegner sig „Deres af Hjerteret hengivne D. G. M.“, ved Wilsters Angreb paa Winthers Digt-samling 1835 drager han aldeles uopfordret en Lanse for den saarede Digter, og da han 1840 er blevet Redaktør af „Fædrelandet“, søger han at lokke sin tilkommende Svoger til at skrive litterære Artikler til Bladet og indfører ham som nygift i sit Hjem. Det er da ogsaa Monrad, der flere Gange maa tage Af-fære for at hjælpe Winther i hans fortvivlede Pungenød, og det er ham, der mobiliseres for at eftersøge Svogeren, da han i 1851 foretog sin „Flugt“ fra Hjemmet, og da Stedsønnen Henri Werliin forlod sin Plads i Holbæk. Det er let at forstaa, at Winther beundrede Monrad. Hans Dom om ham er sammenfattet i de Ord, han midt under Krigen 1864 skrev til Svigerinden Emilie:

„en saadan Mand, som den, Du har, finder man ikke let Mage til (undtagen Dig selv). Skjøndt han er nok saa be- og overlæsset med Arbeide, saa er han istand til baade at erindre og iagttage Alt andet udenforliggende indtil det mindste Detail“ (II 188). Sine Følelser for Familien har han givet Udtryk for i Digte til dem; allerede før de blev besvogrede, skrev han i 1846, da de drog som Præstefolk til Vester-Ulslev, et „Farvel“-Digt (SD II 68 f.), til den næste, ulige større Omvæltning i deres Liv i 1865 ved det frivillige Eksil til New Zealand sendte han dem det langt betydeligere Digt „En Udvandrer“, som blev offentliggjort i den samme Aar udkommende Samling „Brogede Blade“ (se Asger Nyholms Afhandling „D. G. Monrad i Litteraturen“ i „Danske Studier“ 1958). – Mens der er mange Breve bevaret mellem Monrads og Winther, der ogsaa maatte skrive paa Julies Vegne, er der saa godt som ingen tilbage fra og til *Carl* og *Thora Petersen*, hvoraf man dog ingenlunde er berettiget til at slutte, at Winther satte dem lavere; tit nok *omtales* de i Brevene og da altid med Hjertelighed. Man behøver ogsaa blot at læse de Digte, han har skrevet til dem for at indse, hvor venskabeligt de stod til hinanden: det mere spøgefulde „Til en Ven“ (SD II 88), rettet til *Carl*, og ikke mindre end fem til hende (SD II 1 f., 91–94, „En Samling Vers“ 89–91), hvoraf det ene, forfattet kort efter hendes Mands Død 1870, bevæget slutter:

Ham savner jeg bittert, som nys os forlod,
 Han var mig saa venlig, saa trofast, saa god;
 Jeg gjemmer hans Navn i det kjærligste Minde.
 Som han var min Ven, – o, vær Du min Veninde!

Saa tidligt som i 1837 havde han paa Prosa givet Luft for denne venskabelige Stemning i Udbruddet: „Der er vist Faa, der holder *mere* af ham end jeg“ (I 126), idet han nemlig allerede da kendte *Carl Petersen* fra hans Broder, Urtekræmmer *Chr. Petersens* Hjem, som vil blive nærmere karakteriseret under Omtalen af *Chr. Winthers* Venner. Svogerens Død afbrød in-

genlunde Forbindelsen med hans Enke, der som meget fransk-interesseret og rejsevant i 1871 fulgtes med ham til Paris, hvorefter Julie og Ida i Forvejen var draget.

II

VENNERNE

Under denne Rubrik sammenfattes nogle af de Mænd, der ikke ved noget professionelt Interessesfællesskab, men „blot“ som Venner var knyttet til Winther, og som væsentligst hører hjemme i hans Ungdoms Historie. Derfor udskydes Omtalen af Constantin Hansen, der blev hans Trøst i Alderdommens Ensomhed, til et senere Kapitel, skønt han i Sandhed mere end saa mangen anden viste ham trofast Vennesind. Af Ungdomsbekendtskaberne skal her i den Orden, hvori de dukker op i Brevvekslingen, præsenteres Visby, Abrahams, J. M. Thiele (der ligesaa godt kunde have figureret i Forfattergruppen) og Chr. Agerskov, der alle som hans Regens- og Studenterkammerater spillede en Rolle for ham i de unge Dage, men senere helt eller delvis gled ud af hans Tilværelse.

En af hans tidligste fortrolige var hans Medregensianer og Studiefælle *Holger Visby*. Takket være at Winther 1821–24 maatte henlægge sine Studier til Købelev, hvor Stedfaderen kunde overvaage hans Eksamenslæsning, kender vi nogle Breve til denne Ven, der fortæller løst og fast om hans daglige Liv og viser, hvorledes han med sin halve Sjæl er med i det københavnske Studenterliv; Modpartens Svar, der formodentlig har indeholdt Rapporter om, hvad der tildrog sig inden for den Kreds, som han var blevet rykket op fra, synes at være gaaet til Grunde. Alt imens den vordende Digter drev allehaande Allostria og kun modvilligt terpede Kirkefædrene, var Visby en flitig Student, der skønt 5 Aar yngre end Winther tog Eksamen før ham, vandt Universitetets Guldmedaille og gik ind til en

nidkær Præstevirksomhed, der kom ikke mindst Samfundets Stedbørn, Straffefangerne, til Gode i hans første Embede som Præst ved Tugt- og Forbedringshuset paa Christianshavn. Vi skal ikke forfølge hans senere Bane, eftersom han paa et ret tidligt Tidspunkt forsvandt ud af Winthers Liv, blot nævne at han i Foraaret 1825 gæstfrit tog imod ham som sin Sluf paa Ehlers' Kollegium. En anden Studenterven var den senere Notarius publicus og Professor i Fransk *N. C. L. Abrahams*, som han havde Musikinteressen tilfælles med; de var begge Medlemmer af en Sangerkvartet, og det var ham, der 1820 holdt Winthers Digt ved Studenterforeningens Stiftelse over Daaben ved at synge Solostemmen, mens et Kor gentog Omkvædet. Paa to Maader kom han senere til at indlægge sig Fortjeneste over for Digterven, nemlig dels ved at være ham behjælpelig med at planlægge hans første Italiensrejse, dels ved som Formand for Bestyrelsen af „Samfundet for den danske Literaturs Fremme“ at støtte hans Udgiverarbejder. Italiensminderne genopfriskede de i det Selskab, der kaldte sig „De danske Romere“, og som Winther straks indmeldte sig i, da han var kommet tilbage fra Rejsen (Bøgh II 187 ff.). Ogsaa Studenterkammeraten *Just Mathias Thiele* raadførte Winther sig med om sin første Udenlandsfærd, men hvad der især forenede dem, var Kærligheden til Folkeminder. Thieles „Danske Folkesagn“ var Winthers stadige Læsning og har forsynet ham med Stof til Digtning; allerede da han som ganske ung paatænkte et Digt om Kaj Lykke og Gøngehøvdingen, regnede han med at kunne faa Hjælp af denne Kender (I 17). Paa en af sine Indsamlingsrejser besøgte Thiele ham i Købelev Præstegaard 1822, saaledes som han ret pudsigt har skildret det i sin Selvbiografi („Af mit Livs Aarbøger“, udg. af C. Dumreicher I 183). Da de senere hen i Livet (1841) igen kom i Brevveksling med hinanden, var Situationen en helt anden: Winther som Prinsesselærer benyttede sig af Thieles Forbindelse med Hoffet som Christian VIII's Bibliotekar. – Navnet *Christian Agerskov* siger næppe den nulevende Slægt noget, og dog var han i sin Tid en meget kendt og anset Dansk lærer ved

Efterslægtens Skole, senere tillige ved Søofficersskolen og blev – ligesom Winther – belønnet med en Professortitel. Baade hans Kollega Sophus Schandorph („Oplevelser“ I 203 f.) og en af hans Elever, Forfatteren Knud Bokkenheuser, har skildret ham med forelsket Varme som en meget smuk Mand, fint æstetisk dannet og elskværdig („Da man var ung“ 57 f.). Den 13 Aar ældre Chr. Winther og han blev Venner i Studenterforeningen i 1830'erne og mødtes ogsaa hos Chr. Petersen og Ludvig Bødtcher, og da Agerskov arvede en ret stor Formue, gik han villigt ind paa at yde den vanskeligt stillede Digter smaa Laan, hvad der i en given Situation skal have aflokket denne den pessimistiske Udtalelse: „Jeg har ingen Venner, undtagen det skulde være Dig“ (Bøgh II 208). Nok saa virkningsfuldt kom han til at gribe ind i Winthers Liv ved – som allerede omtalt – at indføre ham i den nygifte cand. theol. Werliins Hjem i Sværtegade. Nic. Bøgh, som vidste Besked om Agerskovs venskabelige Forhold til Digteren, udsurgte ham til Brug for Biografien om alt, hvad han vidste om hans Livshistorie, men Agerskov skal efter at have læst Bogen have fortrudt i god Tro at have meddelt ham alle disse Detailler, der „ubarmhjertigt blottede Winthers triste Ægteskabshistorie“ (Knud Bokkenheuser: „Da man var ung“ 59). Af dette tog han Lære og brændte lige før sin Død i delvis uklar Tilstand en Del af sine Breve, hvorved adskilligt interessant Stof er gaaet tabt; et beskedent lille Restparti omfattende Breve fra Welhaven og Dunker samt et Brev fra Søren Kierkegaard 1837, hvem han ogsaa havde laant Penge, er offentliggjort af Bokkenheuser („Tilskueren“ 1893). Naar denne hans Elev og litterære Eksekutor i sine ovenfor citerede Memoirer (58) meddeler, at hans gamle Lærer „havde læst kritisk Korrektur for Christian Winther paa Hjortens Flugt“ (en Oplysning, som gaar igen i „Dansk biografisk Leksikon“s Artikel om Agerskov), maa man vist betvivle Rigtigheden heraf, i ethvert Fald sætte et stort Spørgsmaalstegn ved Ordet „kritisk“, ligesom det er vitterligt urigtigt, naar det i samme Bog hedder, at han for sin Arv rejste med Chr. Winther til Italien. Men at

Winther holdt meget af sin „liden Agerskov“ er helt sikkert og finder Støtte i de i denne Udgave trykte Breve.

Det skyldes ogsaa Agerskov, at Chr. Winther lærte to fremragende Nordmænd at kende. I 1835 gæstede Welhaven og Advokat Dunker København, og Agerskov, som var deres danske Cicerone, præsenterede dem for Winther og skaffede ham derved to Venner for Livet. Om *Welhaven* og Winther ved vi saare lidt, al den Stund deres Brevveksling er gaaet tabt – kun dette, at den norske Digter ifølge et Brev fra Dunker skal have udtalt, at Winther og Dunker var „hans to kjæreste Venner“ (II 120). Ikke stort bedre er det gaaet med Juristen *Bernhard Dunkers* Brevveksling med den danske Ven, men dette Tab opvejes i nogen Grad af, at der foreligger en lang Række Breve fra ham til Julie (trykt ved Solveig Tunold i Bogen „Bernhard Dunkers breve til Julie Winther“ 1954). Denne højt begavede Mand, skildret af Bjørnson som Advokat Tjælde i „En Fallit“, i mangt og meget en Særling, der indtog en isoleret Stilling i sin Samtids Norge, kom fra 1854, da han paa ny var i Danmark, i et fortroligt Forhold til Ægteparret, som han besøgte i deres landlige Sommerdomicil i Dyrehaven, „Det røde Hus“, og næste Sommer paa Liselund paa Møn. Det var ikke mindst Julie, han beundrede, og det blev ogsaa hende, der sammen med Datteren i 1857 aflagde Genvisit hos Dunker paa hans Landsted paa Malmøen i Christianiafjord. Hendes Mand var ikke nem at lokke ud af sin Hule, men han glædede sig over den varme Modtagelse, hun fik hos sin norske Vært, og os forskaffede han ved sin Uvillie mod at rejse en Række intime Epistler til Hustruen. Dunkers to Døtre Sophie og Mathilde og Sønnen Bernhard blev inddraget i Venskabet. Døtrene aflagde Besøg i Danmark, og den yngste, Mathilde, gift med den klassiske Filolog, Professor P. O. Schjøtt, vedligeholdte efter Faderens Død Korrespondancen og forelagde ogsaa Faderens gamle Ven Manuskriptet til Bedstemoderens Erindringer, for at han skulde bedømme, om og i hvilket Omfang de burde trykkes.

Ovenfor er flygtigt nævnt Urtekræmmer *Christian Petersen*,

en Ven af baade Aarestrup og Winther. Han var rigtignok ingen almindelig Urtekræmmer. I Aarestrups Livshistorie er han uløseligt indflettet (se „Emil Aarestrups Breve til Christian Petersen“, udg. af Morten Borup), og om ham selv faar man et og andet at vide i hans yngre Slægtning Grosserer Holger Petersens digre Pragtværk „Min Slægtebog“. Efter sin Fader havde han overtaget en i lang Tid indbringende københavnsk Købmandsforretning paa Vestergade 15 („Gardergaarden“), som han samvittighedsfuldt førte videre, dog vistnok betydeligt mere optaget af sine musiske Interesser, der ompændte baade Digtekunst, Billedkunst og Musik. Hans Bolig var, saalænge han sad godt i det, prydet med Kunstværker og et Hjemsted for Skønaander som C. N. Rosenkilde, Anna og N. P. Nielsen, Wilh. Marstrand, hans Svoger Christen Købke, Constantin Hansen, G. F. Hetsch, Komponisterne Fröhlich, Gläser og H. S. Paulli, Arkæologen P. O. Brøndsted m. fl. I denne Kreds blev Winther inddraget og færdedes meget i Hjemmet i dets Velmagtsdage i 30'erne og 40'erne, hvor Chr. Petersen holdt af at vise sig som Grandseigneur, fortræffeligt sekunderet af sin Hustru Margrethe (Datter af Bagermester Købke), hvis indtagende Skikkelse vi alle kender fra Broderens Maleri paa Kunstmuseet („Udsigt til Kastelsvolden“) og flere Portrætter. Maaske var det her, Winther første Gang traf Husets nære Ven Emil Aarestrup. Petersen havde forøvrigt 1816 været Winthers Elev, da denne en kort Overgang var Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn. I de to Aartier, da Winthers Kontakt med Familien var livligst, behøvede han al den Opmuntring, han kunde faa; Chr. Petersen, som satte stor Pris paa ham, understøttede ham ogsaa med Pengehjælp, men kunde, efterhaanden som hans Forretning begyndte at gaa ned ad Bakke, ikke blive ved. I Winthers Breve til ham mærker man dog ikke Digterens Vanskeligheder; den Lystighed, som herskede i den gamle Købmandsgaard og som endnu tydeligere giver Genklang i Aarestrups Epistler, forplantede sig til deres skriftlige Omgang, og vidste man ikke bedre, maatte man tro, at Chr. Winther var et lykkeligt og harmonisk

Menneske. I lige saa høj Grad som Winther holdt af Husets Herre, beundrede han dets Frue. Baade Breve og Digte til *Margrethe Petersen* er os overleverede. Et Brev begynder med en Erklæring, der angiver Varmen i hans Følelser for hende: „De er een blandt de unge Koner, for hvem jeg har den meest ubetingede Agtelse og Respect, og . . . jeg forsikkrer Dem, at jeg holder af Dem, som om De kunde være min Søster“ (I 197). Af de to Digte til hende, der er trykt i „Efterladte Digte“, giver det i Rückerts Makame-Stil holdte et levende Billede af Selskabeligheden og Gæstfriheden i Gardergaarden, og man forstaar, at Winther under en Rejse til Lolland skriver om sin Hjemkomst: „det første Sted, jeg . . . sætter min Fod, skal være i N° 15 i Vestergade“ (I 126). I Begyndelsen af 40'erne blev Digteren en sjældnere Gæst hos dem, som man kan se af Aarestrups Brev til Urtekræmmeren 29/12 1842, og Grundene hertil var to. Den ene var, at Digteren blev mere og mere optaget af Julie Werliin, som Familien Petersen i Modsætning til Aarestrup ikke synes at have yndet (Bøgh III 67). Den anden var den, at det gik saaledes tilbage med Forretningen, at Petersen paa alle Maader maatte indskrænke sig, bl. a. saa sig nødsaget til at sælge Winthers Bibliotek, som han havde maattet pantsætte til ham; i 1850 gik han fallit. Det tjener ikke Chr. Winther til Ære, at han nu, da hans Ven var i Trang, trak sig mere og mere tilbage fra ham. Bøgh vil vide (III 68), at naar de fra nu af saas, var det kun hos Urtekræmmerens Broder Carl Petersen, og at de omgikkes rent formelt. To Aar efter Konkursen døde Chr. Petersen.

III

DIGTERNE

Intimere Omgang med Digterkollegerne havde Chr. Winther ikke. Han hørte aldrig til nogen Klike eller Skole, lagde først og fremmest Vægt paa at være sig selv og saa med Foragt paa Epi-

gondigtning som f. eks. H. P. Holsts. I Anledning af, at Constantin Hansen engang havde klaget over Savnet af sympatiserende jævnaldrende, svarede Winther ham: „Jeg kan godt forstaae dette, skjøndt jeg selv . . . *aldrig* har staaet i noget consultativt Forhold til Nogen af vore Poeter, og kun en yderst sjælden Gang forelagt et Arbeide til Skjøn for en eneste Person“ (III 82). Een af de faa Gange, han har gjort Tilløb til at udvikle sine æstetiske Teorier – han understreger gentagne Gange i Brevene, at al Filosofi ligger ham fjern – er i Brevet af 24. Marts 1840 til Chr. Molbech, der paatænkte at skrive hans Karakteristik til sin aldrig afsluttede danske poetiske Antologi. I denne yderst summariske Fremstilling er det Punkt, han især opholder sig ved, Frygten for at blive en Efterligner. Opdagede han i et af sine Digte „den letteste Reminiscens eller en fremmed Indvirkning“, tilintetgjorde han det med det samme, „thi Intet . . . er mig saa modbydeligt og foragteligt som den høist fordærlige Trafique, der nuomtide med en saa uhørt Ubluhed og et saa stærkt Held drives, nemlig, af andre Poeters disjecta membra at sammenkitte en Art af Mosaik eller paa Andres Ideer at koge en tynd Suppe, og udgive dette for 'original' Poesie“ (I 150 f.). I denne Henseende fulgte han sin beundrede Stedbroder Poul Møllers Eksempel. Med sin Samtids Digtere stod han i Almindelighed paa en god Fod, men holdt sig dem ti Skridt fra Livet, baade personligt og navnlig i sin Produktion.

Han levede længe nok til baade at have kendt *Rahbek* og de første Realister. Paa Bakkehuset havde han sin Gang i sin Ungdom, da han var Huslærer hos Familien Langberg, der boede ligeoverfor paa Bakkegaarden, og der var han paa Forhaand velanskreven i Kraft af sine Forældres Bekendtskab med Ægteparret Rahbek. Det var naturligvis – som ogsaa Korrespondancen udviser – især Kamma, der for Winther var Magneten. Det er indlysende, at ingen af vore romantiske Digtere kunde undgaa at se op til *Oehlenschläger*, og Chr. Winther danner her ingen Undtagelse: „Jeg har fra første Færd beundret og elsket *Oehlenschläger*“, siger han i det ovenfor citerede Brev til Mol-

bech, men tilføjer karakteristisk: „men vist og sandt er det, at han aldrig hos mig har tilveiebragt den Opvækkelse (Anregning) og Fortrøstning, som Goethe, *Tieck* og Schleglerne, og aldrig den Begeistring til Production som – Pontoppidans Atlas f. Ex.“ (I 150). I lidt matte Strofer hylder han Skjaldenes Adam baade i levende Live (paa Bestilling af Studenterforeningen 1841, SD I 272 ff.) og ved hans Død (SD X 82), men noget nært personligt Forhold opstod aldrig imellem dem. De mødtes første Gang i P. O. Brøndsteds Hjem (Bøgh I 143), og Winther omtaler, at han har besøgt ham en halv Snes Gange (III 82). Man kan undre sig over, at han ikke som sin Broder tog Del i „Tylvttestriden“, men kender man hans Sky for Deltagelse i det offentlige Liv, falder det helt naturligt. Oehlschläger skal have udtalt om ham, at „han er mig for komplæsant og i Omgang for lidet umiddelbart gemytlig og hjærtelig“ (Bøgh II 106), ligesom hans erotiske Digting efter Datteren Marie Konows Udsagn (Bøgh II 101) forekom ham ikke helt sund og lidt for salonmæssig. Han havde ikke de dybe Brysttoner! Med alt dette behøver det dog ikke at være forkert, hvad Chr. Agerskov har vidnet, at han „elskede Oehlschläger over alle andre Digtere“ (Bøgh II 92), og at navnlig „Helge“ maa have gjort et uudsletteligt Indtryk paa Forfatteren til „Hjortens Flugt“.

Af de jævnaldrende Digtere var nok *Ingemann* den, som Winther havde mindst at gøre med. Da Winther i forbindtlige Vendinger en enkelt Gang tilskriver ham, konstaterer han, at han vistnok kun een eller to Gange har talt med ham; heller ikke hans historiske Romaner synes han at have kendt udover „Valdemar Seier“. Til *Carsten Hauch* var Forholdet et hjerteligere. Winther satte hans lyriske Digte højt, som man bl. a. kan se af det Digt, „Den grønne Bog“, hvormed han 1861 hilste Hauchs „Lyriske Digte og Romancer“ velkommen, og der findes ingen Grund til at tro, at det var en tom Høflighedsfrase, naar Hauch kvitterede herfor ved at kalde Winther „vor første nulevende lyriske Digter“ (II 145). Baade Ingemann og Hauch, der havde staaet Poul Møller nær, ydede Bidrag, enten i Form af Breve

eller af Karakteristikker, til F. C. Olsens Møller-Biografi, der afsluttede de efterladte Skrifter, som Winther var Hovedredaktøren af. Naar den konservative Winther ogsaa kunde fatte Sympati for Hauchs med Aarene stadigt mere radikalt tænkende Hustru Rinna, som han lærte at kende gennem sin i Sorø bosatte Søster, maa det skyldes, at han havde et aabent Blik for hendes stærke Karakter og Naturlighed. Brevene til Petrine Bredsdorff viser, at han fandt Fru Hauch en fængslende Personlighed.

Uden nogensinde at komme til at høre til det heibergske Hof havde Winther – navnlig i Ungdomsaarene – en vis Tilknytning baade til *Johan Ludvig* og *Johanne Luise Heiberg* og til Fru Gyllembourg. Som alle unge Skønaander sværmede han for Johanne Luise, omend han ikke drev det til saadanne Varmegrader som Henrik Hertz. Sammen med hendes vordende Gemal var han med til at salutere det Skib, hvormed hun i 1829 begav sig paa Turné til Christiania. Saa sent som da Winther i 1876 fyldte 80 Aar, mindedes hun i et Brev hans Galanteri: „Hvem tænkte paa Muligheden af, da jeg i 1829 spadserede i Ermelundshuset med den vævre Cuurmager Chr. Winther, at man skulde opleve at see ham som en 80-aarig Mand? Han saae altid fiin og svag ud, hvor langt stærkere saae Poul Møller, Heiberg, Oehlschläger og mange Andre ud, der længst ere døde“ („Johanne Luise Heiberg og Andreas Fr. Krieger“ II 276). Den om alt Københavneri velunderrettede P. V. Jacobsen gengiver i en af sine Rapporter til Ribe-Vennen Adjunkt Adler følgende lille Anekdote, som man dog vist ikke skal lægge alt for meget ind i: „Chr. Winther og Heiberg, der ere Dusbrødre, have alligevel, som jeg troer, aldrig ret kunnet lide hinanden. Imidlertid var det dog næppe dette, men snarere overmaadig Glæde over at han Dagen forud havde talt for Kongehuset [ved Prins Ferdinands Bryllup 1829], og at han havde gjort Vers til Transparenter til Festen om Aftenen i Lyngby, der ved denne bragte Winther til at tage Ridepysken fra Heiberg og, for Spøg, banke ham dermed. Heiberg blev vred herover, og mindede, dog tilsyneladende for Spøg, Winther om,

at han ikkun var en Børnedresseur etc, [o: Huslærer hos Familien Müffelmann] . . ., men at han selv (Heiberg) var Professor etc. Herover var W. saa forbitret, at jeg haabede, der blev en Duel af. Men da Winther kom ud til H. for at fordre en Forklaring over hine Ord, som han ej iblandt Mængden vilde lade sig mærke med, at han var krænket ved, forsikrede H., at han ikke erindrede et Ord, som kunde have fornærmet ham, erklærede med den ærligste Mine af Verden, at han aldrig havde tænkt paa Sligt etc., saa der blev stiftet en Art Forlig imellem dem. Ogsaa dette synes mig meget karakteristisk for dem begge" (P. V. Jacobsen: „Breve" 76 f.) – med andre Ord: Heiberg viste sig som Diplomaten, Winther som inderst inde aldeles ukriegersk. Noget Skaar i det venskabelige Forhold bevirkede Wintthers ungdommelige Optræden ikke. Heiberg berømtede i sin Afhandling om „Lyrisk Poesie" Chr. Winther som den, der altid er velkommen i Litteraturens Hus, „thi saa snart han lader sig melde, veed man iforveien, at han vil berede en Nydelse, ihvad Dom man end kommer til at fælde om Det, han bringer" („Intelligensblade" III 1843 S. 60) og motiverer sin Bedømmelse med, at han er Digter „paa første Haand, det vil sige, efter en umiddelbar poetisk Erfaring", primitiv Digter – liflige Ord at høre for Winther, der, som han gjorde Rede for i Brevet til Molbech, netop fremfor alt lagde Vægt paa at fremtræde som helt sig selv. I Striden om Teaterdirektoratet var Winther helt og holdent paa den tabende Parts Side; indigneret skrev han 1858 det lange Digt „Besøg paa Parnas", hvori han revser dem, der fordrev først Heiberg og derefter Fruen fra Teatret, men karakteristisk nok for hans Ængstelse for at træde offentligt frem, nøjedes han foreløbig med at lade sin Hustru bringe Ægteparret Heiberg Manuskriptet, hvad der indbragte Julie et venligt Takkebrev, som dog tydeligt indeholder en Beklagelse af, at det kun var bestemt til at ligge i Skrivebordet: „Det er Skade, at Professor Winther vel sagtens har gode Grunde – saadanne, som man ialfald ikke tør modsige, – til ikke at lade dette Digt trykke; thi det fortjente at kjendes af Flere og vilde more Mange" (Bøgh

III 140); først adskillige Aar efter at Digtet havde mistet sin Aktualitet, lod dets Forfatter det – med enkelte formildende Retoucheringer – trykke i „En Samling Vers“ (1872). Bøgh mener at vide, at Winther blev ved med at søge det heibergske Hus, og det er i ethvert Fald et Faktum, at da Heiberg i 1859 blev angrebet af den Sygdom, der det følgende Aar lagde ham i Graven, besøgte Winther i den værste Tid hver Dag Johanne Luise (II 114), hvad der stemmer daarligt med, at han ifølge Bøgh (III 141) ikke skal have ladet høre fra sig ved Heibergs Død og i hendes Enkestand aldrig besøgt hende. Ufølsom for hans Minde kan han umuligt have været: til Julies Fødselsdag nogle Maaneder efter Heibergs Bortgang forærede han hende hans Buste med et Digt, hvis to første Strofer lyder saaledes:

Med bedre Gave knap jeg kan
 Paa denne Dag for Dig fremtræde,
 End med et Billed af den Mand,
 Som har Dig skabt saa mangen Glæde.

I Ungdomstid vi ofte saaes
 Og færdedes i Lyst og Gammen.
 Vi fjernedes, men som en Laas
 Erindringen dog holdt os sammen.

(„En Samling Vers“ 26).

Det tilsyneladende forandrede Forhold imellem dem finder sin Forklaring i den Omstændighed, som vi atter og atter støder paa i Brevene, at Winther med Aarene trak sig ind i sin Skal, undgik enhver Form for Selskabelighed og derved kom til at virke ufølsom over for gamle Venner.

Til *Henrik Hertz* var Forholdet et noget andet. De kom aldrig til at omgaas i deres respektive Hjem; begge giftede sig i sen Alder og kendte ikke engang hinandens Koner. I Ungdommen derimod traf de jævnligt sammen i Studenterforeningen og sad sammen i det Udvalg, der udarbejdede 2. Udgave af Foreningens Visebog. Et Par Aar før Hertz havde Winther været i Italien og

kunde derfor være ham behjælpelig med gode Raad, da Turen kom til ham at opleve Syden. Det maa betragtes som et usvigeligt Tegn paa Winthers Tillid til hans Smag, at han var en af de faa Digtere, han forelagde et af sine Manuskripter til Bedømmelse (II 182).

De Digtere, der stod Winther nærmest, var Bødtcher og Aarestrup. Af alle hans Digterfæller var *Ludvig Bødtcher* vistnok den, han havde mest Fortrolighed til og aldrig gav Slip paa. Bekendtskabet gik langt tilbage i Tiden. 1816 var de begge en kortere Tid Lærere ved Borgerdydskolen paa Christianshavn (Bøgh I 148), selskabeligt var Mødestederne Regensen, den i 1820 stiftede Studenterforening og Litteraten A. P. Liunges Hjem (smstds. II 42). Det var dog navnlig de fælles Oplevelser i Rom 1830–31, der smedede dem sammen; her var Bødtcher hans Cicerone, hjalp ham med at lette sin da saa velspækkede Tegnebog ved Indkøb af kostbare Ringe og Gemmer og var indviet i hans Kærlighedsaffærer. Mærkeligt er det unægteligt, at mens Bødtcher i sin Digtning aldrig bliver træt af at prise Italiens Herligheder, smæder Winther i sine relativt faa italienske Digte Landet og fremdrager saa at sige kun de negative Sider. Bødtchers Hjemkomst 1835 har utvivlsomt været Winther en Glæde. Ofte gæstede han ham i hans ejendommelige Domicil i Sværtegade, og Besøgene her er næppe blevet mindre hyppige, da han opdagede, at der i Huset overfor boede en yndig ung Frue – Julie Werliin. Dette Kærlighedsforhold har Bødtcher fulgt fra dets første Spire. Derfor er han den eneste, som Winther viser den Fortrolighed i Breve at udtale sin Fortvivlelse over, at hans Følelsers Genstand var lænket til en anden Person. Bøgh paastaar, at efter at Winther havde erobret hende, kom han ikke saa meget hos Bødtcher, og anfører som Grund, at han ikke syntes om det Menageri af Originaler, som hans Ven omgav sig med; dette er muligvis rigtigt, men den egentlige Aarsag var vel, at Winther efter sit Giftermaal lagde hele sit Liv om og trak sig mere og mere tilbage fra Omverdenen, helt absorberet af Samlivet med Julie. Dog glemte han ingenlunde sin

gamle Ven. Da Bødtcher i 1871 laa paa Hospitalet, besøgte han ham regelmæssigt hver 14. Dag (III 133). Gensidig yndede de hinandens Poesier og udvekslede flere Digte: Winther „Til Ludvig Bødtcher“ 1863 og dennes Svar herpaa (begge trykt i „Brogede Blade“ 56 ff.), Bødtcher et hjerteligt Digt til Winthers 70-Aarsdag (trykt i Brøndum-Nielsens Bødtcher-Udgave 161).

Det var et lykkeligt Tilfælde, der førte Chr. Winther sammen med *Emil Aarestrup*: i Udgivelsen af begge dennes Digtsamlinger har han en væsentlig Andel. Hvor de to første Gang mødtes, ved vi ikke med Sikkerhed, men Bekendtskabet stammer i ethvert Fald fra 1830'erne. De havde to fælles Venner, Winthers Svoger Pastor Isaac Sidenius i Øster-Ulslev og Urtekræmmer Chr. Petersen – det kan altsaa enten have været paa Lolland eller i Gardergaarden paa Vestergade i København; i Aarestrups Breve til Urtekræmmeren er det stadige Hilsener til „min kjære Winther“ og Anmodninger om at minde ham om at lade høre fra sig, hvad han aabenbart sjældent har efterkommet, og Beklagelser over at han har været paa Lolland uden at aflægge Doktorboligen i Nysted et Besøg. Det er et stort Savn, at der ikke er bevaret anden Korrespondance mellem dem end Aarestrups berømte Rimbrev til „Digternes Prydelse“, saa at vi kun igennem Ytringer i deres Breve til andre faar Indtryk af, hvor stor Pris de i Virkeligheden satte paa hinanden, som f. Eks. af denne Passus fra en aarestrupsk Epistel til Chr. Petersen: „Chr. W. og hans Muse beder jeg Dig hilse og sige, at jeg elsker hans troubadourmæssige Digt til Greven [Tilegnelsesdigtet til Rantzau-Breitenburg i „Sang og Sagn“], som den konstbevaagne Riddersmand selv“ („Emil Aarestrups Breve til Chr. Petersen“ 74), eller navnlig denne entusiastiske fra Winther til Alvilde Müffelman under et Besøg hos Svogeren i Øster-Ulslev: „I Gaar havde Dr. A. indbudt os til Middag . . . efter Bordet sad min Svoger og jeg i Doctorens siirlige lille Studerekammer, hvor Han, den prægtige Mand, forelæste os en *Mængde* saa fortræffelige, originale, kraftige, characteristiske, snorrige og alvorlige, dybt tænkte og lette poetiske Productioner, at jeg i 2–3 Timer

sad og hørde derpaa som en Billedstøtte. *Han kan . . .* Han skriver os andre smaa Poeter rent sønder og sammen. At jeg af al Magt trængde ind paa ham med Overtalelser og Bønner, dog endeligt at lade Andre nyde Godt af denne Skat, som nu dog ligger næsten begravet, følger af sig selv. Han *tvivler*, – og hvem maa ikke det? – men Ingen dog med mindre Grund, end han" (I 96). Til alt Held lykkedes det Winther at faa sin Ven til at lytte til sine veltalende Forestillinger – Resultatet forelaa i 1837 (paa Titelbladet: 1838) i det udsøgte Bind aarestrupske „Digte“, der er en af vor Litteraturs Klenodier. Efter at de var udkommet, beklagede Aarestrup sig til Chr. Petersen over, at Winther havde været tavs og tillukket over for ham (Aarestr. Chr. P. 57, 59, 64, 68 f.); et Aars Tid efter fik han dog et Brev fra ham, der viste, „at han ingen Groll føler mod mig Uskyldige, men at han tvertimod er altfor god imod mig“ (70). Et ejendommeligt Kapitel i deres Venskabs Historie angaar den Kvinde, Sophie Hansen, som Winther i 1832 havde indgaaet en uoverlagt Forlovelse med. Efter at han det følgende Aar havde faaet hende udstationeret hos sin lollandske Familie for at lære Husholdning, synes Aarestrup – den store Erotiker – at være blevet mere betaget af hendes Yndigheder, end hendes Forlovede var det, og vikarierede som Tilbeder for sin Ven; i ethvert Fald skrev han det ene Digt efter det andet til hende, hvoraf det berømteste er „Der er en Trolddom paa din Læbe“. Fæstemanden følte sig tydeligt lettet ved den Interesse, hans Ven viste hende, og skal paa et direkte Spørgsmaal have svaret, at intet var ham kærere, end at Nysteddoktoren var saa optaget af hende (Bøgh II 270). Winthers definitive Brud med hende i 1835 kom ikke bag paa Aarestrup. Til Chr. Petersen skrev han 24/3 1836: „Mange dadle W's Adfærd meget; jeg gjør det ikke. At et Baand, som der absolut hører en vis Ruus til at finde naturligt og taaleligt, maa være piinligt og utaaleligt, naar denne fattes, kan jeg godt begribe. Hvorledes J.[omfru] H.[ansen], hvem jeg har stor Agtelse og Kjærlighed for, i saa lang Tid, som det lader, har kunnet misforstaae W's skaansomme Tilbageholden og lemfældige Kul-

de, er mig en Gaade, og jeg beklager hendes Forblindelse; hun lider vist meget derunder. . . . Hils W. og siig, at hans „Ravnens Qvide“ [Opsigelsesdigtet til Sophie] finder jeg mandig og smuk; det er et levende Digt, just af dem jeg holder af. Vidste han hvor gjerne jeg vilde have et Brev fra ham, saa skrev han mig til“ (Aarestr. Chr. P. 37 f.). Skønt Manuskripterne indimellem de opslidende Patientbesøg paa skumplende Vogne ad de umagelige lollandske Landeveje hobede sig op, kunde han ikke overvinde sig til at udgive en ny Digtsamling – boghandlermæssigt var hans Opus 1 heller ikke blevet nogen Succes: 40 Eksemplarer var alt, hvad der efter et Par Maaneder var blevet solgt! Det tilfaldt endnu engang Winther at tage Initiativet til at faa Høsten i Lade, nu som „Efterladte Digte“, 7 Aar efter Aarestrups Død. I denne righoldige Samling, der er alt andet end en Efter-slæt, finder man to Digte, foruden Rimbrevene til Winther og til Isaac Sidenius, der har Adresse til hans Familie, nemlig dels et til Stedfaderens 50-Aars Præstjubilæum 1842, dels 4 smaa Strofer, dateret 28. Marts 1852, rettet til Julie: „Du var henrivende paa Børneballet“, hvori Linierne:

Nu til en Digters Viv og Elskerinde
Med sky Nysgjerrighed, som til en Muse,
Man løfter Øiet op, det Væld at finde,
Der kan poetisk lædske og beruse.

Af de lidt yngre Digttere skal vi først omtale *H. C. Andersen*. Man har hans Ord for, at han holdt meget af Winther baade som Digter og som Menneske (Bøgh II 286), Julie priste ham i Brev til Snoilsky for hans Trofasthed (smstds. III 344), og det er et Faktum, at han nu og da har været Gæst i deres Hjem. I Andersens „Vignetter til danske Digttere“ var han ogsaa blevet betænkt med et Par venlige Verselinier, og „Hjortens Flugt“ hilste han ved dets Fremkomst med et lille Digt i „Fædrelandet“ (SS 2. Udg. XII 446). Da den yngre Digter 1833 skulde ud paa sin første Italiensrejse, var Winther blandt dem, der glædede ham med at skrive i hans Stambog (Digtet er trykt i „Mit Livs

Eventyr", udg. af Topsøe-Jensen I 126). Ved en bestemt Lejlighed trak det op til et personligt Sammenstød mellem de to, forårsaget af at de begge var blevet indvalgt i Bestyrelsen for det nystiftede Anckerske Legat og ikke kunde blive enige om Fortolkningen af Fundatsen og derfor heller ikke om, hvem det burde tilfalde. Winther truede med at udtræde af Stipendiekomiteen, den let afficerede Andersen tog paa Veje, men Divergenserne kom ikke til at gentage sig, da Winther paa Grund af sin tiltagende Øjensvaghed meget snart saa sig nødsaget til at nedlægge sit Hverv. Der findes nok forskellige Ytringer i Brevene, der viser, at Winther ikke saa helt ukritisk paa ham; at han derimod var ganske fri for den udbredte Digtermisundelse fremgaar af de Ord, hvormed han i Brev til Hustruen kommenterer Eventyrdigterens Norgesrejse i 1871: „Han er – *efter Fortjeneste* – modtaget saa elskværdigt og smukt, og har . . . modtaget al den Hyldning, der er budt ham, paa en smuk og naturlig Maade. For det Første fortjener han Folks Taknemlighed, og for det Andet saa glæder og *styrker* det ham, og derfor bør Saadant skee" (III 148).

Trak Chr. Winther sig med Aarene stadig mere tilbage, gælder dette i endnu højere Grad om *Fr. Paludan-Müller* efter hans Ægteskab. Han plejede ikke Omgang med nogen af sine Digterfæller, førte ogsaa kun en begrænset Korrespondance med dem. De to kavalmæssige, formelle og sirlige Herrer er i deres Aandsform vidt forskellige. Vel kalder Paludan-Müller i *Julies Stambog* 1853 Winther „Danmarks første lyriske Digter" (Bøgh III 144); dog ved vi fra hans Søstersøn *Fr. Langes Biografi*, at de store Ideers Digter ikke fandt Winthers Digtning tilstrækkelig tankevægtig og mandig.

Studerterdigterne Ploug, Hostrup og Chr. Richardt hørte ogsaa med til Bekendtskaberne, om end kun Ploug kan regnes med til Vennerne. Det var naturligvis i Studenterforeningen, at *Carl Ploug* og Winther første Gang saa hinanden; det skete ved et Julegilde 1831 uden dog foreløbig at føre til nogen nærmere Kontakt. For den konservative Winther var „Fædrelandet", der

jo med Aarene gled mere og mere til højre, det Organ han mest læste, og som han nu og da tilsendte et digterisk Bidrag. Nok kunde han undertiden finde Ploug plump og grov som Journalist, men han misundte ham hans store Arbejdsevne og kom, alt som han lærte ham nærmere at kende, til at beundre ham som „en prægtig, stout Karl“ (III 132). Paa sine ufrivillige Parisrejser kunde han paa sin Stamkafé faa „Fædrelandet“ at læse; det daglige Besøg paa Bladets Kontor paa Højbroplads, hvor han især fik sig en Passiar med Plougs Medredaktør Giødwad, var det ham derimod bittært at savne (II 69). Som lyrisk Digter følte Ploug sig som Winthers Lærling:

Jeg vil kun engang dig sige,
og sige det aabent og frit,
at der fra dit Bord, det rige,
er dalet Smuler til mit;
at det vilde faldet svært mig
at synge min fattige Sang,
hvis ikke du havde lært mig
de danske Toners Klang

– saaledes takkede han sin Læremester i Indledningsdigtet til sine „Samlede Digte“ 1862, der var tilegnet Chr. Winther. Dennes Svar, „Tak for sidst, til Carl Ploug“ („Brogede Blade“ 63 f.) gaar ud paa, at Ploug selv er Mester, og at hans Digting har udrettet noget:

Din Sang har, som Malmet, jo Klangen og Vægten,
Den ligner jo ei min „blødagtige Smægten“.

I samme Digtbog rettes en „Opfordring“ til den af Tidens politiske Byrde tyngede Ploug om ikke at forsømme sin Muse. Ved Winthers Jordefærd 2. Febr. 1877 i Frue Kirke var det helt naturligt en Sang af Ploug, der indledte Højtideligheden („Digte“ II 1901 S. 160 f.).

Mens Winther tydeligt ikke har haft noget synderligt at gøre med *Hostrup*, fulgte han med Interesse og Opmuntring *Chr.*

Richardt fra hans første Fremtræden med „Smaadigte“ (1860). Maaske er Forklaringen den, at han gennem *Richardts* Giftermaal med *Iselingen-Vennen Skolebestyrer Martin Hammerichs Datter* fik personlig Tilknytning til ham. Ogsaa for de helt smaa Digtere som de nu aldeles forglemte *Johs. Helms, Michael Rosing* og *Carl Andersen* havde han en forbavsende Forkærlighed. Ja, selv med en af de mest dogmetro Realister, *Sophus Schandorph*, traadte han, som en Billet viser, i Forbindelse, hvad der kun kan forstaas, naar man betænker, at denne senere saa tro *Brandesianer* endnu i 1867 var en romantisk Epigon; allerede Aaret efter var han i sine „Nye Digtinger“ ude efter *Winthers* Idylpoesi med en Parodi paa „Træsnettene“ („Sjællandsk Romantik“). I det hele lukkede *Winther* sig ikke ude fra den yngste Generation. Til Dokumentation heraf er medtaget et Brev til den unge *Georg Brandes* og en Billet til den senere verdensberømte Sprogforsker *Vilhelm Thomsen*. Forgæves spejder man derimod efter *Tegn* paa, at han havde opdaget den Digter, der fremfor nogen anden paa et moderne Grundlag skulde blive hans Arvtager: *Holger Drachmann*.

Enkelte norske og svenske Navne mangler ikke i Galleriet af Digtervenner; dog drejer det sig kun om de faa, der opsøgte ham i Danmark, for selv om han levede i Skandinavismens egentlige Guldalder, var han ikke til at lokke paa Rejser til Nabolandene, og *Oehlenschlägers* og *H. C. Andersens Tørst* efter udenlandsk Berømmelse var ham aldeles fremmed. Om *Welhaven*, som faktisk paa et vist Tidspunkt maa have spillet en Rolle i hans Liv, tier som omtalt Dokumenterne – kun gennem Breve til *Andreas Munch* sendes der ham *Hilsener*. Forholdet til norsk Litteratur indskrænker sig til, at *Camilla Collett* spurgte ham til Raads under Udarbejdelsen af sit Hovedværk „*Amtmandens Døtre*“, hvorved han meget mod sin *Villie* blev tvunget ind i den Rolle som Kritiker, han selv trods utvivlsom Evne erklærede sig for uskikket til.

Blandt nordiske Digtere indtager *Carl Snoilsky* en Særstilling i *Winthers* Liv. Han blev nemlig i 1860'erne optaget som Søn

af Huset, og hermed gik det saaledes til (jf. den lille Afhandling i „Snoilsky och hans 'andra mor“ i Olle Holmbergs „Skratt och allvar i svensk litteratur“, 1963). Under det skandinaviske Studentermøde i København 1862 præsenterede Kritikeren Clemens Petersen de to for hinanden paa Østergade, saaledes som den svenske Digter mange Aar efter har skildret det i et Digt i Anledning af Winthers 100-Aarsdag, og den da 21-aarige Student blev lykkelig over at have gjort Bekendtskab med den gamle danske Digter, hvis Vers han i Forvejen elskede og beundrede. Næste Sommer tog Snoilsky Ophold paa Marienlyst Hotel, i umiddelbar Nærhed af Julies og Idas Sommerbolig i Kvarteret Lappen i Helsingørs Udkant, hvor Winther nu og da tog op for at hilse paa sin Familie. Den med stærke Sym- og Antipatier udrustede Julie fattede en varm Kærlighed til den forældreløse unge Mand og indlevede sig i Tanken om at blive hans anden Moder. En Række noget overspændte Breve fra hende til ham (offentliggjort af Ruben G:son Berg i hans Udgave „Carl Snoilsky och hans vänner“ I) vidner om hendes hjertelige Følelser for ham og røber mellem Linierne, at hun tillige nærrede Haab om at se ham som sin Svigersøn. Snoilsky var taknemmelig for „Moderen“s Omsorg for ham og hyldede hendes Mand i flere Digte („Eremitage“ og „Till Christian Winther“); derimod var Tanken om at indgaa Ægteskab med Datteren ham utænkelig, saa meget mer som han snart fik en Inkination for en Landsmandinde. Til Julies Ros maa det fremhæves, at Tonen i hendes Breve til Trods for denne Skuffelse ingenlunde kølnedes, og paa Udvejen til den Rejse, den unge Lyriker i 1864 foretog til Italien og Spanien, besøgte han atter sine danske Venner. Efter Hjemkomsten derimod opstod der et langt Stop i Korrespondancen. Et Gensyn fandt først Sted saa at sige i yderste Øjeblik, da Snoilsky, som nu var slaaet ind paa den diplomatiske Løbebane, 1875 udnævntes til chargé d'affaires i København, og Familien Winther netop var i Færd med det Opbrud til Paris, hvor den 80-aarige Digter i Slutningen af det følgende Aar endte sine Dage. Det hedder sig, at blandt de

faa, der paa Banegaarden tog Afsked med de bortdragende, var Snoilsky. De sidste skriftlige Hilsener, de udvekslede, var i Anledning af 80-Aars Dagen. I sit Hjerte bevarede Snoilsky alle Dage Mindet om de danske Venner. Til Winthers 100-Aarsdag skrev han et fint Mindedigt om ham, der blev offentliggjort i Aarets „Juleroser“, og til yderligere Belysning af hvad han mente at skyldte Familien, er i denne Udgave medtaget de Breve, han i 1897 udvekslede med dens Faktotum i 1860'erne, Frk. Jensine Smith, Søster til Overbibliotekar Sophus Birket-Smith.

IV

LITTERATERNE

En Gruppe for sig udgør de Litterater og Bibliotekarer, der var den noget mageligt anlagte Chr. Winther behjælpelige med dels at fremskaffe de Bøger, hvori han mente at kunne finde Stof, dels at ordne og korrigere hans egne Værker eller de mange Publikationer, han af Pengetrang paatog sig at redigere for Forlæggere. I den Periode i 1850'erne og 60'erne, da Synet svigtede, blev det ligefrem en bydende Nødvendighed for ham at tage mod fremmed Hjælp.

De første Digte fremkom i de Publikationer, som redigeredes af *A. P. Liunge*. Han var den typiske Litterat, ikke nogen skabende Aand, men varmt litterært interesseret, altid i Sving med en eller anden af de paa hans Tid saa yndede „Nytaarsgaver“, et Tidsskrift, et Roman- eller Novellebibliotek eller en Avis, af Heiberg spottet som „Copisten“, fordi han beklædte en beskednen borgerlig Post paa Frederiksværk Krudtværks Kontor, og ugleset af den konservative Lejr som Grundlægger af Danmarks første Oppositionsavis „Kjøbenhavnsposten“. I Betragtning af sin reelle Karakter, sin Hjælpsomhed og sin Flid tør man vistnok hævde, at han havde været en bedre Medfart værd. Vordende Digtere tog han under sine beskyttende Vinger og beredte

dem Plads i sine aldrig langlivede Organer, og den unge Winther indtog ingenlunde den overlegne Holdning over for ham som hans Ven Heiberg, men var taknemmelig for at faa Husly for sine første Digterforsøg i hans Blade og laane Bøger fra hans private Bibliotek. I sine unge Aar kom han meget sammen med ham, senere hørte Forbindelsen op af sig selv. Ogsaa med hans ugifte Søster *Dorothea Liunge* stod Winther paa en god Fod; hun var i Huset hos Skuespillerinden Anna Brenøe, baade i hendes første Ægteskab med Musikeren Wexschall og i hendes andet med Skuespilleren N. P. Nielsen. Et Brev fra den unge Digter til hende giver et Indtryk af den spørgefulde Omgangstone imellem dem. I de senere Aar fulgte hun hans Færd mere paa Afstand og ikke altid med udelt Bifald: hans „Flugt“ i 1851 kalder hun i al Fald „en fatal Historie“ (Bøgh III 182), om hans Hustru udtaler hun: „Hvor hun dog er affekteret! Jeg kan ikke tro Andet, end at Winther maa være usigelig kjed af dette forskruede Væsen“ (smstds. III 186), og et Gensyn med ham i en københavnsk Selskabssalon stemte hende ikke opbyggeligt: „Jeg kan ikke beskrive Dig, hvor komisk Chr. Winther saae ud; han lignede en gammel Ritmester, der anstrænger sig for at se ungdommelig ud – en stor, brunrød Paryk og graa Knebelsbarter. Det gjorde mig saa ondt at se ham saaledes, og jeg begriber ikke, at hans Kone ikke virker derimod; han saae virkelig ud, som om han havde forklædt sig til en Maskerade“ (smstds. III 207). I 1857 fik hun sig paa „Fædrelandet“s Kontor „en lang Faddersladder“ med ham (smstds. III 269).

Ligesom Chr. Winther var hans Regenskammerat, den daværende Filologi-studerende *Christen Thaarup*, der senere blev Adjunkt i Helsingør, med til at stifte Studenterforeningen. Vi har begges Ord for, hvor overmaade højt de satte hinanden. Winther sender i 1824 i et Brev til Visby inderlige Hilsener til Thaarup med Beklagelse af, at han aldrig lader høre fra sig: „Jeg satte dog saa stor Priis paa det Venskab, han visde mig“ (I 35), og fra Thaarup hedder det til Studenterkammeraten: „i

den lange Række af Aar, hvori jeg har været din 'trofaste Ven', fra den første Stund, da Du søgte mig unge Menneske op paa Regentsen, har jeg elsket, ret egentlig elsket *Dig* og *alt Dit*; troer Du, at jeg nogensinde herefter kan høre op dermed?" (I 252). To Maaneder efter at dette blev skrevet, laa Thaarup i sin Grav. Men forinden havde han naaet at gøre ikke blot Winther personlig, men den danske Litteratur en meget stor Tjeneste ved den Bistand, han ydede ved Udgivelsen af Poul Møllers efterladte Skrifter. Efter Stedbroderens eget paa Dødslejet udtalte Ønske skulde Christian Winther besøge Udgivelsen af de æstetiske Skrifter og F. C. Olsen de filosofiske; om Thaarup var der overhovedet ingen Tale, skønt han havde været en nær Ven af den afdøde. Om sit Forhold til de to Brødre har Thaarup til Brug for Olsens Møller-Biografi nedtegnet nogle Erindringer, hvoraf vi citerer et karakteristisk Parti: „Vi [o: Thaarup og Poul Møller] havde [. . .] mange fortræffelige Venner, ved hvis Besøg han var ligesaa glad som jeg, og iblandt dem maaskee flere, som han hængte ligesaa meget ved som mig; men med Samtalen forandredes eller nuanceredes, som det forekommer mig, ogsaa Forholdet. Broderen Chr. Winther undtager jeg ene fra den gjorte Bemærkning; maaskee fordi mine Følelser for ham vare saa saare lige dem, jeg nærede for Poul, Følelser som jeg vilde kalde Venskab med en krydrende Ingrediens af Kjærlighed. Jeg havde flere Berøringspunkter fælles med P. M. end med C. W., nl. i vore fælles Studier; men det der bandt dem begge til mig, var vist den Følelse, som jeg nys forsøgte at beskrive. Begge have ogsaa ofte i livfulde Øjeblikke udraabt at de 'elskede' mig" („Fund og Forskning" III 1956 S. 108). Det første Bind kunde udsendes i 1839, men da Winther i 1841 udnævntes til Lærer for Prinsesse Mariane i Mecklenburg, bad han sin Ven Thaarup tage Broderens Manuskripter i sin Varetægt med Tilladelse til at læse dem, og jo mere han fordybede sig i disse Papirer, des klarere stod det ham, at Winther trods al sin Pietet for Broderens Minde havde skilt sig særdeles daarligt fra sit Hverv. Thaarup havde studeret Filologi gennem en Aarrække, Win-

ther manglede den fornødne Udgiverteknik og havde ikke Taalmodighed til at bringe Orden i de løst henkastede Optegnelser. Og nu udspandt der sig i al Venskabelighed en Tvekamp mellem de to, hvor den egentlige Eksekutors Standpunkt var det, at der kun skulde trykkes, hvad der havde faaet en færdig Form, mens Thaarup holdt paa, at ogsaa Fragmenter kunde være saa værdifulde, at de burde medtages. Striden kom især til at dreje sig om, hvorvidt den ufuldendte Novelle, der nu gaar under Navnet „En dansk Students Eventyr“, fortjente at udleveres til Læserne. Broderen strittede imod i det længste og gik først med til Offentliggørelsen, da Thaarup havde foretaget det Kup at forelægge Heiberg Spørgsmaalet til Afgørelse og i ham vundet en ubetinget Forbundsfølge. Det er ikke for stærke Ord, Heiberg bruger, naar han i Begyndelsen af sin Afhandling „Lyrisk Poesi“ („Intelligensblade“ III 1843) i Anledning af Novellens Fremkomst („udentvivl det betydeligste og meest characteristiske af alle Poul Møllers Efterladenskaber“) ogsaa udtaler sin Anerkendelse af den, der har Æren af at have reddet den for Efterverdenen: „Hr. Christen Thaarup, som er denne Novelles Opdager og Restitutor, har derved erhvervet sig en sandere og varigere Fortjeneste af den danske Litteratur, end de Fleste ved deres egne Productioner. Lig Den, som med forsigtig Haand opruller et Manuscript fra Oldtiden, har han samlet og dechiffreret disse classiske Blade, som vare den evige Tilintetgjørelse nær, og under dette møisommelige Arbeide har han udøvet en dobbelt Trofasthed: Trofasthed i sit critiske Kald, og Trofasthed mod sin afdøde Ven, hvis ualmindelige Personlighed nu er opbevaret for Efterverdenen“ (27 f.). For de efterladte Skrifters egentlige Hovedredaktør maa det have været en blandet Fornøjelse at læse denne indirekte Underkendelse af hans eget Skøn, men da det er i samme Afhandling, Heiberg yder hans Digte fra 1843 den allerede omtalte Berømmelse paa Grund af deres Primitivitet (i Betydningen Originalitet), har det hjulpet ham til at sluge den bitre Pille. Ærgrelsen over sin egen Ufuldkommenhed som Udgiver giver han Luft i dette Stemningsudbrud i et Brev til Thaa-

rup: „Hvor jeg hader Dig, Christen Thaarup! d. v. s. jeg elsker Dig til Døden! Mit Motto [oven over Brevet staar der: „O-O!-O!“] maa sige Dig i een Sum min Forundring, min Glæde og – min Smerte! Jeg forundrer mig over, at dette Chaos kunde blive til noget, jeg glæder mig *derover* og at *Du* har fremkaldt det; men – det smerter mig at jeg selv er og har været og rimeligviis evindeligt vil blive et Fæ“ (I 183). Paa Thaarup kunde han umuligt blive vred, og det til Trods for, at han ved samme Lejlighed ogsaa afslørede, at Winther havde begaaet talrige andre Fejl dels ved forkert Tydning af skødesløst affattede Manuskripter, dels ved Overseelse af betydningsfulde Digte. I et følgende Bind maatte der, saa vidt det lod sig gøre, lappes herpaa. Saaledes udvidedes Udgaven med et 3. Bind, der helt og holdent skyldtes Thaarup og foruden „En dansk Students Eventyr“ indeholdt de Digte, der rettelig havde haft deres Plads i 1. Bind. I 2. Udgave (1848–50) blev denne Skævhed rettet, men Thaarup naaede blot at faa et af Bindene ud, da han overraskedes af Døden, saa at Litteraten L. V. Petersen, en gammel Elev af Poul Møller, maatte overtage hans resterende Part. Deliberationerne om Udgaven, som her har maattet forkortes af Hensyn til deres meget specielle filologiske Indhold, kan følges i Brevene, dog med den beklagelige Begrænsning, at kun et Par af Winthers Skrivelser er i Behold.

For en Digter, der som Chr. Winther ofte hentede sit Stof fra historiske Kilder, kunde det være nyttigt at have bibliotekariske Hjælpere. To saadanne har han haft i Fabricius og Liebenberg. Den ældste af dem, *Frederik Fabricius*, var ansat ved Det kgl. Bibliotek og udmærkede sig i Modsætning til flere af sine Kolleger ved en overordentlig Hjælpsomhed over for Laanerne. Sin Fritid tilbragte han i Studenterforeningen, som ogsaa han havde været med til at stifte, og hvor han opnaaede en ualmindelig Popularitet, ikke mindst som Komedieforfatter. Enkelte i og for sig ubetydelige Billetter fra og til ham er medtaget, fordi de giver ikke uvigtige Fingerpeg om Digterens Læsning. *F. L. Liebenberg* spiller en langt væsentligere Rolle i Winthers Biografi.

Hans bibliotekariske Virken indskrænkede sig til den mere beskedne at være Assistent i Studenterforeningens Bibliotek i Aarene 1846–58, men eftersom det særlig var her, Winther var Laaner, kom han til at yde ham megen Bistand. Vi ser af deres Korrespondance, hvorledes Winther efter at have studeret Forningens trykte Kataloger skriftligt rekvirerede Bøger, som han havde Brug for og ved Bud lod afhente, men sjældnere synes personligt at have indfundet sig hos Assistenten mellem „de levende Døde“ (I 267). Med Tiden blev Liebenberg betydeligt mere for ham end den, der forsynede ham med Litteratur. Ud af det rent tjenstlige Forhold voksede der efterhaanden et Fortrogheds- og Venskabsforhold op mellem Digteren og den ca. 14 Aar yngre Litterat eller – som vi hellere vil kalde ham – Litteraturelsker. I den Rolle, som Thaarup havde spillet ved Udgivelsen af Poul Møllers Skrifter, gled Liebenberg ind, først da Winthers egne „Samlede Digtninger“ 1860 skulde redigeres og derefter ved den ulige vanskeligere Opgave, som han havde paataget sig: at udgive Aarestrups „Efterladte Digte“ (1863). Rubow, der har sat Liebenberg et Minde i sin Bog „Oehlschlägers Arvtagere“, meddeler – uden at anføre sin Hjemmel – at Liebenberg ved Redaktionen af Winthers samlede Digte optraadte som Digterens Formynder og fik ham til at foretage Ændringer, hvad der lyder lidt usandsynligt, naar man ved, hvorledes han 1853 afviste Chr. Molbechs forholdsvis uskyldige Ændringsforslag til et af hans Vers. Derimod er det hævet over enhver Tvivl, at det var Liebenberg, der fik sat Skik paa Aarestrup-Udgaven; Aarestrups Manuskripter var i sig selv svære at tyde, hvortil kom, at Chr. Winthers Syn i 1860'erne var blevet saa daarligt, at han kun med største Besvær kunde læse og skrive. Deres Brevveksling fra disse Aar dokumenterer, at det i Virkeligheden var Liebenberg, der var den bestemmende med Hensyn til Bogens Indhold og Digtene Rækkefølge; bl. a. fik han listet igennem, at det pragtfulde Rimbrev til Winther kom med, hvad der ikke huede Adressatens store Beskedenhed (II 180). Ved de fleste af de følgende Skrifter, som Winther for Øko-

nomiens Skyld maatte paatage sig at udgive for Forlæggerne, fungerede Liebenberg som hans Famulus og Korrekturlæser og fik derved et lille Tilskud til sit tarvelige Udkomme, idet Winther altid sørgede for, at der tilfaldt ham et Honorar for hans Arbejde. Sin Paaskønnelse viste han ogsaa ved at aabne sit Hjem for ham og ved at hædre ham med flere smaa Takkedigte, hvoraf et blev trykt i „En Samling Vers“ og et Par andre optaget i „Efterladte Digte“. Gladest var Liebenberg dog vist over, at Winther i 1855 viste ham den Fortrolighed at laane ham Manuskriptet til „Hjortens Flugt“, før noget andet Menneske havde læst Digtet, som han med Stolthed fremhæver i sine „Optegnelser om mit Levned“ (102). Til Julie stod han derimod ikke i saa venskabeligt et Forhold, hvad den taktfulde Litterat i Selvbiografien blot flygtigt berører i den diskrete Bemærkning, „at der var saare Meget, hvoraf min Opfattelse var højst forskjellig fra Digterens tilbedte Julies“ (104). Alligevel blev det til ham, hun henvendte sig, da hun efter sin Mands Død ønskede hans efterladte Digte og Breve udgivet; det var vel navnlig under Arbejdet hermed, at han fik Lejlighed til at konstatere de lige omtalte Divergenser.

Christian Molbech var et Navn, som adskillige af Samtidens Digtere frygtede; som Kritiker var han enten overstrømmende begejstret eller totalt nedsablende – Mellemtoner raadede han ikke over. Winther var saa heldig at komme paa den rigtige Side; sammen med Heiberg og Paludan-Müller hørte han til hans Yndlingsforfattere. Det personlige Bekendtskab imellem dem skrev sig fra den Tid, da Winther havde været Huslærer hos Molbechs Svigerfader, Dispachør Langberg; desuden mødtes de i det selskabelige Liv hos Forlæggeren Jacob Deichmann, hvorimod de aldrig førte privat Omgang. Det kunde kun stemme Molbech venligt over for den unge Digter, at han med sit Kendskab til Almuelivet fournerede ham med en lang Række lolland-falsterske Ord, som fandt Optagelse i Molbechs „Dansk Dialect-Lexicon“, undertiden endogsaa med Kildeangivelsen „Prof. Winther“. Kritikerens Molbech var ikke saa hurtig til at

opdage den nye talentfulde Lyriker, som han var med Paludan-Müller, hans specielle Favorit. Debutbogen „Digte“ (1828), der dog indeholdt „Træsnit“, og „Digte, gamle og nye“ lod han ikke vederfares fuld Retfærdighed. Først den indgaaende Anmeldelse af „Nogle Digte“ (1835) i „Maanedsskrift for Litteratur“ viser, at han har faaet Øjet op for den wintherske Poesis Skønheder; navnlig Digte som „Ringens Indskrift“, „En Sommernat“ og „Alfens Brud“ har henrykket ham – det sidstnævnte tillægger han „saamegen Originalitet og Fylde af Poesie“, at han stiller det ved Siden af Oehlenschlägers „Thors Reise“ og „Helge“ og med spærret Tryk erklærer, at Winther ved sine Romancer har „udvidet den danske Poesie“. Naturligvis skulde hans Lyrik have været rigeligt repræsenteret i det 3. Bind af Molbechs „Dansk poetisk Anthologi“, som han aldrig naaede at faa fra Haanden. Det er da et Held i Uheldet, at hans Opfordring til Digteren om at give Desseiner til den Række af Biografier, hvormed hver af de i Udvalget medtagne Forfattere blev præsenteret, fremkaldte den saa at sige eneste „Programudtalelse“, man har fra Winther, der altid var saa tilbageholdende med at ytre sig om sig selv og sin Produktion.

V

FORLÆGGERNE

Over for sine Forlæggere viste Winther sig i det store og hele nem at have at gøre med. Sine Manuskripter afleverede han i den fineste Form og rettede ikke paa Indholdet i Korrekturen som mange af hans Kolleger (Bøgh III 301). Om Honorarer var han ogsaa let at komme overens med, skønt han højlig trængte til at faa dem saa rigelige som muligt. Udelukkende henvist til at leve af sin Pen maatte han paatage sig Udgiver- og Oversættelsesarbejder, som kedede ham usigeligt, og paa sine gamle Dage blive ved med at producere invita Minerva, frembringe

den „Knugepoesi“, som han med et Bakkehusudtryk af og til taler saa nedsættende om. „Hvo som mener, at Chr. Winther var blind for Svaghederne ved sine Alderdomsproduktioner“, siger Liebenberg i sin Selvbibliografi (104 f.), „miskjender i høj Grad hans Selvkritik; hvis ikke Hensynet til Honorarerne havde været der, vilde den gamle Digter i sine sidste ti til femten Aar kun have ladet saare Lidt trykke. Allerede 1862, da han skrev de 'syv Romancer' om Verner og Malin til en Folkekalender, klagede han over, at han maatte pine sig til det“, og Gammelmandsbrevene til Hustruen afslører ubarmhjertigt hans Fortvivlelse over manglende Inspiration.

I Hovedsagen var der kun to Forlag, der havde Æren af at udgive hans Bøger, og af dem var Reitzel, der i Midten af forrige Aarhundrede var Centrum for den danske Skønlitteratur, Winthers Forlægger Nr. 1; som Reserve havde han P. G. Philipsen. Hos C. A. Reitzel fandt han tillige Forstaaelse og Venskab. Her udkom 1828 hans første Digtsamling, og fra da af havde han sin stadige Gang i Bogladen paa Købmagergade (senere flyttet til Løvstræde), i visse Perioder som en daglig Gæst, der altid blev trakteret med en god Cigar. Han hørte til Forlagets Dignitarer, og i litterære Sager lyttede Reitzel gerne til hans Ord og Raad, siger Forlagets Historieskriver (Jul. Clausen: „Carl Andreas Reitzel“ 56). Blandt andet var det paa hans Anbefaling, at Forlaget i 1838 paatog sig at udgive Aarestrups Digte, hvad der rigtignok i første Omgang ikke blev nogen lukrativ Affære. Det personlige Venskab med Forlagets Grundlægger overtoges af hans to Sønner, Theodor og Carl, der efter Faderens Død førte Firmaet videre og skal have været Digterens Yndlinge (Bøgh III 269). Blandt de faa, der ved Winthers sidste Afsked med København 1875 sagde Farvel til ham paa Bane gaarden, var Carl Reitzel (smstds. III 425). Økonomisk var Forlaget ham en god Støtte. Allerede i Studenteraarene ydede det ham Kredit, og i senere Pengevanskeligheder kom Reitzel ham gentagne Gange til Hjælp (Bøgh III 270, 423). Naturligvis blev det paa dette Forlag, at de „Samlede Digtninger“ i 1860 kom

ud; derved var Winther hjulpet et Stykke Tid, men allerede i 1868, da hans Hustru og Datter partout vilde foretage en Rejse til Frankrig, behøvede han nye Ressourcer og fik da Forlaget overtalt til at afkøbe sig Forlagsretten til alle hans hidtil hos dette Firma udkomne litterære Arbejder. En eneste Gang kom der en Kurre paa Traaden imellem de ellers saa gode Venner (efter Sigende paa Grund af en Skrædderregning!). I denne Situation vendte han sig til det opblomstrende Firma *P. G. Philipsen*, der kom til at staa som Forlægger af de to Digtsamlinger „Haandtegninger“ (1839) og „Sang og Sagn“ (1840) (Bøgh II 203 og Oluf Friis: „Hjortens Flugt“ 205 f.), men ellers var det kun de omtalte kedsommelige Pligtarbejder, som Winther udførte for dette Forlag, enten det nu skete efter hans egen Anmodning eller paa Bestilling. Med dets Chef blev han saa gode Venner, at han i sine senere Aar var en hyppig, ja daglig Gæst paa dets Kontor (Gustav Philipsen: „Af min Urtegaard“ 47).

VI

CONSTANTIN HANSEN

Blandt Vennerne var der en, som med Aarene kom til at besidde mere af Winthers Fortrolighed end nogen af de andre: *Constantin Hansen*. Det var nok ikke tilfældigt, at Digteren sluttede sig saa varmt til den 8 Aar yngre Maler. Af sin Biograf Emil Hannover betegnes han som „den højest kultiverede af alle samtidige danske Kunstnere“. Vort alvidende Hovedvidne Bøgh opgiver (uden at anføre sin Kilde), at de to første Gang traf hinanden 1831 paa et Dampskib, og et Brev viser, at Chr. Winther 1833 skaffede Hansen Bestilling paa Titelvignetten til 2. Udgave af Studenterforeningens Visebog; men saa længe de endnu var Ungkarle, var det i deres fælles Venner Monrads og Chr. Petersens Hjem, de saas, og først efter at de begge med to Aars Mellemrum havde giftet sig, begyndte de at omgaas i de-

res egne Hjem, forøvrigt noget ensidigt, idet Ægteparret Winther ikke synes at have sat Pris paa Fru Magdalene Hansen, en Søster til Maleren Købke og Chr. Petersens Hustru. Et Par Citater fra Winthers Brev til Julie fra 1871 kan tjene til Dokumentation: „Jeg føler mig i Fruens Nærværelse ikke vel; det forekommer mig altid, som om der laae noget Andet bag hendes Yttringer end det, Ordene skulde udtrykke. Maaskee gjør jeg hende Uret, men saadan er det nu engang“ (III 107). Et Par Maaneder efter var han paa Visit hos Const. Hansen „og var saa heldig at Fruen ikke var hjemme“. Hun paa sin Side har meddelt Bøgh, at Forholdet mellem de to mandlige Parter aldrig fra Const. Hansens Side blev „et fuldkomment Venskabsforhold“, og at „han var langt fra saa fri i sin Omgang med Winther som f. Ex. med Marstrand og Skovgaard“ (III 280). Det sidste kan muligvis have sin Rigtighed, det første lyder aldeles usandsynligt. Der behøvedes blot et „Puf“, som Const. Hansen kaldte det, for at han indfandt sig til de wintherske „Torsdagsaftener“, hvorimod man aldrig i Brevene hører noget om, at hans Kone var med. De to ældre Herrer stemte i mange Henseender godt overens. Winthers Gudstro var ganske vist ikke saa grundfæstet som Hansens. Men paa det politiske Omraade var de lige konservative. Hansen havde nok i sine yngre Dage været liberal, men allerede 1850 erklærer han over for sin national-liberale Ven og Mæcen Orla Lehmann: „Mængden har ingen Indsigt, kan altsaa ikke styre“ („En Brevveksling mellem Constantin Hansen og Orla Lehmann“, udg. af Henny Glarbo 48), og Winther saa hovedrystende paa det meste af det nye, der kom frem i Tiden. Man ser dem for sig, disse to noble gamle Kavallerer, som de sidder i Chr. Winthers Arbejdsværelse eller – vistnok sjældnere – i Atelieret i Const. Hansens Villa „Paletten“ paa Amalievej og skumler over de slemme Tider og giver Luft for deres Bitterhed over at være glemte og tilsidesatte. Men der er ogsaa andre Sider i Billedet. Const. Hansen fik flere Gange Lov at male baade Digteren, hans Hustru og dennes Søstre, og en Kilde til megen Glæde for dem var det at genoplive Min-

derne fra Italien, hvor de begge, omend ikke samtidig, havde opholdt sig. Det var naturligt for dem at indflette italienske Ord eller Citater i deres Brevveksling, ja adskillige Gange har de endogsaa moret sig med at skrive hele Epistler til hinanden paa dette Tungemaal, saaledes som den i Rom fødte Const. Hansen ogsaa gjorde det til Orla Lehmann („En Brevveksling“ 64–66, 101 f.). Ved en enkelt Lejlighed kom de til at fremstille en lille Børnebog sammen, en ABC, som Digteren skrev Vers til, mens Maleren tegnede Billederne. Begge var de store Børnevenner; Const. Hansen var en af de faa Omgangsfæller, der var virkelig god mod den stakkels Ida, og Winther fulgte altid med Interesse sin Vens store Børneflokk.

Til Held for Eftertiden er der bevaret en omfangsrig Korrespondance mellem dem, ikke mindst fra Digterens Udenlandsrejser, saa omfattende, at Slutningen af denne Udgave nærmest former sig som en Brevveksling mellem disse to, og dette til Trods for at en Del af Const. Hansens Breve (fra 1869 til sidst i 1875) er gaaet tabt – beklageligt, for Maleren førte ikke blot Penselen, men ogsaa Pennen fortræffeligt. Tydeligt viser de, at Winther i 1870'erne betragtede Hansen som sin saa at sige eneste Ven. Ofte er Tonen i dem trist, de saa den ene efter den anden af deres Slægt og Venner gaa bort, Const. Hansens Syn svækkedes og derved rantes han som bildende Kunstner af en endnu haardere Skæbne end Winther, der ogsaa en Overgang havde været omtrent blind, men dog faaet sit Syn tilbage. Heldigvis bryder Humoren af og til frem midt i Klagerne. Winther, der ikke mere kunde producere i den store Stil, indflettede i sine Breve smaa Rimerier, som han skrev i fortløbende Linier, og hvoraf enkelte senere blev optaget i hans sidste Digtsamling. Det kunde give hans Korrespondent et ikke ukærkomment Paaskud til at give igen med samme Mønt. Hansen skrev selv Vers, og ingenlunde uden Talent; flere af dem blev trykt, skønt han nok har følt lidt Ængstelse ved Sammenligningen med Winthers Vers. Det maa derfor have været ham en Beroligelse, at den professionelle Poet pressede ham for at faa Lov til

at optage en hel Række af hans Smaadigte i en af sine Antologier.

At Chr. Winther pludselig i 1875 forlod Landet uden at have faaet taget Afsked med Const. Hansen, voldte denne Sorg; bag de resignerede Udtryk i hans første Brev efter Afrejsen læses Skuffelsen: „Jeg blev jo lidt overrasket, da jeg hørte tale om Reisen, og blev meget bedrøvet, da jeg fik Vished – men det er jo ikke anderledes“ (III 214). Det sidste Brev, vi kender fra Winther, skrevet faa Uger før hans Død, er rettet til Const. Hansen og endnu præget af en spøgefuld Tone. Malerens Svar herpaa naaede Winther lige at faa forelæst af sin Hustru. Hvad Const. Hansen skrev i sit Kondolencebrev til Julie, ved vi ikke, men hvad hun i sit lidt tørre Takkebrev udtalte: „jeg veed De holdt af ham“, er uomtvistelig sandt. I forskellige Lejlighedsdigte har Chr. Winther givet Udtryk for, hvad Vennen betød for ham. Heraf skal blot anføres disse Linier fra 1870, af Digteren selv betegnet som „kluntede Knyttelriim“, men ved deres Indhold velegnede til at slutte Kapitlet om dette trofaste Venskabsforhold:

Af dem, som – langt over min Fortjeneste –
I Ungdoms og i Alders Dage,
Have rækket mig en venlig Haand,
Er Du jo næsten den Eneste,
Jeg endnu har tilbage.

(„Efterladte Digte“ 63).

VII

CHRISTIAN WINTHER I SINE BREVE

Til Slut nogle beskedne Bidrag til Billedet af *Christian Winther* selv, saaledes som han tegner sig her i Brevene. „Jeg er en daarlig Brevsriver“, siger han Gang paa Gang. Man kan give ham Ret, hvis han derved sigter til, at han ofte var utilbørligt

længe om at svare (selv om han dog ikke afskyede det som Poul Møller, der ifølge Hauch (I 132) hellere rejste flere Mil for at tale med en Ven, end han skrev til ham). Men hvis den gode Brevskriver kendetegnes ved, at han helt giver sig selv i sine Betroelser til Papiret, har hans Selvkritik ingen Gyldighed. Læsningen af hans Breve efterlader et velsignet *naturligt* Indtryk; de er ikke „litterært“ tillavede, ikke beregnede paa engang ud i Fremtiden at skulle granskes af et højtæret Publikum, kun skrevet jævnt og ligetil ud af Øjeblikkets Stemning og med den enkelte Adressat for Øje. Det er beklageligt, at de giver saa faa Oplysninger om hans digteriske Virksomhed. Til Gengæld tegner de et uforvansket Billede af *Mennesket* Chr. Winther, og holder man af hans Digte, maa det være en kært at lære den Personlighed at kende, der stod bag ved dem, baade med hans værdifulde og hans skrøbelige Egenskaber. Ægthed er Kendetegnet baade for hans Liv og hans Digtning.

Selv var han sin ubarmhertigste Dommer. Hans strenge Selvkritik kommer atter og atter til Orde i Brevene, ligesom han i sin Novelle „Episode af et Familie-Liv“ i Skildringen af Personen Felix holdt streng Rettergang med sig selv. Han kalder sig „dum“ og „doven“ og føler sig usikker over for sin Productions Værd, men ved dog godt, hvad han selv er værd. Begge Synspunkter kommer frem i et Brev til Maleren Petzholdt: „Jeg vil saa nødigen at Folk skulle troe, at jeg anseer mig selv for *Noget*, at jeg sætter Priis paa hvad jeg har gjort, sagt el. tænkt. Men paa den anden Side vil jeg dog heller ikke staae for dem som en Tosse; jeg vil lade dem vide, at jeg kjender mig selv, at jeg er paa det Rene med hvorlidt el. hvormeget jeg formaaer“ (I 75). Naar Stedsønnen Henri Werliin har karakteriseret hans Væsen som „en Blanding af Beskedenhed, Stolthed og Selvfølelse“ (Bøgh III 367), skal det nok have sin Rigtighed. Har man læst Brevene igennem, er det Hovedindtryk, de efterlader, afgjort sympatisk. Man har lært en fint tænkende og ridderlig Mand at kende, ret en gammeldags Kavalier; „sirlig“ og „formel“ kalder en af hans Bekendte ham (Charlotte Ibsen: „Spredte

Erindringer" 21), en anden udtrykker det samme ved at anvende Ordet „ceremoniel“ om ham (Liebenbergs „Nogle Optegnelser om mit Levned“ 99). Dermed stemmer meget i Brevenes Form: de høflige Titulaturer og Underskrifter, selv som omtalt til Hustruens Søstre. Denne Stivhed er vistnok noget, han har lagt sig til med Aarene. Over for Ungdomsvennerne var hans Tone den samme muntre, som han kendte fra sin beundrede Stedbroder.

Det store Skel i hans Liv var Ægteskabet med Julie, som han indgik saa sent som i en Alder af 51 Aar. Fra da af blev han i mangt og meget en anden. Han aflagde det studentikose Væsen, trak sig tilbage fra Vennerne (jf. foran om Forholdet til Chr. Petersen), levede blot for sin Hustru og Steddatter og føjede sig i mangt og meget efter deres Ønsker. I det offentlige Liv tog han ikke Del; det eneste officielle Hverv, han vides at have paataget sig, var at indtræde i Bestyrelsen for det Anckerske Legat, som han forøvrigt hurtigt trak sig ud af. Han var selv klar over, at det var en Svaghed i Karakteren, at han saa ofte bøjede af; saaledes skriver han til Julie: „Jeg er – og har maa-skee altid været en stor Cujon. Da jeg skulde reise ud til Brøndby [for at se til den dødssyge Fru Monrad], var det med stor Overvindelse, at jeg gjorde det. Det var mig næsten rædsomt“ (III 110). For det sørgelige gik han af Vejen; da Louise Lange vilde vise ham sin døde Mand, Rektor Fr. Lange, svarede han: „Jeg har aldrig seet et Lig“ (Bøgh III 284). Til Begravelser gik han nødigt, var f. Eks. som omtalt ikke til Stede ved sin Moders i 1830, men overvandt senere ved enkelte særlige Lejligheder denne Aversion som ved Carl Petersens og Fru Monrads Jorde-færd; han mødte op til sin gamle Ven Bødtchers Bisættelse, men gik, inden Præsten begyndte at tale (Bøgh III 285). Han, der i sin Ungdom havde vedkendt sig at være et „Selskabsdyr“ (I 32), følte sig ikke mere tiltrukket af det sociale Liv, af „Feighed“, siger han selv, var han paa Nippet til at udeblive fra sin nære Ven Constantin Hansens Sølvbryllup. Hvis han saa sig nødsaget til at modtage Invitationer, skal han ofte have været tavs; i flere af Digtene „Til Een“ taler han om, at han af Væsen

er kedelig (SD III 69, 261) – Forlegenhed havde ifølge Julie (til Snoilsky 14/12 1863) plaget ham i hans Ungdom. I egentligste Forstand var han Hjemmefødning; skønt opvokset paa Landet blev han en ægte Københavner, der ganske modsat H. C. Andersen befandt sig bedst inden for Voldene. Karakteristisk er hans Udtalelse til Liebenberg: „Selv hader jeg al Reisen og Ophold i fremmede Lande, jeg hader det af min inderste Sjæl, og jeg vil herefter slutte ethvert Brev, jeg skriver, og de Taler, jeg holder, – hvis jeg holdt nogen, – med de Ord: Præterea censeo, at der er bedst i Danmark, – eller rettere, at jeg kun kan leve der!“ (II 68), og han beklager Const. Hansen, der i 1873 rejste til Italien, „medens jeg er saa lykkelig at sidde her paa een af de bedste Pletter af denne Jord, nemlig i Studiestrædet N° 34“ (III 204). Og dog blev det hans Skæbne Tid efter anden at maatte ledsage Hustru og Datter paa Udenlandsrejser. Italien, som han i sin Ungdom havde oplevet, havde naturligvis beriget ham med stærke Skønhedsindtryk, men han gensaa det ikke med samme Glæde i 1854. Langt mindre kunde han forsones sig med Frankrig; Digte og Breve vrimler med Udfald mod det mondæne parisiske Liv og aander en stadig Længsel efter at gaa paa Københavns Gader. Heller ikke naar han opholdt sig i denne Stad, forundtes det ham nogensinde at falde til Ro paa en fast Bolplads. Faa Mennesker har vistnok flyttet saa ofte fra Bolig til Bolig som Winther, i Ungdommen for at undgaa sine Rykkere, efter Giftermaalet fordi hans Datter idelig krævede Forandring: „Jeg boer, – paa min nomadiske Vandring igjennem denne Jammersdal, – nu i Dybens Gade N° 181“, skriver han til sin Søster Cathrine Sidenius (I 159) og et Par Decennier senere i et (utrykt) Brev til Liebenberg: „naar vi nu efter den 15de d. ere saa nogenlunde komne til Ro i vort nye Logis (thi en Bolig finder vi aldrig), haaber jeg, at De vil glæde os med et Besøg“.

Paa hele Tidsudviklingen saa han med den største Skepsis, blev mere og mere konservativ eller snarere reaktionær. Han oplevede at se de første Spirer af en ny realistisk Retning dukke op, blev endogsaa i levende Live Genstand for en æstetisk Ana-

lyse af denne Skoles Førstemand, men man maa utvivlsomt holde paa, at det var i det rette Øjeblik, han gik i sin Grav. Han, den sidste store romantiske Digter, Danmark har haft, vilde ikke have kunnet forsones sig med den ændrede Smagsretning.

Den ægte Digtning bestaar uanset Tidens Strømkæntninger. Han blev ikke forkættet af de nye Forfattere, som man kan se af Udtalelser, der skyldes to af de mest udprægede Realister. Den ene stammer fra den første Version af Henrik Pontoppidans Alderdomsfortælling „Et Kærlighedseventyr“. Om Bogens Hovedperson, Filosofen Gabriel Vadum, der har bosat sig paa Bolstedet „Dejligheden“, hvor Chr. Winther havde tilbragt et Par lykkelige Somre, hedder det: „Siden han tilfældigt var bleven Stuekammerat med den gamle Digters Aand, havde han givet sig til at genopfriske Erindringen om hans Poesier, og det var med dyb Bevægelse, han paany læste disse halvglemte Sommersvers om Naturens og Kærlighedens Hverdagsglæder. Deres Toner fulgte ham paa hans Vandringer, hvor han syntes at høre dem klinge igen fra Solsortens og Mejsens Struber. En Tid i hans Ungdom havde Christian Winther været ham den kæreste af alle danske Digtere. Men først nu forstod han ret disse sødt vemodige Strofer, der saa vidunderligt udsang hans egen Hjemglæde“ (Originaludgaven 130, udeladt ved Omarbejdelsen). Om ogsaa denne Stemning staar helt for Hovedpersonens Regning, falder den ganske sammen med Pontoppidans egen Ungdoms Forkærlighed for Winther, som kommer til Orde paa flere Steder i hans Erindringsbøger („Drengaar“ 107, 176, 199 og „Arv og Gæld“ 8 f.). Og endnu mere overraskende vil det forekomme mange at læse denne Tilkendegivelse fra Martin Andersen Nexø til Statsraad P. E. Hansen i Rusland, som han i 1925 sender Originaludgaven af Winthers „Digte“ (1828): „Jeg sender Dem samtidig med dette Chr. Winthers Digte 1ste Udgave . . . Den lille Bog, der nu næsten er 100 Aar gl. er mig meget kær, derfor skal De have den“ (Andersen Nexø: „Breve“ ved Børge Houmann II 203).

KOMMENTAR

Forkortelser

Aarestr. Chr. P. = Emil Aarestrups Breve til Christian Petersen, udg. af Morten Borup (1957).

Breve = Breve fra og til Christian Winther, udg. af F. L. Liebenberg (1880).

Bøgh = Nicolaj Bøgh: Christian Winther I–III (1893–1901).

Hannover = Emil Hannover: Constantin Hansen (1901) (det vedføjede Nummer henviser til Fortegnelsen over Malerens Arbejder).

H. C. A. Lund = H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie 1820–1870 I–II (1896–98).

K. B. = Det kongelige Bibliotek, København.

NkS. = Ny kgl. Samling (K. B.).

LAS = Landsarkivet for Sjælland.

Oluf Friis = Oluf Friis: Hjortens Flugt (1961).

Overskou = Thomas Overskou: Den danske Skueplads I–VII (1854–76).

R. A. = Rigsarkivet.

SD = Chr. Winther: Samlede Digtninger I–IX (1860).

Thiele = Just Mathias Thiele: Af mit Livs Aarbøger I–II, udg. af Carl Dumreicher (1917).

U. B. = Universitetsbiblioteket.

Hvor intet andet er anført, findes Brevene paa Det kgl. Bibliotek.

I

1. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række. Trykt Bøgh I 40.*

2. *Orig. ukendt. Trykt efter P. H. Boye:
„Om Karen Margrethe Rahbeks Brevvexling“ (1881) 181f.;
tillige trykt Bøgh I 182f.*

9.14f. *litteræ non erubescunt*] „Bogstaverne rødmer ikke“ (Cicero). – 10.4. H. M.] Hanne Molbech, Datter af Dispachør Langberg, der ejede Sommerboligen Bakkegaarden lige over for Bakkehuset, gift 1820 med Chr. Molbech. C. W. var paa dette Tidspunkt Huslærer hos Familien Langberg. „Borgen“ var Bakkehusnavnet for Bakkegaarden.

3. *NkS. 1456 fol. Trykt Bøgh I 201–203 (med forkert
Angivelse af Aarstallet).*

Da Provst Rasmus Møller mærkede, at det gik skævt med Stedsønnens Studier, og det desuden var dyrt at holde ham i København, besluttede han at hjemkalde ham til Købelev Præstegaard for selv at kunne overvaage hans Eksamenslæsning. Her opholdt Chr. Winther sig fra Sommeren 1821 til Efteraaret 1824, da det endelig lykkedes ham i en Alder af 28 Aar at tage teologisk Embedseksamen.

10.18. *Folkesang*] „Den talende Harpe“, en Folkeviser i lollandsk Dialekt med vedføjjet Melodi, optaget i Rahbeks Tidsskrift „Tilskueren“ 1821 nr. 41–42 under Titlen „Den underfulde Strengelæg“ og senere indlemmet i Sv. Grundtvigs „Danmarks gamle Folkeviser“ (Nr. 95 „Den talende Strengelæg“) med

Petrine Bredsdorff angivet som Kilde. Baade C. W. og hans Stedsøster Petrine Bredsdorff meddelte ogsaa A. P. Berggreen Folkesange og Melodier til Brug for hans Samling (se Oluf Friis 287f. og „Politikens danske Litteraturhistorie“ II 317). – 10.26. *Borgen*] se Noten til I 10.4. – 10.26f. *det Bispelige*] en Søn af Biskop Fr. Münter, Raadmand Theodor M. blev 1825 gift med Dispachør Langbergs Datter Frederikke. – 10.27. *Lord . . . Repp*] den islandske Litterat Thorleifur R., der havde været med til at stifte Studenterforeningen og var en hyppig, men besværlig Gæst paa Bakkehuset; hans ubeherskede Forsvar for Magisterdisputatsen 1826 medførte, at Universitetet nægtede ham Graden. Han kaldtes „Lorden“ p. Gr. af sit hovmodige Væsen (se om ham P. H. Boye: „Om Karen Margrethe Rahbeks Brevvexling“ 149–162 og Thiele I 162). – 10.31. *Fader og Moder*] Pastor H. C. Winther kendte fra sin Ungdom Rahbek, og et Brev fra ham til Kamma Heger, vistnok fra 1792, er trykt Bøgh I 5f. Eftersom han var død 1808, er der her Tale om Stedfaderen Rasmus Møller. En Række Breve fra C. W.s Moder til Kamma Rahbek er gengivne Bøgh I 71–90. – 11.7. *Mjøsen*] „Mjøseri“ var et Bakkehusudtryk for Affektation. – 11.13. *di ligustri*] „Ligustrene, Lillierne og Roserne, hvilke Blomster behager mig meget“ (Citat af Tassos „Gerusalemme liberata“ 14,68). – 11.17. *Roeskilde*] her besøgte C. W. sin gamle Rektor fra Nykøbing Søren Bloch, der 1815 var blevet forflyttet til Roskilde; det var nok mere hans Døtre, der trak unge Mennesker til Huse, ikke mindst Poul Møller, der sværmede for hans Datter Grethe. Forøvrigt var det Rektor Bloch, der havde foreslaaet Enkemanden Rasmus Møller at indgaa Ægteskab med Hanne Winther. – 11.18f. *Louis Brandis*] Søn af Dronningens tyskfødte Livlæge Dietrich B.; han studerede først Jura, men blev senere Søofficer („Deutsches Geschlechterbuch“ XXI, 1912). – 11.19. *den lille Spanier*] den unge Johan Ludvig Heiberg kaldtes af Kamma Rahbek „den Spanske“ p. Gr. af sit formfuldendte Væsen og sin Syslen med den spanske Litteratur; i Foraaret 1819 var han rejst til Paris for at besøge sin Fader i hans Landflygtighed og vendte først hjem 1822. – 11.25. *Aftenbakken Thiele*] Just Mathias T. boede under en Svaghedsperiode 1821 sammen med Lægen Chr. Møhl paa Bakkehuset. De gik under Navnet „Aften-

bakkerne" (∩: Flagermusene), fordi Rahbek om Aftenen stillede sig neden for deres Vinduer og sang „Aftenbakke! flyv, flyv“, naar han vilde indbyde dem til at deltage i Ægteparrets Aftensmaaltid (Thiele I 155). – 11.29. *Vi bacio le mani*] „Jeg kysser Deres Hænder, kæreste Frue“. – 11.30. *con umil corde*] „med ydmygt Hjerte“. – 11.32. *Schoch-Anselmus*] Liebenberg har i sin Note til Brevet kun set sig i Stand til at forklare den sidste Del af Navnet: en Person i E. T. A. Hoffmanns Eventyr „Der goldene Topf“ hedder Anselmus, en forelsket Student, der forsummer sine Studier for Kvindedyrkelse og derfor kaldes „forhenværende Student, nu Digter“. Fortællingen havde været oversat i Rosenkildes Tidsskrift „Brevduen“ 1818, og Kamma har formodentlig fundet Lighed mellem den ikke altfor flittige Erotiker C. W. og den hoffmannske Figur. I Ingemanns „Eventyr og Fortællinger“ (1820) kaldes et Stykke „Sfinxen. Et Eventyr i den Callot-Hoffmannske Maner“, og her spørger Studenten Arnold sig selv: „Du skulde dog vel aldrig selv være Student Anselmus?“. Paa Navnets første Led har nærværende Udgiver ingen bedre Fortolkning end den, end at det maaske trods Staveforskellen hentyder til den tyske, dengang meget populære Forfatter Heinrich Zschokke (1771–1848), der ligesom Winther i sin Ungdom havde vanskeligt ved at finde sin Bestemmelse i Livet, idet han vaklede mellem Teatervejen, Teologien og Digtekunsten. Hans samlede Skrifter er opført i Studenterforeningens ældste Katalog. – 12.1f. *quiesceres*] „sløjfes“. – 12.4. *Nyerup*] den lærde Litteraturhistoriker Rasmus N. havde 1821 udgivet et „Udvalg af danske Viser“; han var en Ven af C. W.s Stedfader og Provst paa Regensen, hvor C. W. i sine første Københavneraar kom meget i hans Hjem (Bøgh I 183).

4. NkS. 4336,4^o.

Om A. P. Liunge se Indl. S. 46f.

12.9. *Orlando furioso*] C. W. var meget optaget af Ariostos Digting (se Oluf Friis 50ff.) og stødte allerede som Skoledreng paa dette hans Hovedværk, da han hjalp med til at ordne Højesteretsassessor Jacob Edvard Colbjørnsens efterladte Bogsamling,

der opbevarede paa Nykøbing Katedralskole, indtil Frederik VI, til hvem Colbjørnsens Søn havde skænket den, afleverede den til det nyoprettede Universitetsbibliotek i Christiania. Om hans Kærlighed til en stor Kvartudgave af „Orlando furioso“ se II 159f. – 12.14f. *lod alle mine italiænske Bøger ... blive i Kbhvn*] de blev efterladt i hans Regenskontubernal Henrik Krøyers Varetægt (se I 14.20f.). – 12.20. *medfølgende smaa Stykker*] i Liunges Nytaarsgave „Juletræet“ (1821) offentliggjordes af C. W. de to Træsnit „Johan og Lise“ og „Jørgen og Trine“ samt Digtene „Bjergmænd“, „Hun til Ham paa Reisen“ og „Sonett“. – 12.22. *Reitzel*] Boghandler C. A. R. og efter hans Død hans Sønner blev C. W.s mangeaarige Forlæggere, der ofte hjalp ham i Pengeforlegheder (se f. Eks. Bøgh I 197, II 202f., 380); paa dette Tidspunkt skyldte C. W. ham Penge. – 12.29. *Krøyer*] Zoologen Henrik K., C. W.s Kontubernal paa Regensen, Broder til Komponisten af „Der er et yndigt Land“ H. E. K. og Medstifter af Studenterforeningen. I Begejstring for den græske Frihedskamp begav han sig 1821, delvis til Fods, til Grækenland for at deltage i Krigen, men vendte 1823 skuffet tilbage.

5. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 1–4.*

Om C. H. Visby se Indl. S. 27f.

13.8f. *Thaarup*] den senere Adjunkt og Litterat Christen Thaarup, der hjalp C. W. med at udgive hans Stedbroder Poul Møllers efterladte Skrifter; se Indl. S. 47ff. – 13.9. *Rosenkilde*] Skuespilleren Christen Niemann R., der var Medlem af samme Sangerkvartet som C. W. (se H. C. A. Lund I 103). – 13.9. *Grove*] den senere Landfysikus paa Bornholm Ditlev Andreas G. – 13.12f. *hvormeget han fik af Studenterforeningen*] Thaarup foretog en Pengeindsamling til hans Rejse blandt Medlemmerne, der 3/9 1821 tog Afsked med ham ved et Gilde (H. C. A. Lund I 145f.). – 13.15. *homo scribacissimus*] „en meget skrivende Mand“. – 13.20. *pro lubito*] „efter Behag“. – 13.28. *sine Dimmitter*] Thaarup, der ikke fik filologisk Eksamen, levede paa dette Tidspunkt bl. a. af Manuduktion. – 13.28. *Güntelberg*] Litteraten C. C. H. F. G., der Oktbr. 1821 tog juridisk Embeds-

eksamen. – 14.1. *Sonnet*] se Noten til I 12.20. – 14.2. *min ... Oversættelse af Orlando furioso*] se Noten til I 12.9. – 14.8. *Kerker in Edingburgh*] F. W. Valentin Schmidts tyske Oversættelse (1821) af Walter Scotts Roman „The Heart of Midlothian“ (se Oluf Friis 60). – 14.12. *Liunge faaer ... Bidrag*] til Nytaarsgaven „Juletræet“. – 14.13. *Meisling*] Filologen, Rektor Simon M. – 14.17f. *Henrik Krøyers Reise*] den blev en uhyre Skuffelse, eftersom han fandt det umuligt at hjælpe Grækerne. – 14.23. *Nyrup*] Rasmus Nyerup var Regensprovst. – 14.23. *Kloster*] et Stipendium, der havde afløst den oprindelige Gratisbespisning af Regensianerne i Helligaandsklosteret. – 14.24. *Stabell*] stud. chir. Johan Henrik S., der kort efter Krøyers Afrejse til Grækenland sluttede sig til ham og har skildret sine Oplevelser i Bogen „Hændelser paa en Reise til Morea og Konstantinopel“ (1823), tilegnet Studenterforeningen. Han var aldeles modsat sin Rejsefælle en meget letsindig Natur, og ved hans Hjemkomst modsatte Foreningen sig, at han, der 1821 som Rus kun var temporært Medlem, blev optaget som ordinært Medlem. Stabell var en Tid Eskadronskirurg i Randers, men vendte tilbage til Kbhvn., hvor han skrev i det lidet ansete Blad „Raketten“ (H. C. A. Lund I Kap. 6). – 14.26. *Lemke*]?. – 14.26. *Sibern*] Filosoffen, Prof. F. C. Sibbern. – 14.27. *et Exemplar*] af „Juletræet“. – 14.30f. *et Digt i Octavriim*] se om Kay Lykke-Svend Poulsen-Digtningen Oluf Friis 42ff. – 14.35. *Holberg*] „Danmarks Riges Historie“ (1732–35). – 14.35. *Suhm*] vistnok „Historien af Danmark, Norge og Holsten udi tvende Udtog til den studerende Ungdoms Bedste“ (1776). – 14.35. *Nyrup*] Rasmus N.: „Efterretninger om Kong Frederik den Tredie“ (1817). – 15.1. *Benzon*] cand. jur., senere Prokurator og derefter Borgmester og Byfoged i Slagelse Peter Lorenz B. (H. C. A. Lund I 219–221). – 15.2. *Kuinoeler*] Bøger af den tyske Teolog Chr. Gottlieb Kuinoel (ell. Kühnöl). – 15.5f. *Søtofts Sommerfugle ... Christian den fjerdes Dom*] Nicolai S. var 1817 blevet Rasmus Møllers Kapellan i Købelev og havde 1821 udgivet en Samling smaa Fortællinger med Titlen „Sommerfugle“ og senere paa Aaret det nationale Skuespil „Christian den Fjerdes Dom“. Han var Ven af Poul Møller, men C. W. gouterede ikke hans Forfatterskab og kalder I 25.30 hans „Sommerfugle“ „elendige“.

6. NkS. 4336,4^o.

15.10. *Deres Brev*] ukendt. – 15.13. *Fortsættelsen*] maaske det næste Bind af Liunges Oversættelse af E. T. A. Hoffmanns „Fortællinger“. – 15.16. *Bogen*] Fr. Rückerts „Geharnischte Sonette“ (1814), som Liunge aabenbart har laant C. W.; jf. om C. W. og Rückert I 53.23f. – 15.18f. *medfølgende Poem*] aabenbart et af de i Noten til I 12.20 nævnte Bidrag til „Juletræet“. – 15.26. *Ap: Jacob skjælder Tungen ud*] „Tungen er et lidet Lem, men pukker storligen“ (Jacobs almindelige Brev 3,5ff.).

7. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 4–6.*

16.12f. *luge lidt af det tydske Ukrudt bort*] Visby førte i „Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn“ 1821 Nr. 88, 92, 96, 100 og „Statsvennen“ 1821 Nr. 44 en Polemik mod den tyske Lærer ved Petri Realskole J. S. Strodtmann, hvori han beskyldte Skolens Ledelse for antidansk Tendens; Lærerne anlagde derfor Proces imod ham og fik ham i Marts 1826 dømt til at tage sine Udtalelser tilbage. – 16.20. *et andet Blad*] „Statsvennen“ 1821 Nr. 44. – 16.24. *Universitetsfesten*] hvert Efteraar fejrede Studenterforeningen Dagen for Kbhvn.s Universitets Stiftelse; til Festen i 1821 havde Poul Møller skrevet sin Sang „Hel sjælden rørtes Pen og Bog“, der blev trykt i Rahbeks „Tilskueren“ 1821 Nr. 49 og under Mærket -r. i A. P. Liunges „Juletræet“ (1821); den blev optaget i „Sange for Studenterforeningen“ 1822 og følgende Udgaver. – 16.27. *min egen Viser nye Oplag*] „Her under Nathimlens rolige Skygge“, sunget ved Studenterforeningens Stiftelse 5/6 1820 til H. E. Krøyers Melodi, optrykt i Rosenkildes Tidsskrift „Brevduen“ 1820 Nr. 5 og „Sange for Studenterforeningen“ 1822. – 16.28 *Grove*] se Noten til I 13.9. – 16.30f. *Femmænd til Lovenes Revision*] Studenterforeningens Generalforsamling vedtog 3/10 1821, at Lovene skulde revideres, og valgte til Medlemmer af Udvalget P. V. Jacobsen, Chr. Wilster, P. C. Valentin, N. F. Jespersen og C. A. Thortsen (Bøghs Note 4 til I 241 er forkert, idet den skyldes en Forveksling med Sangbogskomiteen). Visby havde i en Skrivelse 26/2 1821 talt imod

Bestemmelsen om, at Embedsmænd ikke kunde vælges til Seniorer og Eforer (H. C. A. Lund I 177f.). – 17.4f. *Søtofts Sommerfugle og C 4i Dom*] se Noten til I 15.5f. – 17.6. *meddeelt Liunge til hans Nytaarsgave*] Visby bidrog til „Juletræet“ (1821) med Digtene „Fiskerinden (efter Houwald)“ og „Sveitzer-Sang“. – 17.8. *Træsnit og nogle andre Smaastykker*] se Noten til I 12.20. – 17.13. *Svend Poulsen*] se Noten til I 14.3of. – 17.15f. *mister nogen af mine Kjære*] det vides ikke, hvorfor C. W. bringer dette Emne paa Bane; maaske er det i Visbys Familie, der er forekommet et Dødsfald. – 17.26. *Brøchner*] C. W.s jævnaldrende Hans B., der 1817 tog teologisk Embedseksamen og virkede som Manuduktør i sit Fag, ikke at forveksle med den senere bekendte Filosofiprofessor af samme Navn. – 17.28. *Clauzens Prædiken*] Stiftsprovst H. G. C.: „Christnes Haab under de nærværende Christenforfølgelser, Prædiken holden i Trinitatiskirke paa Reformationsfesten 1821“.

8. Abrahams' Autografsamling 7. Trykt Breve 7–10.

Om N. C. L. Abrahams se Indl. S. 28.

18.3. *Guckkastenlied*] Liebenberg formoder i sin Note til „Breve“ 8, at Melodien er af C. W. selv, der nu og da forsøgte sig som Komponist; man kan heller ikke helt afvise Muligheden af, at C. W., der var dygtig i Tysk, selv har forfattet Ordene (jf. Spørgsmaalstegnene i L. 19 og 24). – 19.16. *Brev*] intet af de to Breve er kendt. – 19.23. *a mal mio grado*] „mod min Villie“. – 19.28. *Paris*] her havde Abrahams opholdt sig i 1819. – 19.30. *sidder der en Kjøn*] „sidder net i det“. – 20.7. *Personaggi*] „Personer“. – 20.8. *Præstekone*] i Fr. Sneedorffs „Forelæsninger over Fædernelandets Historie“ („Saml. Skr.“ IV:2 (1798) 194f.) omtales, at Kay Lykke skrev Brev til en Præstekone og udbad sig hendes Gunst (Oluf Friis 44f.); af Kay Lykke-Motivet blev der i Stedet for Træsnittet „Svend og Inger“ og Novellen „Hesteprangeren“. – 20.14. *Organisten*] vistnok Komponisten Peter Krossing (Bøgh I 190), Organist ved Frederiks tyske Kirke paa Christianshavn og Broder til Forfatteren Nikolaj K. – 20.22. *Jacobsen*] Juristen P. V. J., Forfatter til Skuespillet „Trolddom“.

– 20.23. *Sangcommissionen*] Studenterforeningens første Sangbog (1822) redigeredes af Rahbek, Ingemann, Poul Møller, C. A. Thortsen og Abrahams, men først i 2. Udgave, som C. W. var med til at udarbejde, medfulgte der Melodier (N. C. L. Abrahams: „Meddelelser af mit Liv“ 165f.). – 20.33. *Ernst Krøyer*] Henrik K.s Broder, Komponisten H. E. K. – 20.34. *Fuglede*] Rasmus Nyerups Svigersøn Philip Chr. F., Præst og senere Folketingsmand. – 20.35. *Ludvig Heiberg*] Johan Ludvig H. opholdt sig 1819–22 i Paris, hvor han dels forfattede en utrykt zoologisk Afhandling „Zoologische Versuche“, dels skrev Skuespillet „Nina“ (1823), der dog ikke har spansk Karakter, men er bygget paa Milons Ballet af samme Navn. – 21.4f. *nuestros amores son reales*] „vore Kærlighedsaffærer er kongelige (eller: Kontanter)“. – 21.9. *Quartchordium*] en Kvartet, bestaaende af Rosenkilde, Krøyer, Abrahams og – saalænge han var i Kbhvn. – Chr. Winther (Abrahams: „Meddelelser af mit Liv“ 144); den lange Mand, der erstattede C. W., var if. Liebenberg (Breve 8) en Garderløjtnant, hvis Navn ikke kendes. – 21.13. *Herskabet*] Kongefamilien; Skuespillet blev 1. Gang opført paa Det kgl. Teater 11/5 1822. – 21.16. *Jægerbruden*] Webers Opera blev 1. Gang opført paa Det kgl. Teater 26/4 1822; Teksten var oversat af Oehlenschläger. – 21.20. *onera*] „Byrder“.

9. NkS. 4336,4^o.

21.29. *Brev*] ukendt. – 21.29. *Bog*] Liunges Nytaarsgave „Juletræet“ (1821). – 22.3. *Synest*] gldgs. Udtryk for „det, som man synes bedst om“. – 22.9. *Adam Leo*] Pseudonym for den københavnske Læge Peter Kruse, der til Nytaarsgaven havde bidraget med „Sonetter“ og „Det Oldenborgske Underhorn“ (Erslews Forfatterleksikon, Suppl.). – 22.10. *P. F. Friis*] Bogbinder Peter Fr. F., meget anvendt af Foreninger og Klubber som Lejlighedsdigter; i „Juletræet“ fandtes 7 Digte af ham. – 22.10. *Arminius*] denne Pseudonym optræder med to Digte, „Alftiden“ og „Palindrom“. – 22.10. *Violanta*] Pseudonym for Sophie Voigt (1799–?), der 1827 udgav en selvstændig Bog, „Fortællinger og Poesier“; i „Juletræet“ forekom Digtene „Ei evig tabt“ og „Min

Trøst". – 22.12. *Freimund Reimar*] Pseudonym for Fr. Rückert i hans „Geharnischte Sonette" (1814). – 22.20. *det første Træsnit*] „Johan og Lise"; Trykfejlen forekommer i „Juletræet" S. 75.

10. *Arthur Palsbos Autografsamling. Trykt Bøgh I 209f.*

Brevet er en Tilskrift i et Brev fra C. W.s Moder til hendes Broder, Byskriver Jørgen Borchsenius i Nykøbing Mors (f. 1766); han havde en Søn, der døde i Konfirmationsalderen (Bøgh I 9).

11. *Orig. ukendt. Trykt efter P. H. Boye:
„Om Karen Margrethe Rahbeks Brevvexling" 182–184.
Tillige trykt Bøgh I 199–201.*

24.8. *Udgiveren*] Bakkehusnavn for den meget skrivende Chr. Molbech. – 24.9. *hans Reisebog*] „Reise giennem en Deel af Tydskland, Frankrige, England og Italien" (1821–22). – 24.10. *Grevebarnet*] Kamma Rahbeks Navn til Hanne Langberg, der 1820 var blevet Molbechs Hustru. – 24.10. *den lille Udgiver*] Molbechs Søn, den senere Digter Chr. K. F. M., født 1821. – 24.13. *Lord Repp*] se Noten til I 10.27. – 24.16f. *Carl Heger*] Kammars Broder, Bibliotekar hos Kronprins Christian (VIII) var ganske vist ikke i Slægt med Familien Møller, men dog en nær Ven af C. W.s Forældre (se Bøgh, Registeret). – 24.17. *min Søster*] Cathrine (Trine) Sidenius, f. Møller, g. m. Præsten Isaac S., der 1822 fik Sønnen Jakob († 1842); til Daabsfesten skrev C. W. Digtet „Fadderne syng" (SD I 12ff.); jf. Bøgh I 226f. – 24.19. *Brøndsted*] Arkæologen P. O. B. blev 1813 gift med Frederikke Koes, der en Tid havde været i Huset hos Winthers i Fensmark Præstegaard; hun døde allerede 1818. – 24.19f. *Frederikke Langberg*] se Noten til I 10.26f.; C. W. havde været hendes Huslærer. – 24.20. *Miøserie*] se Noten til I 11.7.

12. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 10–12.

24.31. *dine Processer*] se Noten til Noten til I 16.12f. – 25.5. *Fasting*] den senere Major og derefter Inspektør paa Grønland og sluttelig Fattiginspektør Ludvig F., en af Studenterforeningens første Seniorer, Ven af Poul Møller og muligvis Forbilledet for „den muntre Kammerat Balthasar“ i „En dansk Students Eventyr“; han havde faaet sin Afsked som Lærer ved Petri Skole med et Par Timers Varsel, fordi han vægrede sig ved at underskrive en af de øvrige Lærere udstedt offentlig Erklæring i Anledning af den i Noten til I 16.12f. omtalte Strid med C. H. Visby. – 25.13f. *Din Schweitzersang . . . Oversættelsen af Houwald*] se Noten til I 17.6. – 25.18. *en Bog tillaaens*] se Noten til I 15.16. – 25.23. „*Harpe*“] i Aarene 1820–24 udgav Liunge det æstetiske Tidsskrift „Harpen“, hvortil C. W. vistnok aldrig ydede Bidrag. – 25.25f. *givet Rosenkilde mit Løfte*] Skuespiller Chr. Niemann R. udgav 1818–24 Ugeskriftet „Brevduen“, hvortil C. W. 1820 bidrog med „Her under Nathimlens rolige Skygge“, 1821 med „Hans og Grethe“, „O, var jeg Kammen i Dit Haar“, „Sangeren søger sin Elskede“ og „Phantasie“. Senere blev C. W. en flittig Medarbejder ved Liunges litterære Foretagender. – 25.31. *Fortællingen i Nytaarsgaven*] Søtoft skrev til Liunges Nytaarsgave Fortællingen „Den brudte Myrthe“. – 25.33. *Esbensen*] den senere Præst i Flemløse Johan Riber E., en af C. W.s Studentervenner (Bøgh I 191). – 25.35f. *den for Studenterforeningen bestemte Visesamling*] udkom 1822. – 26.4. *desideria*] „Ønsker“.

13. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 12–14.

26.18. *den Lykke*] i Forening med den senere Præst C. Pram Gad havde Visby oprettet et privat Institut under Universitetsdirektionen. – 26.21. *læser Theologie med Lyst*] Visby tog 1823 teologisk Embedseksamen, der blev Indledningen til en meget virksom Præstegerning. – 26.26. *hiint flauue Rygte*] i „Af mit Livs Aarbøger“ omtaler J. M. Thiele under Aaret 1822, at han paa en Rejse, der gik ud paa at indsamle Folkeminder, kom til

Købelev, men var lidt ængstelig ved at opsøge sin Studenterkammerat C. W., da han „havde en Slags Formodning om, at han der holdtes, om ikke just i Stuearrest, saa dog med lidt Strenghed til Bogen af den velærværdige Stedfader, og jeg var altsaa ikke vis paa, at et Besøg af en Kammerat fra Kjøbenhavn, vilde blive godt optaget der i Huset“ (I 183); det viste sig dog, at Thiele fik en venlig Modtagelse af den elskværdige Provst Rasmus Møller. – 26.31. *plus quam fas est*] „mere end Ret er“. – 27.7. *Lalla Rookh*] Irlænderen Thomas Moores orientalske Digtcyklus fra 1817, oversat til Tysk af de la Motte Fouqué. Rahbeks Omtale af Moore i „Hesperus“ 1820–21 havde vakt Interesse for ham herhjemme (Oluf Friis 75). – 27.9. *Güntelberg faae sin Opera componeret*] den romantiske Opera „Lulu“ med Musik af Kuhlau blev 1. Gang opført paa Det kgl. Teater 29/10 1824. – 27.13. *C. Møller*] maaske den i Noten til I 65.17f. omtalte Læge. – 27.16. *den ... lange Mand*] C. A. Reitzel var if. Liebenberg (Breve 13 Note) ualmindelig høj. – 27.18f. „om ikke før, saa paa Dybets Rand] Citat af Ingemanns Tragedie „Løveridderen“ (1816) („Saml. dramatiske Digte“ IV (1843) 48 og 54).

14. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 14–16.*

27.29. *coævi*] „jævnaldrende“. – 27.31. *Schönheider*] formodentlig Gottlieb Windtmill S. (f. 1790), Student 1807, men først teologisk Kandidat 1822 (se Abrahams: „Meddelelser af mit Liv“ 162–164 og „Danske patriciske Slægter“ I 304). – 28.3. *Brøchner*] se Noten til I 17.26. – 28.11. *været med paa Sorgenfrie*] da Kronprins Christian (VIII) og Prinsesse Caroline Amalie i 1822 vendte hjem fra en Udenlandsrejse, bragte Studenterne dem 18/9 en Hyldest paa Sorgenfri Slot, hvor en Sang af Oehlschlager til Melodi af H. E. Krøyer blev afsunget. – 28.13. *Chapeaus d'honneur*] Ordensmarskaller. – 28.14f. *enkelte Træsnit*] f. Eks. „Vignet“. – 28.19. *castigeret*] „tugtet“. – 28.24f. „lille Veiledning til en frugtbar Bibellæsning“] udkom ikke. – 28.26. *H. Møller*] C. W.s Stedbroder Hans Ulrik Møller, senere Stiftsprovst. – 28.26f. *Provst Petersen i Holsteen*]?. – 28.30. *J. Møller*] Prof. i Teologi Jens M., der som Udgiver af en Række

teologiske Tidsskrifter fulgte godt med i den teologiske Litteratur. – 29.1. *frugtbar som Søtoft*] efter „Christian den Fjerdes Dom“ (1821) fulgte med korte Mellemlum Skuespillene „Kirkens Band“ (1822), „Jernmasken“ (1823), „Daniel Rantzau“ (1823) og „Borgens Bruud“ (1825). – 29.8. *Luluprinds*] se Noten til I 27.9. – 29.11. *Lalla Ruk*] se Noten til I 27.7. – 29.21f. *Studentervisebogen*] „Sange for Studenterforeningen“ (1822). – 29.24. *Commissionen*] se Noten til I 20.23. – 29.29. *Skougaard*]?

15. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 17–19.

30.6f. *Salo: Glassii philologia sacra*] den tyske Teolog Salomon Glass: „Philologia sacra“ (1623–36). – 30.13. *Hemke*] Kirkehistorikeren, Prof. i Helmstedt Heinrich H. havde udgivet „Allgemeine Geschichte der christlichen Kirche“ (1788–1804) og „Grundriss der Kirchengeschichte“ (1810). – 30.14. *Thym*] J. F. W. T.: „Historische Entwicklung der Schicksale der christlichen Kirche“ (1801–06). – 30.17. *Münter*] Sjællands Biskop Friederich M. har dels skrevet „Den danske Reformationshistorie“ (1802), dels „Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen“ (1823–33). – 30.17f. *R. Müllers Apologetik*] Biskop Peter Erasmus M.s „Christelig Apologetik“ (1810); desuden har han forfattet „Christeligt Moralsystem“ (1808), hvorimod hans „System i den christelige Dogmatik“ først forelaa i Trykken 1826, men maaske har den cirkuleret i Kollegier. – 30.25. *De Visby-berggreenske Sange*] i A. P. Berggreens „Romancer med Accompagnement af Guitarre“ (1823) findes adskillige Tekster af Visby. – 30.26f. *Fremstilling af Slaget i Hjørungavog*] i Riises „Archiv for Historie og Geographie“ X (1822) tryktes Visbys Afhandling „Slaget i Hjørringe-Fjorden“. – 31.3. *Gratuleer dog Gyntelberg*] formodentlig til Trykningen af Teksten til „Lulu“, der udkom Jan. 1823; Operaen opførtes til Kuhlaus Musik 1824. – 31.9. *Kirkens Band*] se Noten til I 29.1. – 31.14f. *pibe original-danske Arbejder ud*] der sigtes antagelig til Oehlschlägers „Robinson i England“, der opførtes 1. Gang 28/2 1823, hvor man hyssede ad Stykket (Overskou IV 696–700). Der spillede af udenlandske Stykker i denne Sæson paa Det

kg. Teater Frédéric's „Den Faderløse og Morderen“ og Casimir Delavignes „Skuespillerselskabet“. Naar C. W. efterlyser danske Komedier, bør man betænke, at Heibergs Vaudeviller var lige paa Trapperne. – 31.27. *Koop*] Maleren Andreas Ludvig K., der 1821 med Understøttelse fra Fonden ad usus publicos rejste til Rom, hvor han blev til sin Død 1849. – 31.27. *Ventes Krøyer hjem?*] dette skete Septbr. 1823.

16. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 19–21.*

32.11f. *paa Fældenden*] et gldgs. Udtryk, der betyder „paa det sidste Stadium lige før Katastrofen“. – 32.13. *Petitum*] inden Embedseksamen indgives til Fakultetet en Ansøgning om Tilla-delse til at maatte gaa op med Angivelse af de læste Pensa. – 33.3. *Bretschneiders: Probabilia de evang. Johan:*] den tyske rationalistiske Teolog Karl Gottlieb B.s Skrift fra 1820 om Johannes-Evangeliets Sandsynlighed, som han anfægter. – 33.3. *Berthold*] den tyske Teolog Bernhard Bertholdt. – 33.10. *Michaelis*] den tyske Orientalist og Teolog Johann David M. havde 1769–92 udgivet en tysk Bibeloversættelse. – 33.16. *de 7 Professorer*] mange af Universitetslærerne saa skævt til den nye Studenterforening, men efterhaanden ændrede de Holdning; den første Professor, der indmeldte sig i Foreningen, var Rahbek (1821), derefter fulgte Orientalisten Jens Lassen Rasmussen, Rasmus Nyerup, og H. N. Clausen; Novbr. 1823 indtraadte H. C. Ørsted, F. C. Sibbern, J. L. A. Kolderup Rosenvinge, J. W. Hornemann, Ole Bang, F. C. Petersen og W. Zeise (H. C. A. Lund I 200).

17. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 21–23.*

34.13. *agter at gaae op*] C. W. tog Embedseksamen Oktbr. 1824. – 34.17. *T. N.*] Testamentum novum. – 34.23. *Pram Gad*] se Noten til I 26.18; Lykønskningen gælder, at han var blevet forlovet. – 34.25f. *privat Institut*] se Noten til I 26.18. – 34.27. *nimis*] „altfor“. – 34.28. *Kochen*] Kieleren Dr. phil. Albrecht Heinrich K., 1816–25 Præst ved Petri tyske Skole i Kbhvn. og

som saadan Medlem af Kommissionen for den Skole, hvis Lærere Visby bekæmpede. – 34.35. *en Vise . . . til min Broders Bryllup*] til Hans Ulrik Møllers Bryllup med Marie Louise Sidenius 24/10 1823; trykt Bøgh I 225f. – 35.1. *Jutta*] af C. J. Boye, udgivet anonymt Decbr. 1823 og opført 1. Gang paa Det kgl. Teater 31/12 1823. – 35.10. *Mürer*] Thomas Christoffer M., død som Distriktslæge i Lyngby (Bøgh I 190), 1826 g. m. Elisabeth Augusta van Wylich. – 35.18. *Stabell . . . sin Reise*] se Noten til I 14.24.

18. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

Jørgen Ludvig Berg (1787–1853) blev 1819 konstitueret som Lærer ved Nykøbing Katedralskole, hvor han 1823 udnævntes til Adjunkt. Han fik trykt adskillige skønlitterære Arbejder og Oversættelser. Om C. W.s Forbindelse med ham vides intet.

35.26. *Deres Tragödie*]?. – 36.14f. *det provençalske Digt*]?. – 36.21. *min pedem*] „min Klo“.

19. NkS. 4336,4^o.

36.24. *Ehlers's Coll.*] efter at have taget Embedseksamen boede C. W. her, først vistnok som Visbys Gæst, senere som Alumne (Bøgh II 3).

20. NkS. 4336,4^o.

37.11. *Prolog*] Hyldesten til Damerne paa Ballet i „Det ven-skabelige Selskab“, senere trykt under Titlen „Skjønheds Magt“ i Liunges „Kjøbenhavns Morgenblad“ 1825 Nr. 16 (SD I 6ff.).

21. NkS. 4336,4^o.

38.3. *dette Leilighedsdigt*] se Noten til I 37.11.

22. NkS. 4336,4^o. Trykt Bøgh II 5.

38.13f. *et Forskud*] C. W. reddedes denne Gang ud af sine økonomiske Vanskeligheder ved fra Maj 1825 at overtage Huslærerstillingen hos Grosserer Müffelmann.

23. Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 28f.

39.3. *Bandello*] den italienske Novellist Matteo B. – 39.10. *N° 175 i Bredgaden*] her var Familien Müffelmanns Vinterbolig, Sommerboligen var i Lyngby paa Landstedet „Fuglesang“ ved Prinsessestien. – 39.26f. „*hende, som er Alt for Dig*“] Citatet er ikke fundet; Liunges tilkommende Hustru hed Albertine Charlotte Ackermann. – 39.32. *Hinicrast Thwiner*] Bøgh læser *Thrienen*, men hvis man ændrer til *Thwiner*, fremkommer der et Anagram for *Christian Winther*. – 39.34. *Hengst*]?. – 39.35f. *Lysepudser hos Storhandler Müffelmann*] Huslærer hos Grosse-
rer M. – 40.5. *Irving*] den amerikanske Forfatter Washington I.

24. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

Trykt Bøgh II 30–36.

Om *Knud Sidenius* se Indl. S. 18f.

40.21f. *Morgen- el. Aftenblade*] „Kjøbenhavns Morgenblad“ blev udgivet af A. P. Liunge 1825–26, Ugeskrifterne „Aftenblad“ og „Nyt Aftenblad“ 1822–26 af A. E. Boye. – 40.22. *Freia*] et Ugeblad „for behagelig Underholdning og selskabelig Dan-
nelse“, udg. 1821–25 af F. M. Lange og Blok Tøxen. – 40.22. *Læsefrugter*] Aarhus-Bogtrykkeren A. F. Elmquists bekendte Tidsskrift (1818–33), hvori bl. a. nogle af Blichers bedste No-
veller først fremkom. – 40.22. *Maanedssroser*] et Maanedsskrift, hvis 1. Aargang (1824) redigeredes af Thomas Overskou. – 40.22. *Ceres*] kaldes paa Titelbladet „en udvalgt Samling af nye og yndede Fortællinger, Sagn og Eventyr“, udg. 1824 af L. Fla-
mand, fra 1825 af F. M. Lange og Th. Schorn. – 41.12f. *den moldenhaverske Auction*] efter Det kgl. Biblioteks Overbibliote-

kar D. G. Moldenhawers Død solgtes hans store Bogsamling til meget lave Priser i Novbr.–Decbr. 1824 ved en Auktion, der varede i over 3 Uger. – 41.14f. *Meisling*] Filologen, Rektor Simon M. udgav 1825 sin Oversættelse af Gozzis „Maske-Comoedier“. – 41.34. *Byron og W. Scott*] om disse Digtere i Danmark se Oluf Friis 73ff.; jf. Poul Møllers bekendte Udtalelse i Brev til Niels Bygom Krarup 1821: „Desuden kunne vi i min Kreds ikke bestille Andet end læse Walter Scotts Værker“ („Efterl. Skr.“ 3. Udg. VI (1856) 79). – 42.3. *Geyer*] den svenske Digter og Professor i Historie Erik Gustaf Geijer deltog 1825 i Festen for Rahbeks 50-Aars Studenterjubilæum 16/7 1825. C.W. har oversat hans Digt „Vikingen“ til „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1830 (SD II 214–219). – 42.7. *Hedborn*] den svenske Lyriker Samuel H. – 42.11. *en gammel Mand*] Tegnér, der 1824 var blevet Biskop i Vexiö, var da kun 43 Aar. – 42.15f. *de to Dage el. Vandbæreren*] paa Dansk var Undertitelen „Le porteur d'eau“ oversat ved „Flygtningene“; opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 14/4 1803. – 42.16. *Jægerbruden*] Webers Opera blev 1. Gang opført paa Det kgl. Teater 26/4 1822. – 42.16. *Preciosa*] Opera af Weber, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 29/10 1822. – 42.16. *Lulu*] se Noten til I 27.9. – 42.16. *Floribella*] Drama af C. J. Boye med Musik af Weyse, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 29/1 1825. – 42.17. *Rødhætten*] Boieldieus Syngestykke „Den lille Rødhætte“, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 29/10 1819. – 42.17. *Skatten*] Syngestykke af Méhul, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 17/5 1804. – 42.17. *Gioconda*] Isouards Syngestykke „Joconde“, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 14/10 1817. – 42.17. *Jeanot og Colin*] Syngestykke af Isouard, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 6/10 1818. – 42.17f. *die Wiener in Berlin*] ved nogle Sommerforestillinger paa Det kgl. Teater i Maj 1825 havde Sangerinden Emilie Pohlmann fra Hamburg optraadt i Holteis Sangfarce „Die Wiener in Berlin“ og Paesiellos „Die schöne Müllerin“, med Assistance af tyske Skuespillere; disse Forestillinger gav J. L. Heiberg Stødet til hans Vaudevilledigtning 1825ff. – 42.29f. *Macbeth*] opførtes 2 Gange i Sæsonen 1825–26. – 42.30. *Ludlams Hule*] Teksten af Oehlenschläger, Musikken af Weyse, opførtes 3 Gange i Sæsonen 1825–26. – 42.30. *Ringens N° 1*] Lystspil efter Farquhar af F. L. Schröder, fremkom først i Sæso-

nen 1826–27. – 42.30. *Hamleth*] blev ligeledes udskudt til Sæsonen 1826–27. – 42.30. *Don Juan*] opførtes 5 Gange i denne Sæson. – 42.30f. *Jægerbruden*] opførtes 2 Gange i Sæsonen 1825–26 foruden enkelte Akter, der blev fremført paa Tysk. – 42.33f. „den dramatiske Forening“] vistnok det 1789 af Rahbek stiftede „Borups Selskab“, der spillede Dilettantkomedie. – 43.5. *den italiænske og den tydske Skole*] C. W. gik helt ind for Weyse og Kuhlau, som var hans Omgangsfæller; i Digtet „Donizetti og Weyse“ (SD II 34ff.) har han modstillet to typiske Repræsentanter for italiensk og tysk Musik og i et Par Digte hyldet Kuhlau (SD I 29–33), jf. ovf. I 67f. Endnu saa sent som i Digtet „Genrebilleder“ fra 1864 giver han Luft for sin Uvillie mod den italienske Musik: „Og den Musik, den velske, / Mig huer heller ei, / Den knuger paa mit Hjerte / Saa slæbende og seig“ („Brogede Blade“ 266). Om Kampen mellem de to Retninger se J. Davidsen: „Kjøbenhavnerviv“ 366. – 43.8f. *Rosenkildes Aftenunderholdning*] ved denne Lejlighed foretog Rosenkilde nogle af sine egne Kompositioner, som der blev hysset ad. C. W. var en af de tre Dilettanter, der sammen med Zinck udførte nogle Kvartkordier, som blev meget rost (Referat og Polemik i „Kjøbenhavns Morgenblad“ 1825 Nr. 9, 10, 11 og 42). – 43.22f. *det venskabelige Selskab*] en Klub, der i 1820 vides at have talt 226 Medlemmer (J. Davidsen: „Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn“ (1883) 153); til Ballet 28/1 1825 havde C. W. skrevet en Sang til Damerne, „Skjønheds Magt“ (SD I 6–8). – 43.26. *Frost*] Københavns Stadsmusikant E. F., boende Gothersgade 17 (Vejviseren 1826). – 43.27. *Schall*] Komponisten, Kapelmester Claus S., der især skrev Balletmusik. – 44.1. *skiftet Stilling*] blevet Huslærer hos Familien Müffelmann. – 44.2. *Ehlers' Collegium*] se Noten til I 36.24. – 44.7f. *noget at see fra Din Haand*] i Liunges og Rosenkildes „Kjøbenhavns Morgenblad“ 21/1 1826 fik Knud Sidenius under Mærket „K. B.“ optaget sin Oversættelse af „Normannens Sang“ af Scotts „The Lady of the Lake“ sammen med Liunges Oversættelse af „The Chase“ fra samme Digtning, som har været et Udgangspunkt for „Hjortens Flugt“ (Oluf Friis 77–93). – 44.19f. *den lolland-ske Expedition til Fyen*] Poul Møller besøgte i Ollerup sin Søster Rasmine, der var gift med Sognepræst Thomas Bredsdorff. Aaret

efter lærte han her sin tilkommende Hustru, Proprietærdatteren Betty Berg fra Skjoldemose at kende. – 44.25. *Sine*] C. W.s Stedsøster Nielsine Møller, Knud Sidenius' Kæreste, som han 15/9 1826 holdt Bryllup med. – 44.25. *Dine kjære Forældre*] Købmand Edvard Sidenius i Maribo og hans Hustru Ingeborg, f. Bredenberg. – 44.27f. *min Oncle*] Farbroderen, Byfoged Jacob Møller i Maribo.

25. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*
Trykt Bøgh II 37–41 og 46f.

45.8. *faae deres Rede bygget*] se I 44.25. – 45.13. *Brabrand*] Købmand i Maribo Mathias Daniel B., g. m. Sidenius' Søster Ekkardine Marie S. – 45.17. *Jfr. Beyers Gefion*] Skuespillerinden Elisa B., 1829 g. m. Redaktør Ove Thomsen, udgav 1826 og 1827 Nytaarsgaven „Gefion“; i Aargangen 1826 tryktes C. W.s Digt „Ridder Kalv“. – 45.17. „*Brev til Fylla*“] „November-Brev til Fylla“ („Gefion“ 1826). – 45.18. *Normans Sang*] se Noten til I 44.7f. – 45.23. *Sang til Marie*] Scotts „The Lady of the Lake“ 3. Sang XXIII. – 45.25. *Elisa*] E. Beyer, som selv ydede Bidrag til sine Nytaarsgaver, saaledes til Aargangen 1826 Digtet „Den Elskendes Trøst“. – 46.1. *Morgenbladet*] se Noten til I 40.21f. – 46.3. *noget nyt liggende*] da C. W. med Villie i SD har brudt den kronologiske Rækkefølge af Digtene, er det ikke altid let at datere dem præcist. Af Digte, der kan være blevet til eller trykt, siden han sidst skrev til Sidenius, kan der formodentlig være Tale om: „Hvile paa Vandringen“ (SD I 34f.), „Mismod“ (I 50f.), „Flyv, Fugl, flyv“ (I 68f.), „Gjensyn“ (I 78–81), „Sonet“ (I 82), „Sonet“ (I 84), „Rankens Datter“ (I 93–95), „Amor Jesuita“ (I 96–101), „Smaadigte efter H. Heine“ (II 230–236), „Ridder Kalv“ (IV 6–10) og af „Træsnit“: „Steffen og Ane“ (VI 191–196) og „Svend og Inger“ (VI 221–229). – 46.9. *droge ud paa Landet*] se Noten til I 39.10. – 46.16. *prædikes*] i Coll. Saml. 514,4^o findes Ms. til hans Dimisprædiken 25/5 1830; desuden talte han et Par Gange i københavnske Kirker (Mss. til disse i NkS. 2816,4^o, I; jf. Bøgh II 405). – 46.19f. *en Udgave af samlede Træsnit*] de offentliggjordes sammen med andre Digte

i Debutbogen „Digte“ (1828) og udkom først særskilt paa hans Forlæggers Anmodning i 1871. – 46.26f. *Rosenkilde . . . udenlands*] et af hans Breve fra Wien Juli 1826 er trykt i „Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder“, udg. af Rob. Neiiendam II 97–100. – 46.30. *Winsløv jun.*] Skuespiller ved Det kgl. Teater Carl W., betegnet som jun. til Forskel fra hans ældre Broder, Skuespilleren Jacob Alexander W. – 46.31. *hans Kone*] Skuespillerinden Sophie Jacobine W., f. Schaltz. – 46.32. *Kuhlau*] var 1826 flyttet til Lyngby med sine Forældre og en Brodersøn; han komponerede en Kantate til Tekst af C. W., offentliggjort i Heibergs „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1828 Nr. 79 (Bøgh II 46–49). – 47.12. *en Opera*] der er Tale om Heibergs Syngestykke „Et Eventyr i Rosenborg Have“, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 26/5 1827. – 47.15. *Jean de Paris*] Syngestykke af Boieldieu, opf. 1. Gang 1/2 1815 under Titlen „Johan fra Paris“ og genoptaget i Sæsonen 1828–29. – 47.15. *Cosi fan tutti*] Mozarts Opera, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 19/10 1798 under Titlen „Elskernes Skole“ og derefter 1826 med Oehlenschlägers Tekst. – 47.17. *Oberon*] opf. 1. Gang 31/1 1831 med Tekst af Oehlenschläger. – 47.17. *l'Alcade de Vega*] Georges Onslows Opera blev ikke opført; Komponisten døde først 1852. – 47.21. *tvende Syngestykker*] det ene er „Amors Hævn“ eller „Overilelsen“, som det sluttelig kom til at hedde, der aldrig er blevet opført („Breve fra og til Adam Oehlenschläger 1809–1829“ ved Daniel Preisz III 299), det andet vistnok „Billedet og Busten“, som A. P. Berggreen komponerede Musikken til. – 47.24. *Nielsen*] N. P. N., som C. W. omgikkes. – 47.30. *tvende Tragoedier*] 1823 udkom Heines „Almansor“ og „William Ratcliff“ i Bindet „Tragödien nebst einem lyrischen Intermezzo“. C. W. havde i 1825 haft Oversættelser af Digte fra „Harzreise“ i „Kjøbenhavns Morgenblad“. – 47.31. *Reisebilder*] 1. Del udkom 1826. – 47.32f. *Wir sassen in dem dunklen Postwagen*] i Digtet Nr. 69 af „Die Heimkehr“ staar der:

Wir fuhren allein im dunkeln
 Postwagen die ganze Nacht;
 Wir ruhten einander am Herzen,
 Wir haben gescherzt und gelacht.

Doch als es morgens tagte,
 Mein Kind, wie staunten wir!
 Denn zwischen uns sass Arr.or,
 Der blinde Passagier.

– 48.2f. *Sie haben mir schönen Rath ertheilt]* i Digtet Nr. 64 af „Die Heimkehr“ hedder det:

Gaben mir Rath und gute Lehren,
 Überschütteten mich mit Eren,
 Sagten, dass ich nur warten sollt',
 Haben mich protegieren gewollt.

Aber bei all ihrem Protegieren,
 Hätte ich können vor Hunger krepieren,
 Wär' nicht gekommen ein braver Mann,
 Wacker nahm er sich meiner an.

Braver Mann! er schafft mir zu essen!
 Will es ihm nie und nimmer vergessen!
 Schade, dass ich ihn nicht küssen kann!
 Denn ich bin selbst dieser brave Mann.

– 48.9. *Hans Stauf]*?. – 48.10. *il resto nor. dico]* „jeg taler ikke om Resten“. – 48.10. *Hun]* se Noten til I 44.25. – 48.16. *Feilberg]*?. – 48.18f. *Christian Møller ... hans Chef]*?. – 48.26. *Lose]* københavnsk Musikhandler. – 48.31. *dem i Øster-Ulsløv]* Præsten Isaac Sidenius, Knuds Fætter, g. m. C. W.s Stedsøster Trine Møller. – 48.32. *Rasmus]* if. Bøgh (II 41) maaske Knud Sidenius' Fætter, Købmand Rasmus Sidenius i Nykøbing. – 48.32. *Brabrand]* se Noten til I 45.13.

26. NkS. 3989,4^o. Trykt Bøgh II 56–59.

Dorothea Liunge (1803–60) var Søster til A. P. Liunge og Husbestyrerinde hos Skuespillerinden Anna Wexschall, som C. W. ofte besøgte. Da Ægteparret Wexschall 1831 skiltes, og Hustruen 1834 blev gift med Skuespiller N. P. Nielsen, fulgte

hun med Fruen. Ogsaa i dette Hjem var C. W. jævnlig Gæst; han satte Fruen højere end begge hendes Ægtefæller (se Rob. Neiiendam: „Mennesker bag Masker“ 68f.). Fru Heiberg, der i sin Ungdom var anbragt i det wexschallske Hjem, delte Soveværelse med hende og omtaler hende venligt i „Et Liv genoplevet i Erindringen“.

Paa dette Tidspunkt opholdt Dorothea Liunge sig i Kiel, hvortil C. W. skrev hende dette helt igennem spøgefulde Brev.

49.7. *Mutter*] Maria Kirstine Liunge, f. Winther; om Søstrene vides intet, Broderen var A. P. Liunge og Svigerinden dennes Forlovede Albertine Charlotte Ackermann, som han blev gift med 1829. – 49.18. *da jeg i Sommer var i Kiel*] if. Bøgh II 15 havde C. W. gjort et kortere Besøg her. – 49.26f. *demagogische Umtriebe*] i Tyskland forfulgte Myndighederne – især efter Sands Mord paa Kotzebue 1819 – alle Personer, der mistænktes for at nære liberale Anskuelse, som man stemplede med Betegnelsen „demagogische Umtriebe“. – 49.31. *Biskop Münster*] Friederich M., Sjællands Biskop 1808–30. – 49.32. *Ries*] Johan Andreas Riis, Kateket ved Holmens Kirke. – 49.32. *Sommerfeldt*] Chr. S., Kateket ved Helligaandskirken. – 50.1. *Pfaff*] Lægen og Naturforskeren, Prof. i Kiel Christoph Heinrich P., Ven af Baggesen og Friederike Brun (se „Breve fra og til Adam Oehlschläger 1809–29“ ved Daniel Preisz IV 185). – 50.3. *Ermelund*] i „Ermelundshuset“ boede Kapelmusikus Wexschall om Sommeren. – 50.3. *Morgenbladet*] A. P. Liunge redigerede 1825–26 „Kjøbenhavns Morgenblad“. – 50.4. *Ovethomsen*] 1826 Redaktør af „Nyt Aftenblad“; forlovet med Elisa Beyer (se Noten til I 45.17), som han 1829 giftede sig med. – 50.5. *det lidet Rivejern*]?. – 50.9. *Madame W.*] Anna Wexschall. – 50.15. *en ny Pen*] Skriften viser, at C. W. paa dette Sted i Brevet har skiftet Pen.

27. *J. L. Heibergs Privatarkiv (R. A.). Trykt Bøgh II 65f. og „Breve og Aktstykker vedrørende J. L. Heiberg“ II 36.*

Det var if. Bøgh (II 61ff.) ikke mindst Winthers Forelskelse i Hanne Pätges, hvis Deltagelse i Udførelsen af Poul Møllers

„Hans og Trine“ paa Hofteatret 12/2 1826 han havde overværet, der paa dette Tidspunkt havde bevæget den ca. 30-aarige teologiske Kandidat og Huslærer til at gaa til Scenen. I P. V. Jacobsens Dagbøger („Pers.hist. Tidsskr.“ 4. R. II 61ff.) og „Breve“ (3, 21) sættes de to Ting ogsaa i Forbindelse med hinanden.

28. NkS. 2494,4^o. Trykt Bøg'1 II 66f.

51.18. *min Quasi-Foresatte*] Rahbek var Medlem af Det kgl. Teaters Direktion.

29. *Vallø Stiftskontors Arkiv, W. Nr. 746/1828*
(Fot. paa K. B.).

52.6. *Ansøgning*] til Kuratoren for Vallø Stift, Grev Adam Wilhelm Moltke, havde Winthers Stedfader, Provst Rasmus Møller allerede i Forvejen rettet flg. Henvendelse (Vallø Stiftskontors Arkiv, W. Nr. 378/1828, Fot. K. B.):

Købeløv Præstegaard d: 14 April 1828.

Jeg frygter, at Deres Høivelbaarenhed vil ansee mig for altfor paatrængende, naar De saasart igien uleiliges med Brev fra mig. Men jeg skal stræbe at fatte mig kort.

Saasom det forholder sig saaledes som jeg har hørt, at Cantoren i Valløe, Hr Luplau, skulde af Deres Høivelbaarenhed være bestemt til fortrinsviis at proponeres til det formodentlig allerede vacante Sognekald i Vesterulslev, og at altsaa min Søn H: Møller, som jeg i forrige Brev tillod mig at anbefale, ikke tør giøre sig Haab om dette Pastorat: vover jeg endnu underdanigst at bede Deres Høivelbaarenhed om at forhielpe en anden af mine Sønner, min Stedsøn, Candid: Theol: Christian Winther til Cantoratet i Valløe, ifald dette bliver ledigt. Da denne altsaa ikke er min egen Søn, skiøndt mig ligesaa kjær som nogen af mine egne, tør jeg maaskee saameget friere rose ham, som et baade fra Forstandens og Hiertets Side meget elskværdigt ungt Men-

neske, der ogsaa har havt den Lykke at være særdeles afholdt i agtbare Kredse, hvor han er kiendt. Han besidder meget gode og udbredte Kundskaber, gode og meget øvede Gaver til at undervise unge Mennesker, og skønne musicalske Talenter, saa han vist er vel skikket til den attraaede Cantor-Post.

Det skulde derfor inderlig glæde mig, om denne agtværdige Candidat, der er mig saa saare kiær, og ikke længere ung, maatte ved Deres Høivelbaarenheds Bevaagenhed opnaae dette attraaede Embede.

underdanigst

R. Møller.

52.21. S. S. M. C.] Sacro sancti Ministerii Candidatus, „færdig til at søge Præsteembede“ ☉: cand. theol.

30. Frederiksberg Kommunebiblioteker. Trykt Bøgh II 59f.

52.25f. siden vi sidst saaes] Dorothea Liunge befandt sig i Christiania som Selskabsdame for Anna Wexschall paa den Turné, som danske Kunstnere fra Det kgl. Teater 19/6–31/7 1829 foretog til Christiania Teater. Deltagerne var Johanne Luise Pätges, Ægteparret Wexschall, N. P. Nielsen og Christen Foersom. Til det af hendes Broder redigerede Blad „Kjøbenhavnsposten“ skrev Jfr. Liunge Korrespondancer om Forestillingernes Forløb, i hvilken Anledning Fru Gyllembourg i Brev af 28/6 til sin tilkommende Svigerdatter foreslog, at Dorothea Liunges Rejse skulde betales af Avisen, „thi den er mange Penge værd for dette berømmelige Blad“ (cit. „Et Liv genoplevet i Erindringen“ 4. Udg. I 96). – 52.26. jeg var bortreist] if. Henriette Wulffs Breve til Johanne Luise Pätges 17/7 og 19/7 1829 for at besøge sine Forældre („Breve fra og til Johanne Luise Heiberg“ ved Just Rahbek I 5f.). – 52.27. Verset] maaske et Digt til Brug for Deklamation af Hanne Pätges i Christiania. – 52.29. Ermelundshuset] se Noten til I 50.3. – 53.2. Walløe] her besøgte Rosenkilde sin Ven Kantor Hans Peter Ingerslev Storm, der 1828 havde faaet det Kantorembede, som C. W. samme Aar havde søgt (Bøgh II 39, Julie Sødrings „Erindringer“

ved Elisabeth Hude 342). Rosenkilde havde anbragt sin Søn, den senere Skuespiller Adolph R. der i Huset. – 53.9. *Liebe*] Skuespiller ved Det kgl. Teater Georg L. – 53.9. *Stage*] Skuespiller ved Det kgl. Teater Gottlob S. – 53.10f. *Landeværnet 1807*] denne Hærafdeling, der bestod af gamle udtjente Bondesoldater og nyindkaldt Mandskab, led 29/8 1807 et forsmædeligt Nederlag over for en af Wellington ledet engelsk Styrke. – 53.24. *Rückert*] i A. P. Liunges „Repertorium for Morskabslæsning“ 1829 tryktes C. W.s Oversættelse af Fr. Rückerts „Parabel“ (SD II 207–210), 1835 oversatte han Digtene „Guldalderen“ og „Faunen“ (SD II 211–213) og til „En Morskabsbog for Børn“ (1850) „Dyrenes Skriftemaal“ (SD II 238–240) og „Hannen Kykels Liigbegjængelse“ (SD II 241–243), desuden „Hankattens Frieri“ (SD II 225–227). – 53.25. *Hr. Nielsen*] Skuespiller N. P. Nielsen. – 53.27. *Laxegade N° 203*] Wexschalls københavnske Bopæl. – 53.27. *Min Broder*] Poul Møller, der paa dette Tidspunkt var Professor i Filosofi ved Christiania Universitet, var i Sommeren 1829 i Danmark med sin første Hustru Betty Berg, hvor de bl. a. besøgte hendes Familie paa Skjoldemosegaard paa Fyn.

31. *Orig. ukendt. Trykt efter NkS. 3740,4°.*

Frederik VI's ældste Datter Caroline blev 1/8 1829 formælet med Arveprins Ferdinand i Frederiksberg Slotskirke. Ligesom Aaret i Forvejen, da Kongens yngste Datter Vilhelmine holdt Bryllup med Prins Frederik (VII), bragte Studenterne Brudeparret et Fakkeltog og en Sangerhilsen. De kongelige modtog Studenternes Fakkeltog foran Frederiksberg Slot, hvor Winther holdt Talen og havde skrevet Sangen (SD I 4f.), der var sat i Musik af hans Ven H. E. Krøyer; i H. C. A. Lunds Gengivelse af Sangen (I 273) har 1. Linie en anden Ordlyd. Klæstrups Tegning af Fakkeltøget er gengivet i Bo Bramsens „Ferdinand og Caroline“ (2. Udg. 159).

I et Brev fra Chr. Winthers Moder Hanne Møller til hendes Datter Petrine Bredsdorff i Sorø, dat. 19/9 1829, skriver hun: „Fra Christian skal jeg tusinde Gange hilse Eder. Han har tre

Gange skrevet mig til, hvor rar den Reise havde været ham, at han vilde have godt af den længe; og at han ikke ville have undværet den. Dersom det ikke ville kjede Dig at høre hvorledes han skildte sig ved sit Ærinde hos Kongen, saa vilde jeg fortælle det her. Jeg hører min lille gode Petrine sige: Aa! fortæl Moder! Men det koster Umage at skrive saameget for mig“, og derpaa følger det som Br. 31 meddelte Afsnit af C. W.s Skrivelse.

54.4. *jeg var den Ældste*] C. W. havde taget Embedseksamen 1824 og repræsenterede altsaa strengt taget blot den akademiske Stand i al Almindelighed. – 54.11. *Hauch*] Digteren Carsten H.s Farbroder, Overhofmarskal A. W. H., ogsaa kendt som Fysiker. – 55.5. *Exemplarer*] af Sangen. – 55.13. *Bülow*] Kongens Generaladjunkt, Generalløjtnant Frantz B. – 55.17. *Cantor Storm*] se Noten til I 53.2.

32. NkS. 3066,4^o. Trykt „Breve fra og til
Johanne Luise Heiberg“, udg. af Just Rahbek I 7.

C. W. sværmede som talrige unge Mennesker for den unge Skuespillerinde Jfr. Pätges. Da hun sammen med andre Kunstnere fra Det kgl. Teater i Juli 1829 drog til Christiania for at optræde for Nordmændene (se Br. 30), blev der, da Skibet befandt sig ud for Bellevue, affyret 3 Kanonsaluter; det var hendes to Beundrere Heiberg og C. W., der bragte hende denne Afskedshilsen („Et Liv genoplevet i Erindringen“ 4. Udg. I 93 og „Breve fra og til Johanne Luise Heiberg“, udg. af Just Rahbek I 6). Om C. W. har hun udtalt til Bøgh (II 61): „Fra jeg var 15 Aar gammel, har han gjort umaadelig Kur til mig“, og han vedblev at nære venskabelige Følelser for hende hele Livet igennem.

55.31. *mine smaa Dreng*] de to Sønner i det Müffelmannske Hjem, hvor C. W. var Huslærer; hvilket Digt af W., hun har deklameret, vides ikke. – 56.1. *Hvid*] Skuespiller ved Det kgl. Teater Christopher H., som Jfr. Pätges paa dette Tidspunkt var forlovet med („Breve fra og til Johanne Luise Heiberg“ I 227ff.). – 56.5f. *have in petto*] „regne med, være klar over“.

33. NkS. 4336,4^o.

56.11. *mine tre Oversættelser af Stagnelius*] „Elegier af E. J. Stagnelius, efterlignede af Chr. Winther“ („Kjøbenhavnsposten“ 1830 Nr. 25), hvoraf „Vinteren i Norden“ er optaget i SD II 220–223. – 56.12. „*Glæde over Danmark*“] første Gang trykt i Rahbeks Tidsskrift „Tilskuerne“ 1823 Nr. 47 og derefter i „Kjøbenhavnsposten“ 1830 Nr. 2. – 56.13. *mistet min Moder*] Hanne Møller, f. Borchsenius, var død 12/2 1830.

34. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

Trykt Bøgh II 127–129 og

„*Personalthistorisk Tidsskrift*“ 1930 S. 167f.

Anledningen til dette Brev maa antages at have været, at Winther, der nu ikke mere var Huslærer i den Müffelmannske Familie, i Selskabslivet har truffet Alvilde igen, og da hun ikke har villet modtage hans Kurmageri, har forholdt sig afvisende over for ham. Ude af Stand til at forstaa dette Stemningsomslag har han henvendt sig til hendes Moder og af hende faaet en Forklaring paa Sagen, hvorefter han i denne Skrivelse forsøger at retfærdiggøre sig og bringe det gamle Forhold til Veje igen.

56.21f. *Bogstaverne ikke rødme*] se Noten til I 9.14f. – 56.26. W.] Veterinæren, Prof. Viborg (Bøgh II 128, jf. 45). – 56.26. C. T.] Grosserer Carl Tutein, hvis Søster Augusta var gift med Alvilde Müffelmanns Fader, Grosserer Chr. M.; Alvilde var Søsterdatter af Weyses Ungdomselskede Julie Tutein.

35. *Nykøbing F.s Skiftedokumenter 1829*

(under Rasmus Winthers Bo), (LAS) (Fot. K. B.).

Da Chr. Winthers Farbroder, Pastor Rasmus Winther i Nykøbing F. var død 24/11 1829, tilfaldt $\frac{2}{3}$ af hans Formue paa ca. 30,000 Rigsdaler ham, $\frac{1}{3}$ den afdødes Halvsøster Jfr. K. M. Borch. Onkelen ejede ogsaa den Gaard, han beboede i Nykøbing, og C. W.s Andel heri blev ham udbetalt i Obligationer.

Arven brugte C. W. op under en Rejse til Italien 1830–31, og den skaffede ham forøvrigt flere Aartier senere en Proces paa Halsen, hvorom senere. Til at varetage sine økonomiske Interesser havde Digteren antaget Nykøbing-Prokuratoren Ove Dahlstrøm (1787–1852), som han i 1830'erne førte en livlig Korrespondance med. Breve til ham er citeret af Bøgh, der opgiver, at de paa det Tidspunkt, da hans Biografi blev til, befandt sig i Nykøbing Raadhusarkiv, men trods omfattende Efterforskninger er det ikke lykkedes at finde mere end tre af dem (og ingen af dem, Bøgh citerer). Eftersom de dels ved deres rent finansielle Indhold virker ensformige, dels kun er gengivet brudstykkeagtigt i Biografien, er kun enkelte medtaget for at belyse Winthers alvorlige Situation, og Læsere, der maatte ønske yderligere Detailler, henvises til Bøgh II 388–398.

58.4. *fskende*] Ordet er vanskeligt at læse, vistnok Forkortelse for *førstkommende*. – 58.12. *C. Barlons Gaard*] Bøgh oplyser (II 389), at Onkelen tillige havde haft Penge staaende i Købmand Barlons Gaard (ikke Barlow, som Bøgh kalder ham). – 58.13. *Schulz*] formodentlig den Hr. S., der nævnes af Bøgh (II 389), og hos hvem Rasmus Winther havde haft Penge staaende. – 58.17. *Naadsensaaret*] lige til Aar 1913 havde en afgaaet Præst eller i Tilfælde af hans Død hans Arvinger i et Aar Del i Embedets Indtægter. – 58.21. *Provsten*] Sognepræst i Nykøbing, Provst Thomas Trojel. – 58.27. *Sidenius*] vel Knud Sidenius i Maribo. – 58.27. *min Tante*] Jfr. Kristine Marie Borch. – 58.28. *Jfr. Holders*] C. W.s Moder havde to Søsterdøtre af dette Navn: den „halvgale“ Lotte, der var i Huset hos Rasmus Møllers i Købelev og gjorde sit til at forbitre Livet for Familien, og hendes Søster Mariane, der først var i Fensmark Præstegaard, derefter kom til Iselingen og senere som Husholderske hos Hofjægermester Colbjørnsens til Kristinebjerg ved Nykøbing (Bøgh I 223). – 59.1. *Fuldmægtig Rindom*] Forfatteren Svend Rindoms Bedstefar, Bogholder og Kasserer ved Det kgl. Teater, senere Kontorchef Peter Chr. R., en nær Ven af Overskou (se dennes „Af mit Liv og min Tid“ ved Rob. Neiiendam I (1915) 175 og II (1916) 202 samt „Den danske Skueplads“ V 704); jf. Bøgh II 11f.

36. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

Trykt Bøgh II 129–132 og Pers.hist. Tidsskr. 1930 S. 168f.

59.22. *min Søsters Stue i Sorøe*] Rasmus Møllers Datter Petrine var gift med den kendte Naturvidenskabsmand og Sprogforsker Jakob Hornemann Bredsdorff, der var Lektor ved Sorø Akademi. – 59.30. *Deres Fødselsdag*] 6. Juli. – 60.26. *Informatoren, der nu er salig hensovet*] i 1830 ophørte C. W.s Huslærertid hos Müffelmanns. – 61.14f. *Hother . . . Peter og Emil*] Alvil-des Brødre. – 61.17. *Søster, Svoger*] Thora Müffelmann, senere g. m. Tandlæge Ludvig Voss.

37. Orig. ukendt. Tryk efter Bøgh II 133–135.

62.21. *Wexschall og Madammen*] deres Ægteskab var ulykkeligt og blev opløst 1831. – 62.24. *Fr. G.*] Fru Gyllembourg. – 62.24. *L. H.*] Johan Ludvig Heiberg. Johanne Luise Pätges, der havde været i Huset hos Wexschalls, kunne ikke længere bo i det disharmoniske Hjem og blev 28/4 1830 optaget i Fru Gyllembourgs („Heibergske Familiebreve“ ved Morten Borup 110). I „Et Liv genoplevet i Erindringen“ udtaler hun, at Dorothea Liunge under hele Opholdet havde vist hende „saa stor Godhed, at jeg bestandigt indtil denne Dag er hende taknemmelig derfor“ (4. Udg. I 113). – 62.34. *H. P.*] Hanne Pätges. – 62.34. *Thora*] Wexschalls Datter. – 62.34. *Hvid*] se Noten til I 54.1.

38. *Abrahams' Autografsamling.*

63.13. *en Reiseplan*] i 1819 havde Thiele foretaget en kortere Rejse gennem Tyskland til Italien og 1823–25 en længere, der førte ham helt ned til Sicilien („Af mit Livs Aarbøger“ 2. Udg. I 109ff., 193ff.). – 63.30. *Abrahams*] ogsaa N. C. L. A. var en berejst Person; i Aarene 1825–28 var han paa en større Rejse til Syden, skildret i hans „Meddelelser af mit Liv“ (1876).

39. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

64.9f. *Prindsens Ankomst til Verden*] Ove Thomsen, „Dagen“s Redaktør, var 1829 blevet gift med Skuespillerinden Elisa Beyer, der fødte ham Sønnen Valdemar Theodor August, senere Telegrafbestyrer i Finland. – 64.13. *den nyfrankiske Revolution*] Julirevolutionen var brudt ud 27. Juli. – 64.15. *sine Redactører*] Fr. Thaarup var den anden Redaktør af „Dagen“.

40. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

64.22. *det sidste Brev*] ukendt. – 64.23. *Da dette endnu ikke er skeet*] C. W. fortæller i det flg. Brev Knud Sidenius, at et Brev til Faderen synes at være gaaet tabt. – 64.26. *Brammer*] Sognepræst og Forstander for Seminariet i Snedsted Gerhard Peter B., der 1843 blev Rasmus Møllers Efterfølger som Biskop over Lolland-Falsters Stift. – 64.29. *Dit ... Portrait*] vistnok ved J. F. Møller, der ogsaa tegnede Rasmus Møller (se Br. 36a, III 249f.). – 65.7. *Poul i Christiania*] Poul Møller ombyttede 1831 sit norske Professorat i Filosofi med et københavnsk. – 65.12f. *Hans i Vindebye*] Sønnen Hans Ulrik, siden 1823 res. Kapellan i Købelev-Vindeby, blev dog først 1832 udnævnt til Sognepræst i Radsted. – 65.17. *Lovise*] Hans Ulriks Hustru, f. Sidenius. – 65.17f. *Christian Møllers og Lovises Bryllup*] Chr. Møller, Søn af Rasmus Møllers Broder, Byfoged og Postmester i Maribo Jacob M., var 1828 blevet Stadskirurg i Nakskov og blev 24/9 1830 gift med Augustine Dorph; Rasmus Møller har aabenbart i Distraktion gentaget Navnet Lovise. – 65.22. *Worm*] Rasmus Møllers Ven, den lærde Rektor Oluf Worm i Horsens, havde bistaaet ham med hans Oversættelse af Livius. – 65.28. *stirpes egregia Wormiorum*] „Wormernes udmærkede Stamme“.

41. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

Trykt Bøgh II 144–150.

67.10. *Dagbog*] eksisterer ikke mere. – 67.19. *Alfieri*] Tragedieforfatteren Vittorio A. – 67.20. *Monti*] Vincenzo M., der for-

trinsvis var lyrisk Digter, men i sin Ungdom skrev nogle Tragedier. – 67.24. *Jünger*] Johann Friedrich J., af hvem 13 Lystspil er blevet opført paa Det kgl. Teater. – 67.24. *Raupach*] Ernst R. producerede en lang Række banale Teaterstykker, hvoraf 2 er gaaet paa Det kgl. Teater. – 67.31f. *det Kunstige*] se Noten til I 43.5. – 68.18f. *La donna del Lago*] „Pigen ved Søen“, efter Walter Scotts „The Lady of the Lake“, 1. Gang opf. paa Det kgl. Teater 29/1 1828, men udpebet (Overskou IV 846f.); jf. Oluf Friis 89. – 68.20. *Il pirato*] ikke opført paa Det kgl. Teater. – 68.20. *La straniera*] opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater under Titlen „Den Ubekendte“ 4/12 1834 og kun spillet 5 Gange. – 69.5. *Rubini*] Giovanni Battista R. fejrede store Triumfer paa Turnéer rundt om i Europa og kunde trække sig tilbage som Millionær. – 69.6. *D^{lle} Fano*]?. – 69.7. *Grisi*] Giulia G., der inspirerede Bellini til flere Operapartier (Adalgisa i „Norma“ og Giulia i „Montecchi e Capuletti“) og gjorde kolossal Lykke i Paris og London; hun giftede sig med Tenoren Mario; om hendes Forhold til den østrigske Diplomat Louis Philippe de Bombelles, der var gift med den danske Kunstnerinde Adelaide (Ida) Brun, Datter af Storkøbmanden Constantin og Friederike Brun, vides intet. – 69.22f. *Farsa tutta da ridere*] „Farce blot til at le ad“. – 70.6f. *M^{dm} Haizinger-Neumann-Mohrstadt*] Amalie Haizinger, f. Mohrstadt, g. 1.º m. Hofskuespiller Karl Neumann, 2.º m. Tenoren Anton Haizinger. – 70.19. *Chiaveri*] Luigi C., Stedsøn af Bankieren Torlonia, P. O. Brøndsteds Efterfølger som dansk Generalkonsul. – 70.20. *Conversationsi*] Selskaber med musikalsk Underholdning. – 70.21. *Bunsen*] Chr. Karl Josias v. B. – 70.22. *Persiani*] en romersk Kolonialhandler (se Noten til I 72.1). – 70.24. *Baron v. Mehlem*] Frans Xaver v. M., Sekretær i det bayerske Gesandtskab i Rom. – 70.25. *Ricci*] Angelo Maria R., en ung romersk Digter og Jurist, senere Advokat, der ivrigt beundrede Thorvaldsen og gav ham Anvisning paa Opgaver til Basrelieffer (Thiele: „Thorvaldsens Biographie“ III (1854) 437–444 og N. C. L. Abrahams: „Meddelelser af mit Liv“ 322f.). – 70.26. *Bravo*] den danske i Holsten fødte Generalkonsul Johan B., der var Dilettant i Malerkunsten. – 71.1. *dit nye Barn*] Knud Sidenius havde 4/11 1830 faaet Datteren Johanne Dorothea, senere g. m. Pastor

Hans Rudolf Panduro. – 71.1. *dine Forældre*] Købmand Edvard Sidenius og Ingeborg S., f. Bredenberg. – 71.2. *Hans og Lovise*] Stedbroderen Hans Ulrik Møller og hans Hustru, f. Sidenius. – 71.2f. *Isaak og Thrine*] Svogeren, Sognepræst i Øster-Ulslev I. Sidenius og Hustru Cathrine, f. Møller. – 71.3. *min Tante i Nykjøbing*] C. W.s Medarving, Jfr. Kristine Marie Borch, der efter sin Halvbroders Død flyttede til Slagelse. – 71.3. *Rasmus*] se Noten til I 48.32. – 71.4. *Bredsdorferne*] Svogrene Thomas B., Præst i Ollerup, g. m. Stedsøsteren Rasmine, og Jakob Hornemann B., Lektor i Sorø, g. m. Stedsøsteren Petrine. – 71.5. *Valentin*] C. W.s Studenterkammerat, senere Byfoged i Maribo P. C. V. V. – 71.6. *Sine*] Knud Sidenius' Hustru Nielsine, C. W.s Stedsøster.

42. *Abrahams' Autografsamling. Trykt Breve 25–27.*

Overskriften lyder: „All' illust^{mo} ed ornatis^{mo} Signore Il Signor N. C. L. Abrahams Mag. art. e Professore“.

71.18. *Dette Brev*] C. W.s Brev er skrevet paa det samme Papir, hvorpaa Ricci (se Noten til I 70.25) takker Abrahams, fordi han har skaffet ham C. W.s Bekendtskab. – 72.1. *Persianis*] en meget musikalsk romersk Kolonialhandler og Hustru, som Abrahams havde lært at kende paa sin Rejse („Meddelelser af mit Liv“ 316–319), og som ogsaa Thorvaldsen kendte; de havde tre Døtre: Giulia, Virginia og Luigia. – 72.2. *Che vi pare*] „Hvad synes du?“. – 72.4. *Wichfeld*] den senere Kammerherre Jørgen W., Arving til Engestofte, Skolekammerat af C. W. – 72.5. *Pignotti*] den italienske Digter Lorenzo P., især kendt for sin Fabeldigtning. – 72.19. *L. Astolfi*] Abrahams havde i Rom været indlogeret hos en Toldembedsmand ved Navn Luigi A. og hans Kone („Meddelelser af mit Liv“ 271f.). – 72.20. *Adriano*]?. – 72.23f. *briccone*] „den Slubbert“. – 72.28. *Schnorr*] den tyske Maler Julius S. von Carolsfeld. – 72.29. *Brødr. Olivier*] de tre tyske Malere Heinrich, Ferdinand og Friedrich O. – 72.32. *Bunsen*] se Noten til I 70.21. – 72.34f. *Hertuginde af Bracciano*] Anna Torlonia, g. m. Bankieren Marino Torlonia, der var blevet adlet til Hertug af Bracciano.

43. *Abrahams' Autografsamling. Trykt Breve 27f.*

Ludvig Bødtcher boede – ligesom Winther takket være en Arv – i Aarene 1824–35 i Rom. Sammen med Maleren F. Petzholdt var Winther efter 6 Maaneders Ophold i Rom taget til Napoli.

73.18. *ikke . . . tilladt at forblive i Rom*] efter Julirevolutionen i Frankrig 1830 opstod der Rygter om, at Italienerne vilde fare haardt frem mod alle Udlændinge. – 73.30. *l-m-M*] lik [o: slik] min Maas. – 74.1. *Monasterer*] Klostre. – 74.1. *cammine-ret*] spadseret baglæns (for at nyde Udsigten). – 74.3f. *hvor Tiber havde . . . sit . . . Horehuus*] paa Capri havde Kejser Tiberius ladet opføre en kostbar Villa, hvor han holdt Harem. – 74.11. *Korset*] besunget af Bødtcher i Digtet „Aften ved Ariccia“. – 74.14. *et vist Par Øine*] C. W. blev (if. Bøgh II 155f.) i Italien indtaget i en meget smuk Albanerinde, som han saa staa Model for den danske Maler Kückler, og bestilte hos denne Kunstner et Portræt af hende, som han senere i 1830'erne maatte sælge (Bøgh II 380). Bøgh har af Kückler faaet den Oplysning, at C. W. ved Afrejsen fra Rom forærede hende en Vigne. – 74.17. *Blunck*] den holstenske Historiemaler Ditlev Conrad B., der 1828–38 med Stipendium opholdt sig i Rom. – 74.17. *Koop*] Maleren Andreas Ludvig K., g. m. Romerinden Giacinta Maria Francesca Giusti, boede fra 1821 til sin Død i Rom. – 74.17. *Lüders*] Pianisten, Kammermusikus Conrad L. – 74.18. *Petzhold*] Landskabsmaleren Fritz P., Elev af Eckersberg, fra 1830 med en kort Afbrydelse bosat i Italien og Grækenland; C. W. var sammen med ham i Rom og Neapel. – 74.19. *Trinacriens Land*] oldgræsk Navn for Sicilien („Øen med de tre Spidser“). – 74.23. *Ringe*] Bødtcher hjalp C. W. med at købe Kunstgenstande og Smykker (Bøgh II 157); der var i det hele taget ingen Grænser for, hvor flot C. W. tillod sig at være med sin Arv.

44. *Nyere dansk Brevsamling.*

Trykt Breve 28–30 og (delvis) Bøgh II 162f.

74.28. *Brevet*] ukendt. – 75.1. *Hai capito*] „Har du forstaaet“. – 75.2. *min Moster*] spøgende Udtryk for Pengepungen. – 74.4.

Vogt] den danske Chargé d'affaires i Neapel F. S. V. – 75.5. *Megesin*] Medicin. – 75.11. *Politipræfecten*] se Noten til I 73.18. – 76.3. *Middelmandigheden*] Liebenberg har (Breve 28) gjort opmærksom paa, at der to Gange i Oehlenschlägers „Digte“ (1803) staar *Middelmandighed* i Stedet for *Middelmaadighed*. – 76.4. *frisk munter til Arbeid*] Citat af Oehlenschlägers Oversættelse af Bretzners „Sovedrikken“ fra 1808 (de første Linier af 2. Akt). – 76.5. *en halv Side fraklippet*] her har Julie aabenbart øvet Censur, men forinden har Liebenberg (if. Meddelelse fra Prof. Johs. Brøndum-Nielsen) taget en Afskrift af Verset (som C. W. ikke gengiver med Linieinddeling), der findes i Fotokopi (Ms. phot. 65 fol.) paa K. B. – 76.11. *Schulz*] muligvis Aug. Wilh. Ferd. S., Læge ved det parisiske Gesandtskab i Rom 1835–40. – 76.14. *Lüders*] se Noten til I 74.17.

45. *Abrahams' Autografsamling. Trykt Breve 30f.*

76.20. *Dit . . . Brev*] ikke bevaret. – 76.22. *Ma, contuttocio*] „Men, ikke desto mindre“. – 76.24. *forlade Italien*] Bødtcher vendte først hjem 1835. – 77.3. *Ibsen*]?. – 77.5. *Rindom*] se Noten til I 59.1. – 77.12. *opholde mig . . . i Paris*] heraf blev intet. – 77.21f. *raade for unge Mænds Opdragelse*] som i det müffelmannske Hjem. – 77.27f. *maaskee jeg for Dit Aasyn staaer*] Citat af Oehlenschlägers „Axel og Valborg“ (Liebenbergs Udg. af „Poet. Skr.“ IV 151). – 77.29. *Camilla, Federigo*]?. – 77.29. *T. Lund*] Teatermaler Troels L., som 1829 fik en toaarig Understøttelse til en Italiensrejse, der yderligere forlængedes i to Aar. – 77.35. *Pluk Glædens Roser*] Citat af Rasmus Frankenaus Visé „Fryd dig ved Livet i dine Dages Vaar“.

46. *NkS. 3341,4^o.*

Billedhuggeren *Herman Vilhelm Bissen* var født i Slesvig By og opvokset i et plattysk talende Milieu; derfor skriver C. W. til ham paa Tysk. Han boede 1824–34 i Rom, hvor C. W. var meget sammen med ham i 1831 (Bøgh II 150); efter hans Hjem-

komst traf W. ham igen sidst i 1830'erne hos Skibskaptajn Gram paa Nørrebro (Bøgh II 296).

78.7. *Albert*] Thorvaldsen. – 78.11. *mein kleines Weibchen*] vel Albanerinden (se Noten til I 74.14). – 78.26. *Lund*] se Noten til I 77.29. – 78.29. *Val ombrosa*] Kloster paa Apenninerne, skildret i C. W.s Digte „De høie Steder“ (SD I 109); jf. I 91.16f. – 78.29. *la Certosa*] Karteuserkloster uden for Firenze. – 78.29. *Prato*] By mellem Firenze og Pistoia.

47. Arthur Palsbos Autografsamling.

79.12. *dine Breve*] ukendte. – 79.22. *Is. og Thrine*] Rasmus Møllers Svigersøn og Datter, Pastor I. Sidenius og Hustru Cathrine. – 79.24. *Vichfeldt*] Oberstløjtnant Henning W., Fader til den i Noten til I 72.4 omtalte Jørgen W. – 79.26. *en Pige*] Poulina Hansine Christiane, død allerede 1834. – 79.31. *Thomas og Rasmine*] Svigersønnen og den yngste Datter, Sognepræst i Ollerup Thomas Bredsdorff og Hustru. – 80.2. *Rasmus*] deres efter Morfaderen opkaldte Søn, der kun levede 1826–32. – 80.15. *Christian Møllers Kone*] se Noten til I 65.17f. – 80.17. *Johan Dorph*] Købmand i Nakskov (Haugner: „Nakskov Købstads Historie“ I 359, II 163, 384). – 80.23. *Bojsen*] Biskop P. O. Boisen døde 10/5 1831. – 80.25. *Smith*] Provst Daniel S. var 1820 blevet Meddirektør for Vesterborg Seminarium, som Boisen 1802 i sin lollandske Præstegaard havde oprettet, det første af de saakaldte Præstegaardsseminarier, hvorfor han, da han 1805 blev udnævnt til Biskop, fik Tilladelse til at blive boende i Vesterborg. – 80.34. *Poul Steenstrup*] 1831 Sognepræst i Holeby. – 81.2. *giøre mig til Biskop*] dette blev Rasmus Møller ogsaa i Septbr. 1831. – 81.5. *Hans*] Sønnen Hans Ulrik, der var Kapellan i Købelevs Anneksogn Vindeby; han blev i Stedet Sognepræst i Radsted 1832. – 81.8. *Malthe C. Bruuns „at konge“*] Geografen Malthe Conrad B., der p. Gr. af sine politiske Satirer (bl. a. „Aristokraternes Cathechismus“) Aar 1800 blev landsforvist. – 81.20. *Koefoed*] Biskop Conrad Daniel K. – 81.23. *Kammerraad Thorsen*] Christen T. ejede Herregaarden Asserstrup i Sandby, Nabosogn til Købelev (jf. Noten til II 29.11). –

81.24f. *Kiøbmand Jessen*] en Købmand Christoph J. nævnes i Haugner: „Nakskov Købstads Historie“ II 168. – 81.27. *Holm*] muligt den i Haugners anf. Skrift I 358 omtalte Person. – 81.32. *mit forrige Brev*] Br. 40. – 82.6. *Cholera*] det var første Gang, Koleraen hærgede Europa (se J. H. Lorck: „Femoghalvfjersindstyve Aar“ 67). – 82.9. *en anden Epidemie*] i Lorcks Erindringer 68 betegnes den „epidemiske Landfeber“ som lige saa farlig som Koleraen; A. G. Rudelbachs Søstre kalder den i Brev 4/12 1830 til Broderen „den Laalandske Feber“ (cit. Carl Weltzer: „Peter og Søren Kierkegaard“ 37). – 82.16. *min Broder i Marieboe*] Byfoged Jacob Møller. – 82.22. *Min Overs. af Brevene i det N. Test.*] „Samtlige Apostlers Breve, oversatte og forsynede med de nødvendigeste Anmærkninger“ (1831). – 82.23. *en lille theol. Afh.*] „Ere Apostlerne, i Fremstillingen af Jesu Døds Hensigt afvegne fra Jesu egen Lære“ i „Nyt theol. Bibliothek“ XIX. – 82.24. *et Par smaa exegetiske af Hans*] Hans Ulrik Møller: „Exegetiske Bidrag“ i „Nyt theol. Bibliothek“ XIX. – 82.29. *Specilegium*] „Efterslæt“. – 82.30. *Heiberg er bleven gift med Jfr. Pätges*] Vielsen fandt Sted 31/7 1831.

48. NkS. 2816,4^o, II.

Ejeren af Iselingen, Assessor Holger Aagaard, havde 1810 giftet sig med Marie Koes, der var blevet opdraget i Winthers Barndomshjem i Fensmark, og naar Digteren var paa Vej til sin Slægt paa Lolland-Falster, undlod han sjælden et Besøg paa Gaarden (se Oluf Hall: „Minder fra Iselinge“ i „Forfatterbogen“ 23–36). Sønnen Georg Aagaard, der var Politiker, men døde allerede 1857, var Ven af D. G. Monrad. C. W. var mere optaget af Døtrene, hvoraf Frederikke blev gift med Adjunkt Dorph og Anna Mathea med Martin Hammerich. Ikke mindst den lille Anna Mathea var C. W.s Kæledægge. Da han 1830 begav sig ud paa sin lange Rejse, skrev han til hende sit Digt „Brev fra Kiel“ (SD I 40–42), der begynder med Linien „Min lille Kjæreste paa otte Aar“, og paa Hjemrejsen i Strassburg 2/9 1831 „De høie Steder“, hvori forekommer Linierne „Endskjøndt Du er en Jomfru klog / Paa otte Aar og mere“ (SD

I 113). Nu var hun imidlertid født 1820 og altsaa ved Modtagelsen af de to Digte 10–11 Aar gammel, og det er denne Fejltagelse, den 20-aarige Student D. G. Monrad som Georg Aagaards Gæst paa Iselingen ironiserer over. Han havde i Sommeren 1831 fattet Kærlighed til Anna Mathea, som dog ikke gengældtes af hende (se Bjørn Kornerup: „Bidrag til D. G. Monrads Levned“ i „Pers.hist. Tidsskr.“ 1949 S. 60f., 63 og især Monrads Brev til hende S. 67f.). Igennem flere Aar vedblev han at skrive til hende, indtil hun 1837 forlovede sig med Martin Hammerich. Ogsaa paa Vers henvendte han sig til hende, hvorfra flg. Linier er citeret af P. Stavnstrup i hans Monrad-Biografi (22):

Skønt hun er vant til Winthers Mandelkage,
Lidt simpelt Smørrebrød kan ogsaa smage.

I Familiens Eje er to Hefter „Lyriske Digte“ af Monrad, og ved Schleiermachers Besøg i Kbhvn. 1833 skrev han baade paa Dansk og Tysk en Velkomstsang til Festen for ham (Stavnstrup: „D. G. Monrad“ 32).

Dateringen er usikker. Hvis der med „Anno II, den 128de Dag“ menes den 128. Dag af C. W.s andet Rejseaar, kommer man til Datoen 8/5 1831; men Digtets 7. og 8. Linier: „Thi til at flagre til det skjønne Fjerne, / Det ei de spæde Vinger end formaae“ tyder paa, at det er blevet til under Rejsen, men maa ske tilbageholdt til C. W.s Hjemkomst i Septbr. 1831.

83.22. *den Nemme*] saaledes kalder C. W. hende i Digtet „De høie Steder“.

49. NkS. 4336,4^o. Trykt (*delvis*) Bøgh II 120.

84.23. *Kuhlaus Begravelse*] Komponisten Fr. K. boede i Lyngby, hvor C. W. i sin Huslærertid om Sommeren besøgte ham „hveranden Dag“, som han skriver i et utrykt og nu ukendt Brev til Knud Sidenius (citeret ufuldstændigt Bøgh II 46f.), hvor han kalder ham „ret en herlig Karl“. Til hans Begravelse Marts 1832 skrev C. W. Digtet „Ved Fredrik Kuhlaus Grav“ (SD I 29), der tryktes i „Kjøbenhavnsposten“ 1832 Nr. 66. Ved „Det venskabelige Selskab“s Mindefest for ham 19/4 fremsagde

N. P. Nielsen et andet Mindedigt af C. W., „Musiken“ (SD I 31–33). – 85.8. Lüders] se Noten til I 74.17.

50. NkS. 2336,4^o, II.

Trykt „Illustreret Tidende“ 1896 Nr. 43.

85.13. *Efterhøst af lollandsk-falsterske Ord*] i Indledningen til sit „Dansk Dialect-Lexicon“ (1841) anfører Molbech 108 Eksempler, der stammer fra C. W. (Oluf Friis 289 Note 10); 14 Gange opgives som Kilde „Prof. C. Winther“ (smstds. 103).

51. Orig. ukendt.

Trykt efter Bøghs delvise Gengivelse II 250.

Efter at være blevet afvist af Alvilde Müffelmann forlovede Winther sig 1832 i en Slags Desperation med den 20-aarige Farverdatter Sophie Hansen, som han havde truffet hos C. N. Rosenkilde. Hurtigt blev han dog klar over, at de ikke passede for hinanden. Under Foregivende af, at hun skulde lære Hus-holdning, fik han hende anbragt hos sin Svoger og Søster Isaac og Thrine Sidenius, først i Øster-Ulslev, senere i Værsløv Præstegaard. I 1835 brød han definitivt med hende ved at tilsende hende Opsigelsesdigtet „Ravnens Qvide“. – 85.23. *deo volente*] „om Gud vil“. – 85.25. *Iselingen*] se foran Noten til Br. 48. – 85.28. *Friis*] C. W.s Ven, Christen F., der blev gift med en Søster til en af hans Skolekammerater (Bøgh I 237), Ejer af Lillekøbelevgaard.

52. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

Trykt Bøgh II 221f. og *Pers.hist. Tidsskr.* 1930 S. 169f.

86.13f. „*neckisch aber lieblich*“] maaske efter Goethes Udtryk „*Neckisch bis zum Fratzenhaften, doch gefällig*“ om et Digt i „*Des Knaben Wunderhorn*“ (Jub. Ausg. 36. Bd. 255). – 86.17. *Dschinnistan*] ell. Ginnistan, Betegnelse for en Feverden.

53. NkS. 1706 fol.

Ernst Bojesen, den senere Rektor i Sorø, blev teologisk Kandidat samme Aar som C. W. Han var med i en Sangerkvartet, som C. W. var Suppleant i, og det var ham, der indførte C. W. i det Wexschallske Hjem (Bøgh I 250, II 23, 54).

87.5. *Visebogs-Arbejde*] for Studenterforeningen udarbejdede C. W. 1833 sammen med Hertz og Bojesen anonymt en ny Udgave af „Sange for Studenterforeningen“ fra 1822, og her lykkedes det ham at faa Lov at medtage Musikbilag (Bøgh II 182f.).

54. *Collinske Brevsamling XII.*

87.22. *Stambogen*] H. C. Andersen rejste 22/4 1833 med Stipendium til Italien. I „Mit Livs Eventyr“ citerer Andersen det Vers, som C. W. gav ham med paa Rejsen; det er dateret 19/4. – 87.23. *Aristodemo Martini*] et Brev fra ham til C. W. findes i NkS. 2815,4°, og Andersen omtaler ham i sine „Dagbøger“ I (1971) 381; jf. Bøgh II 163f. og ovf. I 90.21. – 87.24. *Filippo Bertii*] omtalt i Andersens „Dagbøger“ I 381, 385, 390; jf. ovf. I 90.17ff. – 87.25. *John Thomson*] jf. I 91.6.

55. *Studenterforeningens Arkiv,
Biblioteket, Korrespondance 1833 (K. B.).*

Hvorfor *Henrik Wergeland* har anvendt Winther til som Mellemand at indsende sine sidste Skrifter til den danske Studenterforening, vides ikke. Det hævdes ogsaa (af Halvorsen i hans norske Forfatterleksikon og af Bøgh II 210), at to Artikler af en ung Nordmand, der vilde forsøge at forklare Wergelands Angreb paa den danske Litteratur, blev optaget i „Kjøbenhavns-posten“ 1834 (Nr. 129–130) takket være Winthers Forbindelse med Bladets Redaktør Liunge. Paa dette Indlæg svarede den norske Digters Modstander Welhaven i Nr. 162–163.

88.4. S. T.] Salvo titulo ∅: „med Udeladelse af Titlen“. – 88.6. *En lumsk Avindsmand*] „En lumsk Avindsmand trukken frem

og skildret efter Naturen" i „Anden Række Sifuliner til en Student Jahn Welhaven“, et polemisk Skrift mod Welhaven. – 88.7. *Folkebladet*] en Avis, som Wergeland 1831–33 var med til at udgive. – 88.8. *Spaniolen*] et episk-lyrisk Digt, der handler om en Spanier, der var flygtet for Ferdinand VII's Styre. – 88.9. *Et Kvæde ved Chr. Krohgs Grav*] et Mindedigt over den nylig afdøde Oppositionspolitiker Chr. Krohg. – 88.10. *Tale til Menneskeligheden*] med Forfatterbetegnelsen „af Vesle-Brunen, udg. af hans Ven Henrik Wergeland“, en religiøst betonet Appel til Menneskene om at vise Barmhjertighed mod hinanden. – 88.11. *Cæsaris*] et Digt om Polens Fald. – 88.12. *Om Smag og Behag*] Farcen „Om Smag og Behag man ikke disputere“, udg. under Pseudonymet Siful Sifadda og rettet mod dansk Skuespilkunsts dominerende Indflydelse i Norge.

56. NkS. 3218,4^o.

Dateringen motiveret ved Indholdet, der drejer sig om Studenterforeningens Sangbog.

88.20. *Bojesen og Nielsen og Zink*] om Bojesen se foran Noterne til Br. 53; de to øvrige er Skuespiller N. P. Nielsen og Komponisten Ludvig Zinck. – 88.21. „den skrantende Magister“] „Lad den skrantende Magister“, Sang af Sheridans Lystspil „Fejltagelserne“. – 88.26. „Evan blev dyrket“] Jens Zetlitz' Vise „Evan blev dyrket paa mange Maader“. – 88.26f. „Da Oldtids gamle Guder“] „Sang fra Teltet“ af Oehlenschlägers „Sankt Hansaftenspil“. – 88.27. „Hvor herligt, herligt“] Sang af O. Malling. – 88.29. *Schulz*] den afdøde J. A. P. Schultz. – 88.29. *Mihi est propositum*] latinsk Sang fra ca. 1200 af Englænderen Walter Mape.

57. Studenterforeningens Arkiv, Sange og Viser,
Korrespondance 1833 (K. B.).

89.16f. *Berggreen*] se Br. 56. – 89.31. *Et Par af Foreningens Medlemmer*] formodentlig Ophavsmændene til nogle af de Sange, der ikke er angivet Komponister til.

58. NkS. 1706 fol.

Trykt „Breve fra og til Henrik Hertz“ 217–222.

90.17. *Filippo Berti*] se Noten til I 87.24. – 90.18. *gli amanti sessagenarii*] „De elskende tresindstyveaarige“, udg. i Firenze 1833; H. C. Andersen fik 1834 dette Skuespil foræret af Forfatteren, som samtidig medgav ham et Brev til C. W. (Andersens „Dagbøger“ I 390). – 90.21. *Aristodemo Martini*] se Noten til I 87.23. – 90.21f. *Calandratore di drappi di seta*] Haandværker, der (imellem to Valsere) presser Silkestoffer. – 90.29f. *Uditore*] „Auditør“. – 91.3. *Inghirami*] Francesco I., Arkæolog og Bibliotekar i Firenze. – 91.6. *John Thomson*] jf. I 87.25. – 91.16f. *Vallombrosa*] se Noten til I 78.29. – 91.21. *Jacobsen*] Hertz' nære Ven, Forfatteren Assessor P. V. J. – 91.21. *Kilde*] Hertz' Skolekammerat, cand. phil. Lorenz K. (se „Breve fra og til Henrik Hertz“ 255f.). – 91.23. *Sophie Hansen*] C. W. var endnu formelt forlovet med hende, men havde anbragt hende hos Pastor Isaac Sidenius. – 91.25f. *Poul Møllers Kone . . . en Dreng*] Betty Møller havde 1833 født Sønnen Rasmus. – 91.26f. *den jydsk Kunstreise*] i Juni–Juli 1833 gav nogle af Det kgl. Teaters bedste Kræfter, hvoriblandt C. N. Rosenkilde, Fru Heiberg, Foersom og Operasanger Chr. Hansen Gæsteforestillinger i jyske Provinsbyer (se Johanne Luise Heiberg: „Et Liv genoplevet i Erindringer“ 4. Udg. I 176f.); under hele Rejsen maatte Heiberg gøre Tjeneste som Sufflør. – 91.28. *H. Storm*] Henriette S. (se Noten til I 103.20), Datter af Major H. T. S.; hendes Søster Lise, Veninde af Sophie Hansen og Rosenkildes Datter Marie (Bøgh II 193), blev 1833 gift med H. N. Clausens Broder, Lic. theol. Emil Clausen, der havde faaet Kald i Gimlinge (Bøgh II 255). – 91.35. *Vandhoser*] Skypumper. – 92.1f. *Phister lever ulykkeligt med sin Kone*] Skuespiller Ludvig P. havde til stor Bekymring for Oehlenschläger giftet sig med dennes Datter Charlotte, der først havde været forlovet med en Søn af Grosserer N. L. Hvidt; hun debuterede en Maaned efter Brylluppet som Skuespillerinde paa Det kgl. Teater, men gjorde ikke Lykke og fik ikke Ansættelse ved Teatret. Hun døde allerede 12/3 1835. – 92.4f. *Jeanne d'Arc*] Schillers Drama „Die Jungfrau von Orleans“ i ny Oversættelse ved Overskou blev i Sæsonen 1833–34 opført 5 Gange

med Elisabeth Heger (senere gift Holst) i Titelrollen. – 92.6. „*De to Familier*“] Syngestykke af Labarre med Tekst af de Plarnard, opførtes kun 2 Gange. – 92.7. *Dominique*] Lystspil af Depagny og Dupin, opført 4 Gange i Sæsonen 1833–34 med Carl Winsløv i Hovedrollen. – 92.8. *det ny-pudsede Huus*] i Løbet af Sommeren 1833 var Det kgl. Teaters Tilskuerplads blevet nydekoreret og opfyldt (Overskou V 185). – 92.9. *M^{dm} Krag*] Operasangerinden Boline Kragh, f. Abrahamsen, g. m. Skuespiller Ole Chr. K. – 92.11. *Foersom*] Christen F. spillede 16/9 1833 1. Gang Herman v. Bremen i Holbergs Komædie, som dog kun gik 1 Gang i Sæsonen 1833–34. – 92.11f. *Oehlenschläger har været i Norge*] om denne Rejse skrev Digteren den matte Digtcyklus „Norgesreisen“ (1834 9: Decbr. 1833). – 92.14f. *Prometheus*] Oehlenschläger paabegyndte 1832 Udgivelsen af dette æstetiske Maanedsskrift, hvis sidste Hæfte udkom i Marts 1835. – 92.15. *Ingemann*] rejste i Sommeren 1833 til Sverige og Norge; hans to Digte „Norges Universitet“ og „Nordens Aand“ tryktes i „Kjøbenhavnsposten“ 1833 Nr. 185. – 92.18f. *Dr. Ryge ... en Epilog til Nordmændene*] „Kjøbenhavnsposten“ 1833 Nr. 181 gengiver efter (norsk) „Morgenbladet“ en Epilog, forfattet og fremsagt af Ryge 31/7 efter Forestillingen af „Hakon Jarl“, hans sidste Gæsterolle paa Christiania Teater. – 92.20f. *Instructeur N.*] Skuespiller N. P. Nielsen. – 92.21. *M^{dm} W.*] Madam Anna Wexschall, gift 2. Gang med N. P. Nielsen; hun levede til 1856. – 92.24. *Bojesen*] se foran Noterne til Br. 53. – 92.28f. *i T. Baden fundet en Dadler*] Filologen Torkil B. udgav 1833 to „Supplementer til Hr. Justitsraad Molbechs danske Ordbog“, Aaret efter udvidet i et nyt Oplag, „Bidrag til en dansk Ordbog“, hvori han erklærede, at „Ordbogen har ikke engang et *Lagen*, til alle disse Manglers Bedækning“. – 92.30. *Biskop Møller*] Sjællands Biskop Peter Erasmus Müller, som Baden skoser til i 1. Supplement 14, var nævnt flere Steder i Molbechs Fortale, bl. a. (2. Udg. LXIV) som „en levende berømt Forfatter“, der ved sin „Dansk Synonymik“ har overgaaet B. G. Sporns fra 18. Aarh. – 92.31. *Wegscheider*] Professor i Halle (ikke Heidelberg) Julius August Ludwig W., der var ildeset for sin Rationalisme. Hans Rejse til Danmark skyldtes, at hans Datter var gift her (Es. Tegnér’s „Brev“ VII

(1960) 131). – 92.32. *Schleiermacher*] i Sommeren 1833 besøgte den berømte Teolog sin svenske Ven, Forfatteren C. G. Brinkman og gjorde paa Hjemvejen Ophold i Kbhvn., hvor han fejredes meget, bl. a. ved en Fest, hvor Mynster holdt Hovedtalen, mens Oehlenschläger havde skrevet en Sang. Den følgende Dag hyldedes han i Studenterforeningen, hvor Oehlenschläger fremsagde en af ham selv forfattet Prolog (H. C. A. Lund I 353ff.). – 93.2. *Com. Wulff*] Kommandør Peter W., hvis Sønner Christian og Peter begge var Søofficerer og 1832–33 havde været paa Togt til Vestindien. Anledningen til, at C. W. havde lært Kommandør W. at kende, var Digtet „Matrosen“, som Wulff var blevet saa begejstret over, at han havde sendt Digteren en versificeret Tak (se Bøgh II 102–106).

59. NkS. 2336,4^o, II.

Trykt „Illustreret Tidende“ 1896 Nr. 43.

93.14f. *Deres ærede Skrivelse*] ukendt. – 93.18. *O. Specters Fabler*] den tyske Tegner Otto Speckter havde 1833 (if. Titelbladet 1834) udgivet „Fünfzig Fabeln für Kinder“ med anonyme Digte af Præsten J. W. Hey; de blev 1834 oversat af C. W. som „Halvhundrede Fabler for Børn“ og anmeldt af Molbech i „Dansk Literatur-Tidende“ 1834 Nr. 14 og „Maanedsskrift for Literatur“ XIII 351–354; ogsaa den tyske Fortsættelse udgav C. W. som „Endnu et Halvhundrede Fabler for Børn“ (1838) (se Inger Simonsen: „Den danske Børnebog“ 43–48). – 93.25. *mine Noveller*] i „Kjøbenhavns flyvende Post“ var 1828 blevet trykt C. W.s Novelle „Et Reise-Eventyr“, der først 1839 udkom sammen med „Hestprangeren“ med Titlen „To Fortællinger“. – 93.31. *nederlandske Billeder*] Molbech havde i sin Anmeldelse af C. W.s „Digte“ (1828) i „Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Konst“ III (1829) 342 sammenlignet „Træsnittene“ med „de ziirlige hollandske Genre-Malerier“. I sin Kritik af Ingemanns „Valdemar Seier“ i samme Tidsskrifts 2. Bind (1828 S. 267) havde Molbech talt om „de nederlandske Billeder“ i Scotts Romaner, og det er maaske snarere hertil, C. W. sigter (Oluf Friis 63).

60. *Studenteforeningens Arkiv, Sange og Viser,
Korrespondance 1833 (K. B.).*

94.19. Bagge] Kobberstikkeren Oluf B., Elev af J. F. Clemens.

61. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.
Trykt Bøgh II 256–260 og Pers.hist. Tidsskr. 1930
S. 170–172.*

94.24. Øster-Ulsløv] C. W. befandt sig hos sin Svoger Isaac Sidenius, der var Præst her. – 95.22f. Sophie] Alvilda Müffelmann og Sophie Hansen var Veninder; Bøgh har (II 260–264) aftrykt et Brev fra Sophie 12/4 1834 til Alvilde. – 96.4. *min Svogers yngste Datter*] Isaac Sidenius's Datter Caroline Emilie var født 1833. – 96.8. *Aarestrups yngste Datter*] Marie (f. 1833), senere g. m. Apoteker Niels Bygom Krarup. – 96.16f. *poetiske Productioner*] det var ikke mindst takket være C. W.s Overtalelser, at den selvkritiske Landlæge Aarestrup bekvemede sig til 1838 at udgive sine „Digte“. – 96.18. *Dr. Voss*] Alvildes Svoger, Tandlæge Ludvig V., g. m. Thora Müffelmann. – 96.28f. *et langt til S. skrevet Digt*] „Silhouetter af en Præstefamilie“ („Digte“ 1838), der i Originalmanuskriptet, der tilhører Professor, Dr. med. Poul Martin Møller, Odense, hedder „Silhouetter af Øster-Ulslev Præstefamilie“. Her hedder det om Sophie Hansen:

I denne Tid desuden der er i Præstens Buur
En Jomfru, en Digterbrud, en deilig Natur,
Hun ligner en Muse i Holdning og Blik –
Hvad Under, om af hende Begeistring jeg fik!

Hvad Under, at jeg søgte, naar Hjernen var tom,
De faure Ord, som hende fra Læberne kom!
Hvad Under, om til Tak – det var jo simpel Pligt –
Jeg skrev hende dette ubetydelige Digt!

Aarestrups berømte Digt „Der er en Trolddom paa din Læbe“ er ligeledes rettet til Sophie Hansen. – 96.35. „*Hverdagshisto-*

rier"] Fru Gyllembourgs „Noveller, gamle og nye af Forfatteren til en Hverdagshistorie" var udkommet 1833–34. – 97.3. *Wichfeldts*] se Noten til I 79.24. – 97.5. *Mariboe*] hvor Stedfaderen som Biskop havde Bolig.

62. Nks. 2336,4^o.

Trykt „Illustreret Tidende" 1896 Nr. 43.

98.2. *Skrivelse af 25de Nov.*] ukendt.

63. NkS. 1557 fol.

98.24f. *Bärentzen*] Maleren Emilius B., der 1837 stiftede et litografisk Institut. – 98.25. „zum Sprechen"] eller mere almindeligt: *sprechend*, „paa et Haar".

64. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

Trykt *Bøgh II 271* og *Pers.hist. Tidsskr. 1930 S. 172.*

99.8. „*For Skjønheds rige Blomsterflor*"] Digtet „Til Damerne" (SD I 194f.), skrevet til Studenterforeningens Bal paa Skydebanen, som C. W. med disse Linier sendte Alvilde.

65. NkS. 2655,4^o. Trykt *Breve 31–33.*

Den i København fødte Boghandler *Johan Dahl*, der havde været Lærling i Gyldendals Boghandel, har formodentlig lært Winther at kende i Jacob Deichmanns Hus, hvor Digteren kom meget i sin Ungdom. Han flyttede 1829 til Christiania og grundlagde her 1832 et Forlag, hvor Welhaven-Partiets Forfattere udkom, hvad der havde til Følge, at Wergeland 1835 i Farcen „Papegøien" parodierede ham under Navnet Johan Papendahl som Repræsentant for „Københavnriet".

99.20. *din Nytaarsgave*] udkom ikke, og det vides ikke, hvilket Digt af C. W. der er Tale om. – 99.23. *en ny Bog*] Rasmus

Møller: „Forklaring over Matthæi og Johannes's Evangelier og, fra Christi Lidelses Historie af, over samtlige fire Evangelier, nærmest til Brug for Skolelærere“ (1835). – 99.26. *min Oversættelse af Hases Kirkehistorie*] Tyskeren Karl Hases Kirkehistorie udkom hæftevis 1835–37; for C. W. var det et Erhvervsarbejde, som han kun udholdt at udføre de første 18 Ark af, hvorefter han fik Th. Schorn til at fuldføre Oversættelsen (Bøgh II 375ff.). – 100.4. *Wilster*] Lektoren i Sorø, den ogsaa som Digter kendte Chr. Wilster, havde i „Dansk Litteraturtidende“ 1835 Nr. 16–17 under Mærket „B-ø“ anmeldt C. W.s „Nogle Digte“. Da de to Digtere debuterede samtidig, anmeldtes deres første Digtsamlinger under eet i „Maanedsskrift for Literatur“ af C. Molbech, der konstaterede, at „Hr. Winther er mere Digter end Hr. Wilster“. At et Rivaliseringsforhold har spillet ind for Wilster, da han skrev sin Recension, tør ikke udelukkes (Bøgh II 322). Wilster tildeler C. W. baade Ros og Dadel. Han anker over, at for mange af Digtene er ubetydelige, enkelte ikke smagfulde, bl. a. den „yderst modbydelige Strofe“ af „Drikkevisen“, der begynder: „Min Hals den er et Sugeværk“ (SD I 133); „Vandring og Opdagelse“ betegnes som triviell og flov Passiar. Da Poul Møller saa, hvor nær hans Stedbroder tog sig denne Kritik, skrev han under eget Navn et Svar til Wilster i „Kjøbenhavnsposten“ 1835 Nr. 159–160, hvori han paapeger, at Anmeldelsen væsentligst gaar ud paa at blotte formentlige Svagheder. Paa dette Udfald svarede Wilster i Bladets Nr. 170–171, at hans Recension „er saa langt fra at være et Angreb, at den snarere er en kjærlig Hyldest af Winthers ualmindelige Talent“. Endnu i dette Indlæg bevarede Wilster Anonymiteten, men over for sine to Modstandere navngav han sig, hvorfor Poul Møller i sit Gensvar i Nr. 177 tiltalte ham med Navn og som Motto satte: „Hr. Winther er mere Digter end Hr. Wilster“. I denne Fase af Striden greb den daværende Student D. G. Monrad, der senere skulde blive C. W.s Svoger, uventet ind med et nyt Udfald mod Wilster i „Kjøbenhavnsposten“ Nr. 184 og fremkaldte derved et afsluttende Svar fra Sorø-Digteren (Nr. 189). Et udførligt Referat af Slagets Gang findes i Bøghs Biografi II 321–355. – 100.15. *eet af Digtene*] den ovenfor omtalte „Drikkevisen“. – 100.17. *Wilsters hele physiske Tilstand*] W. led

af Brystsyge og døde allerede 1840. – 100.18. *Hagen Krog*] Nordmanden Haagen K., cand. jur. 1835, senere Assessor. – 100.19. *Chr. Hansen*] formodentlig Operasangeren C. H.

66. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 392.*

100.32. *Sporon*] Højesteretsadvokat Poul Egede S. – 101.5. *6000 Rbd. Deposit.*] da Stiftsfuldmægtig H. H. T. Fog, der havde været Regnskabsfører for Stiftelsen Nykøbing Hospital, 1819 var død, fandt man ved Revision af hans Regnskaber en Kasse-mangel. Eftersom ogsaa C. W.s Farbroder, Pastor Rasmus W. havde været Medlem af Hospitalets Bestyrelse, beslaglagde Amtsstuen ved hans Død 1829 Obligationer til en Værdi af 6000 Rdl. (Bøgh II 109f.). Fogs Bo blev ved Falsters Birketing dømt til at betale Erstatning, men først 1849 maatte man slaa sig til Taals med, at der ikke var Dækning. Retssagen mod C. W. blev udskudt til 1850 og førtes fra Hof- og Stadsretten til Overretten, der 1853 afsagde Frifindelsesdom (Bøgh II 110), hvorefter de 6000 Rdl. 1854 blev ham udbetalt (Bøgh II 399).

67. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 393f.*

68. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

Trykt (delvis) Bøgh II 241f. og 266f. samt Pers.hist. Tidsskr. 1930 S. 172f.

102.23. *hvor De nu opholder Dem*] paa Charlottendal ved Slagelse hos sine Slægtninge Proprietær Frisch og Hustru Catharina, f. Tutein (Bøgh II 241). – 102.31. *et Digt*] „En Novelle“ (SD V 182ff.), der først blev trykt i H. P. Holsts „Nytaarsgave fra danske Digtere“ 1838. – 103.14. *Deres Svoger*] se Noten til I 96.18. – 103.17. *Sophie*] se Noten til I 95.22f. – 103.18. *Dr. A.*] Emil Aarestrup (se Noten til I 96.28f.). – 103.19. *flytter . . . med min Svoger*] Pastor Isaac Sidenius fik 1835 Kald i Vørslev. – 103.20. *Frøken H. Storm*] Sophie Hansens Veninde Henriette S.,

Datter af Major H. T. S. og Søster til den i Br. 58 omtalte Lise Storm, 1839 g. m. Pastor Chr. Fr. Eberhard Møller paa Anholt; i deres Hjem blev Sophie Hansen senere optaget og kom efter deres Død i Huset hos Fru Møllers Søster, g. m. Hanskemager Larsen (Bøgh II 288f.). – 103.24. *Seladon*] en Hyrde i Romanen „Astræa“. – 104.1f. *Robert Burns*] Citatet er fra Digtet „Clarinda, Mistress of my Soul“ („Poems and Songs“, ed. by Andrew Lang, 3. ed. 1904 S. 329).

69. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

Trykt (delvis) Bøgh II 267f. og *Pers.hist. Tidsskr.*
1930 S. 173f.

104.11. *Penelope*] en tysk „Taschenbuch“, udgivet 1811–48 af Th. Hell. – 104.11.f. *Urtekræmmer Petersens Kone*] Margrethe P., f. Købke, g. m. Aarestrups og C. W.s Ven Urtekræmmer Chr. P. (se „Emil Aarestrups Breve til Christian Petersen“). – 104.14. *Thoermer*] Benno Törmer leverede Folkelivsbilleder til Hells „Penelope“. – 104.18. *Welhaven*] i Følge med Advokat Bernhard Dunker kom den norske Digter i Efteraaret 1835 til Kbhvn., hvor C. W. ofte var sammen med ham, dels i Heibergs Hjem, dels – og især – i Studenterforeningen. C. W. følte sig frastødt af hans Væsen, men satte hans Karakter højt, og de vedblev Livet igennem at være Venner (jf. II 120). Efter Hjemkomsten til Norge sendte Welhaven ham sin Digtsamling „Norges Dæmring“ med en versificeret Dedikation (trykt i Welhavens „Saml. Værker“ og gengivet Bøgh II 213). Winthers Breve til Welhaven er brændt sammen med andre Breve til ham (Bøgh II 214). – 104.24. *Charles Petit*] Bogholder ved det almindelige Brandassurancekompagni; da Emil P. var Søn af Charles P., maa C. W. vel have ment hans Broder Frederik P., der var Digter og oversatte flere Værker af H. C. Andersen til Tysk (se H. Topsøe-Jensen: „Omkring Levnedsbogen“ 221ff), hvorimod Emil blot har udgivet naturhistoriske Skrifter. – 104.28f. *det Sted, hvor S. nu opholder sig*] se Noten til I 103.19. – 105.1. *O, Du er liig en Rose rød*] Digtet, der er trykt i Liebenbergs og C. W.s Udgave af Aarestrups „Efterladte Digte“ (1863) 206f.,

er oversat efter Robert Burns' „O, my love 's like a red, red rose“. – 105.27. *Lorck*] C. W.s Omgangsfælle i Studenterforeningen, Lægen Jørgen Heinrich L. (Bøgh II 176). – 105.28. *Charlotte Hvidt*] Datter af Politikeren, Bankdirektør L. N. Hvidt og 1846 g. m. senere Borgmester i Kbhvn. E. D. Ehlers; hun var Veninde med Alvilde, og i dennes Navn har C. W. forfattet et Digt til hende (trykt Bøgh II 82). – 105.29. *Andr. Buntzen*] Lægen A. B. (Bøgh II 176).

70. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

Trykt Bøgh II 268 og *Pers.hist. Tidsskr.* 1930 S. 174.

106.11. *Stævnemødet*] tilsendt Sophie Hansen; først trykt i „Nytaarsgave fra danske Digtere“ 1836 og derefter optaget i Aarestrups „Digte“ (1838).

71. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 394f.*

106.27. *Collin*] Jonas C., Finansdeputeret og indtil 1833 Sekretær i Fonden ad usus publicos. – 106.27f. *et Laan af 600 Rbd.*] dette blev tilstaaet C. W. ved kgl. Resolution af 12/12 1835 („Fonden ad usus publicos“ III 400f.). – 107.14. *Moltke*] Grev A. W. M., Medlem af Finansdeputationen og fra 1831 Finansminister. – 107.14. *Møsting*] Statsminister Johan Sigismund v. M., Direktør i Fonden ad usus publicos. – 107.16. *Gratificationer*] først fra 1/1 1839 blev der tilstaaet C. W. en aarlig Understøttelse paa 300 Rdl., indtil han fik et Embede (Bøgh II 399). – 107.22. *Parelius*] Amtsforvalter Hans Ludvig Schiellerup P., Nykøbing F.

72. *Nykøbing Falsters Skiftedokumenter 1829*
(under Rasmus Winthers Bo) (LAS) (Fot. K. B.).

107.33. *Ansøgning*] se Br. 71.

73. *Abrahams' Autografsamling* 7.

108.18. *Fortællingen af F. J. Hansen*] maaske „Flyttedagen“ i Elmquists „Læsefrugter“ XLVIII (1830) 1ff. – 108.19. „Nogle Digte“ . . . *Literaturtidende*] se Noten til I 100.4.

74. *Nyere dansk Brevsamling*.

Litteraten *Niels Chr. Øst* (1779–1842) nød liden Anseelse i sin Samtid, dels p. Gr. af sin Karakter, dels p. Gr. af manglende Evne til at koncentrere sig om bestemte Opgaver. Hans stadige Syslen med Litteraturen gav ham Ideen til Værket „Materialier til et dansk biographisk-literarisk Lexicon“, der udkom meget planløst i Aarene 1835–38. C. W.s Brev er aabenbart Svar paa en Forespørgsel om hans Data til Brug for en Artikel om ham, som Bladet bragte 31/1 1836. Digteren har gjort sig betydelig mere Umage med at besvare en lignende Anmodning fra C. Molbech i Anledning af hans paatænkte Winther-Biografi i „Dansk poetisk Anthologi“ (se Br. 100 og 104).

109.6. *Digte 1827*] udkom i Virkeligheden Maj 1828 (Bøgh II 90). – 109.13f. *Studentervise*] „Her under Nathimlens rolige Skygge“, afsunget ved Studenterforeningens Stiftelse i Regensgaarden 5/6 1820, først trykt i C. N. Rosenkildes Tidsskrift „Brevduen“ 1820 Nr. 5 med Underskriften „Vinter“. – 109.16. „Pokalen“] i „Bibliothek for Morskabslæsning“ III 1821 findes denne Fortælling fra Tiecks „Phantasia“. – 109.16f. *Overskovs Maanedstroser*] i dette Romantidsskrift optoges i Maj 1825 Jean Pauls Fortælling „Forlovelsen i Muffen“ og i Juni 1825 „Pellegrin“, en Fortælling af Baron C. B. v. Miltitz. – 109.18f. *Kbhøns Morgenblad*] „Digte efter Heine“ i Aargangen 1825 Nr. 38–39 (SD II 230–236). – 109.20. *Heibergs fl. Post*] 1830 Nr. 46 (SD II 214–219). – 109.23. *Brevduen*] i Rosenkildes Tidsskrift 1821 offentliggjordes „Hans og Grethe“, „O, var jeg Kammen i Dit Haar“, „Sangeren søger sin Elskede“, og „Phantasia. Til J. F.“. – 109.24. *Juletræet 1821*] se Noten til I 12.20. – 109.24. *Gefion*] se Noten til I 45.17; heri tryktes 1826 „Ridder Kalv“ og 1827 „Rankens Datter“ og „Amor Jesuita“. – 109.24. *Maanedstroser*–

ne] se Noten til I 109.16f. – 109.24f. *Liunges Repertorium*] i „Repertorium for Morskabslæsning“ 1829 stod „Hvile paa Vandringen“, i dets Fortsættelse „Nyt Repertorium“ 1830 „Ja og Nei“ og 1832 „Musiken“. – 109.25. *Hertha*] et Maanedsskrift, udg. af A. P. Liunge, hvori af C. W. 1827 I „Skizze“, „Romance“, „Prolog. (Fragment)“ og „Asbjørn og Thora“ samt 1828 II „Sonetto“. – 109.25. *Kbhvns-posten*] Liunge havde 1827 sammen med Ove Thomsen stiftet dette Blad, der udkom 3 Gange ugentlig, og som havde et litterært Indhold; C. W. bidrog med Digtet „Matrosen“ (1829 Nr. 56) og „Elegier af Stagnelius, efterlignede af Chr. Winther“ (1830 Nr. 25). – 109.26. *Et Reise-Eventyr*] „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1828 Nr. 49–51, senere optaget i „To Fortællinger“ (1839). – 109.26. *Nornen*] Nytaarsgave, udg. af C. F. W. Lahde; heri af C. W. 1833 „Constitutionen“, 1834 „Studenterforeningens Farvel til Henrik Hertz“ og 1835 „Opsang for Arkens Mandskab“ (aldrig optrykt). – 109.26f. *Holsts Nytaarsgave*] H. P. Holsts „Nytaarsgave fra danske Digtere“ 1835, der indledtes med Monies's Portræt af C. W., indeholdt „En Sommernat“ og „Dansen i Skoven“, Aargangen 1836 „Serenade“ og „Ravnens Kvide“. – 109.27. *Kbhvns Morgenblad*] i 1825 stod bl. a. „Afsked“, „Gjensyn“, „Chresten og Lene“ og „Sang til Damerne i det venskabelige Selskab den 28de Januar 1825“ (= „Skjønheds Magt“), i 1825–26 „Indskrivter paa min Søsters Rokkebrev“ og 1826 „Flyv, Fugl flyv“. – 109.27f. *En Sang til Nyerup*] i Jens Kragh Høsts Hæfteskrift „Politik og Historie“ IV (1821) „Sang til Professor Nyerup“. – 109.31. *Sang til d. 26. Sptbr. 1834*] i „Dansk Ugeskrift“, udg. af J. F. Schouw V (1834) S. 51 „Sang i Anledning af Etatsr. Hornemanns første Excursion“, ifølge en Note „afsjungen i Charlottenlund Skov den 26de April 1834, da Etatsraad Hornemann foretog den første botaniske Excursion“. – 109.32. *Træsnettene*] først samlede i „Digte“ (1828) og 1871 i Særudgave. – 109.35. *Nordisk Tidsskrift*] Chr. Molbechs „Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Kunst“ (1827–36). – 110.1. *Maanedsskrift for Litterat.*] Anmeldelsen heri er af Chr. Molbech. – 110.2. *Kjøbenhavns-posten*] 1828 Nr. 40. – 110.2. *Nemesis*] udg. 1828 med ialt kun 6 Numre af J. W. Schmidt (o: F. J. Schaldemose) som „Blade for Literatur og Kunst“ og indeholdende Anmeldelser;

Omtalen af C. W. i Nr. 5. – 110.2f. *Edinburg Review*] „The Foreign Review and Continental Miscellany“ Septbr. 1829. – 110.3. *Blätter für Literarische Unterhaltung*] Aargang 1829. – 110.4. *Mndsskrift f. Litterat.*] Aargang X (1833) ved C. Molbech. – 110.7f. *Chr. Wilster*] se Noten til I 100.4. – 110.10f. *Dansk Literaturtid.*] 1834 Nr. 14. – 110.11. *Maanedsskrift f. Litterat.*] XIII (1835) 351–354. – 110.15f. *nyerupsk Nøiagtighed*] den lærde Litteraturhistoriker Rasmus Nyerups Værker havde en overvejende bibliografisk Karakter (f. Eks. „Almindeligt Literaturlexicon for Danmark, Norge og Island“).

75. NkS. 2815,4^o.

Om *Christian Petersen* se Indl. S. 30ff.

110.24. *den tydske Lorentz Stark*] J. J. Engels Fortælling „Lorentz Stark“ (1801), som C. W. ønskede at oversætte (se Noten til II 119.10). – 110.27. *den danske Stark*] ?.

76. *Nyere dansk Brevsamling.*

Trykt „Efterladte Digte“ (1879) 15–20.

Om *Cecilie Margrethe Petersen* se Indl. S. 31f.

Som det fremgaar af Rimbrevet, opholdt hun sig paa dette Tidspunkt i Jylland og var utvivlsomt paa Besøg hos sin Søster Conradine Antoinette Caroline Købke, 1830 g. m. Nicolai Laurentius Feilberg, Sognepræst 1838–57 i Vester Vedsted (jf. I 194.30); deres Søn var den bekendte Præst og Folkemindeforsker Henning Fr. Feilberg. Andre Digte til Margr. Petersen er trykt SD I 275 og „Efterl. Digte“ 13f.

111.3. *Christian Winther fortæller*] Forbilledet er Rückerts, ogsaa af Aarestrup og med langt større Virtuositet udførte Rimbreve, de saakaldte „Makamer“, der er af persisk Oprindelse; de er formet i fortløbende som Prosa trykte Rimkæder med Led af ulige Længde. – 111.7. *røde Fjer*] Chr. Petersen var Løjtnant og 2. Chefsadjutant i Kbhvn.s Borgervæbning, fra 1848 med Kap-

tajns Rang. – 111.8f. *hvor Ilden var*] Borgervæbningen havde ved Ildebrandstiltælde Pligt til at rykke ud for at holde Orden (se Jac. Davidsen: „Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn“ 2. Udg. 236). – 111.15. *Kammerraad Pauelsen*] saaledes kaldtes i Kredsen Kapelmusikus, senere Kapelmester S. H. Paulli („Efterladte Digte“ 154). – 111.15. *Concertmesteren*] Komponisten J. F. Frøhlich, der var Koncertmester i Det kgl. Kapel. – 111.16. *Deres Svoger*] Overlærer ved Metropolitanskolen Carl Petersen. – 111.21. *Dorthea*] formodentlig Familiens Tjenestepige. – 111.25. *Latuk*] Salat. – 112.18. *Jernets Stænger, naar de brage*] paa Vestergade, hvor Petersens boede, var der megen Larm af Hørkræmmernes Jernstænger („Efterladte Digte“ 154). – 112.24. *Hansen, Seest og Holst og Stage*] Kunstnere ved Det kgl. Teater: Operasangeren Chr. Hansen, Skuespillerne Georg Seest, Wilhelm Holst og Gottlob Stage, der alle synes at have hørt til Familien Petersens Omgangskreds. – 112.25. *Blegdamsveien*] her boede Margr. Petersens Forældre („Efterladte Digte“ 154). – 113.8. *Græker-Stabell*] se Noten til I 14.24; han døde 1836. – 113.12. *Jomfru Mariager*] ?.

77. NkS. 4233,4^o.

Grosserer *Wilhelm Smidt* (1801–84) var Medindehaver af Bankierfirmaet Smidt og le Maire. Sammen med sin Broder Carl var han i 1820'erne Medlem af en Sangerkvartet, som C. W. var Suppleant i (Bøgh II 22). Han var en af Underskriverne paa Opfordringen til at bidrage til Omkostningerne ved at føre Winthers Kiste hjem fra Paris 1877 og rejse en Mindesten paa hans Grav (Bøgh III 458).

78. *Troensegaard's Autografsamling.*

Dette udaterede Brev maa antages at hidrøre fra Tiden før Poul Møllers andet Bryllup, som fandt Sted 24/12 1836 i Lyngby Kirke, idet han paa Konvolutten tituleres som Professor, medens han ved sit første Giftermaal i 1827 endnu kun var Lektor.

114.13. Ørum] Pedel og Bedemand ved Kbhvn.s Universitet Jens Marcus Høegh Ø. – 114.15. Sangklokker] i visse af Kbhvn.s Kirker (Helligaands-, Nikolai- og senere indtil Bombardementet 1807 Vor Frue Kirke) fandtes Klokkespil, der for Betaling anvendtes ved Daab, Bryllupper og Begravelser.

79. Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 396f.

114.29. Barlons Afdrag] se Noten til I 58.12. – 115.20. Winthers Arvinger] foruden C. W. var Rasmus Winthers Halvsøster, Jfr. K. M. Borch, hans Arving.

80. Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 397f.

81. Troensegaards Autografsamling. Trykt Breve 33–36.

117.24. Friis] formodentlig Frederik Ferdinand F. – 117.29. en Person] Alvilde Müffelmann (Bøgh II 279, Pers.hist. Tidskr. 1930 S. 166). – 118.13. Steenberg] ?. – 118.22. min Svoger og Søster] Knud og Sine Sidenius, der 27/9 1836 havde faaet Sønnen Rasmus. – 118.23. Valentins Enke] Guldsmed Eggersens Datter Anna Julie Vilhelmine, der havde været gift med Byfoged i Maribo Peter Christian Valentin, Studenterkammerat af C. W. og en af Studenterforeningens første Seniorer (Bøgh II 280); jf. Noten til I 71.5. – 118.30. besøge Aarestrup] men 22/3 1837 skriver denne til Chr. Petersen og beklager sig over, at C. W. endnu ikke har vist sig hos ham (Aarestr. Chr. P. 48). – 118.32. en Drikkeøise] vistnok „Vinens Gud“. – 118.33. „Fare thee well“] et Digt af Byron, som Poul Møller i en vis Periode stadig citerede (se „Fund og Forskning“ III 111). – 118.35. Werliins] det er første Gang, Navnet paa dette Ægtepar, der skulde komme til at gribe saa dybt ind i C. W.s Skæbne, dukker op i Brevene. Pastor Chr. Werliin blev teologisk Kandidat 1829 og tog Licentiatgraden 1838. Efter endt Embedseksamen studerede han orientalske Sprog, dels hos Rasmus Rask, dels paa en Uden-

landsrejse hos Chr. Lassen i Bonn og hos Silvestre de Sacy i Paris (se hans fra Latin af Henning Heilesen oversatte korte Selvbiografi, trykt i „Aarhus Stifts Aarbøger XLVII (1954) 112–115). Allerede som Student havde han Jan.–Juli 1827 fungeret som konstitueret Adjunkt ved Helsingør Latinskole, hvor han underviste H. C. Andersen i Hebraisk; baade i sin „Levnedsbog“ (Topsøe-Jensens Udg. 165f.) og i „Mit Livs Eventyr“ (ved samme I 96) omtaler Digteren ham med Veneration som et Menneske, der forstod ham og fik Jonas Collin til at udfri ham fra Rektor Meislings Tyranni. En anden af hans Elever, Herredsfoged Ole Lund, har ligeledes kun godt at sige om ham: „Han blev i den korte Tid, han var ansat ved Skolen, meget yndet af Disciplene, og det blev af dem meget beklaget, at han saa tidlig forlod Skolen. Han vilde vist ved en længere Forbliven have vundet en stor Deel af Disciplene for sig; thi han var en livlig og godmodig Charakter og forstod at finde Vei til deres Hjerter“ („Fra Frederiksborg Amt“ 1929 S. 66). 1834 blev han gift med Murermester Lyththans' Datter Julie og virkede, indtil han 1841 fik Præstekald i Hasle Sogn i Aarhus Stift, som Manuduktør. Bøgh har i sin Biografi givet en drastisk Skildring af, hvorledes han efterhaanden udviklede sig i patologisk Retning, men har dog senere i en kort Erklæring i „Berlingske Tidende“ 1901 Nr. 287 maattet indrømme, at han kun har haft Oplysninger om ham fra Personer, der mere eller mindre hørte til Julie Winthers Kreds; efter Biografiens Fremkomst har han haft Samtaler med nogle af hans Slægtninge og af dem erfaret, at han var „elsket af sin Slægt, som han viste opofrende Kjærlighed. Mine tidligere Meddelere have næsten udelukkende fremhævet hans Skyggesider; jeg har nu hørt troværdige Vidnesbyrd om, at denne koleriske, indesluttede og oftest menneskesky Mand, hvis Natur var fuld af Modsætninger, ogsaa havde Egenskaber af virkelig Værdi“. Gennem Chr. Agerskov, der havde været forlovet med en af Julies Søstre, kom C. W. i Forbindelse med Familien Lyththans og Werliin, og foreløbig var det navnlig Julies Søster Josephine, han interesserede sig for (Bøgh III 8). I Werliins Ægteskab fødtes 21/3 1835 Datteren Ida og 21/1 1837 Sønnen Henri. Ægteparrets Separation fandt Sted i 1843.

82. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 36–39.*

119.15. *Ildebefindende*] 1837 fødtes Ægteparrets Datter Mariane († 1912), der blev Lærerinde. – 119.29. *den lille Colombine*] ?. – 120.11. *Wichfelds*] se Noten til I 79.24. – 120.16. *min Svoger*] Aarestrups Ven, Pastor Isaac Sidenius. – 120.16. *en Drikkevis*] se Noten til I 118.32. – 120.18f. *det Huus, som værnede om Din Faders spæde Aar*] Købmand Hans Vilh. Petersen var født i Maribo 1770. – 120.27. *Prices Selskab*] den engelske Kunstberider- og Mimikerfamilies Overhoved James Price kom med sin Familie hertil i Slutningen af det 18. Aarhundrede og grundlagde 1817 „Morskabsteatret“ paa Vesterbro, lige over for Skydebanen (se Jac. Davidsen: „Fra det gamle Kongens København“ 2. Udg. 66–76 og Rob. Neiiendam: „Forlystelsernes Allé“ 11f.). – 120.28. *Lieutenant K.*] er vel Chr. Petersens Svoger, Marineløjtnant Waldemar Hjartvar Købke (omtalt Aarestr. Chr. P. 132), der maa formodes at have været indtaget i en af Danserinderne, maaske Flora Price. – 120.33. *Carl*] Carl Petersens Broder, Overlærer Carl P. – 120.33f. *Frøken Aagaard*] en Søster til Krigsassessor Holger Halling Aagaard paa Iselingen, som styrede Huset for Chr. Petersens. – 120.34. *Rosenstand*] Ditlev R., opføres i Folketællingslisten 1840 som en 25aarig Svend hos Chr. Petersen. – 120.34. *Peter*] formodentlig en Lærling hos Chr. Petersen. – 120.35. *den unge Grev Knuth*] den senere Udenrigsminister i Moltkes Martsministerium Fr. Marcus K. til Knuthenborg; C. W. laante senere Penge af ham (Bøgh II 399). – 121.21. *Forpagter A.*] maaske en Søn fra Iselingen, Forpagter paa Binnitze ved Maribo Georg Aagaard (Bøgh III 63); jf. foran Noterne til Br. 48. – 121.28. *Student F. Friis*] maaske Christen Friis' Søn Fritz, omtalt II 31.9.

83. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 39.*

122.4. *Min herværende Søster*] Nielsine Sidenius. – 122.15. *Hvad jeg bestiller*] C. W. paatænkte at udgive to Noveller, der dog først udkom 1839. – 122.21. *hiin „sauvage“ fra Nørrebro*] C. W.s Adresse var da Nørrebro 8. – 122.24ff. *til og fortælle*

... *Haandskrift*] disse Linier af Brevet, der maa have været intakt, da Liebenberg i 1880 trykte det, er nu ulæselige og derfor gengivet efter den gamle Udgave.

84. *Tilh. Sekretær i Udenrigsministeriet K. H. Bregenhøj.*
Trykt (med Udeladelser) Breve 40f.,
tillige (delvis) Bøgh II 281.

123.19. *din juridiske Examen*] Agerskov fuldførte aldrig sine juridiske Studier, men blev Lærer i Dansk ved Efterslægtens Skole og Søofficersskolen. Hans Interesse for Baller gav sig 1836 Udslag i, at han anmodede Studenterforeningens Seniorat om at indkalde til en Generalforsamling, da det havde nægtet at lade afholde Bal i Foreningen (H. C. A. Lund I 399). Foreløbig blev Studenterballerne derfor holdt paa Skydebanen. – 123.26. *ikke kunnet svare eet til ti*] „blevet Svar skyldig“. – 124.2. *især et Par sorte*] Julie Werliins Øjne skal have været blaa („Til Een“ Nr. 27, „Efterl. Digte“ 72), hvorimod Alvilde Müffelmann, efter Bøghs Formodning, at hun har staaet Model til Annette i C. W.s Novelle „Episode af et Familieliv“, synes at have været sorte (SD IX 210).

85. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt (delvis) Breve 41.*

125.6. *Ekerod*] i Vejviseren for 1838 opføres Guldsmed H. C. Ekeroth, Møntergade 138.

86. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt (delvis) Bøgh II 278.*

126.3. *sin ældste Søn*] se flg. Brev. – 126.10. *den Tredie, de mistede*] af Knud og Nielsine Sidenius' Børn døde Sønnerne Rasmus 1830, 3 Aar gl., Edvard 1829, trekvart Aar gl., og Waldemar 1837, 3 Aar gl. – 126.22. *Carl*] Petersens Broder var oppe til polyteknisk Embedseksamen.

87. NkS. 4619⁵,4°.

127.14. *Madame Valentin*] vel Enken efter Byfoged P. C. V. (se Noten til I 118.23), selv om det forekommer lidt mærkeligt, at en Dommers Kone tituleres Madam.

88. *Nykøbing Falsters Skiftedokumenter 1829*
(under Rasmus Winthers Bo) (LAS) (Fot. K. B.).

128.6. *de . . . deponerede Obligationer*] se Noten til I 101.5. –
128.27. *Provst Trojel*] se Noten til I 58.21.

89. *Orig. ukendt. Kladde i NkS. 1809 fol. I,2, trykt Aarestrups „Samlede Skrifter“ ved Brix og Raunkjær II 186–188. Her gengivet efter C. W.s Afskrift (NkS. 1809 fol. I,2) til Brug for Aarestrups „Efterladte Digte“ (1863) med forskellige Varianter og ændret Ortografi, af Liebenberg dateret „Nysted, i Sommeren 1837“.*

Rimbrevet, hvis Form ogsaa C. W. anvender i Br. 76 og 96, er affattet som en persisk Makame. Det er skrevet i Anledning af, at Aarestrup i Septbr. 1837 havde sendt C. W. Manuskriptet til „Digte“ (1838), der udkom i Decbr. 1837, og udtrykker hans Nervøsitet for, hvorledes hans Poesier, som C. W. havde overtalt ham til at lade trykke, vilde blive modtaget (smlgn. Aarestr. Chr. P. 52).

131.5. *Christian og Carl*] Aarestrups og C. W.s fælles Venner, de to Brødre Urtekræmmer Chr. Petersen og Overlærer Carl Petersen.

90. *Orig. ukendt. Afskrift i NkS. 3525,4^o.*

91. NkS. 2815,4^o.

131.23. *Deres . . . Brev*] ukendt. C. W.s Henvendelse til Hauch skyldtes Planlæggelsen af Poul Møllers efterladte Skrifter, som denne kort før sin Død havde overdraget sin Broder at udgive den æstetiske Del af, medens Overlærer F. C. Olsen skulde paatage sig Udgivelsen af den filosofiske. Desuden paatog F. C. Olsen sig at skrive en Biografi af den afdøde Digter, der dels byggede paa personligt Kendskab, dels paa Oplysninger og Breve fra Familien og Venner. Sit Venskab med ham har Hauch yderligere skildret i sine „Minder fra min Barndom og min Ungdom“ (293–299), og Vilh. Andersen mener at kunne fastslaa, at „af alle de mange smaa og store Digteremner, med hvem Poul Møller dengang kom i Berøring, var Samlivet med Hauch, der først begyndte 1816, inderligst og fortroligst“ („Poul Møller“ 2. Udg. I 41f.). Hauch har ydet flere Bidrag til Olsens Biografi og bl. a. sendt C. W. følgende udaterede Brev, der er benyttet i 3. Udg. af Levnedsskildringen 47–50, og som findes i C. W.s Afskrift (NkS. 2815,4^o), af ham forsynet med følgende Paaskrift: „Jeg havde Anledning at skrive Hauch til, og gjorde ham da tillige nogle Spørgsmaal om den Baggesenske Feide og Poul Møllers Deeltagelse deri, hvorpaa jeg da erholdt følgende Svar“:

„— — Hvad Poul Møllers Deeltagelse i den Baggesenske Feide angaaer, saa har jeg, efter Deres Ønske, spurgt Hjort, om han vidste nogen Detail desangaaende; men han vidste Intet, eftersom han alt var borte, da de tolv Studenter sluttede deres Forbund. Hvad jeg selv erindrer derom, kan indbefattes i faa Ord, og jeg sender mine Bemærkninger derfor heller i dette Brev til Dem, og overlader Dem at bestemme, hvorvidt De kan gjøre Brug deraf eller ei, end at jeg skulde samle det til et særskilt Stykke, som upaatvivleligt vilde tage sig magert ud:

For at begribe den Indignation, der drev Poul Møller, Møhl, Lütken, begge Brødrene Diechmann og flere af vore dengang værende bedste Studenter til at forene sig mod Baggesen, maa man ret have sat sig ind i den Tids Stemning. Det var ikke (som Møller, jeg selv og flere i vort Samqvem ofte den Gang udtalte) om Oehlenschlaegers og Baggesens isolerede Digtervirksomhed Kampen dreiede sig; men det var upaatvivlelig om noget langt

Høiere. Baggeseu stod, efter vor Mening, som en Repræsentant for den ældre, franske Skole, der satte Politur over Gehalt, de elegante Vers over de gedigne; for ham var Grazie, et vittigt Spil det Høieste i Poesien, men vi søgte Alvor og Dybde, vi sagde om Oehlenschlaeger: „Saavist det Store overgaaer det Fine; saavist som Sophocles staaer over Jean Racine etc.“, saavist maa den blotte Leeg med Poesien nu vige for noget Betydningsfuldere, hvilket vi netop hos Oehlenschlaeger troede at have fundet.

Naar man læser de Digterforsøg, der bleve skrevne efter Ewalds Tid til Aarhundredets Slutning, og noget derover, og derpaa gjør sig bekendt med Oehlenschlaegers tidligere Værker, da kan man vel begribe, hvorledes det gik til, at de fjernere Stjerner aldeles blegnede i det Lys, han udkastede. For Resten vare vi ikke blinde for de Pletter, der ogsaa hos ham fandtes; men han havde begeistret os i vor Ungdom; gennem hans Aladdin, hans Hakon Jarl, hans lyriske Digte etc., var Poesien indstrømmet i vore Hjerter. Desuden angreb ogsaa Baggeseu Goethe, Tieck og den hele nyere Retning overhovedet; han røbede ogsaa, i vore Tanker, en uklar Sands for det Comiske, ved at ville „reenskribe Holberg“, som han sagde, „for skikkelige Mænds Børn“. Oehlenschlaeger stod da, i vore Øine, som Repræsentant for den nyere Poesie, Baggeseu repræsenterede, som sagt, den forældede Tid. Kampen dreiede sig altsaa om det Hovedspørgsmaal: „Ere vi skredne frem i den nyere Tid, eller ere vi paa en Afvei, og maae nødvendig tilbage igjen til den Wieldandske eller endog til den Voltairiske Periode?“ Det falder af sig selv, at Mange ikke indsaae dette den Gang, ligesaa lidt som man har indseet det siden efter, ja at Flere endog deeltog i Striden, uden at have opfattet, hvad man stred om; men Poul Møller i det mindste opfattede det klart, og flere af hans nærmeste Venner ligeledes.

Det var naturligt, at ligesom alle Bevægelsesmænd i Poesien stode paa Oehlenschlaegers Side, saaledes maatte alle de Conservative staae paa Baggeseus. Alle ældre Autoriteter, de fleste fornemme og mægtige Personer vare os imod; vi udæskede et talrigt Partie, vi udsatte os for et uhyre Had, ja vi syntes at lege med vor Fremtids Skjebne, i det vi vovede denne Kamp; men

netop dette havde noget Tiltrækkende for os Alle, og især for Poul Møller; at være en Martyr for sin Overbeviisning, var netop det, hvortil han havde Lyst.

Hertil kom nu, at Baggesens Personlighed den Gang stod meget fordunklet i vore Øine. P. Wegner [Pseudonym for A. E. Boye] havde skrevet skarpt og grundigt imod ham, han havde overbeviist ham om mangfoldige Fordreielser, og om ikke mindre end to og tyve Usandheder o. s. v. Flere af Skrifterne mod Baggesen gjorde stor Opsigt, og dog svarede Baggesen egentlig aldrig derpaa. Dette indignerede P. Møller, der var en reen og streng Natur. Hjort og Flere skreve nu ogsaa mod Baggesen, og den maa have gjennemlæst hine Skrifter, hvilke, om de saa paa enkelte Steder gaae for vidt, dog langt fra mangle overbevisende Kraft i det Væsentlige, og derimod have veiet Baggesens Fremfærd, der ret vil faae en Anskuelse af, hvormeget hans Vægt-skaal hos de Yngre sank i hine Dage.

Hans Fasthed havde vi heller ikke store Tanker om, thi han havde før 1807 skrevet mod den nyere Skole, derpaa gav han Gjengangeren ud, hvori han hævede Goethe og Tieck, og angreb en Deel af sine gamle Venner, derpaa vendte han igjen tilbage til sin gamle Tro, og Gjengangeren bar ingen Frugt, som vi allerede havde anet, om ei af andet, saa dog af den ugudelige og upoetiske Gudsdyrkelse, som han deri prædikede, da han forsikkrede, at Electron og Magnas [Personifikationer af Elektriciteten og Magnetismen] skulde bliver Guder i den kommende Tid. Dette Sted in specie var Møller yderst forhadet. Af alt dette fulgte, at Baggesens Character som Menneske, som dog aldrig ganske kan skilles fra Digtercharacteren, aldeles tabte sin Agtelse i vore Øine, dette forklarer allerbedst vor følgende Fremfærd imod ham.

Saaledes har jeg sagt, hvad jeg troede nødvendigt med Hensyn paa den aandelige Gjæring, der bragte os i Kampen, og som i Særdeleshed drev P. Møller. Den egentlige Detail, forsaavidt ydre Handlinger angaaer, veed jeg kun lidt om. Allerbedst har P. Møller udtalt sin Agtelse for Baggesens tidligere Virken, forbunden med sin Misbilligelse af hans sildigere, i den, efter mine Tanker, meget heldige Parodie over „Da jeg var lille“. Hvad den egentlige Udfordring fra Studenterne angaaer, da opstod den

første Tanke hertil hos Dr. Meisling, han vilde ogsaa have været med i Begyndelsen, men Modet forlod ham snart, og han trak sig tilbage, efter anonym at have angrebet Baggese i Dagen. Men Anonymitet i Angreb var ikke Møllers Sag, og uagtet han ikke fandt det ydre Motiv heldigt, saa samlede han og Møhl dog i Hast tolv Studenter sammen (de kunde den Gang have faaet den halve Regents) for ved denne Leilighed, at give Baggese et offentligt Tegn paa deres Misbilligelse. Møller skrev en stor Deel af Udfordringen, han var ogsaa Een af dem, der bar den op til Baggese, og gav den i dennes egen Haand. –

Dette kan De sagtens ikke bruge stort af, da Tiden vel ikke er dertil; at vi imidlertid saae Sagen fra denne Synspunkt, det er vist, og derfor troer jeg endnu, at hverken P. Møller eller nogen af os andre behøve at skamme sig ved denne Færd, skjøndt jeg ikke nægter, at vor Modstanders Ubillighed bragte os til altfor meget at glemme hans tidligere Fortjenester.

For mig maae De for Resten gjerne bruge hvert Ord, som her er skrevet, og om De ønsker det, maa De sætte mit Navn derunder (NB. Noticen om Dr. Meisling maa vel i alle Tilfælde udelades!).

132.5. *Ingemann og Hjort*] adskillige af Poul Møllers Breve til Ingemann er medtaget i Olsens Biografi, hvorimod Peder Hjort ventede med at offentliggøre sine fire Breve fra P. M., til han i 1863 udgav sine „Kritiske Bidrag. Literærhistorisk Afdeling“ II (S. LXX–LXXIX). – 132.30. *hans Afhandling om Udødeligheden*] efter sin første Hustrus Død forfattede Poul Møller sin Afhandling „Tanker over Muligheden af Beviser for Menneskets Udødelighed“ („Maanedsskrift for Litteratur“ XVII 1837). – 132.32f. *den Afhandling, der staaer i Boyes Aftenblad*] „Nogle Betragtninger over populære Ideers Udvikling“, først holdt som Foredrag i Studenterforeningen 19/2 1825 og derefter trykt i „Nyt Aftenblad“ 1825 Nr. 18.

92. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 308f.*

133.21. *Pouls Arbeiders Udgivelse*] det af C. W. besørgede 1. Bind udkom 1839. – 133.25. *Pouls Kone*] hans anden Hustru

Eline, f. Bülow, Datter af Oberstløjtnant Adam G. J. B. – 133.26. *hendes Broder*] maaske Forvalter paa Einsiedelsborg Eiler Bülow, til hvem der findes et Brev fra Poul Møller i Pastor A. Fibigers Autografsamling (NkS. 2637 fol.). – 133.28. *Din Bog*] antagelig „Forklaring over Pauli første Brev til de Corinthier“ (1839). – 133.32. *Brevene*] Poul Møllers Breve skulde bruges til den Levnedsskildring ved F. C. Olsen, som afsluttede Udgaven af P. M.s „Efterladte Skrifter“. – 134.1. *Betty*] Poul Møllers afdøde første Hustru, f. Berg. – 134.10. *Drengene*] Poul Møller efterlod sig 3 Sønner: den senere Oberst Christian M., Frederik (Fritz) M., død som Discipel i Odense Latinskole, og Rasmus, der blev Lærer ved Østre Betalingsskole i København.

93. *Tilh. Prokurist Svend Møller (Fot. K. B.).*

134.18f. *Bidrag til Deres Broders Characteristik*] som Tilføjelse til, hvad Hauch havde meddelt i Br. 91, sendte han følgende kortere Bidrag, hvoraf F. C. Olsen i sin Biografi (159) kun har brugt nogle faa Linier („I de sidste Dage“ osv.).

„Kort efter P. Møllers Afreise til China reiste jeg selv udenlands; da jeg efter 6½ Aar kom hjem, var han i Norge, saa vi ganske vare adskilte ligetil hans sidste Dage.

Saameget kan jeg vel sige, at den strenge Methode, Philosophien fordrer, maaskee var nødvendig, for at denne poetisk-giærende Aand kunde ledes til den høiere Ro og det Overblik, hvorved Livet faaer Plan og Holdning. I den senere Tid gav igien den consequente men eensidige Forstandsudvikling Plads for en Forvisning af høiere Natur; Phantasien og Følelsen fordrede ogsaa deres Ret, og han stod atter besindigere, fastere, mere udviklet, end nogensinde, paa den samme Side, hvorpaa han i sin Ungdom stod, men tillige paa et langt høiere Trin, end dengang.

Mærkværdigt er det at Længselen efter hans gamle Venner ogsaa i de sidste Dage stærkt begyndte at røre sig i ham.

I de sidste Dage af hans Liv saae jeg ham flere Gange, og mener i det blege Ansigt at have gienfundet Udtrykket for al hans gamle Dygtighed og endnu noget Mere; Mod, Haab, kiæk

og mandig Bestemthed til at bære hvad der skulde bæres, Hier-
tensgodhed, en besønderlig ja næsten forklaret Mildhed laae i
hans Blik, og uagtet han vanskelig kunde tale længe, saa kunde
jeg dog ikke betvivle, at han med fuld Besindighed og aandelig
Kraft nedsteg i Graven, hvortil han, hvis Shakespeares Sætning
er rigtig: „Modenhed er den hele Sag“, rimeligviis var vel for-
beredt“.

94. NkS. 2815,4^o.

135.4. *Overlærer Olsen*] se Noten til I 131.23. – 135.6. *vor Morfader*] om den ældre Slægt se Lise Lund: „Biskop Rasmus Møllers Slægt“ (1969) 7–14. – 135.23f. *anbringe denne Bemærkning*] dette er sket i Biografien („Efterladte Skrifter“ 3. Udg. 4. Fodnoten). – 135.29. *H. H. Thaning*] Richters „100 Aars Dødsfald i Danmark 1791–1890“ opfører som død 1865 en cand. phil. Hans Henrik Thaning; Digtet blev ikke medtaget i Biografien. – 136.1. *Petrine*] H. U. Møllers Søster, g. m. Lektor ved Sorø Akademi, Naturforskeren og Sprogmanden Jakob Hornemann Bredsdorff; hun levede dog indtil 1859. – 136.3. *Wendelboe*] Distriktskirurg i Sorø Søren W. – 136.5. *Sine*] Søsteren Nielsine, g. m. Købmand Knud Sidenius i Maribo. – 136.8. *Pouls Enke har faaet en Datter*] Poulaine, f. 14/4 1838. – 136.9. *Louise*] H. U. Møller var gift med Isaac Sidenius' Kusine Louise, Datter af Købmand Chr. Sidenius i Nykøbing; hun fødte 14/3 1838 Datteren Ulrikke Louise, 1859 g. m. Fuldmægtig L. F. C. Sodemann. – 136.14. *dem i Værsløv og Sorøe og Ollerup*] H. U. Møllers Søstre: Cathrine, g. m. Isaac Sidenius, Petrine, g. m. Jakob Hornemann Bredsdorff, og Rasmine, g. m. Pastor Thomas Bredsdorff. – 136.28. *han var Du's med en . . . Mængde Mennesker*] dette omtales i Olsens Biografi (3. Udg. 24); med Rahbek var det forøvrigt ikke saa vanskeligt at blive Dus. – 136.29. *Rasmus Davidsen*] ?. – 136.30. *Respondens*] Præsens' Forsvarer ved Doktordisputatser; dette var Poul Møller for F. C. Petersen, R. G. F. Thune, Faderen Rasmus Møller og Broderen H. U. Møller (Olsen 25). – 137.3. *I Cap holdt han en Prædiken paa tydsk*] til sin Ven Chr. Lütken skrev Poul Møller fra Kapstaden: „Jeg har holdt to tydske Prækener her paa Ste-

det" (Olsen 65). – 137.3f. *paa Manilla talte han Latin med Munkene*] i „Optegnelser paa Reisen til China" skriver P. M.: „En ung Munk af St. Petri Orden var ombord hos os. . . . Han svarede paa mit Spørgsmaal, om han forstod Latin, da han endelig . . . forstod det: Aha! Multo, multo, Signor, latine loquere possum" („Efterl. Skr." 3. Udg. II 253); se ogsaa Hans Brix: „Analyser og Problemer" VI 181f., der efter „Program for Horsens lærde Skole" 1844 S. 77f. citerer, hvad Rasmus Møller herom har fortalt i Brev til Rektor Oluf Worm.

95. NkS. 2815,4^o.

137.6. *Impromptu*] Verset er skrevet til C. W.s Fødselsdag, som han efter Brevet at dømme har tilbragt hos den gæstfri Urtekræmmer.

96. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 302f.*

Peder Johansen Spang var Præst i Grundtvigs Fødesogn Udby ved Vordingborg, senere ved Helligaandskirken i Kbhvn. Efter hans Død oprettede hans Enke en Pigeskole i Kbhvn., hvor C. W.s Steddatter Ida blev sat og gik sammen med Spangs Datter Benny, senere gift med Maleren Gotfred Rump. Brevets Begyndelse er ligesom Br. 76 formet efter Rückerts persiske Makamer.

138.26. *Visen*] Digtet „Opsæt det ikke!" (SD I 213f.), skrevet til Frederikke Aagaards Bryllup 2/11 1838 med den daværende Adjunkt ved Vordingborg Skole, senere Sognepræst i Vester-Egesborg H. P. Coster Dorph (Bøgh II 301). Før sin Udenlandsrejse i 1830 havde C. W. skrevet et Rimbrev til hende, der da kun var 14 Aar gammel (Bøgh II 136–138). – 138.29. *Lad den skrantende Magister*] Sang af Sheridans Lystspil „Fejltagelserne".

97. *Abrahams' Autografsamling 7. Trykt Bøgh II 381f.*

Dateringen er højst usikker; det eneste faste Holdepunkt er, at Bødtcher 1837–41 boede i Lille Kongensgade, hvorhen den lille Billet er adresseret; den er her anbragt umiddelbart foran et andet af de mange Vidnesbyrd om C. W.s bestandige Pengeforlegenhed.

139.11. *proprio motu*] „af egen Drift“. – 139.16. „*literæ non erubescunt*“] se Noten til I 9.14f. (citeres ogsaa I 56.21f.). – 139.19ff. *Nessun maggior dolore*] „En større Sorg ej findes/ end at erindre lykkelige Dage/ i Vanhelds Stund“ (Dante: „Den guddommelige Komædie. Helvede“ 5. Sang 121ff. i Chr. K. F. Molbechs Oversættelse).

98. *Collinske Brevsamling XXXV.*

Ogsaa for dette Brevs Vedkommende er Dateringen usikker og forsøgsvis foretaget i Tilknytning til Bøghs Oplysninger II 399.

A. W. Moltke var sammen med Jonas Collin, Troels Kongsløw, Joh. Franciscus Schønheyder, Joh. Heinr. Meyer og Grev Carl Moltke-Nütschau Deputerede for Finanserne.

140.6. *Min Tilstand og Stilling i oekonomisk Henseende*] skønt C. W.s Stedfader og hans Venner (Grev Rantzau-Breitenburg, Chr. Petersen, Bødtcher, Waldemar Smidt m. fl.) ydede ham Laan, var han til Slut havnet i Aagerkarlekløer, saa at han 21/5 1839 saa sig nødsaget til at søge om Statsunderstøttelse. Under 31/8 bevilligedes der ham 300 Rdl. aarlig fra 1/1 1839 at regne, indtil han fik en fast Ansættelse (Bøgh II 395ff.). Et „Embede“ fik han først, da han 1841 udnævntes til Lærer i Dansk for Kronprins Frederiks tilkommende Gemalinde. – 140.13. *søge Embede*] 1828 havde C. W. søgt om at blive Kantor og Lærer i Vallø (se Br. 29), 1832 at blive Kapellan i Asminderød-Fredensborg (Bøgh II 405) og – hvornaar vides ikke – Sømandspræst i Hull (smstds.) og var 1841 af Stemmann sat øverst paa Indstillingen til Præst i Holeby og Bursø ved Maribo (Bøgh II 406), men fik ingen af disse Embeder. En Gang søgte han at

blive Inspektør ved en Kommuneskole, en anden Gang Klokker ved Frue Kirke i Kbhvn. (Bøgh II 404).

99. NkS. 2815,4^o.

Statsminister Grev *Conrad Rantzau-Breitenburg* samlede i sit Ungkarleghjem i Frederiksberg Allé forskellige af Tidens Digtere, bl. a. H. C. Andersen og Chr. Winther, der 1839 dedicerede ham sin Digtsamling „Sang og Sagn“ (paa Titelbladet: 1840) med et længere Digt (SD I 184–189).

100. NkS. 2815,4^o, II. Trykt „Museum“ 1896 II,1 S. 1–3.

141.28. *Curriculum vitæ*] „Levnedsløb“. Oplysningerne er givet Molbech til Brug for et 3. Bind af hans „Dansk poetisk Anthologi“, der bl. a. skulde bringe en Biografi af C. W. og Prøver paa hans Digte, men aldrig udkom. – 142.8. *Enke indtil 1812*] det var 1811, Hanne Winther indgik sit andet Ægteskab. – 142.20. *Der Feld- und Garnisonsdienst*] „Der Feld- und Garnisonsdienst in Fragen und Antworten zum Gebrauche für Infanterie-Recruten“ (Kopenhagen 1821), et Pligtarbejde af C. W., udkommet hos Andreas Seidelin. – 142.22. *Pokalen*] se Noten til I 109.16. – 142.23. *Pellegrin*] se Noten til I 109.16f. – 142.24. *Forlovelsen i Muffen*] se Noten til I 109.16f. – 142.26. *Digte 1827*] se Noten til I 109.6. – 142.28. *Halvhundrede Fabler f. Børn*] se Noten til I 93.18. – 142.29. *De lykkelige Skinsyge*] en Oversættelse af et Skuespil af Italieneren Giovanni Giraud, trykt i Liunges „Nyeste Repertorium for Morskabslæsning“ I (1832). – 142.32. *Endnu et halvhundrede Fabler f. Børn*] se Noten til I 93.18. – 142.33. *Judith*] udgivet i Kbhvn. med dansk Oversættelse ved H. P. Holst. – 142.34. *Hases Kirkehistorie*] se Noten til I 99.26. – 143.1. *Monologer*] denne af C. W. oversatte Bog, der udkom i to danske Oplag (1839 og 1847), indeholder Betragtninger; C. W. var meget begejstret for Schleiermacher, og da denne i 1835 besøgte Kbhvn., „havde Winther formelig Feber for at komme til at høre ham prædike, han tænkte ikke

paa og talede ikke om Andet, og da fandt han, det var det Lykkeligste af Alt at være Prædikant" (Alvilde Müffelmanns Udtalelse til Bøgh II 405). – 143.4. *Prædikener over det chr. Huusliv*] C. W.s Oversættelse er tilegnet hans Stedfader Rasmus Møller. – 143.6. *Prokesch v. Osten*] den østrigske Diplomat og Officer Anton P. O., der havde gjort lange Rejser, som han skildrede i Bøger, bl. a. „Reise ins heilige Land“ (1831). – 143.9. *Sang og Sagn. 1839*] paa Titelbladet Aarstallet 1840. – 143.10. *Dansk Konstblad*] udgivet af Kunstforeningen 1836; if. Erslews Forfatterleksikon skal alle „Kunstnotitser“ og Afhandlinger heri være skrevet af C. W. – 143.11. *Nytaarsgave fra danske Digtere*] de tre første Aargange 1835–37 er udgivet af H. P. Holst, den fjerde 1838 i Forening med C. W.

101. *Orig. ukendt. Trykt efter „Historiske Samlinger“, udg. af Den norske kildeskriftskommission III (1914) 16–20; tillige trykt i „Om Poul Møller“ („Hasselbalchs Kulturbibliotek“ 1961) 41–46; jf. Vilh. Andersen: „Poul Møller“ (2. Udg. II 155f., 160).*

Claus Winter Hjelm, først Docent i Filosofi, senere Lektor og derefter Professor i Jura ved Christiania Universitet, var den af Poul Møllers norske Kolleger, som han satte størst Pris paa. I Brev til Sibbern 12/12 1827 skriver P. M., at „ham har jeg en ubegrændset Respect for; ja jeg føler, at han er mig endnu langt – langt overlegen“ (Olsens Biografi 3. Udg. 127) og 1/1 1829, at han beundrer ham meget (smstds. 130). Paa Opfordring af C. W. skrev han til Brug for Biografien denne lille Skildring af Poul Møllers Ophold i Norge.

144.14. *Wolfgang Menzel*] denne württembergske Litteraturhistoriker blev berygtet for sine Angreb paa Goethe i Værkerne „Die deutsche Litteratur“ (1828) og „Die deutsche Dichtung“ (1858). – 144.27f. *et lidet Eenactsstykke*] jf. Noten til II 79.5f. – 145.2. *Philosophiens Historie*] Poul Møllers Udkast til den ældre Filosofis Historie blev udgivet af F. C. Olsen i „Efterl. Skr.“ II (1842). – 145.19. *Hansteen*] Astronomen Christopher H. – 145.19f. *Stiftamtmand Petersen*] Advokat, senere Stats-

raad Hans P. – 145.20. *Hoppe*] den norske Boghandler Peter Johannes H. – 146.10. *Treschow*] Filosoffen og Politikeren Niels T. – 146.32. *Smith Hjorth*] Peder Hjorts Broder, cand. phil. Hans Smith H., der først bestyrede et Institut i Christiania og siden blev Privatlærer smstds. – 147.2. *Sjælens Udødelighed*] se Noten til I 132.30.

102. NkS. 2655,4°. *Trykt Breve 42f.*

147.23. *Skuespiller Holst*] Wilhelm H. – 147.25. *det Digt*] vel et af Digtene i „Haandtegninger“, der udkom 1840. – 147.29. *Bianco Luno*] den bekendte Bogtrykker, hvis Firma endnu bestaar. – 148.11. *Zink*] Det kgl. Teaters Syngemester, Komponisten Ludvig Zinck, gav 1/12 1839 en Aftenunderholdning paa Det kgl. Teater, hvor Anna Nielsen reciterede C. W.s Digt „Kong Saul og Sangeren“ („Haandtegninger“ 1840). – 148.28. *Hjelm*] se foreg. Brev.

103. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 44.*

104. NkS. 2336,4°. *Trykt „Museum“ 1896 II 3–6.*

150.1f. *saa nøiagtig, som jeg af Hukommelsen . . . har kunnet gjøre den*] Listen er – som allerede Bøgh (II 89) har indset – nu og da mindre korrekt og i det hele ufuldstændig. I „Samlede Digtninger“ (1860) har C. W. for at vildlede Publikums Interesse for de private Motiver brudt den kronologiske Rækkefølge, selv inden for den enkelte Digtgenre. Bøgh og siden Oluf Friis har gjort et stort Arbejde for at datere Digtene. – 150.13. *Bøger*] om de litterære Paavirkninger, C. W. har modtaget, se Oluf Friis Kap. III. – 151.2. *dissecta membra*] „spredte Lemmer“. – 151.7. *Anthologien*] se Noten til I 141.28. – 151.7. *Emil Aarestrup*] Molbech havde faktisk allerede opfordret denne til at sende ham et af sine utrykte Digte til Antologien, men fik 5/12 1839 et negativt Svar, da Aarestrup ikke mente at have noget liggende, der var værdigt til at optages i et saadant Pantheon,

hvorfor han overlod til Molbech selv at udvælge et af de allerede trykte (se Palle Raunkjær i „Tilskueren“ 1920 I 377ff. og M. Borup: „Christian Molbech“ 288f.). – 151.12. Hansen] F. J. Hansen, Udgiver af „Læsning for den fine Verden“ og derfor almindeligt omtalt som „Fine Hansen“. – 151.23f. *procul a fulmine*] „langt fra Lynet“. – 152.1. *Afsked*] blev i ethvert Fald først trykt i „Kjøbenhavns Morgenblad“ 1825 Nr. 3. – 152.11. *Bjergmænd*] trykt allerede i A. P. Liunges „Juletræet“ 1821. – 152.24. *Flyv, Fugl, flyv*] er digtet 1825. – 152.29. *Romanze om Harald Graafeld*] hermed menes „Kongen og Skipperen“. – 152.31. *Asbjørn og Thora*] vist fra 1827. – 153.9. *Skizze*] tryktes i A. P. Liunges „Hertha“ 1827 I med Titlen „Prolog. (Fragment)“. – 153.14. *Vise*] der findes to Digte af dette Navn; her menes det, der begynder „Ak, hvor Faa her rundt om Bordet“. – 154.10. *Farvel til Hertz*] blev afsunget paa Studenterforeningens Fest for Henrik Hertz 10/6 1833. – 155.4. *Judith*] udkom paa Tysk med dansk Oversættelse af H. P. Holst i Kbhvn. 1837. – 155.7. *Et Reise-Eventyr*] offentliggjordes først i Heibergs „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1828 og blev sammen med „Hestprangeren“ udgivet 1839 under Titelen „To Fortællinger“.

105. D. G. Monrads Privatarkiv (R. A.).

Dateringen er usikker, men Brevet maa være skrevet efter Monrads Bryllup 1/5 1840.

155.12. *Sacerdos*] „Præst“. – 155.13. *Skriptemaal*] ?. – 155.13. E.] Emilie Monrad, f. Lythans, Søster til Julie Werliin, C. W.s tilkommende Hustru.

106. D. G. Monrads Privatarkiv (R. A.).

107. D. G. Monrads Privatarkiv (R. A.). Trykt Breve 44f.

156.10f. *mit Dem givne Løfte*] man tør vistnok gaa ud fra, at Monrad har villet formaa C. W. til at anmelde Litteratur i „Fædrelandet“, som han fra 1/4 1840 var blevet Redaktør af sam-

men med Giødwad og Orla Lehmann. – 156.16. *Kaalunds*] aabenbart H. V. K.s romantiske Epos „Kong Haldan den Stærke“ (1840). – 156.28. *Perry-Pen*] Staalpen, konstrueret af James Perry i London 1830.

108. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 45f.*

Som det fremgaar af Brevet, der synes at være ufuldstændigt gengivet i Liebenbergs Udgave, maa Boghandler *Johan Dahl* have været paa Forretningsbesøg hos den bekendte Forlægger Heinrich Brockhaus i Leipzig, Søn af Forlagets Grundlægger F. A. Brockhaus. Heinrich B. skriver i sin Dagbog 16/8 1830 under et Besøg i Norge: „Bekantschaft mit dem jungen Buchhändler Dahl“. Der udviklede sig et langvarigt Venskab mellem dem, og Brockhaus besøgte ham igen under en ny Norgesrejse, hvorom han i Dagbogen noterer: „Dieselbe aufopfernde Freundlichkeit wie 1830, dieselbe Confusion, derselbe Enthusiasmus, dasselbe schlechte Deutsch“ (Heinrich Brockhaus: „Aus den Tagebüchern“ (1884) I 158, II 404).

157.5. *En Bog*] formodentlig „Commentar over Pauli andet Brev til de Corinthier“ (1840). – 157.5f. *en Samling af Kjempeviser*] „Kæmpeviser, hvis Melodier ere harmonisk bearbejdede af Prof. Weyse“ (1840). – 157.7. *Reinke Fuchs*] C. W. udgav 1849 paa Reitzels Forlag en Oversættelse af den middelalderlige Folkebog efter den plattyske Redaktion af „Rævebogen“ fra 1498, der 1834 var blevet genudgivet af Hoffmann v. Fallersleben. – 157.11. *et større Digt*] „Hjortens Flugt“ (1855). – 157.15f. *Selskabet til de skjønnede Videnskabers Udbredelse*] „Selskabet for de skjønnede og nyttige Videnskabers Forfremmelse“, der 1838 havde givet C. W. 200 Rdlr. til Udgivelsen af „Sang og Sagn“, ydede først 1847 Understøttelse til hans „Reineke Fos“ (se Br. 159–160). – 157.18f. *talt med Brochhaus om Træsnitene*] en samlet tysk Udgave af „Træsnit“ kom aldrig til at foreligge. – 157.19. *Marie Brochhaus*] formodentlig Heinrich B.s Datter, gift 1850 med Kreissteuerrat Albert Judeich („Die Firma Brockhaus 1805–1905“ 169). – 157.20. *Gjør Ende paa den Ting*] Dahl giftede sig 1842 med den tyske Sangerinde Emma Freyse.

109. *Tilh. Prof., Dr. med. Poul Martin Møller, Odense*
(Fot. K. B.).

Eftersom Brevets to Sider af C. W. er pagineret med Tallene 3 og 4, maa man antage, at dets to første Sider, der ligesom Slutningen mangler, har været rettet til Svogeren Isaac Sidenius.

157.32f. *Dit ... Brev*] ukendt. – 158.23. *Petrine*] Søsteren Petrine Bredsdorff i Sorø. – 158.23. *et Brev*] ukendt. – 158.34. *Aarestrup*] han var en god Ven af Isaac Sidenius (se Indl. S. 17f.). – 158.35f. *de videnskabelige Forhandlinger af Nordens Naturforskere og Læger*] jf. Aarestrups Brev 28/6 1840 til Chr. Petersen, hvem han beder om at indtegne ham som Deltager i Mødet; i et følgende Brev 5/8 anmoder han efter Hjemkomsten Petersen om „at hilse Winther og Carl [o: Chr. P.s Broder] fra mig, at sige dem hjertelig Tak for alt deres Godhed imod mig“ (Aarestr. Chr. P. Br. 49–50). – 159.7. *Værsløv*] her var Isaac Sidenius nu blevet Præst. – 159.10. *Jørgen Ernst*] C. W.s jævnaldrende Barndomsbekendt, Søn af Ejeren af Rolykkegaard ved Naskov Niels Ernst; han blev Præst i Sønderup 1823 og 1835 i Jernløse i Holbæk Amt, men søgte 1858 Afsked fra sit Embede for at overtage den fædrene Gaard. – 159.25. *Fortællinger*] „To Fortællinger“ (1839). – 159.26. *Een i Alle*] Fru Gyllembourgs Fortælling fra 1840.

110. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*
Trykt Bøgh II 378.

160.4. *Visen*] af Pengetrang optraadte C. W. i denne triste Periode af sit Liv af og til som Lejlighedsdigter, „Poet i Aabenraa“. – 160.9. *flyttet*] Novbr. 1840 havde C. W., der stadig søgte at skjule sig for sine Rykkere, indlogeret sig hos en Fru Hellenen i Læderstræde 30.

111. *Haandskriftsamlingen, speciel dansk-norsk
Personalhistorie, Samlingsprotokollen Nr. 334a (R. A.).*

Efter at Christian VIII 1839 var blevet Konge, var det en bydende Nødvendighed at sikre Arvefølgen, og da Kronprins Frederik (VII)s første barnløse Ægteskab 1837 var blevet opløst, gjaldt det om at finde en ny Gemalinde til ham. Kongen sendte derfor en Diplomat, som han nærede stor Tillid til, Generalkonsul i Lissabon, Grev Frederik Ditlev Reventlow, til de smaa nordtyske Hoffer for at finde en egnet Prinsesse, med det udtrykkelige Paalæg „at De ej maae vende hjem uden Brud, hvor hun saa skal findes“, som det hedder i et af Christian VIII's Breve til ham (offentliggjort af Louis Bobé i „Personalhistorisk Tidsskrift“ 1933). Opmærksomheden samlede sig snart om Prinsesse Mariane af Mecklenburg-Strelitz, hvis Forældre nylig havde aflagt Besøg ved det danske Hof. Kronprinsen sendtes til det storhertugelige Hof for at tage hende i Øjesyn, og, som det hedder i Kongens Skrivelse 7/12 1840: „jeg holder mig overbeviist om, at min Søn er lykkelig ved dette Valg og vil blive det endnu meere, naar denne sluttede Forbindelse sikrer hans Livs Lykke – og beroliger ham over hans Fremtid. Prindsessens Blidhed og Elskværdighed har strax fængslet ham, og saaledes har vi opnaaet det væsentligste, at denne Forbindelse er grundet paa eget Valg og man tør vel sige paa giensidig Tilbøielighed, thi med velberaadt Hu og utvunget har den kiere unge Prindsesse givet sit Jaord“ (22). Saa let gik det at slutte denne Forbindelse, der 5 Aar efter skulde ende som Skandale.

En af den danske Konges første Foranstaltninger med Henblik paa hans tilkommende Svigerdatter var at finde en Lærer i Dansk til hende, og udelukket er det ikke, at han selv er kommet i Tanker om Chr. Winther, som han i Forvejen kendte personligt fra Müffelmanns-Perioden i Lyngby (Bøgh II 20, 49, 407), og som 1828 til Kuhlaus Musik havde digtet en „Cantatina ved H. K. H. Prinds Christians Hjemkomst til Sorgenfri“ (trykt i „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1828 Nr. 79). At Hoffet imidlertid ønskede at faa visse Garantier for, at denne Person var acceptabel til Hvervet, fremgaar af den Indberetning, som fandtes imellem Statsminister P. C. Stemanns Papirer paa Rigs-

arkivet, men nu er udskilt derfra og overført til en særlig personalhistorisk Samling. Hvem der har indhentet og nedskrevet Oplysningerne, der røber Kendskab til Winthers intimeste Forhold, vides ikke; Haandskriften er ikke Stemanns, men det er kendt, at denne tidligere havde vist sig Digteren bevaagen, bl. a. ved at indstille ham til Embedet som Præst i Holeby, som han dog ikke fik (Bøgh II 406). Indberetningen, der næsten minder om en Privatdetektivs og delvis bygger paa Københavnersladder, har været kendt af Bøgh og citeres paa flere Steder i hans Biografi.

161.17. *Jomfru Hansen*] Sophie H. – 161.21. *en anden ung Pige*] Alvilde Müffelmann, der iøvrigt stod i venskabeligt Forhold til og korresponderede med Sophie Hansen (Bøgh II 260–264). – 161.24. *paatage sig hendes Equipement*] Bøgh oplyser (II 247), at C. W. ikke var tilfreds med sin Kærestes Paaklædning og paatog sig baade at give Tegning til hendes Dragter og betale dem. – 162.2. *opholdt sig i hans Stedfaders og Søsters Huus*] i 1833 fulgte C. W. Sophie til Lolland, hvor hun en Tid opholdt sig hos Rasmus Møller (Bøgh II 252) og derefter for at lære Husholdning hos C. W.s Stedsøster og Svoger i Øster-Ulslev, Pastor Isaac Sidenius og Trine S., hvem hun fulgte, da de 1835 flyttede til Værsløv ved Kalundborg. Hun kom derfra i Huset hos sin Veninde Henriette Storm, der var blevet gift med Præsten C. F. E. Møller. – 162.4. „*Ravnens Qvide*”] at dette Digt fra 1835 er skrevet for at hæve Forbindelsen, kan der ikke herse Tvivl om. – 162.10. *Rantzau Breitenburg*] se Br. 99.

112. *Collinske Saml. 46 fol. Trykt Bøgh II 407f.*

162.21ff. *udseet Dig til at veilede . . . Prindsesse . . . Mariane*] samme Dag skriver Christian VIII til Grev F. D. Reventlow: „Jeg har overdraget Professor Christian Winther, som jeg har udseet til Sproglærer for Prindsessen, at begive sig fra Maribo, hvor han besøger sin Stedfader, Biskop Møller, til Dem for at modtage Deres Instructioner, Regles de Conduite, for ham; jeg har anbefalet ham, hvad man med Tryghed kan vente af ham, Beskedenhed i sine Fordringer, ej være misfornøjet med den Stilling Stor Hertugen anviser ham, kun at have eet Maal for

Øje: at bibringe Prindsessen nogen Færdighed i at forstaae og tale Dansk førend Hun kommer til Os, hvilket vilde have den bedste Virkning" („Pers.hist. Tidsskr." 1933 S. 26). Den 12. Marts meddeler han yderligere Reventlow, at han har sendt Storhertugen en „Anbefaling for Professor Winther, som De har gjort vel i at forsyne med Anbefalingsbrev til Minister v. Dewitz, og som vist vil have Aarsag at takke Dem for de ham meddelte Instructioner. Jeg omtvivler ikke, at det jo er et godt Valg jeg har truffet i ham" (27). I et senere Brev paalægges det Reventlow at hilse Winther fra Majestæten (28).

113. *Abrahams' Autografsamling 7.*

Just Mathias Thiele var 1838 blevet Kronprins Christians Privatbibliotekar, 1840 efter Tronskiftet Kongens Haandbibliotekar.

114. *J. G. Adlers Privatarkiv (R. A.).*

Christian VIII's Kabinetssekretær *Johan Gunder Adler* var 1840 blevet Chef for det nyoprettede Statssekretariat for Naadessager.

163.21. *Bille*] Christian B., Ministerresident ved de frie Hansestæder og Generalkonsul i Hamburg. – 163.22. *Reventlow*] Grev Eugen R., Gesandt i Berlin 1828–46. – 163.27. *Deres ædle Hustrue*] Anna Marie Saabye, f. Høyer. – 164.5. *v. d. Schulenburg*] Eduard v. d. S. – 164.15f. *Storhertugen og Storhertuginde*] den 61-aarige Hertug Georg og den 45-aarige Hertuginde Marie, Prinsesse af Hessen-Cassel, Tante til Christian IX's Dronning Louise. – 164.17f. *den ældre Hertuginde*] Marianes ældre Søster Louise. – 164.22. *Caroline*] Frederik VII's tilkommende Gemalinde, Prinsesse Caroline Charlotte Mariane, i Danmark – hvor man i Forvejen havde en Prinsesse Caroline, Datter af Frederik VI – kaldet Mariane, i sit Hjem benævnt Lili. – 165.12. *skrive til Hans Majestæt Kongen*] if. Rigsarkivets Meddelelse forekommer der ikke i Kongehusets Arkiv Breve fra C. W. til Christian VIII.

115. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 46–49.

166.32. Digtet i „Portefeullen“] C. W.s „Bolero“, skrevet til Agerskovs Søster, senere gift Petræus (Bøgh II 209), trykt i Georg Carstensen's Ugeblad 7/3 1841. – 166.34. *Din Broder Andreas*] Anders (saaledes Topsøe-Jensen og Marquard) Agerskov gjorde 1841 Tjeneste som Premierløjtnant paa Linieskibet „Christian VIII“. – 167.9. *Lovise*] Prinsesse Marianes ældre Søster, da 25 Aar gammel. – 167.31. *von Dewitz*] Gehejmeraadspræsident Otto Ludwig Christoph v. D. – 168.2. *Hertz's Fest-Drama*] „Svanehammen“, der blev opført ved Festforestillingen paa Det kgl. Teater 24/6 1841. – 168.7f. *conditionaliter*] „betingelsesvis“. – 168.12. *Kronprindsen var syg*] se I 177.22ff. og J. P. Trap: „Erindringer“ I (1966) 124.

116. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

Om Adjunkt *Christen Thaarup*, der efter Helsingør Latinskoles Nedlæggelse i 1839 var kommet paa Vartpenge og havde taget Ophold paa Gaarden Ørholm i Tikøb, se Indl. S. 47ff.

168.21. *Din Kone*] Ane Marie Caroline, f. Keil. – 169.9. *min Svigerinde*] Eline Møller, f. Bülow. – 169.12. *Olsen*] Poul Møllers første Biograf, Overlærer (senere Rektor i Viborg) F. C. O., der tillige udgav den filosofiske Del af Poul Møllers Værker (se „Mellem klassiske Filologer“, udg. af Morten Borup 187). Rasmus Møller var utaalmodig over, at Olsen arbejdede saa langsomt og skrev to Rykkerbreve til ham 1838–40 (se „Fund og Forskning“ III 1956 S. 111f.). – 169.23. *Tom Jones*] Fieldings Roman udkom i tysk Oversættelse ved A. Diezmann 1841 i Serien „Bibliothek der älteren Romandichter“.

117. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*
Trykt Breve 49f.

170.1. *Graun*] Carl Heinrich G., der var knyttet til Frederik den Stores Hof. – 170.6. *von Oertzen*] en kendt mecklenburgsk

Slægt, hvis berømteste Medlem Jasper v. O. var mecklenburgschwerinsk Statspræsident. – 170.10. Lose] københavnsk Musikhandler. – 170.13. Weyses 50 Kjæmpeviser] „Halvtresindstyve gamle Kæmpevise-Melodier“ (1839–41).

118. *Abrahams' Autografsamling 7. Trykt Breve 50–54.*

172.3. *gjøre det klart . . . for vor Konge*] Thiele var Christian VIII's Haandbibliotekar. – 172.19f. *Billedhuggeren . . . Wulff*] Albert Wolff, der var indfødt Neustrelitzer. – 172.20. *Rauch*] den for sine monumentale, i historisk Stil udførte Billedhuggerarbejder bekendte Chr. Daniel R. – 172.21. *Otto*] muligvis Johann Samuel O. – 173.9. *De Herrer, som vare her med Prindsen*] Kronprins Frederik aflagde i Slutningen af 1840 Besøg ved Hoffet i Neu-Strelitz; i hans Følge var bl. a. den i flg. Note omtalte F. Reventlow og Adjudanten Kammerjunker Carl Ludvig Chr. Irminger („Pers.hist. Tidsskr.“ 1933 S. 19–23). – 173.17. *Grev Frits Reventlow*] Friedrich R., se foran Noterne til Br. 111. Han nød – som Christian VIII's Breve til ham viser – i allerhøjeste Grad Kongens Tillid og modtog som Tak for velforrettet Mission Kommandørkorset og Udnævnelse til Gesandt i London. – 173.21f. *Den ældre Prindsesse*] Louise. – 174.6f. *Reisen til Lolland*] inden C. W. rejste til Mecklenburg, tog han i Maribo Afsked med sin Stedfader, Biskop Rasmus Møller, og i Visenbjerg ved Odense med sin Stedsøster Rasmine Bredsdorff (Bøgh II 409). – 174.11. *Breitenburg*] her besøgte C. W. sin Beskytter, Statsministeren Grev Conrad Rantzau (se Br. 99). – 174.16. *vor Gesandt*] Grev Eugen Reventlow, g. m. Elisabeth Auguste Luise Caroline Sophie Voss. – 174.21. *Adler*] se Br. 114.

119. *Abrahams' Autografsamling 7. Trykt Breve 54–56.*

176.6. *blegrosenfarvede*] se Noten til I 185.14f. – 176.12. *Lunding*] Kabinetsekretær, Kammerherre Hans Mathias Vilh. L. – 176.15f. *vilde . . . unter die Haube*] „blive gift“. – 176.19.

v. Dachröden] ?. – 176.22. *dit nye Logis*] efter sin Hjemkomst fra Rom havde Bødtcher boet i Lille Kongensgade, men fra 1841 hos C. W.s senere Svoger, Adjunkt B. F. Jensen i Sværtegade 120 B (Al. Schumacher: „Ludvig Bødtcher“ 108). – 176.23. *Foreningen*] Studenterforeningen. – 176.25. *Eggers*] Carl E., født i Neu-Strelitz; han var i Rom blevet paavirket af Nazarenerne. – 176.29. *Würz*] i Al. Schumachers Bødtcher-Biografi omtales baade en Konditor og en Juveler af dette Navn. – 176.30. *Güntelberg*] se Noten til I 13.28. – 176.30. *Schorn*] Ludvig Bødtchers Skolekammerat, Sproglæreren og Litteraten Theodor S., der havde hjulpet C. W. med at fuldende Oversættelsen af Karl Hases Kirkehistorie (se Noten til I 99.26 og Schumachers anf. Skr. 52, 109). – 176.30. *Bang*] Prokurator Benjamin Georg B. (Al. Schumacher 110, 120). – 176.30. *Warberg*] maa-ske den Troels W., der omtales af Schumacher 110, 121.

120. NkS. 2815,4^o.

177.15f. *Quod felix faustumque sit*] „Gid det maa lykkes“. – 177.30. *Formælingen*] den fandt Sted 10/6 1841. – 178.1. *de 4 fred'or*] se herom I 165.22. – 178.3. *Donner*] Bankieren Conrad Hinrich D. i Altona, hos hvem danske Rejsende sædvanligvis hævede deres Kreditiver, og som var en af Christian VIII's Bankierer.

121. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 56f.*

178.13. *Dit Brev*] ukendt. – 178.16. *Carl*] Chr. Petersens Broder. – 178.18. *Sally*] Fuldmægtig i Overhofmarskallatet Niels Henning Chr. Vilh. S. – 178.18. *en ubenævnt Dame*] antagelig Julie Werliin (Bøgh III 13). – 178.21. *en lille Commission*] se Br. 117; Breve fra Carl Petersen til C. W. kendes ikke. – 178.30. „*Skandinavische Bibliothek*“] et i Kbhvn. og Leipzig udkommende Tidsskrift, grundlagt 1836 af J. B. v. Schepelern og A. v. Gähler; i 1. Bind findes allerforrest Gählers Oversættelse af „Kong Christian“ aftrykt med den danske Tekst ved Siden af. – 178.31. *Salomon*] Boghandler Amsel Gottschalck S. (se Aarestr.

Chr. P. 219). – 179.9. *Vil Du være stærk og fri*] Drikkeviser af Oehlschlägers „Lüdlams Hule“ 3. Akt („Poet. Skr.“ ved Liebenberg XIV 63). – 179.14. „*Ravnen*“] Opera af J. P. E. Hartmann til Tekst af H. C. Andersen, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 29/10 1832. – 179.15. *Kjæmpeviser-Samling*] udkommet med Weyses Melodier 1840. – 179.16. *Sang og Sagn*] C. W.s Digtsamling fra 1839 (paa Titelbladet 1840). – 179.16. *Haandtegningerne*] C. W.s Digtsamling fra 1840. – 180.6. *Grethe*] Chr. Petersens Hustru Margrethe, f. Købke. – 180.8. *Frøken*] Petersens Husbestyrerinde Frk. Aagaard. – 180.15. *Righini*] den italienske Komponist Vincenzo R., der virkede i Wien, Mainz og Berlin og bl. a. skrev Operaer. – 180.15. *Graun*] se Noten til I 170.1.

122. *Partikulærkammeret, Ny Chatolkasse, Journalsager 1841 Nr. 86 (R. A.)*.

123. *Frederiksberg Kommunebiblioteker. Trykt Bøgh II 310–313*.

182.31. *Dit Brev*] ukendt. – 183.23. *Rom. 13,7*] i Romerbrevet staar der paa det paagældende Sted: „Betaler derfor Alle, hvad I ere dem skyldige: den, som I ere Skat skyldige, Skat; den, som Told, Told; den, som Frygt, Frygt; den, som Ære, Ære“. – 183.25. *Sonetterne*] if. Bøgh II 311 „Hendes Fingre“ (opr. kaldt „En Elskers Fantasier over sin Elskerindes Fingre“). – 183.28. *Aphorismerne*] Poul Møllers Strøtanker tryktes i 3. Bind ved Thaarup. – 183.34. *Dig og Heiberg*] if. Thaarups Fortale i 3. Bind overvandt han C. W.s Betænkeligheder ved at offentliggøre Novellen, „i det jeg . . . havde væbnet mig med Prof. J. L. Heibergs aldeles bestemte Votum for, at den under enhver Betingelse, saasnart som muligt, burde trykkes. Udfaldet blev, med den Afdødes Enkes Samtykke, den Beslutning, at et tredie Bind skulde udkomme, hvis Udgivelse blev overdraget til mig“. Se iøvrigt Indl. S. 49. – 184.14f. *Din Fortale*] i Fortalen til 3. Bind anstrænger Thaarup sig af al Magt for at dække over det Faktum, at C. W. ikke besad de Evner, der maa kræves af en Tekst-

udgiver, idet han fremhæver de talrige Vanskeligheder, som Læsningen af Møllers Haandskrifter frembød, og erklærer, at naar det er lykkedes ham at tyde Manuskriptet til Novellen, skyldes det, at han saa at sige har set den blive til. – 184.17. *Tilskueren*] i Rahbeks Tidsskrift 1821 Nr. 49 tryktes Digtet „Hel sjælden rørtes Pen og Bog“, i „Tilskuerne“ 1823 Nr. 25 anonymt „Hendes Fingre“, i Nr. 47 „Glæde over Danmark“ og i Nr. 93–94 „Hvad er imod Studentens Kaar“; „Hendes Fingre“ var ikke kommet med i 1. Bind, hvor det hørte hjemme. – 184.17. *U. B.*] Universitetsbiblioteket. – 184.20. *Din . . . Hustru*] se Noten til I 168.21. – 184.35. *Folkeblad*] Thaarups Ven F. C. Olsen var allerede fra 1838 som Formand for „Trykkefrihedsselskabet“ behjælpelig med Redaktionen af „Dansk Folkeblad“ og 1839–41 dets egentlige Redaktør.

124. *Abrahams' Autografsamling. Trykt Brev 58–61*
og (delvis) *Bøgh III 13–15.*

185.6. *Det Brev, du har sendt mig*] ukendt. – 185.10. *Eccomi qua*] „Her er jeg“. – 185.14f. „*Blegrosenfarvet*“] det forekommer gaadefuldt, at C. W. om dette Ord spørger Bødtcher: „Maa jeg eie det?“, eftersom han selv i Brevet til ham 19/4 1841 (I 176.6) har anvendt det om Prinsesse Mariane, og Problemet kompliceres yderligere derved, at det forekommer i Bødtchers Digt „Fuglen“, der imidlertid først blev trykt i P. L. Møllers „*Gæa*“ 1845. Paterniteten er blevet diskuteret af Hans Brix og Johs. Brøndum-Nielsen: Brix hævdede i sin Anmeldelse af Brøndum-Nielsens Bødtcher-Udgave („*Berlingske Tidende*“s Aftenudgave 12.–13. Febr. 1941) at Bødtchers Brug af „blegrosenfarvet“ er et Laan fra C. W., mens Brøndum-Nielsen i sine „*Litterær-historiske Epistler*“ (40) gjorde opmærksom paa, at det omvendte var Tilfældet, men dog havde overset Ordets Forekomst i C. W.s Brev 19/4 (ikke 19/5), idet han gik ud fra, at B. maatte have brugt det i sit tabte Brev af 9/5. Prof. Brøndum-Nielsen, som har vist mig den Venlighed at diskutere Problemet med mig, har i Brev af 14/7 1971 foreslaaet den – som mig synes sandsynlige – Forklaring, at Bødtchers Digt kan være blevet til

allerede før C. W.s Afrejse til Mecklenburg og læst højt for ham; han har frydet sig saaledes over denne vellykkede Ord-dannelse, at han har taget den til sig som sin egen, hvorfor Bødtcher, efter at have modtaget C. W.s Brev af 19/4 har følt sig foranlediget til i et nu tabt Svar af 9/5 at gøre ham opmærksom paa sin Prioritet til Ordet. – 185.16. *hun*] Julie Werliin. Bøgh oplyser (III 6), at Muremester Lytthans, som ejede to Ejendomme i Sværtegade, overlod dem til Brug for sine to Døtre, Laura, g. m. Adjunkt ved Metropolitanskolen Bernt Jensen, og Julie, g. m. cand. theol. Chr. Werliin. Hos den førstnævnte Familie lejede Bødtcher sig 1841 ind og blev boende her til sin Død; han blev derved Genbo til Ægteparret Werliin, og C. W. har ofte fra hans Vinduer iagttaget den skønne Julie. – 185.20f. *Monstrum fatuitatis*] „naragtigt Uhyre“ 3: Chr. Werliin. – 185.22. *i Drømme*] jf. hermed Digtet „Til Een“ Nr. 3, der skildrer, hvorledes C. W. drømmer om Julie. – 186.8. *Nu reiser Hun bort*] i Januar 1841 var Werliin blevet udnævnt til Sognepræst i Hasle, Aarhus Stift. – 186.19. *Adjunct J.*] se Noten til I 185.16. – 186.21. *A.*] Agerskov (?). – 186.33. *en Depesche til HAM SELV*] se Noten til I 165.12. – 186.34. *Arvestorhertugen*] Friedrich Wilhelm Gustav var i Slutningen af April vendt hjem fra Italien. – 187.3. *Reventlow*] se Noten til I 173.17. – 187.5. *Jul. Sick*] Kancellist i Udenrigsministeriet, Sekretær i det Gesandtskab, der var blevet sendt til Neu-Strelitz, senere Departementssekretær (se „Pers.hist. Tidsskr.“ 1933 S. 29). – 187.6. *Frøken v. Oxholm*] Caroline Augusta O., Søster til Kronprinsens Hofchef, Kammerherre Valdemar O. („Pers.hist. Tidsskr.“ 1933 S. 28). – 187.18. *Fräulein v. Oertzen*] if. Hof- og Statskalenderen 1842 hed hun Ida Augusta Wilhelmine Otilia v. O. – 187.26f. *vor Konge og Dronnings første Besøg hos ham*] vistnok i Sommeren 1838 („Pers.hist. Tidsskr.“ 1933 S. 17). – 187.29f. *da Kronprindsen første Gang var gift*] med Frederik VI's Datter Prinsesse Vilhelmine, som han 1837 blev skilt fra. – 188.11. *sydydsk Accentuation*] Storhertuginde Marie var Prinsesse af Hessen-Cassel. – 188.23f. *Superintendent Kämpfer*] Andreas Heinrich Kämpffer. – 188.32. *Høyer*] maaske Chr. Fædder H.s Maleri af en Havgud (paa Kbhvn.s Børs). – 188.32f. *Lehmans „Liden Gunvør“*] Maleri af Edvard L., om hvilket intet nærmere vides. – 189.4. *G.*]

antagelig Forfatteren Güntelberg, der 1841 blev afskediget som Kammerassessor og døde Aaret efter.

125. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*
Trykt Bøgh II 313–318.

189.17. *Dit Brev*] ukendt. – 190.9. *Christian eller . . . Ferdinand*] C. W.s fulde Navn var Rasmus Villads Chr. Ferdinand W. I Novellen er Christian den, der dømmer mildest om Frits, som selv i sit Brev til Vennerne siger: „Du, Christian, har altid elsket mig mest“. – 190.11. *Jeremias Høg*] Poul Møller har oprindelig vaklet mellem dette Navn og Valentin (som en af hans Studenterkammerater hed), indtil han til Slut valgte at kalde denne Person Balthasar; han indføres straks i Begyndelsen af Kap. 1 som Vært for de øvrige Studenter paa sit Sommeropholdssted „Norgesminde“ ved Hellerup Strandvej, udstyret med en grøn Saffians Kasket paa Hovedet og trakterende sine Venner med glødende Tevandspunch. – 190.11. *Fasting*] Ludvig F., Inspektør paa Grønland og senere Direktør for Kbhvn.s Fattigvæsen; han var C. W.s Studenterkammerat og Medstifter af Studentereforeningen (Bøgh I 175). – 190.15. *den krogryggede Spillemand*] Vilh. Andersens Udg. af „Udv. Skr.“ (1895) I 306. – 190.25. *No 2 af Elskernes Rangclasser . . . et Epigram*] i Kap. 1 (Vilh. Andersens Udg. I 316f.) opstiller Bertel sin Inddeling af Elskere i tre Klasser; den anden er de „huslige“ Elskere, hvortil henregnes „Forpagtere, Kammerraader og Duer“; det hertil svarende Epigram er Nr. 6, der begynder „For Mettes egen Skyld har Mikkell hende kaaret“ („Efterl. Skr.“ 3. Udg. I 41). – 190.27f. *den lange Erichsen*] Bøgh kender ham ikke, Vilhelm Andersen formoder, at det er en Søn af den Proprietær E., der nævnes i Oehlschlägers „Langelandsrejse“ („Toget til Thorsing“). – 190.29. *Kreidahl*] Augustus K., Matematiker og Filosof, vandt 1814 Universitetets Guldmedaille for en matematisk Afhandling, udgav s. A. „Kort Omrids af den transcendente Dynamik“, men afslog et Tilbud om at blive Lektor i Filosofi ved Christiania Universitet og ernærede sig som Adjunkt ved forskellige Provinsskoler; sit Livs Hovedværk „Pananalysis“ naaede han ikke

at se trykt, men det blev udgivet efter hans Død af hans Svoger N. M. Petersen (se Johs. Brøndum-Nielsens Kronik i „Nationaltidende“ 23/2 1941). – 190.30ff. *den over den smudsige Gaardsplads gaaende Pige ... i „det dramatiske Fragment“*] Vilh. Andersens Udg. I 340 og I 70; if. Vilh. Andersen er det dramatiske Fragment skrevet umiddelbart efter Novellebrudstykket i Foråret 1824. – 190.33. *Den gamle tyske Soldat*] smstds. I 348. – 191.5. *Helms*] Teologen Søren H., der 1817 blev Sognepræst i Sørbymagle og senere i Esbønderup-Nøddebo, Fader til Forfatteren, Skolebestyrer Johannes H. og Arkitekturhistorikeren, Pastor Jacob H. I „Berlingske Tidende“ 1895 (Nr. 131, 134 og 136) udsandt der sig en Polemik om Forbilledet for Jens Hansen mellem Pastor Fr. Helms og Vilh. Andersen. – 191.5. *Formand hos Moltkes Sønner*] Poul Møller afløste 1817 Helms som Huslærer paa Espe for Grev O. Moltkes Sønner. – 191.5. *Pag. 86*] her lader Poul Møller Jens Hansen udtale: „Professor Oehlschlägers Bøger lider jeg ret godt. Ingen kan nægte ham, at han skriver grumme pænt for sig“. Kinaskibets Superkargo Johan Peter Vogelsang omtales i Th. E. Ludvigsens „Erindringer om mine Sørejser og Livs Begivenheder“ (1890) 48. – 191.10. *denne Lacuna*] „Efterl. Skr.“ 3. Udg. II 151 (= Vilh. Andersen I 406ff.); for at udfylde den har Thaarup i en Fodnote citeret C. W.s Referat her i Brevet. – 191.12. *Hegers ved Nørrevold*] Skuespiller Stephan Heger boede i 1820'erne Vestervold 208; ingen af Poul Møllers Biografer omtaler, at Digteren har boet hos ham. – 191.32. *Pakkenusserne*] vulgært for „Kvindebryster“ (Vilh. Andersens Udg. I 417). – 191.34. *Carl Bagger i sin Novelle*] Romanen „Min Broders Levned“ (1835). – 191.35f. „*venligt nikker til ham bag Strengenes Gitter*“] der staar: „mildt nikkede“ osv. og i 5. Sonnet af „Hendes Fingre“: „Og gennem gyldne Strænges røde Gitter / Det hulde Blik til hendes Elskte titter“ („Efterl. Skr.“ I 78). – 192.3f. *Fragment af Dødens Dagbog*] Poul Møller skrev – vistnok i 1824 – det ufuldendte Digt „Et Blad af Dødens Dagbog“, som ikke var kommet med i 1. Bind, fordi C. W., som Thaarup elskværdigt udtrykker det i 3. Bind, „paa Grund af Manuscriptets Beskaffenhed“ havde oversat det. – 192.6. *et underligt Digt*] ?. – 192.20. *Festen*] Brylluppet i Neu-Strelitz 10/6 1841. – 192.23. *Bürgers Digtes Udkomst*] Thaarup udsendte

1841 „G. A. Bürgers fordanskede Digte“. – 192.27. *Om Olsen havde jeg meget at sige*] C. W.s officielle Dom om Olsens Indsats ved Udgivelsen lyder dog i Fortalen til 1. Bind af „Efterl. Skr.“ helt anderledes end i Brevet: „Overlærer Olsen, der med kærlig Iver og Beredvillighed ogsaa har paataget sig det ham testamenterede Hverv, vil ovenikjøbet forøge Værket med Forfatterens Levnetsbeskrivelse og Characteristik, hvilket ikke alene vil blive den Afdødes Venner en kjær Tilgift, men ogsaa, om jeg tør sige saa, kjært for P. M. selv, der satte saa høi Priis paa et lignende Arbeide [om Johs. Ewald] fra denne Haand“.

126. NkS. 2815,4^o.

Den mecklenburgske Hofdame Fru W. v. Norman, f. Douglas Maclean Clephone, er omtalt I 167.25ff., 172.25 og 176.8f. som et af de Bekendtskaber i Neu-Strelitz, Winther satte mest Pris paa.

193.8. *die Audienz*] Audienssalen.

127. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 61f.*

Efter Formælingen 10/6 1841 ledsagede Winther Kronprinsparret til Danmark. Indtoget i København skildrede han anonymt i Georg Carstensen's Blad „Figaro“ I (1841) og var Deltager i det store Bal paa Christiansborg. Han vedblev at undervise Kronprinsessen i Dansk, først i Kbhvn., derefter i Odense, hvor Kronprinsen som Fyns Guvernør boede paa Slottet. I April 1842 blev hans Lærervirksomhed imidlertid afbrudt, efter Bøghs højst tvivlsomme Paastand, der bygger paa Sladder fra en Kammerpige (II 435), fordi han skulde have vist for stor Interesse for Prinsesse Mariane.

193.25f. *Theatret her*] Odense Teater er det ældste Privatteater i Danmark, opført 1796. – 193.26. *vore sceniske Kunstnere*] det var Foreningen til Opførelsen af Sommerskuespil, bestaaende af Overskou, N. P. og Anna Nielsen, Ægteparret Holst, Phister og Foersom, der gav Gæsteforestillinger i Odense. Kron-

prinsen skrev 31/7 1841 til Nielsen er Brev (trykt i Rob. Neiiendams Udg. af Overskous „Af mit Liv og min Tid“ 1916 II 214), hvori han bad ham komme op paa Slottet. Allerede 6/8 vilde Kronprinsparret overvære en Forestilling paa Odense Teater, og den fingerfærdige Overskou skrev paa 4 Dage et Festspil „Skytsaanden“, der til Ære for Kronprinsessen var saaledes indrettet, at et af Bagtæpperne forestillede Slottet i Neu-Strelitz, en af hendes tyske Yndlingssange var indlagt i Stykket, og den ene af Personerne var en Skipper fra Mecklenburg, som N. P. Nielsen spillede paa Tysk. Neiiendam medgiver Opførelsen denne Kommentar: „Stykket blev saa fælt, som man ønskede det, og det gjorde derfor megen Lykke; Opførelsen maatte gentages, og som Tak sendte Kronprinsen Forfatteren en Naal med Brillanter“ (II 215). – 194.6. *vore Venner i Alleen*] N. P. og Anna Nielsen boede fra 1838 paa Landstedet „Sommerlyst“ i Frederiksberg Allé (se Rob. Neiiendams Afh. „Sommerlyst-Kredsen“ i „Mennesker bag Masker“). – 194.10. *Rudolph og hans Søster*] Chr. Petersens Fætter og Kusine, Lærer Rud. Petersen og Petrea Petersen, 1849 gift Børresen; Rud. P. havde for Reitzel foretaget en ny Oversættelse af Hases Kirkehistorie (se Holger Petersen: „Min Slægtbog“ 135). – 194.11f. *Frøkenene ... v. Recke*] Døtre af Kaptajn Peter v. Recke, senere Generalvejinspektør paa Fyn, der havde Døtrene Charlotte, senere g. m. „Vejviseren“s Udgiver Th. Krak, Thora, senere g. m. Oberstløjtnant Duus, og Louise, senere g. m. Forpagter Michael Lollesgaard, samt Sønnen Adolph, der gjorde sig kendt som Forfatter (Bøgh II 432). – 194.20f. *Frøken v. Oxholm, Fr. v. Oertzen*] se Noterne til I 187.6 og I 187.18. – 194.21. *Hedemann*] Kronprinsens Hofchef, Kammerherre Adolph v. H. („Pers.hist. Tidsskr.“ 1933 S. 29). – 194.24. *Katzen*] „Kasse“ (?). – 194.27f. *mine Bøger og Effecter*] C. W. havde pantsat sit Bibliotek til Chr. P., og for at dække C. W.s Gæld til ham blev det solgt (Bøgh III 67f.). – 194.30. *Vester-Vedsted*] se foran Noterne til Br. 76. – 195.1. *Frøkenen*] Frk. Aagaard. – 195.1. *Din ... Datter*] C. P.s ældste Barn Mariane (f. 1837). – 195.1. *Jomfru Feilberg*] i Folketællingslisten 1840 opføres Henriette F., 25 Aar gl., som Husjomfru hos Chr. P. – 195.2. *Din Fader*] Købmand Hans Vilhelm Petersen. – 195.2. *Emil*] Chr. Petersens yngste Broder; blev 1850 Proprietær. – 195.3. *Bülow*] muligvis Ad-

judant hos Landgrev Vilhelm, Kaptajn C. E. Joh. B. (Aarestr. Chr. P. 118). – 195.3. *Købke*] maaske den i Noten til I 120.28 omtalte Svoger til Chr. P.

128. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 64f.*

195.9f. *hiin frygtelige Dag*] C. W.s 45-Aars Fødselsdag 29/7 1841. – 195.21. *min Vert*] under Opholdet i Odense boede C. W. hos en Borgerfamilie (Bøgh II 428). – 195.23f. „*Viin glæder Mennesket*“] Psalmernes Bog 104,15. – 196.4f. *Petrea Petersen . . . Rudolph*] se Noten til I 194.10. – 196.8. *Capt. Recke*] se Noten til I 194.11f. – 196.8. *Etatsraad Pontoppidan*] Toldinspektør i Odense Eric Nicolai P. – 196.24. *Aarestrup*] i Breve til Chr. Petersen klager han Gang paa Gang over ikke at høre fra C. W. (Aarestr. Chr. P. 85, 87 og oftere). – 196.28. *Zøylner*] Te- og Sukkerhandler H. N. Z., Gl. Torv 4 (Vejviseren).

129. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 62–64.*

197.18f. *de sidste Smertens Dage*] Margr. Petersens Fader, Bagermester Peter Berendt Købke var død 10/8 1843. – 197.31f. *hans Fremtids Stilling*] Carl Petersen havde efter fuldført polyteknisk Eksamen svært ved at træffe Valg af Livsstilling, men besluttede sig omsider til Lærergerningen; fra 1845 var han Timelærer, 1847 Adjunkt og 1850 Overlærer ved Metropolitan-skolen. – 198.13. *Deres Søster og Svoger*] antagelig de foran Noterne til Br. 76 omtalte.

130. *Abrahams' Autografsamling 7.*

198.25f. *de i Reolerne opstillede Bøger*] Thiele var fra 1840 Kongens Haandbibliotekar. – 199.6. *Kalkar*] den bekendte Teolog, daværende Overlærer ved Odense Katedralskole, senere Sognepræst Chr. K., der havde ordnet Karen Brahes Bibliotek i

Odense og 1836 udgivet Skriftet „Efterretninger om Odense Byes Bibliotheker“.

131. *Troensegaards Autografsamling.*

199.17. *i Dag*] at C. W. netop 9/9 sender sin i Odense bosatte Svigerinde en Gave, skyldes, at det var hendes Fødselsdag. Bøgh fortæller (II 431), at W. forærede hende et Portræt, der i Odense blev malet af ham.

132. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 65f.*

200.5. *Iselinge*] denne Herregaard ved Vordingborg ejedes af Krigsassessor Holger Halling Aagaard, hvis Søster bestyrede Chr. Petersens Hjem. – 200.6. *Holga*] Holger Aagaards Datter, senere g. m. Forpagter, Fideikommisbesidder Caspar Bartholin Eichel. – 200.13. *Aarestrups*] Emil A. skriver 21/4 1842 til sin Ven Chr. Petersen: „Chr. Winther bragte mig Hilsen fra Dig; og jeg kan nu hilse Dig fra ham. Han har det godt, – i Maribo; – han har Ro“ (Aarestr. Chr. P. 91). – 200.29. *søge det ny-oprettede Embede*] som Distriktslæge i Glostrup (Aarestr. Chr. P. 88, 90). – 201.1. *Mariane*] Chr. Petersens ældste Datter. – 201.1f. *Frøkenen og Jomfruen*] Frk. Aagaard og Jfr. Feilberg.

133. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt Breve 66f.*

Brevet er hen mod Slutningen nu stærkt læderet, og Lakerne er udfyldt efter Liebenbergs Ud gave.

201.24. *dele med Dig*] Chr. Petersen havde laant C. W. Penge. – 201.24. *Georg Aagaard*] Holger Aagaards Søn, Forpagter af Binnitze ved Maribo, 1841 Prokurator, Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, 1853 til sin Død nationalliberal Folketingsmand, 1856–57 Medlem af Rigsraadet. – 202.1f. *Bispesgilder*] jf. Aarestr. Chr. P. 91. – 202.4. *Grev Knuth*] se Noten til I 120.35.

134. *Tilh. Producer ved Danmarks Radio Viggo Tønsberg.*
(Fot. K.B.).

202.18. *den . . . Dig aabnede Udsigt]* intet er overleveret om, hvori denne bestod. Da Brevet er dateret 1842 og C. W. paa Konvolutten tituleres Professor, kan der ikke være Tale om Hvervet som Lærer for Prinsesse Mariane; han havde tværtimod lige mistet denne Stilling, og Rasmus Møllers Udtalelser synes at tyde paa, at Christian VIII, der var Digteren venligt stemt, gerne vilde skaffe ham en Erstatning herfor. Eftersom der i Brevet tales om „offentlig Fremtræden“ og om hans Beherskelse saavel af det danske som det tyske Sprog, ledes Tanken uvilkaarligt hen paa Lektoratet i dansk Sprog og Litteratur ved Kiels Universitet, som to Digtere tidligere havde beklædt: Baggesen og J. L. Heiberg. 1826–45 var Chr. Flor Indehaver af Embedet med Titel af Professor. Han laa i stadig Strid med Universitetsmyndighederne, og i Begyndelsen af 1840'erne tog deres Animositet imod ham saaledes til, ikke mindst efter at han havde sluttet sig til Peter Hiort Lorensens Krav om Ret for de nordslesvigske Medlemmer til at maatte tale Dansk i Slesvig Stænderforsamling, at det er højst sandsynligt, at man 1842 har tænkt paa at afskedige ham fra Embedet i Kiel, som han dog selv frasagde sig 1845 for at blive Forstander for Rødding Højskole. Det er da muligt, at Kongen har overvejet at remplace ham med Chr. Winther (se Harald Skalberg: „Aktstykker angaaende det danske Docentur ved Kiels Universitet“ i „Danske Magazin“ 6. Række VI (1932), især S. 143–46). – 202.23. *Fl.] Chr. Flor.* – 202.29 *Haar]* muligvis den senere Sognepræst i Nykøbing F. Hans H., der 1842 havde taget teologisk Embedseksamen.

135. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

203.10. *Eline]* Poul Møllers Enke (jf. Bøgh II 431, III 117). – 203.12. *Rasmus Møller]* Poul Møllers yngste Søn (f. 1833), død som Lærer ved Østre Betalingsskole i Kbhvn.; efter at C. W. var blevet gift, kom han nu og da i hans Hjem. – 203.16. *Dr. Pingels]* Geologen Christian P. og Ophelia P., f. Drewsen; de havde

4 Børn, hvoraf den, der var nærmest i Alder med Rasmus Møller, var den senere bekendte Pædagog og Politiker Victorinus P. (f. 1834). – 203.26. *mit Helbred*] Rasmus Møller døde 9/11 s. A.

136. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh III 65f.*

Frøken *Petronella Ross*, Datter af P. A. Ross, der ejede Svinningegaard (Holbæk Amt), var i mange Aar Husbestyrerinde i Biskop Rasmus Møllers Hjem og udgav 1871 det lille Skrift „Skildringer af Biskop Dr. theol. Rasmus Møllers private Liv“ (se Br. 406 og 472). Da Nic. Bøgh forberedte sin Winther-Biografi, levede hun endnu i Nykøbing Kloster og har været hans Hovedkilde til Oplysning om Forældrene og Familielivet. Under Pseudonymet „Fred. Godkjær“ havde hun med Bistand af F. C. Sibbern og Carl Bernhard udgivet et Par skønlitterære Bøger: „En Soldats Hjem“ (1851) og „Fortællinger for simple Læsere“ I–IV (1851–67). Hendes Breve til Bøgh ejes af Frederiksberg Kommunebiblioteker; et Brev fra hende til Søren Kierkegaard er aftrykt i „Breve og Aktstykker vedrørende Søren Kierkegaard“ 304.

204.3. *Deres venlige Brev*] aabenbart i Anledning af Rasmus Møllers Død. – 204.13f. *givet . . . Afkald paa min Mødrenearv*] de de nu bortkomne Breve af 11/3 og 7/4 1830, trykt Bøgh II 123f. – 204.24. *Sidenius*] formodentlig Knud S. – 204.26. *Mit Contrafeil*] omtalt I 64.29 og III 249f.

137. *NkS. 3218,4^o. Trykt Breve 67f.*

205.14. *alt det Smukke*] Berggreens „Folkesange og Melodier“ I–XI var begyndt at udkomme 1842.

138. *NkS. 3218,4^o. Trykt Breve 68 og C. Skou:
„Andreas Peter Berggreen“ (1895) 213.*

205.23. *Bredsdorff*] C. W.s Svoger, Professor ved Sorø Akademi Jakob Hornemann B., der var død 1841.

139. NkS. 3740,4^o.

206.4f. *har skrevet ... til Din Broder*] Brevet ukendt. – 206.16. *Dine ... Børn*] de tre Døtre Bodil (kaldet Bothilde) (f. 1832), 1856 g. m. Sognepræst Morten Thomsen Lange, Eline (f. 1835), 1856 g. m. en Broder til Søsterens Mand, Botanikeren Prof. Joh. Lange, og Hanne (f. 1840), 1876 g. m. Lærer ved Fyns Stifts Husmandsskole Knud Chr. Larsen. – 206.29. *vort Ophold i Lolland*] efter Bredsdorffs Død tilbragte Petrine B. 1842 en Tid hos Faderen i Maribo (se „Pers.hist. Tidsskr.“ 1906 S. 194); det var her, de to Søskende mødtes. – 207.13. *Fru H.*] Carsten Hauchs Hustru Rinna, f. Juul, der var en meget ejendommelig, af stærkt radikale Anskuelser præget Personlighed (skildret af Georg Brandes i hans „Saml. Skr.“ II 210–214); se videre om hende Br. 142. Hauch var paa dette Tidspunkt Lektor ved Sorø Akademi. – 207.21. *besøgt hende*] aabenbart under hendes Besøg i Kbhvn. – 207.24f. *mit ungdommelige Portrait*] se Noten til I 64.29. – 207.34. *Adam*] den senere Rektor ved Roskilde Katedralskole.

140. NkS. 4127,4^o.

Boghandler *Carl Berendt Lorck* (1814–1905) rejste i 1836 til Leipzig, hvor han etablerede sig som Forlægger og udgav en Række Oversættelser af danske Forfattere, hvoraf den berømteste er Udgaven af H. C. Andersens Eventyr, den første, der fremkom med Vilhelm Pedersens Illustrationer.

208.8f. *en tydsk Oversættelse*] en samlet Udgivelse hos Lorck kom ikke før i 1851 ved H. Zeise; derimod udkom 1847 i Frankfurt am Main „Zwei Erzählungen“, oversat af G. v. Leinburg, og 1850 „Drei Novellen“, oversat af Leo Silberstein, samt i 1863 „Bunte Blätter“ ved U. Baudissin, indeholdende 7 Noveller. – 208.22. *Deres Broder*] Lægen Jørgen Heinrich Lorck, der i sin Selvbiografi „Femoghalvfjerdsindstyve Aar“ (1885) flygtigt omtaler C. W. – 208.23. *Den illustrerede Tidende*] Lorck udgav fra 1843 en „Illustrierte Zeitung“. – 208.28f. *ved Middagsbordet*] i Studenterforeningen (Bøgh II 176f.); C. W. traf ogsaa J. H. Lorck jævnligt hos Intendant Adolf Simonsen (Bøgh II 203f.).

141. J. G. Adlers Privatarkiv (R. A.).

209.7f. *besvære Dem med min Sorg*] naar C. W. henvender sig til Kongens Kabinetsssekretær, der 1840 var blevet Chef for Sekretariatet for Naadessager, var det, fordi der indtil 1. Jan. 1852 var tilstaaet ham en Pension paa 600 Rdlr. aarlig som Prinsessens forhenværende Lærer. – 209.12f. *en Mand*] det ligger nærmest at tænke paa Chr. Petersen (Bøgh III 67), men C. W. skyldte ogsaa Chr. Agerskov Penge (se Br. 145). – 209.19. *Consul Weidemann*] i Hof- og Statskalenderen 1844 er Conrad Weidemann opført som østrigsk Generalkonsul i Danmark; Richter: „100 Aars Dødsfald 1791–1890“ omtaler ham som Grosserer. Om hans Slægtskab med C. W. vides intet, ligesaa lidt som hvad der kom ud af Henvendelsen til Adler. Et Digt ved en Kusine Hanne Weidemanns Død fremkom i „Lyriske Digte“ (1848) (SD II 63).

142. NkS. 3740,4^o.

210.12f. *to ... Breve*] ukendte. – 210.14. *Hr. Zierlich*] den „galante“ Lærer i Heibergs „Aprilsnarrene“. – 210.30f. *Prof. Rothe*] Romanisten, Lektor ved Sorø Akademi August R. – 211.1f. *en plattysk Udgave af Reineke Vos*] C. W. havde Brug for den til sin Oversættelse af „Reineke Fos“ (1849). – 211.5. *al den Jammer, der har ramt dem*] en tyføs Nervefeber angreb to af Hauchs Døtre og bortrev i Marts den yngste Albertine Louise („Hauch og Ingemann“ ved Hatting 43f. og Kjeld Galster: „Carsten Hauchs Manddom og Alderdom“ 150f.). – 211.5f. *General Guldberg*] Chr. Høegh-Guldberg, Søn af Statsministeren Ove H.-G. – 211.6. *Lieutn. Ibsen*] formodentlig Overlærer ved Sorø Akademi Eugen I.s Fader, Toldoverbetjent, Løjtnant Johs. I. – 211.18. *Lange*] Botanikeren Johan L., der 1856 blev Petrine Bredsdorffs Svigersøn. – 211.20. *Jacob (Nielsen) Sidenius*] Søn af Pastor Niels S. i Hesselager, senere selv Præst. – 211.21. *Nicoline*] Jacob S.s Kusine, Datter af Pastor Isaac og Thrine Sidenius. – 211.26. *den Brünnichske Familie*] ?. – 211.26. *Knud*] C. W.s Svoger, Købmand Knud Sidenius, Maribo. – 211.32. *Faders Gravmæle*] paa Rasmus Møllers Grav paa Maribo Kirkegaard er

anbragt H. V. Bissens Buste af ham, der oprindeligt blev fremstillet i Anledning af hans 50 Aars Embedsjubilæum i 1841; det første Eksemplar findes i Domkirkens Landemodesal. – 212.4. *Holck*] ?. – 212.9. *Bothilde, Line og Hanne*] se Noten til I 206.16.

143. *NkS. 1538 fol. 7.*

212.22. *en nyere dansk Forfatter*] Filologen og Historikeren N. M. Petersen havde s. A. i Efterskriften til sin islandske Sagaoversættelses 4. Bind („Historiske Fortællinger om Islændernes Færd hjemme og ude“) udtrykt sin dybe Tvivl om det danske Sprogs Fremtid, udsat for Fortyskning som han ansaa det for at være; som bekendt protesterede Paludan-Müller paa et ofte citeret Sted i „Adam Homo“ (II, 9. Sang, Carl S. Petersens Udg. af „Poet. Skr.“ II 336f.) mod dette Sortsyn. – 214.2f. *Samfundet til den danske Litteratur Fremme*] stiftet 1827 af Litteraten N. C. Øst under Medvirkning af Fr. Thaarup og Rasmus Nyerup med det Formaal at besørge Udgaver af ældre og nyere Værker af Nationallitteraturen. Til Formand var 1843 blevet valgt Pastor P. C. Stenersen Gad (Chr. Bruun: „Samfundet til den danske Litteratur Fremme“).

144. *NkS. 1538 fol. 7.*

214.15f. *hosfølgende Blad*] ?. – 214.18. „*Ich hab's gewagt*“] den tyske Humanist Ulrich Huttens Valgsprog, som han har anvendt i et Digt og som Motto for flere af sine Bøger.

145. *Troensegaards Autografsamling.*

215.11. *indlagte Vexel*] paa Bagsiden af Brevet har Agerskov med Blyant skrevet flg. Svar:

„11/12 44. Kjære Christian Winther! Din Vexel har jeg revet i Stykker; hvor kunde Du troe, jeg vilde benytte den! Og Renter – hvad de skulle til for? Troer Du, jeg laaner Penge paa Rente?“

Naar Du engang er ved Muffen, saa kan Du lade mig faae de 300, indtil den Tid – – – o. s. v. Din Ven Chr. Agerskov“.

146. NkS. 1538 fol. 7.

215.29. *udgive Vedels Saxo*] Samfundet havde, som det ses af et ikke medtaget Brev fra C. W. 29/1 1845 til den vordende Biskop Stenersen Gad, afkrævet ham en Erklæring om, hvorvidt han vilde paatage sig Opgaven, hvad nærværende Brev er Svar paa. Det blev i Stedet Sprogmanden Israel Levin, der 1845 paa-begyndte Udgivelsen, men da han hurtigt blev uenig med Bestyrelsen, frasagde han sig Arbejdet efter at have præsteret de første 15 Ark, hvorefter Resten blev udgivet af A. E. Boye. – 215.31. *Vedels Biographie*] den blev skrevet af C. F. Wegener 1847. – 216.2. *Fr. Schiern*] den senere Professor i Historie ved Kbhvn.s Universitet.

147. NkS. 1538 fol. 7.

148. NkS. 2815,4^o. Trykt „Vor Fortid“ II (1918) 23.

I Sommeren 1845 foretog *Julie Werliin* (1813–81), der 1843 var blevet separeret fra sin Mand, sammen med sin Fader, Mu-
rermester Lythans, en Rejse til Italien, hvorfra nogle af hendes
Dagbogsoptegnelser endnu er i Behold (NkS. 2816,4^o, II). For
Nutidens Mennesker, der ved, at C. W. allerede gennem flere
Aar havde tilsendt hende de første af de glødende Elskovsdigte,
der senere samledes i Cyklusen „Til Een“, er det besynderligt at
læse de Breve, som han under Udenlandsrejsen tilskrev hende.
Deres Tone, der aldrig direkte røber hans Følelser for hende,
og deres Indhold af københavnske Nyheder, der skal erstatte
Savnet af en Avis, finder sin Forklaring i, at de skulde kunne
taale ogsaa at komme hendes Fader for Øje. Skønt der endnu
kom til at gaa 3 Aar, før deres Ægteskab blev en Realitet, havde
Winther allerede gennem adskillig Tid været en hyppig Gæst hos

hende, saavel saa længe hun boede i Faderens Hjem, som især efter at hun havde lejet egen Lejlighed.

217.5f. *Deres Fru Søster*] Thora Petersen. – 217.7. *Ida*] Julie Werliins Datter, født 1835. – 217.10. *Fru Monrad*] Julies Søster, D. G. Monrads (Magisterens) Hustru Emilie; de boede i Toldbodgade Nr. 44. – 217.17f. *den preusiske Konges . . . Ankomst*] i Juni 1845 var Kong Friedrich Wilhelm IV Gæst hos Christian VIII (jf. Paludan-Müllers Skildring af Besøget i „Ivar Lykkes Historie“ 5. Bogs Kap. 3). – 217.18f. *de svenske og norske Studenter . . . Ankomst*] det 2. skandinaviske Studentermøde, hvori ca. 500 Gæster deltog, fandt Sted i Kbhvn. 23.–28. Juni 1845. – 217.23. *Opfordring til at qvæde*] et saadant Lejlighedsdigt af C. W. er ikke optaget i SD. – 217.29. *Torre*] maa vel være den italienske Operasanger Vincenzo T., der sammen med et italiensk Operaselskab i Begyndelsen af 1840'erne begejstrede Københavnerne, eller hans Broder Napoleone, der var Truppens Leder.

149. NkS. 2815,4^o. Trykt „Vor Fortid“ II (1918) 23–28.

218.8. *Secretair Sally*] se Noten til I 178.18. – 218.16. *Studiegaarden*] Universitetet. – 218.29. *en heel Bog*] „Berättelse om studenttågen till Lund och Köpenhamn sommaren 1845“, udg. af Upsalastudenternes Direktion ved C. Säve (Sthlm. 1846). – 218.31. *Bredgaden N° 194*] her boede Murermester Lytthans. – 218.31f. *Jfr. Schreiber*] vel Lytthans' Husbestyrerinde, men er ikke opført under hans Husstand i Folketællingslisten. – 218.33. *Deres Søsters lille Pige*] Fanny, Datter af Carl og Thora Petersen, senere g. m. Skuespiller Johan Wiehe. – 219.8. *C. Hansen*] Maleren Constantin H. – 219.13. *Hammerich*] Skolebestyrer Martin H. – 219.15. *C. J. Hansen*] Komponisten Chr. Jul. H. (i Studenterkredse kaldet „Kammermusikken“) havde skrevet Musikken til Plougs Velkomstsang „Velkommen ved Furen, som Gefion drog“. – 219.15. *Ridehuset*] i Christiansborg Slots Ridehus holdtes 24/6 1845 den berømte Fest, hvor Lektor i Jura A. F. Krieger og Martin Hammerich skiftedes til at være Dirigenter. For Upsalenserne talte Ploug, for Nordmændene H. F. Poulsen,

for Lundenserne Hammerich og for Helsingfors Universitet Fr. Helweg, hvorpaa Repræsentanter for Gæsterne takkede. Endvidere havde N. L. Høyen, Stiftsprovst E. C. Tryde, den svenske Forfatter Sturzenbecker og Monrad Ordet. Højdepunktet af Festen blev dog Orla Lehmanns med stor retorisk Kraft holdte Tale, hvor han tog Studenterne i Ed paa, at de paa Prøvens Dag vilde være villige til at staa sammen i Liv og Død. – 219.35. *Georg Aagaard*] se Noten til I 121.21. – 220.14. *Hohlenberg*] Hagen H. døde 22/6 1845. – 220.14. *Lund*] Konferensraad Chr. L., Deputeret i Rentekammeret og ekstraordinær Højesterets-assessor, død 25/6 1845. – 220.15. *Becker*] Hofapoteker Gottfried B., der 1795–1806 havde været Professor i Kemi, død 21/6 1845. – 220.21. *finde et Logis*] Fru Werliin flyttede 1846 (?) fra sin Faders Hjem til Studiestræde. – 220.30. *Laurids Skau*] den sønderjyske Bondepolitiker. – 220.30f. *en Svensker*] Digteren, Præsten og Historieskriveren A. A. Afzelius, der om sine Oplevelser i Kbhvn. skrev Bogen „Blad ur en dagbok under studentfærden till Köpenhamn i juni månad 1845“ (Sthlm. 1846). – 220.35. *Korstog*] Oehlenschläger havde 1844–45 været paa en Rejse i Tyskland, Østrig og Frankrig; i Brev til sin i Norge gifte Datter Marie Konow 5/7 1845 fortæller han, hvorledes Studenterne hyldede ham paa hans Bopæl i Fasangaarden. – 221.1. *et tydsk Digt*] „Der königliche Besuch“ („Berl. Tid.“ 1845 Nr. 146). – 221.8. *en Prolog*] den blev trykt i „Berl. Tid.“ 1845 Nr. 152 og er optaget i „Poet. Skr.“ ved Liebenberg XVIII 317f. – 221.16. *Agenten*] Georg Carstensen, der 1843 havde stiftet „Tivoli“, bar Titel af kgl. Agent. – 221.20. *lusteret*] „forlystet sig“. – 222.4. „*Aa, de reise imorgen*“] der sigtes til det Sted i „Die Harzreise“, hvor Heine trøster den unge Pige i Goslar, som han stjæler et Kys fra, med Ordene: „Ich reise morgen fort und komme wohl nie wieder“ (Elsters Udg. III 38). – 222.4f. *Puggaard* og *A. Hage*] Rudolph P. og hans Associé Alfred H. (Firmaet H. P. Hage & Co.). – 222.6f. *Hother Hage*] Jurist og nationalliberal Politiker, Fuldmægtig hos Orla Lehmann; han var Hovedtaler i „Tivoli“. – 222.14. „*Pottemager Walter*“] Stykket, der opførtes 28/6 blev if. Overskou V 698f. modtaget med Mishag, fordi det ikke blev godt spillet, men ved anden Opførelse 5/7 modtaget med „et forceret Bifald“. – 223.11. *Landsmoderens . . . Fødsels-*

dag] Dronning Caroline Amalie var født 28/6. – 223.12. *Bræstrup*] Københavns Politidirektør Cosmus B. – 223.13. *David*] Politikeren C. N. D.

150. NkS. 2815,4^o. Trykt „Vor Fortid“ II (1918) 28–30.

224.2. 4 *Domfældelser over Giødwad*] C. W.s Ven, var sammen med Ploug Redaktør af „Fædrelandet“. – 224.6. *Lehmann, Poulsen og Helweg*] Lehmanns Bestalling som Højesteretsadvokat blev suspenderet, men Kriminalretten frifandt ham; Sagen appelleredes af Regeringen til Højesteret, der fulgte Underrettens Kendelse. Han førte her selv sin Sag og erklærede, at man med Urette havde mistænkt ham for med Udtrykket „Nordens Enhed“ at have tænkt paa „de tre Kroners Forening paa samme Hoved“. Det lykkedes ham ogsaa som Forsvarer for sine medanklagede Poulsen og Helweg at faa dem frifundet. – 224.15f. *Brammer*] Gerhard Peter B. var kun Biskop over Lolland-Falster 1843–45; som Efterfølger fik han P. C. Stenersen Gad, der ogsaa kun forblev faa Aar i Embedet (1845–48). – 224.18. *Dr. C. Weis*] senere Stiftsfysikus Hans Chr. W., Søn af Distriktskirurg Ernst Peter W. – 224.23f. *Storhertugen af Meckelnburg-Schwerin*] Friedrich Franz II. – 224.25f. *en Tale om „Kunstens Eenhed i Norden“*] foreligger ikke trykt i Høyens „Skrifter“. – 224.28f. *Fru Abildgaard*] Maleren Nic. A.s Enke Juliane Marie, f. Ottesen (jf. Jul. Lange: „Udv. Skr.“ I 103) protesterede i „Adresseavisen“ 1845 Nr. 153 mod, at Høyen havde talt om Venskabet mellem Nordens tre største Kunstnere: Thorvaldsen, J. C. Dahl og Sergel; efter hendes Mening bestod der blot et Venskab mellem Sergel og Abildgaard.

151. NkS. 2815,4^o. Trykt „Vor Fortid“ II (1918) 30f.

226.5. *Hother Hage*] se Noten til I 222.6f. – 226.5. *Puggaard*] se Noten til I 222.4f. – 226.6. *Drewsen*] Ejeren af Strandmøllens Papirfabrik Johan Chr. D., ogsaa kendt som liberal Politiker. – 226.6. *Clavigo*] Goethes Skuespil gik 11/7 1845 paa Det kgl.

Teater som Sommerforestilling sammen med Heibergs Vaudevillesituation „Ulla skal paa Bal“. – 226.8. *Holst*] Skuespiller Wilhelm H. – 226.10f. *Jomfru Nielsen*] Danserinden Augusta N. har antagelig optraadt i et Balletdivertissement, der skulde udfylde Mellemakten. – 226.19f. *Conferentsraad Hansen*] Arkitekten C. F. H. døde 10/7 1845. – 226.20. *Etatsraad Thaarup*] Statistiker og Historiker Fr. T., Fader til C. W.s Ven Christen T., døde 9/7 1845. – 226.22f. *Advocat Buntzen*] Edouard B. blev 12/7 1845 gift med Laura Nissen. – 226.26. *Pastor Nielsen*] formentlig Kateket ved Helligaandskirken, senere Sognepræst ved Trinitatis Kirke i Kbhvn. Vilhelm N., g. m. Augusta Schack, i hvis Forældres Hjem C. W. var en hyppig Gæst (Bøgh II 295); med hvilken Ret C. W. i det flg. Br. kalder ham „et daarligt Subject“ vides ikke. Kapellan ved Helligaandskirken blev Ernst Vilh. Kolthoff. – 226.28. *Pastor Spang*] se foran Noterne til Br. 96. – 226.29. *Dampbaade-Unger*] endnu gik der ikke Jernbane til Klampenborg. H. P. Holst fejrede den trafikale Begivenhed ved at skrive Vaudevillen „William og Emma“, der opførtes 1. Gang paa Det kgl. Teater 18/1 1846.

152. NkS. 2815,4°.

227.3. *Deres Brev*] ukendt. – 227.5. *Muurmester Berliin*] Kbhvn.s Vejviser for 1846 opfører en Murermester C. Berlin, boende i samme Ejendom som Murermester Lyththans. – 227.17. *Utterdahl*] muligvis den senere Førstelærer ved Borgerskolen i Sorø. – 227.18. *Kuhlau*] maaske en af de to Kapelmusici Fr. og Søren K. – 227.19. *Hendes Oncle og Tante*] Ida har aabenbart under Moderens Rejse været sat i Pleje hos Carl og Thora Petersen. – 227.23. *Westengaards*] Monrads højtelskede Ungdomslærer og Plejefader, Adjunkt i Vordingborg, senere Sognepræst Lauritz Chr. Ditlev W. (en af „Tylvten“, der 1818 bekæmpede Baggesen) og Hustru Else Maria Høyen, en Søster til Kunsthistorikeren N. L. H. – 227.26. *Ada*] Monrads ældste Barn, senere g. m. Prof. N. C. Frederiksen. – 227.27. *Drengen*] Viggo Monrad, der fulgte Familien til New Zealand og efter Hjemkomsten blev ansat ved Statsbanerne. – 228.1. *hans Svogre*]

Hertug Christian August af Augustenborg og Prins Frederik af Nør. – 228.2. *Dr.] Dronningen; C.W.s Beskyldninger mod hende* var de gængse i Samtiden. – 228.4. *paa Sølyst hos Suhrs]* Grosserer Theodor S. var meget indtaget i Fru Heiberg og indbød gentagne Gange Ægteparret til at tilbringe Sommeren hos sig paa hans Landsted Sølyst ved Bellevue. – 228.5. *drikker Vand]* Klampenborg Vandkuranstalt var blevet aabnet samme Aar. – 228.8. *Petoletti]* Italieneren Philippo P. stod 1828–33 i Spidsen for Nørrebros Teater, der specialiserede sig i Pantomimeforestillinger, og byggede 1834 et Teater paa Vesterbro, hvor bl. a. de italienske Sangere 1841 optraadte. – 228.10. *Fibiger]* Adolph F., hvis 1. Ægteskab var blevet opløst 1843, blev 9/10 1845 gift med Christiane Ulrike Halling. – 228.12f. *Frøken Larsen]* ?. – 228.16. *Josephine]* Julies ugifte Søster, der var sindssyg (se videre om hende Br. 175).

153. NkS. 2815,4^o. Trykt „Vor Fortid“ II (1918) 31f.

229.1. *som der staaer i Comoedien]* „Det var et Fandens Spring af et Bryggerkar“ (Holberg: „Uden Hoved og Hale“ I, 5). – 229.11. *Kiel]* her var Søsteren Josephine Lythans i Pleje paa Sindssygeanstalten. – 229.11. *Aarhuus]* Julie har formodentlig her besøgt sin Søn Henri; Werliins Svigerfader havde lejet den guldbergske Gaard i Klostergade i Aarhus til sin Svigersøn og hans Familie, fordi Præstegaarden i Hasle var i Forfald (Bøgh II 23). – 229.11. *Bredgade]* se Noten til I 218.31. – 229.11f. *Studiestræde]* se Noten til I 220.21. – 229.12. *Casorti]* den italienske Mimiker Giuseppe C. optraadte paa Pricernes Teater paa Vesterbro, som han skrev Pantomimer for, hvori han selv spillede Pjerrot-Rollerne. – 229.15. *Berlin]* se Noten til I 227.5. – 229.25. *Capt. Tscherning]* Officeren og Politikeren A. F. T. giftede sig 27/8 1845 med Eleonora Christine Lützow. – 229.28. *Ehlers]* den senere Borgmester i Kbhvn. Edvard Diderik E. holdt 3/6 1846 Bryllup med L. N. Hvidts Datter Charlotte. – 229.32. *deres Sommerleilighed]* det vides ikke, hvor Monrads boede paa Landet. – 230.6. *paa Augustenborg til Sølvbryllup]* Kongens Svoger, Hertug Christian August, holdt Sølvbryllup

18/9 1845. Christian VIII demonstrerede ved at udeblive, skønt Chr. Aug. havde været med baade til det danske Kongepars Sølvbryllup og Kroning. – 230.7f. *Kronprindsessen*] Frederik VII's Gemalinde, Prinsesse Mariane, som C. W. havde været Lærer for i Dansk, var 1845 rejst paa Badekur til Pyrmont, hvorfra hun ikke mere vendte tilbage til Danmark (se E. Reitzel-Nielsen: „Irmingers Optegnelser om Frederik VII“ i „Pers.hist. Tidsskr.“ 1971 S. 24f.). Ægteskabet blev opløst 30/9 1846. – 230.9. *Pastor Nielsen*] se Noten til I 226.26. – 230.10. *Rantzau*] ?.

154. *Orig. ukendt. Trykt efter
„Breve til og fra B. S. Ingemann“ (1879) 414f.*

231.4. *en Samling af Poesier*] der blev, efter hvad Udgiveren af Ingemanns Breve meddeler i en Note, foreløbig ikke noget af Foretagendet. – 231.11. *anden Deel af . . . Adam Homo*] udkom Decbr. 1848. – 231.29. *den „evige Stad“*] Bødtcher tilbragte 11 Aar i Rom.

155. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 68–70.*

232.5. *Bojesen*] Sorø Akademis Rektor, Filologen Ernst B., en gammel Studenterkammerat af C. W. (se Br. 53). – 232.8. *mine poetiske Productioner*] Anledningen til C. W.s ukendte Henvendelse til Hauch er den samme som i foreg. Brev. – 232.16. *Slottet ved Rhinen*] Roman af Hauch fra 1845. – 233.8. *Den Kielske Sag*] Hauch, der var Lektor ved Sorø Akademi, blev 2/3 1846 ansat som Professor i de nordiske Sprog ved Kiels Universitet; ved Oprørets Udbrud 1848 maatte han flygte derfra.

156. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh III 146f.*

234.2. *daglig saae Poul Møller*] jf. Poul Møllers Breve til Ingemann i Olsens Biografi („Efterl. Skr.“ 3. Udg. 28ff., 33f., 104ff.) og Vilh. Andersen: „Poul Møller“ 2. Udg. I 40f. – 234.6f. *mine*

Samlede Skrifter] Digtene udkom i 4. Afdeling af „Saml. Skr.“ 1845ff. – 234.16. *Embedsforretninger*] Ingemann var 1842 blevet kst. Director for Sorø Akademi. – 234.20. *Udarbedelse*] denne Udtalelse maa vel have været en Reminiscens af Ørsteds langelandske Oprindelse. – 234.21. *en saadan*] vistnok „Guttorm Sindre“, der først blev trykt i „Digte“ 1864.

157. NkS. 3740.4^o.

235.6. *Dit ... Brev*] ukendt. – 235.15. *at jeg ... er taus*] Aarsagen er naturligvis det stadig uløste Problem m. H. t. hans Forening med Julie Werliin, der beslaglagde alle hans Tanker. – 235.26. *Leuning*] Byfoged i Sorø Søren Johan L., hvis Familie var nære Venner af Bredsdorffs. – 235.35. *Ingemann*] han havde staaet Fadder til alle Bredsdorffs Børn (oplyst af Afdelingsbibliotekar, mag. art. Drude Lange). – 236.13f. *et Brev, som Andersen skal have tilskrevet H.*] i Hauchs Roman „Slottet ved Rhinen“ (1845) kunde det ikke undgaas, at Læserne ved Skildringen af den forfængelige Digter Eginhard maatte tænke paa H. C. Andersen, og saaledes opfattede denne det ogsaa selv; da Hauch hørte, hvor saaret Andersen følte sig, skrev han 14/10 1845 et bortforklarende Brev til ham („Breve til H. C. A.“ ved Bille og Bøgh 214–218), som A. besvarede forsonligt, hvorfor Hauch sendte ham et nyt Brev (smstds. 218–220) med Tak for den Maade, han havde taget Sagen paa, og i en Afhandling om Andersens Poesi i Schouws „Dansk Ugeskrift“ 1846 offentlig erklærede, at det ingenlunde havde været hans Hensigt at levere nogen personlig Satire over A. – 236.20. *den dumme Historie med Hanne S.*] baade Isaac og Knud Sidenius havde en Datter, der var opkaldt efter Rasmus Møllers anden Hustru; her synes at være Tale om Isaac og Thrine S.s Datter, der aabenbart har været indviklet i en Kærlighedsaffære. – 236.22. *Marie Hans Dotter*] Hans Ulrik Møllers Datter, der 1858 blev gift med Præsten Worsøe. – 236.24. *B.*] ?. – 236.26f. *Kbm Gammeltoft*] maa ske den københavnske Silke- og Klædekræmmer J. J. G. – 236.30. *Fortælling af Marmontel*] Ms. til Jak. Hornemann Bredsdorffs utrykte Oversættelse af den franske Fortælling ejes af Afdelings-

bibliotekar, mag. art. Drude Lange. – 237.12. *Hans ... ikke vil være Bisp*] Stiftsprovst H. U. Møller havde faaet Opfordring til at søge sin Faders gamle Bispeembede, der var blevet ledigt ved Biskop Brammers Forflyttelse til Aarhus; i hans Sted udnævntes P. C. Stenersen Gad. – 237.17. *denne Ellevte*] H. U. Møllers Kone havde født ham 10 Børn, hvoraf dog et Par døde i ung Alder; 16/2 1846 fødtes Datteren Ane Cathrine, der døde Aaret efter, og i 1849 Nr. 12, en Datter, der kun levede faa Dage.

158. NkS. 2815,4^o.

237.25. *Vester-Ulslev*] C. W.s senere Svoger var 1846 blevet Præst i dette lollandske Sogn. – 237.28. *et Arrangement*] det er noget uklart, hvad Sagen drejer sig om, dog vel snarest om den Ejendom i Sværtegade, som gamle Lythans havde overdraget Ægteparret Werliin. – 238.1. *Kraft*] C. W.s Prokurator Rudolf K. (se Br. 226), Fader til Forfatterinden Emma Kraft. – 238.2f. *Damkjær*] enten Prokurator Jakob Georg D. eller hans Søn, Prokurator Jens Emil D. – 238.9. *Gadens smukke Navn*] Julie boede 1847–48 i Rosengaarden; maaske havde hun allerede paa dette Tidspunkt sikret sig denne Lejlighed. – 238.11f. *den venlige Hilsen*] ved Monrads Udnævnelse til Præst paa Lolland skrev C. W. Digtet „Farvel til D. G. Monrad“ (SD II 68f.), der blev optaget i „Lyriske Digte“ (1848).

159. Troensegaards Autografsamling.

Frederik Høegh-Guldberg (1771–1852), Søn af Statsminister Ove H.-G., er blevet kaldt den sidste Repræsentant for det 18. Aarhundredes Digtere. Personlig var han hjælpsom og ydede H. C. Andersen Støtte i Ungdommen, indtil det kom til et Brud imellem dem. Han var ligesom Oehlenschläger, J. P. Mynster og Torkel Baden Medlem af „Selskabet for de skønne Videnskabers Forfremmelse og Smagens Udbredelse“ (i daglig Tale kaldet „Det smagende Selskab“), der i 1838 havde tilstaaet C. W. 200 Rdlr. til Udgivelsen af Digtsamlingen „Sang og Sagn“ og nu

gav ham en Understøttelse til Udgivelsen af hans Oversættelse af „Reineke Fos“ (1849).

160. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 71.*

161. *Collinske Brevsamling XXXV.*

239.23. *H. P. Kofod-Hansen*] Forfatteren Hans Peter K.-H. var paa dette Tidspunkt Adjunkt ved Odense Katedralskole, og C. W. har antagelig truffet ham 1842 under sit Ophold ved Kronprinsessens Hof i Odense, hvor K.-H. var Omgangsfælle af Eline Møller (se I 264.9 og Vilhelm Andersen: „Poul Møller“ 2. Udg. II 210). Det er som finansministeriel Embedsmand, Edvard Collin har spurgt C. W. til Raads; C. W. og Collin kendte hinanden fra Studenterforeningen (Bøgh II 176). – 239.24. *en Reise-Understøttelse*] Kofod-Hansen rejste Oktbr. 1847 med kgl. Understøttelse til Frankrig og Italien, hvorfra han vendte hjem det følgende Aar. – 240.12. *den store Prophet fra Berlin*] Friedrich Hegel, hvis Filosofi K.-H. senere under Paavirkning af Kierkegaard brød med. – 240.14f. *Phantasier og Skizzer*] Debutbogen, der er paavirket af Lavater, hed „Dialoger og Skizzer. Af en Physiognoms efterladte Papirer“ (1840). – 240.23. *Liv af Død*] Fortælling fra 1842, et Indlæg i Debatten om Udødeligheden. – 240.31. *Kjød og Aand*] en naturfilosofisk Roman fra 1845 (paa Titelbladet 1846). – 241.3. *Hagen*] Teologen, den senere Professor i Kirkehistorie Johan Fr. H.; hans Licentiatafhandling handler om „Ægteskabet, betragtet fra et ethisk-historisk Standpunkt“ (1845). – 241.11f. *forlade Digtningens Verden*] heri saa C. W. rigtigt: K.-H. udgav ganske vist 1875 og 1887 endnu et Par skønlitterære Arbejder, men allerede 1849 blev han Præst, og hans Forfatterskab antog fra nu af en overvejende teologisk og politisk Karakter.

162. NkS. 2815,4^o.

241.23. *Ørnholm*] efter at Helsingør lærde Skole 1839 var blevet nedlagt og Thaarup sat paa Vartpenge, bosatte han sig paa Gaarden Ørnholm i Tikøb Sogn. – 242.1f. *den nye Udg. af de Efterl. Skrifter*] den reviderede 2. Udgave af Poul Møllers Skrifter udkom i 6 Bind 1848–50 (se Noten til I 184.14f.). – 242.4. *Eivind*] „Fortælling om Eivind Skaldaspiller“. – 242.4. *Overs. af Homer*] Poul Møller havde 1825 oversat de første 6 Sange af „Odysseen“. – 242.9. *Keimelia*] „Liggendefæ, Klenodier“. – 242.15. *Ændringsforslag*] af disse skal et enkelt her citeres, fordi det har været Genstand for Diskussion mellem Litteraturhistorikerne: „Jeg beder Dig betænke, om ikke næstsidste Strophe [af Digtet „Rosen blusser alt i Danas Have“] bør gaae ud. Barfod, som udelader den [i sin „Poetisk Læsebog for Børn og barnlige Sjæle“ 1835–36], har derom flg. Forklaring: „Forf. har nemlig erklæret mig, at det Vers . . . er en Tilsætning af Rahbek. Der stod rigtig nok der engang et Grundbillede til den rahbekske Tegning; men det Vers har aldrig været trykt og Forf. ønsker ei heller at det nu skeer“. – Barfod har vist nok udtrykt sig unøiagtigt, thi en *Tilsætning* af Rahbek kan Strophen umuligt være; men strax efter at Digtet udkom i Tilskueren, fortalte P. M. mig, at Rahbek havde *forvansket* den, fordi han ikke kjendte den Landsbyskik, der sigtedes til. Jeg formoder der ligger en Usandhed, som Poul erkjendte, i den Paastand, at danske Mødre vare de eneste, som selv holdt deres Børn over Daaben. I ethvert Tilfælde indeholder Strophen en Forvanskning eller Forandring, som Digteren selv var misfornøjet med samt noget Uheldigt i Udtrykket, og vanhælder for saavidt det mest klassiske af alle hans Digte“. C. W. fulgte Thaarups Raad og udelod Verset af 2. Udg. Senere har Vilh. Andersen tilkendt Poul Møller Forfattereskabet og optaget det i sin Udgave af „Udvalgte Skrifter“ (se ogsaa hans Fremstilling i Bogen „Poul Møller“ 2. Udg. I 150f. og Hans Brix: „Analyser og Problemer“ VI 179ff., der holder paa, at det bør fjernes som af Forfatteren kun løst udkastet). – 242.18. *Molbechs Ordbog*] saa længe der ikke var nogen fast Retskrivning, gjaldt Molbechs „Dansk Ordbog“ fra 1833 som Rettesnor i Tvivlstilfælde; i 1865 blev den anvist som Norm. –

243.7. *Din tydske Bog*] „Skandinavische Bibliothek“ I (1847). – 243.8. *min Broder*] formentlig Boghandler Edvard Thaarup. – 243.9f. *Leinburgs . . . Opdagelse af die Eine*] i Fortalen til Gottfried v. Leinburgs Oversættelse af C. W.s Fortællinger „Et Reise-Eventyr“, „Hestprangeren“ og „Skriftestolen“ i hans „Skandinavische Bibliothek“ I (1847) er indføjet Gengivelser af flere af Digtene „Til Een“, bl. a. „Du veed ei, hvor jeg er“, som i den tyske Version kaldes „Wo“. C. W.s Dedikations-eksemplar fra Leinburg ejes af K. B.

163. NkS. 2815,4^o.

244.24. *den statistiske Skildring*] „Statistisk Skildring af Lægdsgaarden i Ølsebymagle. Af en ung Geograph“; den Tanke, at det havde været Møllers Hensigt at lade Licentiaten foredrage den statistiske Skildring ved en Sammenkomst paa Herregaarden Ravnshøj, fremfører Thaarup i sit „Anhang til Novellen“ i „Efterl. Skr.“ (2. Udg. II 187), og Vilh. Andersen har tilsluttet sig Hypotesen i sin Poul Møller-Biografi (2. Udg. II 12).

164. NkS. 2815,4^o.

245.18. *Corrolarium*] „Tillæg“. – 245.21. *Batrachomyomachien*] „Frøernes og Musenes Krig“, et lille græsk komisk Epos, der med Urette er blevet tillagt Homer, og som Poul Møller kun naaede at faa oversat godt 200 Vers af; de følgende knapt 100 paatog Thaarup sig at oversætte til Brug for „Efterl. Skr.“. – 246.11f. *Wilster . . . i sin Odyssee*] Chr. Wilster havde 1837 udsendt sin Oversættelse af „Odysseen“. Aaret i Forvejen havde han udgivet „Iliaden“, og i Fortalen hertil hedder det: „At mine Forgængeres Arbejder meer eller mindre have været mig advarende Fyrtaarn paa denne Seilads, kan jeg ikke fordølge; derimod skylder jeg Sandheden at erklære, at Professor Poul Møllers Fragment af Odysseen først har aabnet mine Øine for Muligheden af en værdig Fordanskning af Homer, og vakt Lysten hos mig til at forsøge mine Kræfter, samt at det i mange Maader

har tjent mig som Kompas paa den vanskelige Fart mellem Klipperne". Naar Poul Møllers Venner var saa vrede paa Wilster, skyldtes det hans strenge Anmeldelse af W.s „Nogle Digte“ (se Noten til I 100.4). Thaarup, der døde 1849, fik aldrig skrevet om Wilsters formentlige Udnyttelse af Forgængerens Oversættelse.

165. NkS. 2815,4°.

246.21. *dit Brev*] ukendt. – 247.1. *Petersen*] Lauritz Vilhelm P., ansat ved Det kgl. Bibliotek 1853, Lærer for Christian IX's Børn 1857, titulær Professor 1860; han deltog allerede i Redaktionen af 1. Udg. og er i 2. Udg. anført som Udgiver af de tre sidste Bind. Efter Thaarups Død 1849 og C. W.s Rejse til Rom 1854 blev det overdraget ham alene at besørge 3. Udg. (1855–56) af – som han siger i Forordet – „min uforglemmelige Lærers efterladte Skrifter“. – 247.6. *Fædrelandets ansvarshavende Redacteur*] eftersom Bladets Redaktører Ploug og Giødwad midt i 40'erne blev idømt Censur, maatte det 1846–48 udgives af to Typografer, hvoraf den ene hed F. W. C. Petersen.

166. NkS. 2815,4°.

247.21. *Nikias*] da den græske Demagog Kleon i Folkeforsamlingen erklærede, at hvis han selv havde haft Kommandoen, vilde Klippeøen Sfacteria for længst være erobret, tilraabte Athens Øverstbefalende Nikias ham: „Saa gør det!“, hvorefter det virkelig ogsaa skete. – 247.22. *Drastica*] „stærkt virkende Lægemidler“. – 248.11. *Meriansslik*] blev rettet til *Meriansgnask* (V. 255, ikke 254), mens *Gumlinggrams* (V. 262 og 270) blev bibeholdt. – 248.17. *Noten*] efter V. 224 staar som Fodnote: „Her ender P. Møllers Oversættelse. For at meddele et Hele, har Chr. Thaarup oversat Slutningen“. – 248.25. *en ny Fortale*] den gamle Fortale gik ud i 2. Udg. og erstattedes med en kortere, medens den oprindelige flyttedes bagest som Efterskrift i 6. Bind. – 249.3. *sa'e Hunden*] et gammelt Udtryk, brugt som Undskyldning for, at man nævner sig selv. – 249.4. *Scener i Rosen-*

borg Have] Manuskriptet findes i den paa Kinarejsen brugte Kladdebog. – 249.4. *Aprilsvisen*] „Grøn er Vaarens Hæk“ siges i „Kjøbenhavns Morgenblad“ 1825 Nr. 49, hvor den først er trykt, at være blevet til i 1819. – 249.13. *laus tabaci*] „Tobakkens Pris“ er skrevet til et Gilde i det latinske Disputereselskab „Lyceum“, vistnok efter 1822. – 249.17. *Nys jeg er fra Reitzel kommen*] fra Digtet „Hans og Trine“, først trykt i Elisa Beyers Nytaarsgave for 1826 „Gefion“. Reitzel etablerede sig 1/5 1819 som selvstændig Boghandler. – 249.19. *Recension*] „Version“. – 249.21. *Stadthagen*] Boghandler i Klareboderne, der havde et stort Lejebibliotek, nævnes i sidste Linie af Digtets afsluttende Sonet. – 249.23f. *Jæmtelands Befolkning*] „Høit over Dovre ride Kong Øisten og hans Mænd“ hører til i „Eivind Skaldaspiller“ og er i C. W.s 2. Udg. trykt 2 Gange ligesom Digtene fra „En dansk Students Eventyr“ („Søde! siig, hvornaar jeg Dig skal finde“ og „Farvel, min velsignede Fødeby“, der kaldes henholdsvis „Den Ubekjendte“ og „Farvel“). – 250.3. *Kongen drømmer*] anonymt indleveret Skuespil af H. C. Andersen fra 1843, som Heiberg varmt roste i „Intelligensblade“ IV (1844 Nr. 47–48, Pros. Skr. IV 350ff.). – 250.6. *Verset til Betty*] „Til min Betty“, der placeredes umiddelbart efter Verset „I K. L. Rahbeks mindre Stambog“. – 250.10. *Fragmenterne*] af disse medtoges „Af et dramatisk Digt“, „Mellem Ellestub og Torn“, „Vor Verden priser jeg tusindfold“, „Til Kamp jeg fordrer dig, du gamle Blinde“, „Der fødes skal en Art foruden Kræfter“, „En til en prægtig Sang sin Tanke samler“, „Men det skal være Blod af Stammens Aarer“, „Fem Maaner for vort første Barn“, „Aldrig af Bøger og malede Blade“, „I tungsindige Timer jeg ofte beklager“, men ikke „Skolen er dog ret et Fængsel“; det 1828 i Norge skrevne Digt kendes ikke. – 251.3. *en Afskrift*] vedlagt Brevet og indeholdende Digtene „Aldrig af Bøger og malede Blade“, „Efter Goethe“, „Skolen er dog ret et Fængsel“ og „I tungsindige Timer jeg ofte beklager“. – 251.13. *runden om*] Thaarups Forslag blev ikke fulgt. – 251.31. *en Bagskrift*] efter den ufuldendte Novelle anbragtes i 2. Udg. et længere „Anhang“ ved Chr. Thaarup, hvori dels meddeltes Værkets Genesis, dels aftryktes Partier af dets første Form (en historisk Roman fra Reformationstiden) og endelig oplystes, hvorledes Thaarup paa Grundlag af sit Kend-

skab til Poul Møller selv og hans Manuskripter tænkte sig, at „En dansk Students Eventyr“ vilde være blevet afsluttet.

167. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 71f.

252.20. *Dit Brev*] ukendt; C. W. har aabenbart meddelt Thaarup, at han 21/2 1848 var blevet gift med Julie Werliin. Vielsen forrettedes af Pastor C. Pram Gad ved Helligaandskirken i hans Hjem i Vimmelskaftet (Bøgh III 109). Ægteparret tog Ophold i Nybrogade. – 253.2. *boe paa Hjørnet af Knabrostrædet og Compagnistræde*] Thaarup flyttede 1848 ind i Kompagnistræde Nr. 51.

168. NkS. 2815,4°.

253.17. *Dit Brev*] ukendt. – 253.22. *volitans per regna*] „som flyver gennem Lande og Byer“; muligvis et frit Citat fra Vergils „Æneide“ 7,104: „circum late volitans jam Fama per urbes . . . tulerat“. – 253.23. „at forandre Dig“] dialektalt Udtryk for „gifte dig“. – 253.25. *Sine*] Knud Sidenius' Hustru Nielsine. – 253.25. *Lovise*] H. U. Møllers Hustru. – 253.32. *Marie og Hanne*] H. U. Møllers Døtre: Marie, senere g. m. Sognepræst i Gundslev W. F. C. Worsøe, og Johanne, g. m. Sognepræst J. P. O. Korff. – 254.4. *naar sees vi*] Winthers gæstede allerede i Sommeren 1848 H. U. Møllers i Torkildstrup og Sidenius' i Maribo (Bøgh III 115f.). – 254.18. *deeltage i Valget*] til den grundlovgivende Forsamling. – 254.33. *Biskop Gad*] P. C. Stenersen Gad, der 1845 var blevet Biskop over Lolland-Falsters Stift.

169. NkS. 2815,4°.

255.17. *dit . . . Brev*] ukendt. – 255.26. *Emilie*] Sidenius' Datter, f. 1833. – 255.26. *Henriette*] den yngre Datter, f. 1837, senere g. m. sin Fætter, Sognepræst i Vesterborg Poul Martin Møller. – 255.29. *i Sjælland*] Isaac Sidenius var 1846 blevet forflyttet fra Vørslev ved Kalundborg til Gudbjerg paa Fyn. – 255.31.

Jacob Sidenius] Søn af Isaac S.s Broder Niels og senere Præst i Ærøskøbing. – 256.12. *Nielses*] Isaac S.s Broder, Sognepræst i Hesselager. – 256.14. *Hans*] Hans Ulrik Møller; om hans Københavnsrejse se foreg. Brev. – 256.18f. *Rasmus Møller*] R. M. Sidenius, der blev Førstelærer i Udbyneder. – 256.19. *Kammerraad Fredriksen*] antagelig et Medlem af den i Noten til II 187.24f. omtalte Familie paa Skjelstrupgaard i Købelev. – 256.20. *Poul*] udvandrede til Australien. – 256.28. *Th. Sidenius*] hun kaldtes i Familien Thrine. – 256.31f. *Qvem amat Jupiter*] „Hvem Jupiter elsker, gør han til Ægtemand“. – 257.1. *Tugthuus-Præsten*] Svogeren maa have troet, at C. W. og Julie blev viet af hans Ungdomsven, Præsten ved Tugt- og Forbedringshuset C. H. Visby (der forøvrigt nu var Sognepræst ved Frelsers Kirke), mens det i Virkeligheden var Pastor C. Pram Gad, der forrettede Vielsen. – 257.3f. *denne Prosit . . . kommer noget seent*] Citat af Wessels „Kærlighed uden Strømper“: „Den Prosit, som kom seent/ Er bedre end aldeles ingen“. – 257.13f. *en Petition om en Cultus-Minister*] i Ministeriet af 22. Marts var D. G. Monrad blevet Kultusminister.

170. Troensegaards Autografsamling.

Emil Erslev var Musikhandler, først i Kompagni med Hornemann, senere alene; han var Medstifter af Studentersangforeningen (1839), sad i Bestyrelsen for Musikforeningen og kendtes ikke mindst som Udgiver af en meget brugt Klaverskole. Om hans Forhold til C. W. vides intet.

257.28. *Lehmann*] Maleren Edvard L., der især i sine yngre Aar udførte en Del Litografier. – 257.29. *Hammerich*] Skolebestyrer Martin H.

171. Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh III 152f.

258.12. „*Reinike Fos*“] se foran Noterne til Br. 159.

172. NkS. 2815,4^o.

258.29. *Deres Forespørgsel*] Brevet ukendt; det maa have drejet sig om den i Noterne til Nr. 35 og 88 omtalte Proces om Arven efter Farbroderen Pastor Rasmus Winther. Nu da Fogs Sag 1849 var bragt til Afslutning med det Resultat, at der ikke var Dækning at faa, indstævnedes Hospitalsdirektionen 1850 Pastor Winthers to Arvinger, C. W. og Jfr. K. M. Borch, først for Hof- og Stadsretten og 1853 for Overretten, der begge fri fandt dem (Bøgh II 109f.). – 259.9. *Depositum*] se Noter til I 101.5. – 259.17. *Lytthans*] Monrads og C. W.s Svigerfader. – 259.18. *de oversendte Sager*] Monrad var 13/2 1849 blevet udnævnt til Biskop over Lolland-Falsters Stift.

173. NkS. 2815,4^o.

259.25. *Inspectionen*] for Nykøbing Hospital. – 260.22. *Vi vente*] Monrads Søn Johannes Henrik fødtes 4/8 1849. – 260.25. *Thorkildstrup*] her var C. W.s Stedbroder H. U. Møller Præst. – 260.28. *Deres Oversættelse af R. F.*] se foran Noterne til Br. 159. – 260.30. *Louise Dorothea*] Monrads dengang 4-aarige Datter, senere g. m. Rektor Otto Bache.

174. NkS. 2815,4^o.

261.4. *Dit Brev*] ukendt. – 261.7. *Landemodet*] H. U. Møller var Stiftsprovst 1841–52. – 261.8. *Anton Bertelsen og Grethe*] Præsten i Taagerup A. B. og Hustruen Margrethe Sidenius, Datter af Købmand Chr. S. i Nykøbing F. og saaledes H. U. M.s Svoger og Svigerinde. – 261.11. *Anmeldelse . . . i den Berlingske*] 1849 Nr. 161. – 261.28. *de hosfølgende Bemærkninger*] de 8 Sider „Bemærkninger“ er her udeladt. – 261.31ff. *Christiane . . . Hans Ludvig*] H. U. M.s Børn: Christiane (f. 1841), senere g. m. Sognepræst G. V. Sodemann i Veggerby, og Hans Ludvig (f. 1843), der blev Sognepræst i Horslunde-Nordlunde. – 261.32. *„Morskabsbog for . . . Børn*] C. W. udsendte 1849 (paa Titelbladet

1850) „En Morskabsbog for Børn“. – 262.2ff. Marie . . . Hanne] se Noten til I 253.32. – 262.7. Lovise] H. U. Møllers Hustru. – 262.19. Hanne Isaachsdatter] Pastor Isaac Sidenius' Datter blev 1849 gift med Gaardejer Thøger Lassen Althalt Knudsen, Ejer af Østergaard paa Amager. – 262.26. Sine] Knud Sidenius' Hustru Nielsine, der var Søster til H. U. M. – 262.29. 6 Maaneders Fraværelse] Knud Sidenius var kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. – 262.32. Bine] Jacobine Sidenius (f. 1841), Datter af Knud og Nielsine S., senere g. m. Sagfører C. E. Gulmann. – 262.34. Skjørringegaard] i Falkerslev Sogn paa Falster, der tilhørte Etatsraad Henrik Stampe. – 263.3. Vore nye Bispfolk] se Noten til I 259.18. – 263.5. „venter sig“] se Noten til I 260.22. – 263.10. Rasmus og Poul] H. U. M.s Søner: Rasmus (f. 1832) blev Sognepræst i Olsker-Allinge, Poul (f. 1833) Sognepræst i Vesterborg. – 263.14. ad Aare] i den gammeldags Betydning „til næste Aar“. – 263.15. lille Knud] Søn af Knud Sidenius (f. 1836), senere Præst i Tranderup. – 263.27f. sine Discipler] Petrine Bredsdorff maatte i sin Enkestand tage soranske Elever i Huset („Af de Ædles Æt“ (1939) 75). – 263.30. Eline] senere g. m. Botanikeren Johan Lange. – 263.30f. de gamle Bredsdorffs] Jakob Hornemann B.s Farbroder, Pastor Chr. Johan B., Sognepræst til Sankt Jørgen og Sørup, og Hustru Ulrikke, f. Schlegel. – 263.33. Knudsen] se Noten til I 262.19. – 264.2. Thrine] H. U. M.s Søster Cathrine Sidenius. – 264.2. Sine] se Noten til I 262.26. – 264.4. Aarestrups] Emil A. var 1849 blevet udnævnt til Stiftsfysikus i Odense. – 264.9. Kofod-Hansen] se Br. 161. – 264.12. Christian Møller] Poul Møllers ældste Søn af 1. Ægteskab, senere Oberst. – 264.19. en Ærestøtte] 6 Dage efter Fredericiaslaget henvendte en Komité, hvori bl. a. sad H. N. Clausen, J. F. Schouw og L. N. Hvidt, sig til Offentligheden med et Opraab om at rejse Slaget et Minde i selve Fredericia, hvad der resulterede i Bissens Monument „Den tapre Landsoldat“. – 264.22. „Egernfjord“] i Kampen ved Eckernförde April 1849 mistede Danskerne to Krigsskibe. – 264.28. Clausen] Teologen H. N. C. – 264.34. Medsvogeren] D. G. Monrad.

175. *D. G. Monrads Privatarkiv (R. A.).*

265.8. *Julie*] Emilie Monrads Søster. – 265.8f. *sin uheldige Reise*] Julie Winthers næst yngste Søster Josephine Lytthans (1817?–51), som skal have været meget smuk og i 1830'erne sat C. W.s Hjerter i Brand og fremkaldt flere Digte fra ham, led af en Nervesvækkelse (efter Sigende som Følge af en ulykkelig Kærlighed til Lægen Andr. Buntzen, Bøgh III 17), der hurtigt gik over til Sindssyge. I 1849 blev hun sendt til Behandling paa den private Sindssygeanstalt Hornheim i Kiel, stiftet af Overlæge Peter Willers Jessen (1793–1875), den samme Læge, der havde plejet D. G. Monrads Fader og 1840–41 Esaias Tegnér under hans Ophold paa Slesvig Sindssygehospital. Han havde en Søn Willers Jessen (1821–1912), der ogsaa var Sindssygelæge og ligesom Faderen blev Professor i Kiel, og det er ham, der i de følgende Breve er Tale om. I Septbr. 1849 ansaa Lægerne Josephines Kur for endt, og Julie rejste midt under Tre-aarskrigen sammen med sin Svigerinde Fru Marguerit Lytthans til Kiel for at hente sin Søster, men paa Hjemvejen maatte de vende om, da det viste sig, at Patientens Kræfter alligevel ikke var tilstrækkelige (Bøgh III 131), og først i November s. A. kunde den syge af den unge Dr. Jessen, der if. Bøgh var meget indtaget i hende, bringes tilbage til Kbhvn. Helbredelsen var kun tilsyneladende, og hun døde 1851. – 265.12. *Deres sidste Brev*] ukendt. – 266.3. *Dr. Rosen*] antagelig Vilh. Soph. Andr. v. R. – 266.6. *Dr. Matthiesen*] Heinrich Johan M., 1849 konst. Overlæge i Hæren. – 266.29. *Deres Fader*] Murermester, Oberstløjtnant i Borgervæbningen Johann Heinrich Lytthans, der siden 1840 var Enkemand. – 267.9. *Johannes Henrik Monrad*] Ægteparrets yngste Søn (f. 4/8 1849), der indførte det danske Mejeri-brug i De forenede Stater. – 267.10. *Jomfru Lange*] if. Herm. Gregersens Brev til Bøgh 2/9 1896 (Frederiksberg Kommunebiblioteker) hed hun Isidore L. og styrede Huset for Winthers (jf. Br. 182).

176. NkS. 3048,4^o.

267.15. *Jeg sender Dem herved*] Liebenberg var 1846–58 Assistent i Studenterforeningens Bibliotek, hvorfra C. W., vejledet af de trykte Kataloger, laante Bøger. – 267.16. *Tetzner*] Theodor T.s „Geschichte der Zigeuner“ (1835), som C. W. brugte til Udarbejdelsen af Novellen „To Venner“ i „Tre Fortællinger“ (1851) (Oluf Friis 166). – 267.17. *Wedel Simonsen*] Lauritz Schebye Vedel S.: „Familieefterretninger om de danske Ruders Adelslægt“ (1845) og „Bidrag til Jørgen Brahes Levnetsbeskrivelse“ (1845); af begge disse Bøger uddrog C. W. Excerpter til Brug for Digtet „Et Billed“ (Oluf Friis 113,242). – 267.19. *Vigano*] „Il brigante di Marengo“ (1845); i et ikke medtaget Brev udbeder C. W. sig Bd. 30 af „Parnasso italiano“, indeholdende bl. a. Prøver af Tasso. – 267.24f. „*de levende Døde*“] Studenterforeningens Bibliotek.

177. *D. G. Monrads Privatarkiv (R. A.)*.

268.4. *Dr. Jessen*] se Noten til I 265.8f. – 268.25. *Pukke-Spillet*] Puk er Navnet paa et gammelt Kortspil, hvor der gjordes Indsatser paa et Bræt. – 268.26f. *Tale . . . i Prøve-Valgforsamlingen*] Monrad blev 3/12 1849 valgt i Nykøbing F.-Kredsen ved det første Valg til Folketinget. – 268.28. *Viggo*] se Noten til I 227.27. – 268.29. *en Bog*] se Noten til I 261.32. – 268.29. *Ada*] se Noten til I 227.26.

178. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 72f.*

269.5f. *en Familiehistorie*] Digtet „En Familiehistorie (efter Rollenhagen)“ i „En Morskabsbog for Børn“ (SD II 252ff.); om Rollenhagens Andel i Bogen se Oluf Friis 222,236. – 269.7. *Carl*] ingen af Monrads Børn hed saaledes; maaske en Gæst i Bispegaarden.

II

179. NkS. 3048.4^o.

5.6. *Edw. Bülow: Das Novellenbuch*] fra 1834–36; C. W. har fundet Titlen i Studenterforeningens Bibliotekskatalog 1844 ligesom Kleists samlede Skrifter (1826).

180. NkS. 3048.4^o.

5.19. *Lucrezia Floriani*] Roman af George Sand fra 1847. – 5.21. *memoirs of Jon. Swift*] Scott ledsagede sin Udgave af Jonathan Swifts Værker med hans Biografi. – 5.22. *Galt*] John G.: „The Life of Lord Byron“ (1830). – 5.23. *Scott, die Romandichter*] den tyske Udgave fra 1826 af Walter Scotts „Lives of the Novelists“ (1825). – 5.24. *Lebensbeschreibungen britischer Dichter u. Prosaisten*] Doerings Bearbejdelse er fra 1826. – 5.26. *la France dramatique*] en dramatisk Serie i 22 Bind (1827–44). – 5.27. *Belmonte, il primo viceré di Napoli*] trykt i Paris 1838.

181. NkS. 2815.4^o.

Dateringen er foretaget ud fra følgende Synspunkter: Brevet kan ikke være fra det store Koleraaar 1853, eftersom Emilie Monrad sender Hilsener til sin Fader, der var død 22/2 1852, og Karantæneloven blev 1852 ophævet af Folketinget. Derimod udbrød der i Sommeren 1850 en mindre Epidemi i den lille lollandske Ladeplads Bandholm, hvor det dog lykkedes den senere berømte Professor P. L. Panum at begrænse Sygdommens Hærgen.

6.13. *Sidenius*] Sognepræst Chr. S., Søn af H. U. Møllers Svoger, Købmand Chr. S. – 6.15f. *Jfr. Steffensen*] vel en Hushjælp (maaske identisk med den i „Viggo Monrads Breve til Faderen“ 119 opførte Præstefrue Schwensen, f. Stephensen). – 6.18. *Quarantainen*] i Anledning af Bandholm-Epidemien blev Lolland-Falsters Stift i Aug. 1850 underkastet Karantæne (Jul. Petersen: „Koleraepidemierne med særligt Hensyn til Danmark“ (1892) 84 og P. Panum: „Cholera-Epidemien i Bandholm 1850“ (Særtryk af „Hospitals-Meddelelser“ III 11). – 6.21. *Gaabense*] indtil 1872 Overfartssted mellem Sjælland og Falster; de ventende Passagerer maatte bo paa Færgegaarden.

182. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).*

7.6. *Chr. W. Ophold hos Dig*] i Begyndelsen af 1851 havde C. W. følt sine økonomiske Forhold saa fortvivlede, at han 26/1 flygtede fra sit Hjem, og hans Familie frygtede, at han havde taget Livet af sig. Han var imidlertid over Køge taget til sin Svoger Knud Sidenius i Maribo og havde aabenbart ogsaa gæstet sin Svigerinde i Bispegaarden, mens Monrad som Folketingsmand opholdt sig i Kbhvn. Snart vendte C. W. tilbage til sit Hjem, men maatte lade sig erklære fallit; hans private Kreditorer fik fuld Dækning, de øvrige vistnok 61 %. Da Svigerfaderen Aaret efter døde, arvede Julie Winther en betydelig Formue, som hun dog efter Lyththans' Bestemmelse disponerede over som Særeje, men indtil denne Arvs Udbetaling var deres finansielle Stilling vanskelig. Om sine Fataliteter i 1851 skrev C. W. det selvfordømmende Digt „Flugten“, der dog først tryktes i „Efterladte Digte“ (1879). – 7.14. *reise til Lund*] denne Plan blev opgivet. – 7.23. *Kraft*] se Noten til I 238.1. – 7.24. *Jomfru Lange*] se Noten til I 267.10. – 7.24. *Morten*] den senere Præst i Torkildstrup Morten Bredsdorff, Søn af C. W.s Stedsøster Rasmine B., var 1850 kommet til Kbhvn. for at studere og spiste daglig til Middag hos Winthers. Om Julies Forsøg paa at indfange ham som Svigersøn se foran Noterne til Br. 224. Han har meddelt Nic. Bøgh en Del Oplysninger om det wintherske Hjem (III 171ff. og flere Steder), og Breve fra ham til Bøgh er bevaret i Manuskript-

samlingen paa Frederiksberg Kommunebiblioteker. Se ogsaa Bodil Lange: „Minder fra Torkildstrup Præstegaard“ i „Af de Ædles Æt“ (1939) 139–150. – 7.25. *Rasmus*] enten Poul Møllers yngste Søn (f. 1833), der blev Lærer i Kbhvn., eller H. U. Møllers Søn (f. 1832), senere Præst. – 7.27. *Thora og Petersen*] Julies og Emilies Søster og Svogeren Carl Petersen. – 7.30. *Fru Const. H.*] Maleren Constantin Hansens Hustru Magdalene, f. Købke. – 7.30. *Fru Lange og Mand*] Julius Langes Forældre, Rektor, Prof. Fr. Lange og Hustru Louise, f. Paludan-Müller. – 7.30. *Allen*] Historikeren C. F. A. – 7.30f. *Holten*] Fysikeren, den senere Prof. Carl H. havde 1850 boet hos C. W. paa Hjørnet af Graabrødretorv og Klosterstræde (Bøgh III 170). – 7.31. *Kaiser*] enten Lægen Carl Joh. Henrik Kayser eller hans Broder, Politikeren, Tømremester Harald K. – 7.31. *Deichmanns*] Indehaveren af Gyldendals Forlag Jacob D. og Bolette D., f. Gyldendal, som C. W. i sin Ungdom havde lært at kende hos Rasmus Nyerup (Bøgh II 43). – 7.33. *ikke har været paa Gaden om Dagen*] i den første Tid efter Fallitten var C. W. og formodentlig ogsaa Hustruen meget utilbøjelig til at vise sig for sine Bekendte (se II 13.30f. og Bøgh III 185). – 7.34. *Lange*] Fr. L. var Formand for „Samfundet til den danske Literaturs Fremme“ 1849–54; det vides ikke, hvad det var, C. W. skulde udgive. – 8.4. *Marie*] af flere Breve (II 18.26, II 41.10) fremgaar det, at H. U. Møllers Datter har været i Huset hos Monrads. – 8.4f. *Stadthauptmandens Kone*] Vinhandler Isak Sidenius, g. m. Johanne Henriette Schultz, var Chef for Nykøbings Borgervæbning. – 8.7. *Inga Sidenius*] Datter af Knud S., var blevet forlovet med cand. jur., senere Overretssagfører Jens Peter Karmark Bruun; til hende (og hendes to Kusiner) har C. W. 1842 skrevet Digtene „Til Dronning I . . .“ og „Til Hanne Sidenius, Bothilde Bredsdorff og Inga Sidenius“, begge trykt i „Efterladte Digte“ (1879). – 8.7. *Tante Sophie*] Monrads ugifte Søster, omtalt i P. Vedels Monrad-Biografi i „Tilskueren“ 1904 S. 39 og Monrads „Breve“, udg. af Sv. Hauge (men ikke optaget i Registeret). – 8.8. *Marguerit*] Svigerinden M. Lyththans, f. Miller, separeret fra Lyththans' eneste Søn Julius (se Noten til II 16.3). – 8.14. *Allen*] i 1830'erne opholdt Historikeren C. F. A. sig to Gange i Stockholm for at indsamle Aktstykker vedrørende Danmarks

Historie. – 8.17. *Bredsdorff*] vel Morten B. (se Noten til II 7.24). – 8.19. *Dit Huus*] da der ikke eksisterede en lollandsk Bispegaard, købte Monrad 1850 en Grund i Nykøbing, hvor han lod opføre en Bygning, der nærmest havde Karakter af en idealiseret Præstegaard („Lolland-Falsters stift i 150 år“ 291).

183. *NkS. 2815,4°*. Trykt (delvis) Oluf Friis 100.

Om *Frederik Fabricius* (1789–1873) se Indl. S. 50.

8.28. *Gud skee Lov jeg faaer Brev fra Dig igjen*] Brevskriveren sigter naturligvis til C. W.s „Flugt“, der ikke kunde holdes hemmelig for Københavnerne. – 8.31. *Horst's Zauberbibl.*] til Brug for sine historiske Studier havde C. W. fra Det kgl. Bibl. bestilt Georg Conrad Horst: „Zauberbibliothek oder von Zauberei, Theurgie und Mantik, Zauberern, Hexen und Hexenprocessen, Dämonen, Gespenstern, und Geistererscheinungen“ I–VI (1821–25) (se Oluf Friis, *Registret*). – 9.2. *Kammerraad Lassen*] Det kgl. Biblioteks Udlaansinspektør Gotthilf Ferdinand L. – 9.4. *Manuskriptet*] Oluf Friis (129f.) sandsynliggør, at det drejer sig om Haandskriftet *Thottske Samling* 1264 fol., „Criminalsachen, zu Preetz anno 1681 vorgegangen“, som bl. a. handler om at lukke Kvinder i Laas, et dæmonologisk Motiv, som C. W. maa- ske har tænkt at kunne udnytte til et Digt. – 9.5. *Werlauff*] Overbibliotekaren C. E. W.

184. *Orig. ukendt*. Trykt efter Breve 73–75.

Tillige trykt i „*Til Minde om Zoologen Henrik Krøyer*“
(1941) 92–94.

9.11. *Du fortæller mig*] C. W.s Brev med Forespørgsel om Hjortens Naturhistorie (til Brug for „Hjortens Flugt“) kendes ikke. – 9.19. *Conrad Gesner*] C. W. har gjort Notater fra Værket „*Gesnerus redivivus auctus et emendatus*“ (Frankfurt 1669) (se Oluf Friis 264). – 9.27. *Fleischers . . . Naturhistorie*] Amtmand Esaias F.s „*Forsøg til en almindelig Naturhistorie*“ I–X (1786–1804). C. W. har ogsaa benyttet den, hvorimod han ikke synes

at have læst i de øvrige nævnte Værker. – 9.31. *quantum satis*] „tilstrækkeligt“, (anvendes paa Lægerecepter). – 9.31f. *Münsters Cosmographia*] „Cosmographia universalis“ (1544ff.). – 10.1. *Doebels Jägerpractica*] Heinrich Wilhelm Döbel: „Neueröffnete Jäger-Practica“ (1746). – 10.1. *Ridingers Parforce-Jagd*] Dyremaleren Johann Elias R.: „Die par force Jagd des Hirschen“ (fra 18. Aarh.). – 10.13. *Da ich ein Kind war*] Citat af Goethes Digt „Prometheus“. – 10.15. *und sehnlich*] Citat af Heines „Die Heimkehr“ Nr. 39. – 10.19. *die wankenden Gespenster*] vel en Hentydning til Goethes „Zueignung“ foran „Faust“: „Ihr naht euch wieder, schwankende Gestalten“. – 10.22. *Johnstons Theatrum viventium*] ?. – 10.23. *Aldrovandus*] den italienske Naturforsker Ulisse Aldrovandi, hvis Hovedværk er „Ornithologia“ (1599–1603).

185. Nyere dansk Brevsamling.

10.29. *Forster, Life of Oliver Goldsmith*] John Forsters Biografi fra 1848. – 11.1. *Hvidtfeldt*] C. W. elskede Arild Huitfeldts Krønike og har fundet adskillige Motiver til Digtning i dette Værk. – 11.2. *Danske Museum*] i denne Aargang læste C. W. Procesakterne i Skilsmisssagen mellem Palle Dyre og Marie Grubbe (Oluf Friis 271). – 11.3. *De St. Palaye*] C. W. benyttede af La Curne de Sainte-Palayes Bog „Mémoires sur l'ancienne chevalerie“ (i tysk Oversættelse 1786–91) et Afsnit i Bd. III: „Historische Abhandlung über die Jagd“ (Oluf Friis 247). – 11.4. *Adeliche Waidwerke*] C. W. benyttede af Johann Tantzler baade dette Værk og „Der Dianen Hohe und Niedere Jagd-Geheimnisse“ (1734) (Oluf Friis 125, 226, 264).

186. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 75–77.

Frederik Ulrik Timm (1801–60) var Jurist og blev 1828 Auditor ved Fynske Infanteriregiment, 1831 forsat til Randers, 1843 Herredsfoged i Kær Herred og 1845 i Nørresundby. Af Folketinget var han Medlem 1849–52. C. W. kendte ham fra Studen-

terforeningen (Bøgh II 4), og da han 1828 forlod Kbhvn., skrev han et Digt „Reisepas for Frederik Ulrik Timm“ (SD I 9ff.). Ogsaa Aarestrup har skrevet et humoristisk Digt til ham (trykt Brix og Raunkjærs Udg. af „Saml. Skr.“ II 24ff.).

11.24f. *dit Æreshonorar fra det Offentlige*] C. W. havde allerede en Understøttelse fra Staten paa 300 Rdlr., hvortil 1850 blev lagt 200 Rdlr. aarlig i 2 Aar. I Folketinget stillede Gleerup og Hans Egede Schack Forslag om, at de midlertidige Bevillinger til Hertz, Paludan-Müller og Winther skulde erstattes med 1000 Rdlr. i fast aarlig Understøttelse, hvorimod Viggo Rothe fik gennemdrevet, at C. W. kun skulde have 500 Rdlr., saalænge han endnu havde Pension som Lærer for Prinsesse Mariane. Rigsdagsmedlemmerne synes ikke at have været klare over, at det allerede forlængst var tilkendegivet C. W., at hans Pension vilde bortfalde fra 1. Jan. 1852, og 2/9 1853 forhøjedes hans Understøttelse i Lighed med de andre Digteres; først i hans sidste Leveaar blev den sat op med yderligere 1000 Kroner (Bøgh III 174f.). Det berørte selvsagt C. W. pinligt at blive placeret under Hertz og Paludan-Müller, og det var ham en fattig Trøst, at C. N. David under Forhandlingerne i Rigsdagen varmt priste, hvad han havde udrettet for dansk Digtekunst.

187. NkS. 3038,4°. Trykt Breve 77f.

12.33. *min Fortælling*] „Paa Landet“ (af „Tre Fortællinger“ 1851). – 13.3f. *castigator verborum*] „Ordenes Revser“. – 13.13. *det politiske Skaberi*] de to Personer Charlotte og Peter er Eksempler paa alt det, C. W. ikke kunde lide i Politik. – 13.14. *Naar i Alvor jeg en ægte*] Bøgh formoder (III 167), at Verset sigter til Personer som Fr. Dreier.

188. NkS. 2659 fol.

13.27. *den tredie Fortælling*] „Paa Landet“, der sammen med de 1839 udgivne „Et Reise-Eventyr“ og „Hestepangeren“ udgjorde „Tre Fortællinger“ (1851).

189. *Troensegaard's Autografsamling.*

15.4. *det Indlagte*] ?. – 15.6f. *Min Kones lange Reise til Vestergötland*] Hanne Molbech var paa Besøg hos Sønnen Hans, der drev en Gaard i Sverige, i Anledning af at hans Hustru ventede sin Nedkomst. – 15.8. *mente captus*] „sindsforvirret“. – 15.8. *nogle Forelæsninger*] Molbech, der var Professor i Litteraturhistorie ved Kbhvn.s Universitet, havde i Foraaret 1851 holdt Forelæsninger over Fr. Paludan-Müller (se Morten Borup: „Christian Molbech“ 298f.). – 15.15. *den Staffeldtske Biographie*] for „Samfundet til den danske Literaturs Fremme“ havde Molbech 1851 udgivet Skriftet „Digteren Adolf Vilhelm Schack Staffeldt“.

190. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).*

15.28. *Jensen*] Svogeren, Overlærer ved Metropolitanskolen, Prof. Bernth J., g. m. Laura Lyththans. – 15.29. *Skods- eller Skovsborg*] dette Landsted ejedes 1850–52 af Murermester, Oberstløjtnant i Borgervæbningen Lyththans, hvorefter Frederik VII købte det til Sommerbolig. I sit Testamente kalder Lyththans det Skovsborg. – 16.3. *Fru M. Lyththans*] Svigerinden, Marguerit L., f. Miller, separeret fra Murermester Lyththans' eneste Søn Julius, der i Forældrenes Testamente af 25/10 1839 (NkS. 2816,4^o, II) omtales som Styrmand, 22 Aar gammel. Han synes at være afsporet, eftersom der i Testamentet om ham er truffet flg. Disposition: „Da det paa det tydeligste har viist sig, at det vilde blive til fornævnte vor Søn Julius Heinrich Lyththans's største Skade, om han erholdt den Arv, der kan tilkomme ham efter os, udbetalt, eller erholdt nogensomhelst Raadighed over den, saa, idet vi herved bestemme, at han skal gaae i lige Arv med sine Søstre, ... fastsætte vi tillige, at saavel hans Fædrene- som Mødrene-arv skal indsættes i Kbvns Overformynderi for der at administreres efter Reglerne for Umyndiges Midler“. – 16.10. *lille John*] Lyththans' Sønnesøn (se Hans Brix: „Emil Aarestrup“ II 237). – 16.21. *Traner*] vistnok „halvfuld Person“ („Ordbog over det danske Sprog“ under *trannet* 3). – 16.34f. *Dr. Jessen ... Josephine*] se Noten til

I 265.8f. – 18.1. Grundtvig] C. W. var – i Modsætning til Julie – ingen Tilhænger af ham. Idas Konfirmationsattest, underskrevet af Grundtvig, findes endnu imellem C. W.s officielle Papirer (NkS. 2816,4^o, II). – 18.5. Birch] Fr. Chr. Carl B., 1849 Rektor for Horsens Statsskole, 1871 for Metropolitanskolen, blev 1851 gift med Sophie Frederikke Knobelauch. – 18.7. „De Nygifte“] Digtcyklus af Heibergs „Nye Digte“ (1841). – 18.8. Oluf Bang] Herman Bangs Farfader, Lægen Prof. Ole Bang, der ivrigt forsøgte sig i Digterfaget, dels med Lejlighedsdigte, dels med det her nævnte, mere fordringsfulde episke Digt, som han fik udgivet 1851 (2. forøgede Udg. 1867). – 18.12ff. Dahlerup] Kontorchef Henrik D., 1851 g. m. Wilhelmine Beck; Valdemar D., Sognepræst i Ærøskøbing, 1851 g. m. Louise Borgen. – 18.26. Marie Møller] se Noten til II 8.4. – 18.28. Sine] Nielsine Sidenius, f. Møller, g. m. Knud S. i Maribo. – 18.31. modtog mig i Deres Huus] se Noten til II 7.6.

191. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 78f.

19.3. Dit Marionetspil] „En Student og en Jomfru, Marionet-Comedie“ (1851), skrevet paa Vers.

192. NkS. 3048,4^o.

19.32f. Eiler Sundts Beretning] at C. W. har læst den norske Præst og Sociologs Værk, fremgaar af de Excerpter derfra, som findes i Digterens „Studiebog“ (Oluf Friis 246). – 20.3f. Eichen-dorf u. Brentano Viel Lärmen um Nichts u. Die mehreren Weh-müller] to Noveller, den første af E., den anden af B., der udkom i eet Bind 1833. – 20.4f. Regina Froberg, Eigene und fremde Schuld] Roman fra 1837.

193. NkS. 2815,4^o.

20.12f. un tal Straccio] „en saadan Lap Papir“. – 20.13. den moersomme Bog] „En Student og en Jomfru“ (1851). – 20.16. en

Ritmester] antagelig Oberst Carl Axel Ilius Fibiger, hvis Portræt Const. Hansen malede (Hannover Nr. 280). – 20.17. *eh! noi altri burrattini*] „ak! vi andre Sprællemænd“. – 20.18. *Magdalene*] Hustruen M. Hansen, f. Købke. – 20.19. *musculus cucularis*] Kappemusklen.

194. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

21.1. *Nogle Digte, anden Udgave*] udkom 1852. – 21.6. *Hr. Schou*] en Faktor hos Bianco Luno, Fader til Fotograf Albert S. (H. Vilh. Martensen: „Fra mine første 25 Aar i C. A. Reitzels Boglade“ 1904 S. 19).

195. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 79.*

21.28. *Dine Reinike-Fragmenter*] Oversættelsen af „Reineke Fos“ (1849) havde givet C. W. Blod paa Tanden til at fortsætte Rævedigtningen med selv at levere en Samfundskritik. De to første Fragmenter af Digtet „Reinekes Memoirer“ udkom i „Nye Digtninger“ (1852) og var rettet dels mod Ordensuddelinger, dels mod den slette Litteraturkritik og Tidens Epigondigtning. Dertil føjede han i „Fædrelandet“ 1866 Nr. 137 et tredje Fragment (genoptrykt i „En Samling Vers“ 1872), der tilsigtede at hindre, at han ved sin 70-Aars Fødselsdag blev offentlig hyldet.

196. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

22.25. *en Fortælling*] „Episode af et Familieliv“ (se Oluf Friis 205f.). – 22.25. *et længere Digt*] „Hjortens Flugt“, som C. W. genoptog Arbejdet paa 1851 (Oluf Friis Kap. IV). – 22.27. *et Bind*] med Aarstallet 1853 paa Titelbladet udkom Decbr. 1852 „Nye Digtninger“, som foruden nogle mindre Digte indeholdt „To Fragmenter af Reinekes Memoirer“, der tydeligt nok er de to „Stykker“, han gerne vilde have frem, samt Novellen „Episode af et Familieliv“, hvori han holder Dommedag over sig

selv. – 23.20. *Theodor*] C. A. Reitzels ældste Søn, der sammen med Broderen Carl Valdemar overtog Faderens Firma efter hans Død 1853.

197. NkS. 3048,4^o.

Dateringen er tilskrevet med fremmed Haand, maaske Liebenbergs.

23.26f. *Schule der Höflichkeit*] af Carl Friedrich Rumohr (udk. 1834–35). – 23.29f. *min sidste Novelle*] „Episode af et Familieliv“ („Tre Fortællinger“ 1853 3: Decbr. 1852).

198. NkS. 3048,4^o.

24.4. „*Der Markt des Lebens*“] den tyske Oversættelse fra 1849 ved Dietzmann af Thackerays Roman „*Vanity Fair*“. – 24.7. *Happel*] Eberhard Werner Happel: „Der academische Roman. Studentenleben im gelehrten Jahrhundert . . . in einer schönen Liebesgeschichte“ (1690).

199. NkS. 3048,4^o.

24.17. *den akademiske Roman*] se Noten til II 24.7. – 24.18. *Freiligraths Oversættelser*] maaske menes der F.s „*Englische Gedichte aus neuerer Zeit*“ (1846). – 24.19f. *Den engelske Roman*] se Noten til II 24.4. – 24.24. *Carit Etlar, Eventyr og Folkesagn fra Jylland*] udk. 1847. – 24.25. *Schaldemose*] Frederik S.: „*Krønnike-Lises Æventyr eller Fyenske Sagn*“ (1844).

200. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

25.7. *Pension*] se Noten til II 11.24f. – 25.16. *Kraft*] se Noten til I 238.1. – 25.18. *Schouw*] se Noten til II 21.6. – 25.21f. *en lille Udflugt*] under Koleraepidemien i Kbhvn. flyttede Familien

i Juli til Humlebæk og i August til Liselund (Bøgh III 204ff.). – 25.31. Rigsdagen] se Noten til II 11.24f.

201. NkS. 2815,4^o.

26.3. *Faders Døbeseddel*] Murermester Lytthans var død 1852, og nu skulde der aabenbart sættes en Sten paa hans Grav. – 26.6. *Marie*] se Noten til I 236.22. – 26.11. *det maa vel have været paa Tydsk]* paa Tysk betyder som bekendt *Danke* „nej tak“. – 26.14. *tager til Stockholm]* heraf blev intet. – 26.16f. *sender „Nei'er“ til Rigsdagen]* i Foraaret 1853 opgav Monrad sit Sæde i Rigsdagen og fastholdt sin Vægring trods Vælgernes indtrængende Opfordring til at tilbagekalde denne Beslutning. – 26.17. *Trækkefærge]* Trækfærger blev trukket over et Sund ved Hjælp af et Tov. – 26.22. *Viggo]* om hans Skolegang vides ikke andet, end at han 1860 blev Student fra Borgerdydskolen. – 26.26. *Hage]* maaske skal det forstaas saaledes, at Viggo Monrad var i Huset hos Grosserer Alfred H. – 26.28. *en Præst]* ?.

202. *Orig. ukendt. Trykt efter
Afskrift paa Frederiksberg Kommunebiblioteker.
Trykt Bøgh III 287–289.*

Christen Friis var en Barndomsven af C. W., Søn af en lollandsk Proprietær, Ejer af Lillekøbelevgaard. Han var gift med en Søster til den Cathrine Ernst fra Roløkkegaard paa Lolland, som C. W. sværmede for i sin Ungdom og har besunget i Digtet „Haandværkssvenden synger“ („Lille Cathrine“, SD I 70ff.).

27.18. *et Digt]* „Til Mad: Friis den 2 Marti 1817“, findes i Afskrift i Nks. 2816,4^o, II, ligesom Digtet til Datterens Daab 25/11 1817. – 27.29. *i „Krigens Tid“]* 1808 (Oluf Friis 257). – 27.31. *HM]* det rette Navn Hille er indsat i Teksten i Stedet for Afskriftens hypotetiske *HM* (?). Drabsmanden var A. S. og H. C. Ørsteds Broder, Premierløjtnant Niels Randulf Ørsted, der, da fældende Bevis ikke kunde tilvejebringes og han ønskede at

søge fremmed Tjeneste, blot fik den Straf, at han afskedigedes; han rejste til Rusland og faldt i Slaget ved Leipzig 1813 (se „Breve fra og til Adam Oehlenschläger 1798–1809“ ved Petersen og Preisz III 277, IV 60f.). – 28.2f. *et æsthetisk Brug af disse Notater*] dette gjorde C. W. i Digtet „En skummel Begivenhed“ fra Januar 1869, trykt i „En Samling Vers“ 1872 (Oluf Friis 257). – 28.13f. *Christiane og Thrine Ernst*] Friis' to Svigerinder, der boede sammen i Velstand paa en Landejendom, til de var oppe i 80'erne (Bøgh I 238).

203. NkS. 2815,4^o.

For Forstaaelighedens Skyld er Brevskriverens ejendommelige Interpunktion lidt lempet.

28.26. *Prøvelsernes Dage*] Koleraen rasede især i Kbhvn. i Sommeren 1853. – 29.11. *Sine Thorsen*] Hovedgaarden Asserstrup i Sandby Sogn (Nabosogn til Købelev) ejedes af den 1843 afdøde Kammerraad Christen Thorsens Familie, der er omtalt I 81.23f. – 29.19. *Magister Møller*] Hans Ulrik M., der 1825 havde disputeret for Magistergraden og 1841 var blevet Stiftsprovst for Lolland-Falster; han var gift med Louise Sidenius. – 29.22. *Trine . . . Sidenius*] Rasmus Møllers Datter Cathrine var gift med Pastor Isaac S., der 1852 var død i Gudbjerg paa Fyn. – 29.23. *Din Søster Bredsdorff*] Rasmine Møller, g. m. Pastor Thomas B. i Vissenbjerg paa Fyn. – 29.23f. *Knud Sidenius*] g. m. Nielsine Møller. – 29.35. *Statsraad Stang*] Frederik S., Ejer af Sommerboligen Helgerud i Vestre Bærum. – 30.1. *Professor Maschmann*] Apoteker Hans Henrich M., der forelæste ved den militære Højskole og 1808 havde faaet Professors Titel. – 30.3. *Wulfsberg*] Chr. August W., der var meget interesseret i Landbrug (S. H. Finne-Grøn: „Norges prokuratorer 1660–1905“ II). – 30.9. *Oskarshald*] Oskarshal, et for Oscar I 1847–52 bygget Lystslot paa Bygdø (Ladegaardsøen) ved Christiania. – 30.21. *Bertha*] Friis' Datter. – 30.25. *Westerboe*] Landsby i Købelev Sogn. – 30.31. *Hilde*] han hed Jacob Hille (Oluf Friis 257 og „Lolland-Falsters hist. Samfunds Aarbog“ XV (1927) 137ff.). – 31.9. *Fritses*] Friis' Søn med Familie; Nis Fritz Friis, der 1839

fik Titlen Krigssekretær, bestyrede en Realskole i Kbhvn., hvis Lokaler blev overtaget af Mariboës Skole, da Christen Friis i 1857 døde og Sønnen overtog hans Gaard. Nic. Bøgh har forvekslet Fader og Søn.

204. D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).
Trykt Breve 80–81 og (delvis) Bøgh III 204f.

31.19f. *Baronesse Løvenskjold*] Frederikke Elisabeth Conrachine L., g. m. Herman L. til Løvenborg; Datteren Frederikke (f. 1814) døde 26/7 1853. – 31.22. *Admiralinde de Mourier*] Constance Marie de M., f. Münster, g. m. Viceadmiral Conrad Emil M. – 31.23f. *Justitsraad Fugl*] maaske Bankdirektør Ulrik Nicolai F. – 31.29. *Verten*] Forpagteren af Liselund, Krigsraad Carl Vilhelm Rossing, fra hvem to Breve til C. W. er bevaret i NkS. 2815,4^o; hos ham havde Frederik VII og Grevinde Danner boet et Par Dage i 1853 („Fund og Forskning“ XIX (1972) 66). – 32.3. *Andræ*] Politikeren C. G. A. og Hustru Hansine, f. Schack, Søster til Forfatteren Hans Egede S., samt Sønnerne Poul, senere kendt som historisk Forfatter, og Victor, senere Overretsassessor. I Poul A.s Levnedsskildring af Faderen („Carl G. Andræ“ III (1911) 218–228) gengives Sønnens Rejsebeskrivelse fra Møn 1853, hvori det omtales, at Winthers maatte nøjes med at bo i to grimme Værelser paa Kvisten i Liselund, da Familien Andræ havde lejet de bedste Stuer. – 32.15. *givet mig en ny Vedbendkrands om Hatten*] den foregaaende Sommer, da Familien ogsaa boede paa Liselund, havde Julie bekranset ham med Vedbend, hvad C. W. havde takket for ved 13/8 1852 at skrive Digtet „Læg Vedbendkransen om min Hat“, der indgik i „Til Een“-Digtene i „Nye Digtninger“ (1853) (SD III 217f.), og det maa være dette, han sigter til ved Bemærkningen om, at det har han sagt en Gang før. – 32.24. *min Oncle*] Farbroderen (Arveonklen) Pastor Rasmus Winther tog 1807 Drengen med paa en Tur til Møn, hvor Præsten havde en Broder, der var Klokker i Stege (Bøgh I 59). – 32.30. *Knuge-Poesie*] C. W.s Moder, der kendte og stod i Korrespondance med Kamma Rahbek, erindrede hende i Brev 12/4 1809 om dette Bakkehusudtryk (Bøgh I 83). – 32.32.

Humboldts ... „Ansichten“] Naturforskeren Alexander v. H.s „Ansichten der Natur“ (1808). – 32.34f. *Tales of a Grandfather*] udk. 1827ff. – 33.10. *Tante Sophie*] se Noten til II 8.7.

205. *Tilh. Overlærer Carl Johan Bøgh (Fot. K.B.).*

Winthers egentlige Forlægger var C. A. Reitzel, men enkelte Gange anvendte han C. G. Iversen (1817–81), f. Eks. 1851 til Marionetkomedien „En Student og en Jomfru“. Iversen havde s. A. udbedt sig et Bidrag til sin „Folkekalender“, men først i 1853 havde C. W. faaet Tid til at levere det. – 33.17f. *denne Ulykkes Tid*] Kolerasommeren 1853. – 33.21f. *mit til Folkekalenderen indsendte Bidrag*] i „Folkekalender for 1854“ tryktes Fortællingen „Ristestenen“ (med mønsk Motiv). – 33.30. *Tom Moore*] den irske Digter Thomas Moore. – 34.7. *Michaelsen*] vel en af Iversens Medhjælpere.

206. *Koncept i NkS. 2336,4^o, III.*

Trykt Breve 82–84 og (delvis) Bøgh II 357f.

34.27f. *mit danske Glossarium*] udkom først i to Bind 1857–66. – 34.31f. *Anden Udgave af min Dansk Ordbog*] Ordbogen fra 1833 opnaaede først at komme i 2. Udgave 1859 efter Molbechs Død. – 35.10. *Deres Digtsamling fra 1832*] „Digte, gamle og nye“. – 36.6f. „*Jeg elskte Fogdens Datter*“] skrevet i Købelev 1822 og optaget i „Digte“ (1828) (SD IV 1). – 36.11f. *min Anthologie*] af „Dansk poetisk Anthologie“ (1830–40) naaede Molbech kun at faa udsendt 1., 2. og 4. Bind, men ikke det tredie, hvor C. W. havde hørt hjemme. – 36.14. *Satans Lyst*] i Trykket staar der „Satan til Lyst“. – 36.15. *i mit Aasyn*] C. W. har „paa Fjæset“. – 36.21. *min egen Gaard*] midt i 1853 købte Molbech noget uovervejete Landejendommen „Gammelgaard“ ved Hjorte-spring, som han efter 2 Aars Forløb saa sig nødsaget til at afhænde.

207. NkS. 2336,4^o. Trykt „Illustreret Tidende“ 1896
Nr. 43 og (delvis) Bøgh II 358f.

37.9. „Bakkegaarden“] se Noten til I 10.4. – 37.17. *vesen*] „vissen“. – 38.5. *Deichmann*] se Noten til II 7.31. – 38.6. *een af mine Skolekamerater*] Prokurator i Nykøbing Chr. F. Tidemand, Udgiver og Redaktør af „Laaland-Falsters Stiftstidende“ og Borgerrepræsentant (Bøgh I 69, III 206). – 38.19. *den unge Professor i Kiel*] Digteren Chr. K. F. Molbech var 1853 blevet Professor i Dansk i Kiel, hvorfra han ved Krigens Udbrud i 1864 blev fordrevet.

208. NkS. 2815,4^o.

38.25. *Dit Brev*] kendes ikke. – 38.29. *Bothilde*] Søsterdatteren Bothilde (egl. Bodil) Bredsdorff, til hvem C. W. har skrevet et Digt („Efterl. Digte“ 22f.). – 38.30. *Morten*] se Noten til II 7.24. – 38.31. *Eline*] se Noten til I 263.30. – 39.2. *Ingerslev fra Kongsted*] Pastor Hans I. – 39.3. *Provst Ingerslev*] Peter Laurits Bering I., Præst i Magleby paa Møn. – 39.4. *Præsten i Nykjøbing*] Chr. Sidenius, Søn af Købmand Chr. S. – 39.9. *Skolelærer Petersen*] H. C. P. (jf. Br. 257). – 39.23. *dem i Mariboe*] Knud Sidenius med Familie. – 39.23. *dem i Taagerup*] Anton Bertelsens (se Noten til I 261.8). – 39.23. *dem i Sorøe*] Petrine Bredsdorff med Døtre. – 39.24. *Hanne og Bine*] Knud Sidenius' Døtre. – 39.28f. „*Rasmus Poulsen*“] hermed menes Poul Møllers yngste Søn, om hvem Vilh. Andersen oplyser („Poul Møller“ 2. Udg. II 208), at han prøvede forskellige Studier, men uden Resultat, og at han en Tid drev om med Skuespilleren Kr. Mantzius. – 39.34. *Rudolph Berg*] senere Præst, Skolekammerat af C. W., Søn af Godsejeren fra Skjoldemose paa Fyn og Broder til Poul Møllers første Hustru (Bøgh I 69, 133). – 40.14. *Tante Eline*] Poul Møllers Enke. – 40.16. *Inga og Bruun*] se Noten til II 8.7. – 40.16. *lille Knud*] Knud Sidenius' Søn, senere Præst. – 41.12f. *Stadshauptmanden*] se Noten til II 8.4f. – 41.27. *Christian Tidemand*] se Noten til II 38.6. – 42.12. *Fengers*] ?.

209. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).*

42.22. *en Leilighed*] Monrad var 11/10 1853 blevet genvalgt som Folketingsmand for Nykøbingkredsen; først Aaret efter blev han afskediget som Biskop og tog fast Ophold i Nærheden af Hovedstaden. – 42.24f. *Modeweg, Abrahams og . . . Nybølle*] Klædefabrikentreprenør J. C. Modeweg, Prof. N. C. L. Abrahams og Tøjfabrikør J. G. Nybølle. – 43.14. *halvblind*] C. W. var angrebet af Stær, der først blev opereret Decbr. 1866 (Bøgh III 372). – 43.15. *Lovise Dorothea*] Monrads Datter (f. 1845), senere g. m. Rektor Otto Bache, Herlufsholm.

210. *NkS. 2655,4^o. Trykt Breve 85f.*

43.20. *Dit Brev af 23de*] ukendt. – 43.22. *den omtalte Sag*] C. W. skyldte Dahl Penge; i et ikke medtaget Brev af 14/11 1853 (trykt Breve 87) spørger C. W., til hvem han skal sende de 150 Rdlr., han skylder Dahl. – 43.24. *gjorde Opbud*] erklærede sig fallit (se Noten til II 7.6). – 43.25. *De af mine Creditorer*] Aagerkarlene (Bøgh III 173, 182). – 44.3. *sige med Figaro*] Beaumarchais: „Barberen i Sevilla“ III, 5. – 44.6. *min Kone har arvet nogen Formue*] Julie og hendes Søskende arvede efter deres Faders Død 1852 en betydelig Sum Penge (Bøgh III 184), men hun havde Særeje (Ægtepagten findes i NkS. 2816,4^o, II). – 44.14. *hævet Din Boghandel*] dette skete først 1875. – 44.16. *sal. Reitzel*] Boghandler C. A. R. var død 7/6 1853. – 44.25. *ikke Ridder af Db.*] det havde vel været naturligt, om C. W., da han 1842 gik af som Lærer for Prinsesse Mariane, var blevet Ridder af Danebrog, men han synes at være faldet i Unaade hos Kronprins Frederik (VII). Da A. S. Ørsted 1853–54 var Kultusminister, indstilledes W. til Ridderkorset; Bøgh fremstiller det (II 441, III 364ff.), som om Kongen satte sig imod Udnævnelsen, hvorimod C. W. siger, at han selv havde frabedt sig Ordenen. Det ene strider ikke imod det andet. Fra da af viste C. W. sig som en svoren Fjende af Ordensvæsenet (se „Første Fragment af Reinekes Memoirer“). Jf. II 121.28, II 188.12, II 193.3f., Br. 383

–384. – 44.26. 6te Octbr] Frederik VII's Fødselsdag og derfor Ordensuddelingsdag.

211. NkS. 2815,4^o.

Den paa Gotland fødte svenske Filolog og Folklorist *Carl Säve* (1812–76), der var en glødende Tilhænger af Skandinavismen, opholdt sig 1852–53 i København, hvor han bl. a. hørte Forelæsninger af N. M. Petersen, hvis Brevveksling med ham er udgivet af Carl S. Petersen (1908). Sandsynligvis gennem Sv. Grundtvig kom han ogsaa i Forbindelse med Winther og meddelte ham en Række Sagn om Valdemar Atterdags Tog til Gotland, som var af Interesse for Digteren, der netop havde „Hjortens Flugt“ under Udarbejdelse (Oluf Friis 111).

45.4. *Mac-Kay*] Alexander Mackay; Citatet er fra Udgaven 1849 II Kap. 6: „From Richmond to Charleston“. – 46.22f. *ett „Træsnit“*] Oluf Friis (259) har paavist, at C. W. paa Grundlag af Säves Meddelelse i sin Studiebog har noteret Momenter af denne Begivenhed ned, der Oktbr. 1871 udformedes til Versfortællingen „To Ord“. Der var da gaaet saa lang Tid siden Stoffets Nedtegnelse, at C. W. i en Anmærkning paa given Foranledning meddelte, at „det her behandlede Sujet i Eet og Alt er min egen Opfindelse“ („En Samling Vers“ 1872 S. 242).

212. NkS. 2815,4^o. Trykt „Edda“ IX (1918) 111–114.

Camilla Collett (1813–95), der var blevet Enke 1851, boede Vinteren 1852–53 i København og Sommeren 1853 i Klampenborg; under sit Danmarksophold benyttede hun Lejligheden til at aflægge Familien Winther et Besøg. Enkestanden havde bragt hende ind paa at udføre større litterære Planer end dem, hun hidtil havde faaet realiseret. Paa dette Tidspunkt arbejdede hun paa sin store Roman „Amtmandens Døtre“, der udkom 1854–55. Usikker paa sig selv raadførte hun sig først i dette Brev med C. W. om sit Manuskript, og da hun ikke følte sig helt tryk ved hans Udtalelser, sendte hun det 1854 til Danmarks store kritiske

Orakel J. L. Heiberg, som hun oprindelig ikke havde haft Mod til at vise det. Hans Svar er gaaet tabt, men hun omtaler det i et utrykt Udkast til en Selvbiografi som „det mest *ubetinget rosende*“, der er blevet sagt om hendes Bog, og Heiberg skriver i et Brev af 2/8 1854 til sin Hustru: „Jeg har iformiddags skrevet til Fru Collett og opmuntret hende til at udgive sin Fortælling, som virkelig er talentfuld, gemytlig, opvækkende og forfriskende, tiltrods for visse Eensidigheder, som jeg forresten ikke har fortiet“ („Fra det Heibergske Hjem“, udg. af Aage Friis 216, jf. „Breve og Aktstykker vedrørende J. L. Heiberg“ ved Morten Borup IV 61–64, V 237f.).

47.28. *Collett*] Camilla C.s Mand, Juristen Peter Jonas C.; foruden juridiske Værker havde han skrevet Digte og Rejsebeskrivelser. – 48.23f. *Goldschmidt siger . . . i sin nye Bog*] Romanen „Hjemløs“, der udkom i hans Tidsskrift „Nord og Syd“; Citatet forekommer i Aargangen 1856 IX 437 (= Jul. Salomons Udg. II 361f.), og det paagældende Hæfte af Aargangen, hvis Afslutning blev forsinket ved Arbejdet paa Romanen, maa altsaa være udkommet allerede i 1854. – 48.32. *disse Smaating*] nogle Feuilletoner i „Den Constitutionelle“ 1841–42 og et Par Smaanoveller i Asbjørnsens Nytaarsgaver, hvoraf den mest bekendte er „Kongsgaard“. – 48.35. *Novelle*] i den engelske Betydning „Roman“. – 49.30. *Frøken Hansteen*] Astronomen Christopher H.s Datter, Kunstnerinden Aasta H. – 50.3f. *Collett skrev mig . . . om Deres Huus*] Jonas C. havde opholdt sig i Kbhvn. 1838 og 1849; om hans Omgang med C. W. se Uddrag af hans Dagbogsoptegnelser i „Pers.hist. Tidsskr.“ 1906 S. 262f. – 50.12f. *Fru Welhaven*] Camilla Colletts Veninde Josephine Bidoulac var 1845 blevet gift med Welhaven, der 1835 havde lært C. W. at kende i Kbhvn. og uddybet Bekendtskabet under senere Besøg. C. W. kunde bag den ru Overflade skatte Welhavens store Egenskaber, og den norske Digter paa sin Side erklærede i 1860 C. W. og Advokat Dunker for sine to kæreste Venner (se II 120.4 og Bøgh II 209–214); i Julie Winthers Breve til Andr. Munch (U. B., Oslo, Fot. paa K. B.) er der stadig Hilsener til Welhaven. – 50.15. *mine Gutter*] den senere Zoolog Robert Collett og Ekspeditionschef i Marinestyrelsen Alf C., der blev Udgiver af sin Moders Breve og Dagbøger. – 50.19. *i Quarantaine*] p. Gr. af

Koleraepidemien. – 50.35. *Anonymitet*] „Amtmandens Døtre“ udkom uden Forfatternavn.

213. NkS. 3048,4^o. Trykt (*delvis*) F. L. Liebenberg:
„Nogle Optegnelser om mit Levned“ (1894) 105f.

51.11. *Det Bevidste*] for at undgaa at komme paa Kant med Oehlschlägers Efterladte overtalte Liebenberg C. W. til at lægge Navn til L.s skarpe Kritik af Johs. Oehlschlägers daarlige Udgave af Faderens Forelæsninger „Om Ewald og Schiller“ i „Fædrelandet“ 1854 Nr. 110; derfor undertegner C. W. sit Brev med Betegnelsen „Substitut“ (se Liebenbergs „Nogle Optegnelser om mit Levned“ 100f.). – 51.16. *Hofpræst Dr. P.*] Stiftsprovst Just Henrik Paulli, der i sit andet Ægteskab var gift med J. P. Mynsters Datter. I Liebenbergs Artikel nævnes som Eksempel paa det uheldige i, at nære Slægtninge paatager sig at udgive de afdødes Værker, Mynsters „Meddelelser om mit Levned“ (1854), udgivne af hans Søn „med en ikke blot helt igjennem skødesløst behandlet, stundom uforstaaelig, men endog vilkaarlig forandret og lemlæstet Text“. – 51.25. *vort Landsted*] for Sommeren 1854 havde C. W. lejet „Det røde Hus“ ved Taarbæk Strandvej (Oluf Friis Kap. 1), hvor Liebenberg flere Gange besøgte ham (se hans ovf. anførte Selvbiografi 102); her er en Del af „Hjortens Flugt“ blevet til.

214. NkS. 3048,4^o.

52.3. *Kammerjunkeren og Præstens Svar*] i „Fædrelandet“ 1854 Nr. 114 svarede Oehlschlägers Søn, Kammerjunker Johs. O., og J. P. Mynsters Søn, Kapellan ved Holmens Kirke Fr. Joachim Mynster paa Liebenbergs Artikel i Nr. 110. Liebenberg tog ikke til Genmæle (se Br. 216). – 52.20. *Tuf*] Forkortelse af *Substitut*, hvormed C. W. underskrev sit forrige Brev. – 52.21f. *stole paa Lykken*] C. W. adresserede sit Brev til Studenterforeningen i Boldhusgade.

215. *Koncept i Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*
Trykt „Edda“ IX (1918) 114–116.

52.29f. *Frøken Hansteen*] se Noten til II 49.30. – 53.21. *Sophie*] Amtmandens Datter, et Selvportræt af den unge Camilla Collett. – 53.24. *Müller*] en Læge, skildret som kynisk Ungkarl. – 53.24. *Brandt*] Lorentz B. er en Fantast, der bliver fordrucken. – 53.24. *Cold*] Georg C., tegnet efter Camilla Colletts Ungdomselskede Welhaven, er Huslærer i Amtmandsgaarden; som Trøst for en opslaaet Forlovelse fatter han Venskab for den unge Pige Margrethe, der ved sin snart indtrufne Død efterlader sig nogle Dagbøger og Optegnelser. Der opstaar et Kærlighedsforhold mellem Amtmandsdatteren og ham, men ved en Misforstaaelse tror hun sig ikke genelsket og indgaar et Fornuftægteskab. – 54.3. *Novellens Tendents*] er en Protest mod Kvindens underordnede Stilling i Samfundet. – 55.4. *dette vort Mellemværende*] til Julie Winther skrev Advokat Dunker 7/10 1854: „Jo vistnok har jeg været vidende om, at fru Collett har forelagt sin roman for Chr. Winther, og at han i den anledning har skrevet hende et brev til, der ikke var ubetinget rosende. . . . Men det var ikke fru Camillas mening at faae en kritik, hun vilde alene have ros, lov og priis. Hun vil spørge alle, høre alt, for derefter at følge sit eget hoved, som om hun intet raad havde modtaget. Enhver mening hos hende, enhver indbildning, enhver fordom er som en granitblok, uimodtagelig for al paavirkning, urokkelig som afsindigheden, som egoismen, der er forstenet. Da Chr. Winthers dom ikke tilfredsstillende hende, sendte hun værket til Heiberg. Med hans svar var hun tilfreds, og det har hun derfor viist mig; om Winther har hun ikke talt. Heiberg siger omtrent det samme, som jeg ogsaa sagde hende“ („Bernhard Dunkers breve til Julie Winther“, udg. af Solveig Tunold 47f.).

216. *NkS. 2815,4°.*

55.16. *Petrine*] Søsteren Fru Bredsdorff. – 55.24. *det „Røde Huus“*] se Noten til II 51.25. – 56.2f. 23 *Breve fra Dig*] kendes

ikke. – 56.3. *Sine*] Knud Sidenius' Hustru Nielsine. – 56.18. *Radsted*] her var H. U. Møller Præst 1832–43. – 56.26. *Lovise*] H. U. Møllers Hustru. – 56.27f. *Andræ, Hall og Monrad afsættes*] de blev alle tre i April 1854 afskediget fra deres Embeder som henholdsvis Oberstløjtnant, Generalauditør og Biskop, fordi de havde stemt for Mistillidsadressen til Ministeriet Ørsted, der vilde indskrænke Grundloven af 1849. Præsterne i Lolland-Falsters Stift holdt en Afskedsmiddag for Monrad i Knud Sidenius' Hjem i Maribo. – 56.30. *Marie*] se Noten til II 8.4. – 56.31. *Binnitze*] Herregaard i Hillested Sogn paa Lolland, som forpagtedes af Georg Aagaard. – 57.3. *Koch*] Hans Peter Gyllembourg K., Præst i Sønder Kirkeby og Sønder Alslev paa Falster. – 57.4. *Christian*] Chr. Sidenius i Nykøbing. – 57.7f. *entlediget fra Stiftsprovste-Embedet*] H. U. Møller havde 1852 søgt sin Afsked som Stiftsprovst over Lolland-Falster. – 57.16. *Friis*] se foran Noterne til Br. 202. – 57.22. *Kalken*] under Biskop Martensens Ordination i Frue Kirke 1854 faldt et Stykke af Hvælvingens Gibsbeklædning ned, saa at man maatte erstatte den med malet Træbeklædning (se Martensen: „Af mit Levnet“ III 6 og „Danmarks Kirker“ I 172). – 57.25f. *Si quis episcopatum desiderat*] „Dersom nogen begærer et Bispeembede, han har Lyst til en god Gerning“. – 58.1. *Lautrup*] Sognepræst i Taarnby Jørgen Hjort L. blev 1854 M.s Efterfølger. – 58.2f. *Byggegjelden*] paa den af Monrad opførte Bispegaard i Nykøbing. – 58.8. *den katholske Kirketidende*] til de i den fynske Biskop C. E. Engelstofts Ægteskab fødte Trillinger er ingen Hentydning fundet i „Skandinavisk Kirketidende for catholske Christne“, hvorimod Kierkegaard harcellerer over Begivenheden i sine „Efterladte Papirer“ XI,1 (1936) 359. – 58.10. *Oehlschlägers Søn*] se Noten til II 52.3. – 58.14. *Mynsters Søns Udgave af Faderens „Meddelelser“*] se Noten til II 51.16. – 58.22. *indsendt til evang: Ugeskrift en Artikel*] i „Ugeskrift for den evangeliske Kirke i Danmark“ IV Afhandlingen „Endnu nogle Ord om Sognebaandets Løsning“ i Anledning af, at den 27/12 1853 nedsatte Kirkekommission havde udarbejdet et Forslag til Sognebaandsløsning, der vedtoges i Rigsdagen 4/4 1855. – 58.27f. *Grundtvig . . . vil gifte sig tredie Gang*] efter at hans 2. Hustru var død 9/7 1854, giftede han sig 3. Gang 16/4 1858 med Asta Reedtz. – 58.29. *Gud-*

bjerg Præste-Enkesæde] Svogeren Isaac Sidenius var død 1852. – 59.2. Morten] se Noten til II 7.24.

217. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 87f.*

59.11. *Nødskud*] det tyske Forlag Brockhaus havde anmodet C. W. om at skrive en Selvbiografi til 10. Udg. af dets „Conversationslexicon“ XV (1855), som han med sin Beskedenhed yderst nødig vilde forfatte og derfor bad Liebenberg om at udarbejde; Artiklen fylder blot en halv Side og indeholder kun tørre Fakta (jf. Br. 218). – 59.21f. *Heibergs Perseus*] i Tidsskriftets Nr. 1 (Juni 1837) forekommer i en Afhandling om „Svend Dyrings Hus“ flg. Udtalelse: „hvilken Duft af Kæmpeviserne gaaer ikke igjennem de skjønneste af Christian Winthers Digte? Gjælder det ikke især om hans beundringsværdige „Træsnit“, at de lade os skue den danske Natur, aande den danske Luft, høre danske Mænd og Qvinder tale i de hjemligste Toner og Udtryk? Faa Productioner i vor Litteratur ere, saaledes som disse beskedne Træsnit, gjennemtrukne af en fædrelandsk Duft, der, hvis vi tjente i fremmede Lande, kunde gjøre os til Deserteurer, ligesom „Kuhreigen“ har udøvet denne Virkning paa Schweitzere“ (I 174). – 59.22. *Intelligens-Blade for 1841*] i Afhandlingen „Lyrisk Poesie“ er et Afsnit viet C. W.s Digtning, som Heiberg yder stærk Ros, først og fremmest fordi han er en primitiv, original Digter; dog er det ogsaa i samme Afh., at H. fremsætter den misvisende Udtalelse om den erotiske Cyklus „Til Een“, at den „ligesaa gjerne kunde hedde: 'Til Alle'“ (III 65). – 59.24. *P. L. Møllers tyske Squalder*] Artiklen „Der dänische Dichter Chr. Winther“ i „Nordischer Telegraph“ II.

218. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 88f.; tillige trykt (delvis) Bøgh III 351 og 209.*

60.15. *mit Digt*] „Hjortens Flugt“. – 60.16f. *overstige de 800*] Digtet indeholder foruden „Forspillet“ 929 Strofer.

219. NkS. 3048,4^o.

61.14. *Bischoff*] den tyske Romanforfatter og katolske Præst Konrad B., der skrev under Pseudonymet Konrad von Bolanden. – 61.15. *Gozzi-Meisling*] Rektor Simon Meisling havde 1821 oversat den ital. Digter Gozzis „Dramatiske Eventyr“ og 1825 hans „Maske-Comedier“. – 61.20. *M. Hansen*] den norske Forfatter Mauritz H. – 61.21. *Drewsen*] Drewsen & Søns Papirfabrik havde Kontor paa Højbroplads; om C. W.s Forhold til Drewsen se Bøgh III 208. – 61.22. *Erik af Pommern*] „Kroniker fra Kong Erik af Pommerns Tid“ (1850), der foregaar paa samme Tid som „Hjortens Flugt“. – 62.1. *Bredsdorff*] se Noten til II 7.24.

220. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).**Trykt Breve 89–92.*

Just som Chr. Winther i Efteraaret 1854 i „Det røde Hus“ i Taarbæk var i fuld Gang med at afslutte Udarbejdelsen af „Hjortens Flugt“, ønskede Julie for sit eget og Datterens Helbreds Skyld at foretage en Rejse til Rom, hvorhen de ledsagedes af Winthers Niece Marie Sidenius, Datter af Isaac og Cathrine S. Det var meget mod sin Villie, at C. W. d. 31. Oktbr. maatte begive sig sydpaa, og i Rom, som han gensaa efter næsten 25 Aars Forløb, befandt han sig hjerteligt ilde, hvad de to Digte „I Rom 1854“ og „Hjemvee“ noksom vidner om. Først sidst i Juni 1855 satte han atter Foden paa Danmarks Grund med den Følelse af Befrielse, som han gav Udtryk for i Digtet „I Hjemmet“: „Her kan jeg frit/ aande Luft i min Lunge./ . . . Glemme jeg vil,/ hvor mit Hjerte har sittret“.

62.13. *det Forriges*] ukendt. – 65.8f. *Deres . . . Brev*] ukendt. – 65.20. *Afzelius's Sagohäfder*] A. A. A.: „Svenska folkets sago-häfder“ I–XI (1839–70). – 65.20f. *Fryxells Berättelser*] den svenske Præst og Historieskriver Anders F.: „Berättelser ur svenska historien“ i 46 Bind (1823–79). – 65.27. *Fr. VI førte Krig langs Strandveien*] det var denne Konges store Fornøjelse at anføre militære Øvelser i Kbhvn.s Omegn. – 65.31f. *Befaling . . . til de juridiske . . . Embedsmænd*] dette turde bero paa en Misforstaa-

else; trods Efterforskninger og Henvendelse til Sagkyndige er det ikke lykkedes at finde Hjemmel for denne Paastand. – 66.2f. *Prinds Færdigmand*] saaledes kaldtes Kongens Svigersøn Prins Ferdinand af Københavnerne, der morede sig over hans pudsige Fremtoning, samtidig med at de egentlig godt kunde lide hans folkelige Væsen. Paa sin Bryllupsdag blev han udnævnt til General og maatte som saadan deltage i Frederik VI's mange Militærøvelser. En Skillingsvise, vistnok af Johs. Helms, der er trykt i Visesamlingen „Fut“, udg. 1872 af Peter Sommer [o: Viggo Hermann] begynder saaledes: „Prinds Feribrand han drager i Dyrehaven ud/ I sin Rustning saa prud;/ Udaf Nørreport ham fulgte vel tusinde Mænd –/ Ved Vibenshuus var Prindsen alene igjen“; den maa være skrevet, efter at han i 1855 havde nægtet at underskrive Fællesforfatningen, eftersom der i det næstsidste Vers staar: „Jeg aldrig underskriver no'etsomhelst,/ Mit Navn skal aldrig læses paa Skrift eller Prent“. – 66.12. „at der dog er skjønnest i Danmark“] Citat af H. C. Andersens Digt „Gurre“.

221. NkS. 3048,4^o. Trykt (delvis) Breve 93–95.

66.20. *Nederdrægtighed*] det nu ukendte Brev fra Liebenberg maa formodes at have indeholdt en Meddelelse om, at han paa Grund af, at han havde en ung Mand (den i Brevet omtalte Carl) boende hos sig, beskyldtes for Pæderasti, hvilket utvivlsomt var fuldkommen grundløst (se Paul V. Rubow: „Oehlschlägers Arvtagere“ 64). – 66.22. *Vedersø*] August V., der først studerede Jura og derefter Teologi; han udgav 1853 under Pseudonymet „Lothar“ et Par Fortællinger og foretog 1854 en Italiensrejse for sin Brystsyge, der lagde ham i Graven 1856. Liebenberg interesserede sig varmt for ham og skriver i „Nogle Optegnelser om mit Levnet“, at „ikke blot de Faa, der kjendte ham, men sikkert ogsaa Videnskaben tabte Meget ved hans tidlige Død“ (79). – 67.9. *A. Hage*] den liberale Politiker, Konsul Alfred H., som Winthers var begyndt at omgaas med i Vinteren 1853–54; han ejede Sommerhuset Stokkerupgaard lige ved C. W.s Sommerbolig i 1854 „Det røde Hus“ (Bøgh III 207f.).

Liebenbergs unge Ven Carl var, som det fremgaar af II 80.31ff., ansat i Hages Firma (Hage & Puggaard). – 67.19. *hans Contubernal*] Johs. Forchhammer (?) (II 71.30). – 67.31. *Høyen*] Kunsthistorikeren N. L. H. – 67.31. *Skougaards*] Maleren P. C. Skovgaard, der under Samværet i Rom malede C. W. med Familie siddende ved Frokostbordet (gengivet i „Rom og Danmark“ II 71); da Familien skilte sig af med Billedet, købtes det af Brødrene Reitzel (if. Henri Werliins Brev 31/7 1877 til Carl Reitzel, NkS. 2937,4°). – 67.31f. *Cand. Larsen*] if. Liebenberg Julius L., død som Assessor. – 67.32. *Freund*] G. C. F. (se Br. 230). – 68.19. *et Arbeide*] „Hjortens Flugt“. – 68.24. *To Trediedele ligge nu hjemme*] Manuskriptet var deponeret hos Nevøen Morten Bredsdorff paa Regensen (Bøgh III 210). – 68.35. *Marie*] M. Sidenius (Bøghs Oplysning III 214, at det var en Frk. L. Sidenius, der var med paa Rejsen, er forkert); det er sikkert hende, der er malet i Baggrunden paa Skovgaards Billede (oplyst af Afdelingsbibliotekar, mag. art. Drude Lange). Hun var i det winttherske Hjem 1856–57 og kom derfra i Huset hos Familien Borchsenius paa Lundsgaard paa Fyn. – 69.9f. *Iversen*] Boghandler C. G. I., hos hvem „En Student og en Jomfru“ var kommet i Kommission. – 69.15. *Bredal*] Liebenberg havde forkortet Chr. Hvid Bredahls „Dramatiske Scener“ og 1855 faaet „Samfundet for den danske Literaturs Fremme“ til at udgive dem og betale Forfatteren 1600 Rdlr. i Honorar. – 69.17f. *Deres Udg. af S. Staffeldt*] et Udvalg af hans Digte ved Liebenberg udkom 1854 og omtaltes i „Fædrelandet“ 1854 Nr. 297. – 69.24. *de Coninck*] maaske Rigsdagens Bureauchef A. C. L. de C. – 69.25. *Giødwad og Ploug*] „Fædrelandet“s Redaktører, som C. W. næsten daglig gæstede paa Bladets Kontor paa Højbroplads (Bøgh III 269); C. W.s Bekendtskab med G. skrev sig fra Boghandler Deichmanns, i hvis Hjem C. W. 1828 blev optaget (Bøgh II 45). – 69.29. *den Kierkegaardske Krig*] Striden, der aabnedes i Decbr. 1854 med Søren Kierkegaards Protest mod, at Martensen i sin Ligtale over J. P. Mynster havde betegnet ham som et Sandhedsvidne.

222. NkS. 2815,4^o.

70.7f. *Deres . . . Fødselsdag*] 29. Juli; paa selve Fødselsdagen tog Familien Ophold paa Liselund. – 70.12. *Carl*] den unge Mand, som boede hos Liebenberg, men hvis Efternavn ikke kendes; Familien Winther maa have inviteret ham ned til Liselund. – 70.29. *Frøken Hänschell*] ?. – 70.32. *Fru Calmette*] Martha Sabine C., f. Mackeprang, fik som Enke efter den tidligere Ejer af Liselund af de skiftende Ejere (forskellige Medlemmer af Slægten Rosenkrantz) Lov til at blive boende der til sin Død 1877. – 71.3f. *Contoret*] se Noten til II 67.9. – 71.13. *overfaldet af Bogh. Thaarup*] „Samfundet for den danske Literaturs Fremme“ var i Gang med at udgive Johs. Ewalds „Saml. Skrifter“ efter Forarbejder af Halvbrødrene Adjunkt Christen Thaarup og Boghandler Edvard Thaarup, men da Christen T. døde under Udarbejdelsen 1849, var Udgivelsen blevet overdraget til Liebenberg, der hurtigt fandt de oprindelige Redaktørers Arbejde utilfredsstillende. I Foraaret 1855 opfordrede den stridbare Filolog Israel Levin, der var vidende om Udgavens Mangler, Liebenberg til, at de to i Fællesskab skulde lade trykke en konkurrerende Ewald-Udgave uden lærd Apparat og dele Indtægten, og den altid til Penge trængende Liebenberg slog uforsigtigt til. Den nye Udgave udkom hos Høst og fremkaldte Angreb fra Thaarups Side i „Fædrelandet“ 1855 Nr. 84 og „Boghandlertidende“, som L. besvarede i „Fædrelandet“ Nr. 87 (se Liebenberg: „Nogle Optegnelser om mit Levned“ 67–71 og Rubow: „Oehlschlägers Arvtagere“ 70–78). – 71.15. *Hr. Svend*] N. F. S. Grundtvigs Søn, Prof. Svend G. – 71.17. *min Virksomhed for Samfundet*] Liebenberg havde for Selskabet 1843 udgivet Schack Staffeldts „Samlede Digte“, 1855 et Udvalg af dem og 1854 afsluttet den Holberg-Udgave i 8 Bind, som oprindelig var sat i Gang af „Det Holbergske Samfund“. Marts 1856 maatte L. træde ud af Samfundsraadet. – 71.22f. *De ikke bryder Dem stort om Ew.*] i „Brogede Blade“ (1865) kan man dog læse C. W.s „Til Een“-Digt „Med Johannes Ewalds Portrait“, som vidner om en helt anden Vurdering af Ewald end den, som L. her forudsætter. – 71.27. *min Moder*] Præsten M. F. L.s Hustru Antoinette Thomassine L., f. Birch, der døde 26/11 1855. – 71.29. *Aug. Wedersø*]

se Noten til II 66.22. – 71.30. *Forchhammer*] den senere Rektor Johs. F. – 71.32. *min Søstersøn*] i „Nogle Optegnelser om mit Levned“ (13) tales om to Søstre, men ikke om nogen Søstersøn. – 72.1. *det Arbeide*] „Hjortens Flugt“; i „Nogle Optegnelser“ skriver Liebenberg: „Jeg var den Første, der havde den Glæde at læse „Hjortens Flugt““ (102). – 72.5f. *Deres Kones Søn*] i sit første Ægteskab med Pastor Werliin havde Julie foruden Datteren Ida en Søn, senere Fuldmægtig i Finansministeriet Henri Werliin. Dennes Fader, der først havde haft Kald i Hasle i Aarhus Stift, var 1850 blevet forflyttet til Ferslev Sogn i Hornsherred, hvorhen han tog den 13-aarige Søn med. Bøgh fortæller (III 222), at Faderen efter Drengens Konfirmation satte ham i Manufaktur-lære i Holbæk, hvad der bragte den unge Mand til Fortvivlelse og foranledigede det i Brevet omtalte Forsøg paa at henvende sig til Frederik VII, som han havde hørt omtale som „en god Mand“. Henri blev hurtigt bragt tilbage til Faderens Præstegaard, men eftersom han nu var 18 Aar gammel, havde han Ret til at vælge mellem sine Forældre og foretrak Moderen. Efter en Uddannelse hos Generalkonsul Hendrik Pontoppidan i Hamburg blev han 1857 optaget i det wintherske Hjem (Bøgh III 253). – 72.14. *min Broder*] Højesteretsadvokat, Kabinetssekretær hos Frederik VII, senere Nationalbankdirektør Carl Liebenberg. – 72.28. *Deres Niece*] se Noten til II 68.35. – 72.29. *Bredsdorff*] se Noten til II 7.24. – 72.33. *Rossings*] se Noten til II 31.29.

223. *Orig. ukendt. Begyndelsen trykt efter Bøgh III 223f. og Slutningen efter Breve 95.*

73.4. *jeg . . . var i Stege*] jf. flg. Brev; C. W. har i det af Bøgh udeladte Begyndelsesafsnit underrettet Liebenberg om, hvad der er fortalt i Br. 224. – 73.7f. *mindst i denne Tid*] jf. flg. Brev. – 73.15. *hans Character*] Bøgh (III 23ff.) skildrer Werliin meget drastisk som kynisk og brutal, men har senere i en kort Artikel i „Berlingske Tidende“ 1901 (Nr. 287) maattet modificere sin Dom. – 73.18f. *skrev . . . til Monrad*] Brevet synes ikke bevaret. – 73.22. *Udgave af Peder Paars*] Liebenberg redigerede 1855–56

for „Det Holbergske Samfund“ en Udgave af dette Digt. – 73.25f. *det ... som B. bragte mig fra Byen*] se Noten til II 68.24.

224. NkS. 2815,4^o.

Julies Datter af 1. Ægteskab, som var fulgt med Moderen og behandlede med stor Æmhed af Stedfaderen, viste efterhaanden stadig tiltagende Symptomer paa Sindssyge og forpastede Livet i sit Hjem ved sin evindelige Uro. Ifølge Bøgh (III 264) forlovede hun sig ret hyppigt, „og hun havde Magt til at fange en Mand, men aldrig til at holde ham fast“. Den B., der er Tale om i flg. Brev, og som havde hævet sin Forlovelse med hende, undlader Bøgh diskret at nævne ved Navn, men det kan ikke være nogen anden end Winthers Nevø, den daværende teologiske Student Morten Bredsdorff, der (jf. II 7.24) var optaget næsten som Søn i det wintherske Hus, og for hvem Julie nærede moderlige Følelser. En Afskrift af et Brev 8/3 1857 (tilhørende Frk. Drude Lange) fra Marie Sidenius, der styrede Huset for Winthers i disse Aar og 1854–55 var med dem i Rom, til hendes Moster Petrine Bredsdorff bekræfter denne Antagelse. Her staar der om Tanten Julie: „Ja jeg er rigtignok vis paa at det er hendes højeste Ønske at faae Morten igjen, men jeg er lige saa vis paa at han ikke indlader sig derpaa; jeg troer nok han holder meget af Tante Julie, hun forstaaer jo og at incinuere sig saa det næsten er umuligt andet saalænge, men at han skulle forlove sig igjen med I. for hendes Skyld, vil jeg dog ikke troe! Gid Ida kunne blive forlovet, jeg ønsker intet mere, men ikke med Morten, saa vil jeg dog hellere beholde hende! Det skulle være med en hun havde rigtig Respekt for, og som strax kunne gifte sig“. Den hævdede Forlovelse maa have fremkaldt et Nervesammenbrud hos Bredsdorff, der krævede et Sygeleje i Stege, den nærmeste Købstad ved Liselund. Dette Brev fra Winther til Hustruen viser, at C. W. befinder sig der for at se til Patienten. Mange Aar efter har Morten Bredsdorff, der blev Præst, givet Bøgh Oplysninger til hans Winther-Biografi (III 171–173), men her berøres naturligvis ikke denne pinlige Episode. Derimod lægger B. ikke Skjul paa, at hans Tante Julie ikke var let at leve sammen med. I sit

Ægteskab med Marie Christophora Birkedal blev han Fader til Højskoleforstander Thomas Bredsdorff.

74.29. *Baden*] muligvis den omtalte Vært. – 74.32. „*Fædrelandet*“ N° 190] her refereres en Skildring fra „*Times*“ egen Korrespondent af Fællesforfatningen og Rigsraadet, der karakteriseres som udstyret med illusorisk Magtbeføjelse.

225. *D. G. Monrads Privatarkiv (R. A.).*

75.18. *Brev*] ukendt. – 75.26f. *tilskrevet Hr. Liebenberg*] antagelig det udeladte Afsnit af Br. 223, omhandlende Henris Flugt.

226. *NkS. 2815,4^o.*

Overrettsprokurator *Rudolph Kraft* var Winthers Sagfører, der ifølge Datteren, Forfatterinden Emma Krafts Brevudtalelse til Bøgh 12/2 1894 (Frederiksberg Kommunebiblioteker) var ham „en trofast Støtte og Hjælper i hans vanskelige pekuniaire Forhold“.

76.4. *søge Værelser*] Familien Winther havde været borte fra Kbhvn. siden Efteraaret 1854, først i Rom, senere paa Liselund, men flyttede nu til Store Kongensgade, hvor de dog kun boede 1 Aar. – 76.12. *Lorentz Petersen og Owen*] if. Vejviseren 1856 boede de to Vinhandlere i St. Kongensgade 247 og 248. – 76.12. *Rosenløv*] boede if. Vejviseren St. Kongensgade 52. – 77.11f. *Henri var løben af Lære*] se Noten til II 72.5f. – 77.13. *Just Holten*] den senere Birkedommer, der gennem sin Slægting Prof. Carl H. var kommet i Forbindelse med C. W. (Just Holten: „I dansk og ægyptisk Statstjeneste“ 54f.). – 77.13. *Storcks*] Sognepræst i Skibby Peter Fr. S., g. m. Just Holtens Moster Margrete Cathrine Holten; Skibby er Nabosogn til Ferslev, hvor Werliin var Præst.

227. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).*

228. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 96.*

79.5f. „*De opdigtede Historier*“] den lille Enakter, der bygger paa Motiver fra „En dansk Students Eventyr“, er skrevet i Poul Møllers Christiania-Tid til et Sølvbryllup hos Kancelliraad Wratz og blev 1. Gang opført paa Det kgl. Teater 29/9 1855 og derefter trykt i 3. Udg. af „Efterl. Skr.“ II (1856). Manuskriptet, der blev fundet af Poul Møllers Enke, blev forelagt Heiberg, der dengang var Direktør for Det kgl. Teater og fandt saa stort Behag deri, at det blev indleveret til Opførelse; ialt spilledes det 13 Gange. – 79.9. *Thaarup er død*] Medudgiveren af „Efterl. Skr.“ Christen T. døde 1849. – 79.9. *Olsen*] den anden Medudgiver af „Efterl. Skr.“, Overlærer F. C. Olsen, var 1844 blevet Rektor i Viborg. – 79.10. *Imposture*] „Bedrageri, Falskneri“.

229. *NkS. 2815,4^o.*

79.26. *Rasmus*] se Noten til II 39.28f. – 80.1. *Tycho Brahe-Petersen*] saaledes kaldtes den i Noten til I 247.1 omtalte Biblioteksmand Lauritz Vilh. Petersen, fordi han var begejstret for Tycho Brahe og 1846, bl. a. i en Piece, opfordrede til at rejse ham et Monument i Kbhvn. (se Morten Borup: „Johan Ludvig Heiberg“ III 59). – 80.7. *Mantzius*] Skuespiller ved Det kgl. Teater Kr. M. – 80.16. *Avertissements-Tidenden*] Liebenberg redigerede fra Oktbr. 1855 til Juni 1857 dette Blad, hvis Udgiver var H. R. Grüner (se L.s „Nogle Optegnelser“ 74f.). – 80.26. *Bibliothekspost*] som Assistent i Studenterforeningens Bibliotek. – 80.32. *Hage & Puggaard*] Svogrene Alfred H. og Hans P. var Kompagnoner i et Købmandsfirma, der især drev Kornhandel. – 81.13. *Wedersø*] se Noten til II 66.22. – 81.15. *Voltelen*] Forfatteren Jacob V. hørte til Liebenbergs „Kyllinger“ og spillede en stor Rolle i Studenterforeningen som Vise- og Komedieforfatter, men en Brystsyge gjorde – trods en Rejse til Rom 1855 – næste Aar Ende paa hans Liv (se L.s Selvbiografi 45f.).

230. NkS. 2815,4^o.

Paa Italiensrejsen 1854–55 havde Winther været sammen med den unge, i Altona fødte Billedhugger *Georg Chr. Freund* (1821–1900), der var Brodersøn af den langt mere berømte Hermann Ernst Freund. Han tilbragte Aarene 1854–65 i Rom, blot afbrudt af korte Besøg i Hjemmet. Et lille Vers til ham paa hans Fødselsdag i Rom 1855 er trykt i Winthers „Efterladte Digte“.

81.32. *Zeises*] i Vejviseren forekommer kun Enken efter den 1847 afdøde Kemiker, Prof. W. C. Z. – 81.32. *mine Forældre*] kgl. Møntmester, Etatsraad Joh. Fr. F. og Hustru Hanne Magdalene, f. Kreiner. – 82.6. *Ernst Meyer*] Genremaleren E. M., kendt for sine italienske Folkelivsbilleder. – 82.8. *Hammer*] antagelig Maleren William H., der 1855 var i Rom. – 82.13. *Middelthun*] Bissens Elev, den norske Billedhugger Julius M., der 1851–58 opholdt sig i Rom, hvor han bl. a. udførte en Statue af en Daabsengel til Trefoldighedskirken i Christiania. – 82.20. *vor Consul*] Holsteneren Johan Bravo. – 82.21. *Vermehren*] Maleren Fr. V. rejste 1855–56 med Understøttelse i Frankrig og Italien. – 82.25. *Fogelberg*] den svenske Billedhugger Bengt Erland F. var fra 1821 til sin Død 1854 bosat i Rom. – 82.25. *Fru Tack*] Anna T., f. Clausen, indgik nyt Ægteskab med Th. Thielemann. – 82.28. *Thilemann*] Bissens Elev, Billedhugger Theobald T. rejste 1846 til Rom. – 82.28. *Muhle*] Billedhugger Thorvald Mule. – 83.3. *Læssøe*] Maleren Thorald L. var i Italien 1844–57. – 83.5. *Jerichau*] Billedhugger Jens Adolf J., der gentagne Gange opholdt sig i Rom, bl. a. 1854–55. – 83.17f. *Kongen af Bayern*] den meget kunstinteresserede Ludwig I. – 83.18. *Qvarnström*] den svenske Billedhugger Carl Gustaf Q., som havde boet i Rom 1836–42. – 83.24. *Fortunato*] vel en italiensk Stenhugger. – 83.30. *den badende Pige*] medens der intet kan oplyses om Friends øvrige Kunstværker, vides det, at denne Statue ejes af Odense Museum. – 84.13. *Albert Poulsen*] Thorvaldsens Datter Elise havde i sit Ægteskab med Prinsesse Charlotte Frederikkes Hofkavaler, Oberst Fritz Paulsen, bl. a. Sønnen Alberto, der blev pavelig Kammerherre. – 84.16. *Giornis*] Fritz Paulsens Enke giftede sig 1849 med en Gaardejer i Albano ved Navn Pietro Venceslao Enrico Giorni (se „Rom og Danmark“ II 245f.). –

84.30. *Valle*] Teatro Valle nær Pantheon. – 85.5. *Tante*] Enken efter H. E. Freund Amalie Elisabeth F., der if. *Vejviseren* 1856 boede Østerbro 135 A. – Under Brevets 2. Side staar denne Tilføjeelse: „Aften og Morgen er her temmelig kjøligt, men det er en behagelig Friskhed!“ uden at det ses, hvor den hører hen.

231. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 96f.; tillige trykt „Breve fra og til Johanne Luise Heiberg“ ved J. Rahbek I 100.*

85.15f. *Deres sidste skjøne Gave*] „Hjortens Flugt“, der var udkommet i Novbr. 1855. – 85.19. „*Søstrene paa Kinnakulla*“] Hauchs Skuespil fra 1849. – 85.25f. *min stakkels Svigermoder*] Thomasine Gyllembourg, der døde Aaret efter. – 86.2f. *den smukke romerske Gave*] ?.

232. *Tilh. Kapelmester Povel Ingerslev-Jensen.*

Læreren *Theodor Schorn*, Litterat og Oversætter, var Student fra samme Aar som Winther og havde 1837 hjulpet ham med Oversættelsen af Karl Hases „Kirkehistorie“, da W. var blevet træt af Arbejdet (se I 99.26ff.). – 86.9. *Hilsen*] i „Fædrelandet“ 1856 Nr. 1 havde Schorn i et Digt takket C. W. for „Hjortens Flugt“, der var udkommet i Novbr. 1855. – 86.12f. *Digt i Anledning af . . . Mynsters Død*] trykt i „Fædrelandet“ 1854 Nr. 32. – 86.13. *det tredie Oplag*] udkom 16/1 1856.

233. *NkS. 3740,4°.*

86.22. *Eline*] Petrine Bredsdorffs Datter, 1856 g. m. Botanikeren Johan Lange. – 86.23. *Din Helbred*] Fru Bredsdorff levede kun to Aar endnu. – 87.1f. *Professoratet i Botanik*] det var blevet ledigt ved Fr. Liebmanns Død 1856; s. A. blev Lange Direktør for Botanisk Have, en Stilling, der ellers havde været forønt med Professoratet, og man nøjedes med 1860 at tildele ham

Professors Titel. Han blev i det hele daarligt behandlet af Myn-dighederne: først 1858 blev han Docent og 1892 Professor ved Landbohøjskolen. – 87.7f. *Cultusministeren*] C. C. Hall. – 87.9. *Hans*] Broderen Hans Ulrik Møller. – 87.13. *Rasmus*] 1860 Kapellan i Toreby. – 87.13 *Poul*] 1858 Kapellan i Hundstrup. – 87.14. *Eline*] H. U. Møller havde ingen Datter af dette Navn; der menes vel Petrine Bredsdorffs ovenfor omtalte Datter. – 87.20. *Monies*] et Litografi af David M.s Tegning fandtes i „Nytaarsgave fra danske Digtere“ 1835. – 87.24. *Dansk Pantheon*] i 5. Levering af dette Værk, der udkom 1842–51, findes Em. Bærentzens Portræt af C. W. (jf. Br. 63). – 87.26. *Rasmines yngste Datter*] Stedsøsteren Rasmine Bredsdorffs Datter Betty, 1861 g. m. Officeren G. T. Bramhelft. – 88.4. *Bothilde og Hanne*] Bodil (kaldet Bothilde), 1856 g. m. Sognepræst Morten Lange, og Hanne, 1876 g. m. Lærer Knud Chr. Larsen.

234. NkS. 2815,4^o.

Julie Winthers Søn Henri Werliin var 1855 blevet anbragt i Henr. Pontoppidans Firma i Hamburg, hvor Moderen 1857 besøgte ham. I Slutningen af samme Aar vendte Sønnen hjem til Danmark og tog Ophold hos sin Moder og Stedfader. Imedens Moderen var paa Vej til Tyskland, fik Ida et af sine sædvanlige Sygdomsanfald. Her er kun medtaget et Par enkelte repræsentative Breve fra Winther til Hustruen under hendes Rejse, med Udeladelse af ligegyldige Detailler.

88.15. *Fenger*] Lægen og Politikeren Carl Emil F. – 89.1. *Tyra Boløxe*] J. M. Thieles romantiske Lystspil „Thyre Boløxe og Herremanden“, opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 14/3 1857. – 89.6f. *I Banevognen*] C. W. har aabenbart fulgt sin Hustru med Toget til Korsør, hvorfra hun rejste videre med Damper til Kiel. – 89.12. *Steenberg*] formodentlig Sangeren Julius S. (omtalt Bøgh III 275f.), der maaske har givet Ida Musikundervisning.

235. NkS. 2815,4^o.90.9. *Præsten*] Chr. Werliin.

Fra et flg. Brev (dateret 1. Pinsedag 31/5 1857) skal citeres nogle Linier, der viser, at Julies Rejse ikke var gjort forgæves: „Jeg kan ikke blive træt af at tænke paa og glæde mig over den Triumph, som Du dog virkelig har havt; Henri's fulde Fortro- lighed synes Du dog at have vundet, og dette navnlig *uden* Opfordring, *uden* Spørgsmaal fra Din Side, og *uden* med et Ord at drage hiin Person frem eller omtale ham. Alt dette er jo dog det Meste og det Bedste af, hvad Du har ønsket og næret et ofte ængsteligt Haab om!“.

236. NkS. 2815,4^o.Trykt (*delvis*) „*Vor Fortid*“ II (1918) 195f.

Den norske Advokat *Bernhard Dunker* (1809–70) havde i 1835, da han sammen med *Welhaven* gæstede København, lært C. W. at kende (Bøgh II 209f.). I 1854 kom han atter til Danmark og besøgte *Winthers* i deres Sommerbolig „*Det røde Hus*“ ved Taarbæk. Han blev meget indtaget i Julie, med hvem han i de følgende Aar vekslede mange Breve; hans til hende er ud- givet, hvorimod hendes ikke mere eksisterer. Baade 1855 og 1856 var han igen Gæst hos *Winthers*, og det blev aftalt, at Fruen og *Ida* 1857 skulde aflægge et længere Besøg paa Dun- kers og hans Hustrus Landsted *Malmøen* i *Christianiafjord*, hvorimod C. W., der ikke yndede Rejser, foretrak at blive hjem- me paa *Nørregade*. Fra Rejsen foreligger en lang Række Breve fra ham til Julie, hvoraf her meddeles et Udvalg med Udeladelse af forskelligt alt for trivielt Stof. Digtet „*Til Een*“ Nr. 127 er ogsaa en Hilsen til Hustruen i Norge og Nr. 124 et Velkommen hjem.

90.26. *Langes*] Rektor Fr. L. og Hustru Louise, f. *Paludan- Müller*. – 90.27. *Fru Spang*] Enken efter Pastor P. J. S. – 90.31. *St. Peders Bagside*] C. W. boede 1857 *Nørregade 21* ved *St. Petri tyske Kirke*. – 91.3. *Fru Freund*] se Noten til II 85.5. – 91.8. *sin sidste Roman*] „*At være eller ikke være*“ (1857) blev anmeldt

af Clemens Petersen i „Fædrelandet“ 1857 Nr. 157. – 91.8. i *England*] Romanen udkom i Mrs. Bushbys Oversættelse i Maj 1857. Selv besøgte Andersen i Juni sin Ven Ch. Dickens, der maatte trøste ham over de overvejende daarlige Anmeldelser af Bogen (Elias Bredsdorff: „H. C. Andersen og Charles Dickens“ 53f.; smstds. 82f., 88f., 90f. og 96f. aftrykkes Prøver af Anmeldelserne). – 91.9. *taget ham hen*] „gjort det af med ham“. – 91.16. *Fanny*] Carl Petersens Datter, 1865 g. m. Skuespilleren Johan Wiehe. – 91.17. *N. Gade har forlovet sig*] Komponisten Niels W. G. havde 1855 mistet sin første Hustru Sophie Hartmann og indgik 1857 nyt Ægteskab med Laura Mathilde Margrethe Stæger, Steddatter af Musikhandler Emil Erslev. – 91.20. *Marie*] Sidenius, der var i Huset hos Winthers 1856–57 og havde været med dem i Rom 1854–55. – 91.26. *naar . . . det skulde gaae for sig*] Monrads yngste Barn Karen Birgitte blev født i Juli 1857. – 92.1. *Vermehren*] Maleren Fr. V. holdt Bryllup 7/7 1857 med Thomasine Grüner, Datter af Prokurator Th. Ludv. G. – 92.13f. *de forsamlede . . . Geistlige*] det 1. skandinaviske Kirkemøde, hvis Hovedbegivenhed blev et Foredrag af P. C. Kierkegaard, afholdtes i Kbhvn. i Dagene 14.–16. Juli 1857. Københavnerne var blevet opfordret til at modtage de norske og svenske Gæster i deres Hjem (se L. N. Helveg: „Den danske Kirkes Historie efter Reformationen“ II 789ff.). – 92.17. *Petersens*] Overlærer Carl P. og Hustru. – 92.17f. *opsøge Henri*] i Hamburg. – 92.22. *Fruen*] Advokat Dunkers Hustru Jasine, f. Grundt, som han levede i et ulykkeligt Ægteskab med.

237. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).*

92.31f. *lade mig portrætere . . . af Const. Hansen*] Maleriet, der blev fuldført 1859, hænger nu paa Frederiksborg Slot (Hannover Nr. 379); det er dette Billede, der i Staalstik er anbragt foran i C. W.s „Saml. Digtinger“ (1860).

238. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Vor Fortid“ II (1918) 196–198.

94.1. *Const. Hansens store Billede*] „Ægirs Gæstebud“ (Hannover Nr. 355), bestilt af Orla Lehmann, udstilledes 1857 paa den skandinaviske Kunstudstilling i Christiania. – 94.2. *Hans Søster*] Alvilde Hansen († 1872). – 94.10. *Ophelia*] et af de to Dampskibe, der gik mellem Kbhvn. og Helsingør. – 94.17. *Jomfru Stamm*] i Vejviseren opføres Jfr. A. Stamm, Dameskræderinde, boende Lille Helliggejststræde. – 94.20. *Jomfru Thomsen*] Redaktør Ove T.s Datter Flora, der s. A. debuterede paa Det kgl. Teater og 1865 blev gift med Teaterchef, Kammerherre Fallesen. – 94.26. *Morten B.*] se Noten til II 7.24. – 94.28. *hans Tante i Dalby*] Eline Bredsdorff, g. m. Pastor Chr. Edv. Møller. – 94.35. *Fr. Bjerring*] skal maaske læses som Fru Bjerring og i saa Fald menes formodentlig Carl Petersens nære Ven, Sproglærer Prof. N. C. B.s franskfødte Hustru Elisa Clemence, f. Livio. – 95.2. *Sødrings*] N. C. Rosenkildes Datter, Skuespillerinden Julie S., g. m. Mineralvandsfabrikant Christopher S. – 95.11. *gamle Gr.*] paa Kirkemødet tog Grundtvig Ordet for at udvikle sin kirkelige Anskuelse og blev angrebet af sin tidligere Meningsfælle A. G. Rudelbach, hvorimod P. C. Kierkegaard forsvarede ham. – 95.12. *Kirkemøde*] se Noten til II 92.13f. – 95.19. *Fru D.*] Fru Dunker, som C. W. aabenbart paa Julies Opfordring skulde skrive et Digt til.

239. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Vor Fortid“ II (1918) 198f.

96.4. *Fru Gyllembourgs Grav*] Thomasine G. († 1856) ligger begravet paa Holmens Kirkegaard. – 96.7f. *et Billede i Malm af Frederik den sjette*] H. V. Bissens bekendte Statue, modelleret 1856 og opstillet i Frederiksberg Have 1858. – 96.14f. *det under Omkalfatring værende Theater*] da Det kgl. Teaters Scene og Foyer var under Ombygning, samtidig med at der blev indlagt Gas og anbragt et Jerntæppe mellem Tilskuerplads og Scene, maatte Forestillingerne 1. Septbr.–22. Novbr. gives paa Hofteatret. Udgifterne beløb sig til ca. 211,000 Rigsdaler. – 96.19. *Mi-*

nisteren] Kultusminister C. C. Hall. – 96.22. *et Brev*] Brevet til C. W.s Fødselsdag 29/7 er ikke bevaret. – 96.34f. *den Ene*] Eos paa et Stik af Guido Renis Maleri „Morgenrøden“, sendt af Julie fra Norge som Fødselsdagsgave i en Pakke, som C. W. maatte hente paa Toldboden, og som han har aabnet, før han satte Efterskriften til.

240. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).
Trykt Breve 98f.*

97.26f. *den unge Dames Ankomst*] Datteren Karen Birgitte, der fejlagtigt i flere Monrad-Biografier angives at være født 1858. – 98.2. *Josephine*] Welhavens danske Hustru, f. Bidoulac. – 98.14f. *den . . . indvortes Sindshvøile*] Uroen for Henris Fremtid havde nu lagt sig, da det var blevet afgjort, at han skulde tage Ophold i det wintherske Hjem. Bøgh skildrer det gode Forhold, der udviklede sig mellem det unge Menneske og hans Stedfader: „En mere opofrende og deltagende Stiffader end den, Henri havde faaet, skal vanskeligt kunne nævnes. Chr. Winther gjorde Alt, hvad han formaede, for at uddanne dette unge Menneske; han læste og samtalede med ham . . ., og som Løn fik han da ogsaa stor Hengivenhed fra Henris Side“ (III 253). Dog mener Bøgh at kunne fastslaa, at det „sympatetiske Samliv med fælles Interesser, som Chr. Winther havde haabet at føre med Henri Werliin, blev ham en Skuffelse. Henri var godmodig, trofast og sanddru, men ikke egentlig fin af Natur. . . . Han holdt meget af 'Brandere', som vare Chr. Winthers – og tillige hans Moders – Rædsel; han improviserede daarlige Vers . . . Winther holdt dog virkelig af ham, og Henri følte vedvarende varmt for Stiffaderen“ (III 262). Om den for Henri ikke helt lette Omstillingsproces vidner flg. Uddrag af et utrykt Brev fra C. W. til Julie 23/5 1857: „Især er mig Henri's mere og mere voxende Fortrolighed mod Dig af stor Betydning. – Hans *tvungne* Ytringer om mig i hans Breve til Ida have, som Du veed, aldrig kunnet afficere mig; men hans venlige Sind og vaagnende Velvillie mod mig er mig saa meget des kjærere. Men hvilke Tanker det stakkels unge Menneske maa faae om sin Fader, –

det er jo let at indsee; men der hører virkelig stor Besindighed og Kraft til at bære Sligt, naar det først er blevet En fuldkomment klart" (NkS. 2815,4^o).

241. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Vor Fortid“ II (1918) 199f.

Hvor besværligt *Idas* urolige Temperament nu var, viser dette Brev, der tillige er et af de faa Eksempler paa, at Winther kunde tale haardt om hende og være imod at føje alle hendes Luner. Senere lod han for Moderens Skyld alt gaa sin skæve Gang.

99.33. 4de Udg. af *Hjortens Flugt*] udkom 15/11 1857 (paa Titelbladet 1858) (Oluf Friis 261). – 100.2. en samlet Udgave] „Samlede Digtinger“ I–IX udkom 1860. – 100.14. *Gudinden*] se Noten til II 96.34f. – 100.18. „at have det rette Lys, Kone“] ?. – 100.19. *Mac Cay*] antagelig Digteren og Journalisten Charles Mackay, der 1852–58 redigerede „The illustrated London News“.

242. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*

Trykt „Vor Fortid“ II (1918) 200–202.

Dette Brev er det eneste bevarede fra Julie til hendes Mand. I Modsætning til Søsteren Emilie Monrad var hun ingen god Brevskriver og havde efter alt at dømme ikke de boglige Kundskaber som Fru Monrad. Hendes mangelfulde Retskrivning er her bevaret, men Interpunktionen er paa flere Steder for Tydelighedens Skyld let forbedret.

101.6. *Jomfru Zeuthen*] de lytthanske Døtre havde gaet i Skole hos en Jfr. Achtonia Z., Kusine til Præsten F. L. Zeuthen (se dennes „Et Par Aar af mit Liv“ (1869) 5–13 og Henriette Lund: „Erindringer fra Hjemmet“ (1880) 64–68), og her havde C. W. undervist Julie og hendes Søstre (Bøgh III 3f.); til den ansete Institutbestyrerinde skrev han 2/11 1843 et Digt „fra hendes Elever“ (SD II 64f.). – 101.8. *Byen*] Malmøen ligger i Christianiafjord. – 101.19. *Salomonsen*] maaske Urtekræmmer

M. M. S., Kompagnistræde. – 101.21. Marie] M. Sidenius. – 101.29. *Prindsessen af Baireuths Memoirer*] „Mémoires de Frédérique Sophie Wilhelmine, Margrave de Bareith, Soeur de Frédéric le Grand“ I–II (1810). – 102.7. *Bernhardt*] Dunkers Søn. – 102.11. *Viggo*] Nevøen Viggo Monrad. – 102.14. *Kraft*] Prokurator Rud. K.

243. NkS. 2815,4^o. Trykt „Vor Fortid“ II (1918) 202f.

102.26f. *Stilhed og Saltvand*] jf. C. W.s Digt med denne Titel i Br. 244. – 103.8. *svømmer*] C. W. tog sig hver Dag et Bad paa Rysensteens Badeanstalt (Bøgh III 270). – 103.14. *gamle Fru D.*] Advokat Dunkers Moder, Conradine D., Søster til Astronomen Christopher Hansteen. – 103.19. *Viinhandler Lorenzen*] O. D. L., boende Nytorv 88. – 103.20. *Lacrymæ Christi*] en italiensk Vin. – 103.21. *W. Westermann*] Grosserer og Sukkerraffinadør B. V. W., boende bag Børsen. – 103.24f. *Skabhalsiasky de Viinkandel*] begge Substantiver er Holberg-Reminiscenser, det første fra „Ulysses von Ithacia“ I, 14, det andet (der er Navn paa en Ret, bestaaende af varm Vin, tilsat med Æg, Sukker, Kanel o. s. v.) fra „Barselstuen“ II, 1. – 103.27. *spille . . . paa Hoftheatret*] se Noten til II 96.14f. – 103.30. *Dickens*] om H. C. Andersens Venskab med Dickens, som han besøgte Sommeren 1857, se Elias Bredsdorff: „H. C. Andersen og Charles Dickens“ (1951); D. blev i det lange Løb træt af den danske Digter, og Venskabet ophørte.

244. NkS. 2815,4^o.

Trykt (*delvis*) „Vor Fortid“ II (1918) 203.

104.16. *Vand- og Gas-Rør*] i 1857 tændtes for første Gang i Kbhvn. 2200 Gaslygter til Afløsning af de gamle Tranlygter. – 104.16f. *Vesterport er nedrevet*] Juli 1856 trak Militæret sine Vagtposter bort fra Byportene, der 1856–58 blev revet ned. – 104.21. *Fenger*] Arkitekten Ludvig F. (Bøgh III 254, 334). – 104.24f. *Prof. Fenger*] Lægen og Politikeren C. E. F. – 104.29.

hvis jeg bare havde vidst det lidt tidligere] Julie har aabenbart bedt sin Mand om at forfatte et Gratulationsdigt.

245. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Vor Fortid“ II (1918) 203f.

106.12. Petersens] Carl og Thora P. – 106.12. Holten] Fysikeren, Prof. Carl H. – 106.15f. „Ouvreusen“] „Logeoplukkersken“. – 107.30. *da Du var en lille sød Een*] se Noten til II 101.6.

246. NkS. 2815,4^o.

108.20. Poul og Lovise] H. U. Møllers Børn. – 108.27. Flintinge] H. U. Møller var 1855–62 Sognepræst i Toreby paa Lolland, men Præsteboligen laa i Flintinge. – 108.31. *utrykte Digte af Aarestrup*] C. W. var i Færd med at forberede Udgivelsen af „Efterladte Digte“, der dog først udkom 1863. – 109.5. *Din Oversættelse af Jung-Stillings Biographie*] den tyske, af Pietismen paavirkede Læge og Spiritist J. H. Jung-Stillings Selvbio-grafi blev under Titlen „Levnetsbeskrivelse“ oversat af C. W. 1857. – 109.19. *Worsøe*] Svigersønnen, cand. theol. Waldemar Fr. Carl W., 1858 g. m. Marie Møller, s. A. Skolebestyrer i Nykøbing F., senere Præst. – 109.35. *Valgdagen*] Monrad var Folketingsmand for Nykøbing-Kredsen. – 110.4f. *Morten Lange og Bothilde*] den senere Præst M. L., 1856 g. m. Jakob Hornemann Bredsdorff og Petrine Møllers Datter Bodil (Bothilde), begyndte som Skolebestyrer i Sorø; deres Søn var den bekendte Forkæmper for Georgeismen Jakob L. Hjemmet er skildret af deres Datter Johanne Lange i „Af de Ædles Æt“ (1939) 49ff. – 110.10. *Stadshauptmand Isaac*] se Noten til II 8.4. – 110.10f. *Sodemanns og Lovises Tilhøbeføielse*] H. U. Møllers Datter Louise blev 1859 gift med Fuldmægtig i Statistisk Bureau Leonhard Fr. Carl Sodemann. – 110.12f. *Poul og Henriette*] Sønnen Poul, senere Præst i Vesterborg, blev 1860 gift med Henriette Sidenius, Datter af Isaac og Cathrine S. – 110.13. *Korff og Hanne*] Datteren Johanne blev 1858 gift med cand. theol. Johan Peter Oluf Korff,

der s. A. blev Lærer ved Søetatens Drengeskole og senere blev Præst. – 110.16f. *Rasmus og Amalie*] Sønnen Rasmus, senere Sognepræst til Olsker og Allinge, blev 1860 gift med Amalie Sørensen. – 110.19. *Bruun og Inga*] se Noten til II 8.7. – 110.24. *Nicoline og ... Frederik*] Cathrine Sidenius' Datter og dennes Søstersøn Frederik Knudsen. – 110.35. *Taagerup*] her var H. U. Møllers Svoger og Svigerinde Anton og Margrethe Bertelsen Præstefolk. – 111.8. *den gjenfundne Søn*] se foran Noterne til Br. 234. – 111.8. *Marie Sidenius*] se Noten til II 91.20.

247. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 99f.*

111.17. *et æsthetisk Tidsskrift*] Hertz' „Ugentlige Blade“, der begyndte at udkomme 1. Oktbr. 1858, men allerede gik ind det følgende Aar. – 111.27. *Din Opfordring*] Brevet ukendt; C. W. kom ikke til at bidrage til Hertz' Blad. – 112.5. *C. Thortsen*] Hertz' og C. W.s fælles Ven, Filologen C. A. T., især kendt for sine Studier over Metrik.

248. *NkS. 2815,4^o. Trykt (delvis) Jul. Clausen:
„Christian Winthers Digt-Cyklus Til Een“ 78–80.*

Julie og Ida var i Sommeren 1859 rejst til Biarritz og Paris. Dette er det eneste Brev, der er bevaret fra C. W. til Hustruen under denne Rejse.

112.9. „*Ach, Scheiden und Meiden thut weh*“] er ikke Citat af en Folkevisse, men et Ordsprog. – 112.17. *Fru Sødtring*] Skuespillerinden Julie S., f. Rosenkilde.

249. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).
Trykt Breve 100f.*

114.15. *Hummeltofte*] Monrad havde Maj 1854 købt denne Gaard ved Virum. – 114.16f. *Heiberg er nu uden Fare*] den Mavekræft, der 25/8 1860 gjorde Ende paa H.s Liv, brød ud i

Sommeren 1859 og forhindrede, at Ægteparret kunde tage deres Sommerbolig Bonderup ved Ringsted i Besiddelse; i Juli erklærede hans Læge Dahlerup Krisen for overstaaet. – 114.21. *en Søn*] Aarestrups havde 6 Sønner (se Aarestr. Chr. P. 233); her er snarest Tale om Alf (1836–94), der endte som Sygehusinspektør i Japan. – 114.23f. *Ada ... Louise ... Karen Birgitte*] Fru Monrads Døtre.

250. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 101.*

115.4. *den lille Blyantstegning*] ?.

251. *Lolland-Falsters Stiftsmuseum (Fot. K. B.).*

115.24f. *Din Indtrædelse i det 64de Aar*] H. U. Møllers Fødselsdag var 19/10. – 116.2. *Louise*] H. U. Møllers Hustru. – 116.9. *salva venia*] „med Forlov“. – 116.10f. *forenet Vorsøe og Marie*] se Noterne til II 109.19, 110.13 og 110.10f. – 116.14. *Wilhelmine-Stiftelsen*] i Anledning af Frederik VI's Datter Vilhelmines Bryllup med Prins Frederik (VII) stiftedes dette Fond, der aarlig uddeler 4 Brudeudstyslegater til Embedsmandsdøtre og 6 Portioner til Haandværkere. – 116.16. *Grevinden*] Louise Danner. – 116.21. *mine samlede Sager*] 1. Bind af „Samlede Digtninger“, der i Aarenes Løb svulmede op til 11 Bind.

252. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 103f.*

117.15. *Det franske Værk*] ? . – 117.16. *Brosbøll*] Carl B. („Carit Etlar“) var ligesom Fabricius ansat ved Det kgl. Bibliotek. – 117.17. *Gadeviser*] det vides ikke, hvad C. W. havde for Planer med at studere Gadeviser, kun at han ikke fik skrevet noget herom. – 117.20. „*Udvalg af Viser*“] Rasmus Nyerups og Komponisten Poul Rasmussens Værk fra 1821 (jf. Noten til I 12.4). – 117.26. *Storm*] Nordmanden Edvard S. – 117.31. *paa Universitetsbibl. ... en stor Samling*] her findes ganske rigtigt mange

Gadeviser, men de udgør ikke en særskilt Samling. – 117.33. *Clausens Samlinger*] Universitetsbiblioteket kan ikke oplyse, hvem Clausen er.

253. *NkS.* 2815,4^o.

118.13. *Domkirken*] 1854 skulde Const. Hansen have fuldført Udsmykningen af Christian IV's Kapel, som blev afbrudt ved Eddeliens Død, men hans Omkostningsforslag ansaas for at være for dyrt; derimod leverede han 1855 Kartoner til 11 Genier i den af Hilker færdigmalede Frise, og 1860 malede han al fresco Kristus og de tolv Apostle til Højalteret (Hannover Afd. B Nr. 41), hvorimod Udsmykningen af Christian IV's Kapel blev overdraget til Marstrand. – 118.28. *Engelænderen*] i 1807 (?).

254. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 104–106.*

119.10. *Lorentz Starck*] J. J. Engels Roman „Herr Lorentz Starck. Ein Charactergemälde“ er allerede nævnt i Br. 75; Dunkers Eksemplar af 3. Opl. (1845) findes i Universitetsbiblioteket i Oslo med C. W.s Navnetræk. C. W. var saa fængslet af den, at han gerne vilde oversætte den til Dansk, hvad der dog ikke skete („B. Dunkers breve til Julie Winther“ 223). – 120.5. *Bjørnsen ... i Kjøbenhavn*] Bjørnstjerne Bjørnson opholdt sig Maj–Novbr. 1860 i Kbhvn. – 120.6. *Arnliot Gellina*] det episke Digt „Arnliot Gelline“ udkom først 1870. – 120.7f. *søger Stipendium*] i Novbr. fik Bjørnson af den norske Stat, ikke mindst takket være Dunkers Indgriben, et Stipendium paa 500 Speciedaler, saa at han kunde rejse til Italien.

255. *NkS.* 3688,4^o.

120.25. „*Smaadigte*“] Richardts første Bog, udk. 1860.

256. *Collinske Brevsamling XII.*

Trykt „Breve til H. C. Andersen“ ved Bille og Bøgh 56of.

121.18f. *den sidste Gave*] maa være Andersens „Nye Eventyr og Historier“ 2. Række, 1. Saml. (1861). – 121.24f. *det Stykke, som slutter Bogen*] „Det nye Aarhundredes Musa“.

257. *NkS. 2815,4^o.*

I et tidligere Brev (II 39.9) er omtalt Skolelæreren i Købelev *H. C. Petersen*, som i nærværende Brev paa Opfordring tilskriver Chr. Winther. Medens denne, som det kan ses af Lærerens Skrivelse, var interesseret i Vedligeholdelsen af Moderens Gravsted i Købelev, er der imellem Nic. Bøghs Papirer (paa Frederiksberg Kommunebiblioteker) to Breve, der viser en ejendommeligt Ligegyldighed hos Sønnen for Faderens Grav paa Ulsø Kirkegaard: det ene fra Sognets Degn i 1887, der fortæller, at hans Forgænger i Embedet to Gange havde henledt C. W.s Opmærksomhed paa, at Gravstedet befandt sig i en usømmelig Tilstand, men hver Gang havde faaet et afvisende Svar, det andet fra Sognets nyligt udnævnte Præst Emil Tauson, der bekræfter, hvad Degnen herom havde berettet ham. Forklaringen maa vel søges i, at Winther paa det Tidspunkt har været blottet for Penge. Sønlig Pietet manglede han ikke, men naturligvis har han haft dunklere Erindringer om Faderen, der døde, da Drengen var knap 12 Aar, end om Moderen, som han levede sammen med til 1830.

122.4. *Drejer*] Politikeren Carl Peter Fr. D., Ejer af Gaarden Glostrup i Købelev Sogn. – 122.6f. *Gravsted*] i 1894 blev der sat en Mindesten paa Graven for Rasmus Møllers to Hustruer. – 122.16. *Districtslæge Møller i Nakskov*] Biskoppens Brodersøn Chr. M. (se Noten til I 65.17f.). – 122.21. *Friis*] se foran Noterne til Br. 202. – 123.4f. *Forandringer med Kirke*] 1841 blev der opsat en ny Altertavle af Eckersberg og indrettet nye Stolestader.

258. *Collinske Brevsamling XII.*

123.15. *den Ankerske Comité*] Landmanden Carl Ancker (1828–57), der pseudonymt havde udgivet et lille Bind Digte, testamenterede en Del af sin store Formue til et Rejselegat for Malere, Billedhuggere, Digtere og Komponister, der traadte i Kraft 1860. Ancker havde i Komiteen indsat for Malerne Simonen og Kiærshou, for Billedhuggerne Jerichau og Bissen, for Digterne Heiberg og H. C. Andersen samt for Komponisterne Hartmann og Gade, men da Heiberg døde 1860, indtraadte Winther i hans Sted („Forfatterbogen“ 1898 S. 90–96). Den første Digter, der (1861) modtog Legatet, blev Chr. Richardt. Andersen befandt sig paa dette Tidspunkt i Schweiz efter først at have været i Rom. – 123.16f. *O. Chr. Lund*] denne nu saa godt som ukendte Forfatter, der af Uddannelse var Jurist, fik Legatet i 1869.

259. *Tilh. Arkitekt J. Bjufstrøm. Trykt Breve 106f.*

124.4f. *den grønne Bog*] Hauchs „Lyriske Digte og Romancer“ (1861) udkom i et grønt Omslag og inspirerede C. W. til Digtet „Den grønne Bog“, der først tryktes i „Fædrelandet“ 1861 Nr. 270 (senere i „Brogede Blade“ = SD X 48).

260. *NkS. 2815,4°.*

124.21. *Brev*] ukendt. – 124.24. *syv Julegaver i Folkekalenderen*] i „Folkekalender for Danmark“ 1862 stod „Syv Romancer“ af C. W. 3: den i „Brogede Blade“ optagne Cyklus „Verner“. – 124.28f. *Doctor Schenck*] den norske Læge Johan Ulrik Gustav S., der døde af Kræft paa Næsen. – 125.10. *Mit Parti*] den konservative Dunker tog livligt Del i Unionsstriden og udgav 1859–60 nogle anonyme Flyveblade „Om Statholderposten“, hvori han forfægtede den Anskuelse, at intet af de tre skandinaviske Lande maatte være mere monopoliseret end de andre (se Bjørnsons Karakteristik af Dunker i „Artikler og Taler“ I 284ff.). – 125.18.

Sophie] Dunkers Datter (f. 1842), 1865 g. m. Landmanden Olaf Halvard Stabell. – 125.19. *Mathilde*] Dunkers yngre Datter (f. 1844), g. m. Professor P. O. Schjøtt (se Br. 411), opholdt sig 1861–62 i en Pension i Brüssel („B. Dunkers breve til Julie Winther“ 167). – 125.23. *Borgaard*] den danske Forfatter Carl Peter B. var 1851 blevet ansat som kunstnerisk Direktør for Christiania Teater, i hvis Direktion Dunker sad 1860–63 (og igen 1865–66); Efteraaret 1862 gik han af som Teatrets Leder. – 125.24. *Professor Petersen*] Lauritz Vilh. P. (se Noten til I 247.1), der maaske havde hjulpet Borgaard med Oversættelsen af H. Murgers Lystspil „Le bonhomme jadis“ („Den Gamle“), som blev spillet 1. Gang paa Christiania Teater 9/1 1853 og senere enkelte Gange, senest i 1881.

261. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.)*.

126.4. *bruge omstaaende Linier*] det vides ikke, til hvilket Formaal de skulde tjene.

262. *Orig. ukendt.*

Trykt efter „Breve fra og til C. Hostrup“ 495f.

126.22. *en poetisk Nytaarsgave*] „Nye Digte af danske Digtere“ (1863), hvori Hostrup var repræsenteret med Digtene „Sang“ og „Drøm og Liv“.

263. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 108.*

127.19f. „*Studenten*“] Adjunkt først paa Herlufsholm, dernæst paa Sorø Akademi Michael Rosing (1830–1904), havde paa Jacob Lunds Forlag under Mærket „en Student“ udgivet to Digt-samlinger, „Nogle Smaadigte“ (1858, paa Titelbladet 1859) og „Et Par Digte“ (1860). I Nytaarsgaven blev under Mærket „M. R.“ trykt 13 af hans Digte.

264. NkS. 1706 fol. V.

128.18. *Bidrag*] i Nytaarsgaven kom intet af Hertz. – 128.20f. *de ugenlige ... Blade*] se Noten til II 111.17. – 128.30. „*En Cuurmethode*“] opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 27/11 1861.

265. *Collinske Brevsamling XII.*

266. *Tilh. Frk. Gudrun Helms (Fot. K. B.).*

Skolemanden *Johannes Helms* (1828–95), der havde deltaget i Treaarskrigen, gjorde sig kendt som en munter Studenterviseforfatter („*En svensk Konstabel*“). Efter endt filologisk Eksamen blev han 1856 Kollaborator ved Slesvig Domscole og 1867 efter Martin Hammerich Bestyrer af Borgerdydskolen paa Christianshavn.

267. NkS. 2815,4^o.

131.19. *indlagte Vise*] „Sang ved Studentersangforeningens Ophold i Slesvig den 23. Juli 1862“. Ogsaa til C. W.s Nytaarsgave 1868 „*Nye Digtninger*“ ydede Helms Bidrag, hvorom der udveksledes et Par ikke her medtagne Breve.

268. *Johanne Luise Heibergs Privatarkiv (R. A.).*

131.27. *en udmærket Øvelse i at sige det Ene*] som Sophie i Heibergs Vaudeville „*Nei*“. – 132.12. *det deilige Portrait*] Jens Juels Maleri, nu paa Frederiksborg-Museet; da Nytaarsgaven udkom uden noget Portræt, maa Fru Heibergs ukendte Svar have været det Afslag, som C. W. ventede at faa.

269. *Nyere dansk Brevsamling.*

Ilia Fibiger (1817–67), Søster til Mathilde F. („Clara Raphael“), delte sin ugifte Tilværelse mellem filantropisk Arbejde og Forfatterskab, altid i haard Kamp for Udkommet. Under Kolera-epidemien i 1853 plejede hun syge paa Almindelig Hospital og havde 1854–60 Ansættelse som Overvaagekone paa Frederiks Hospital. Denne Stilling opgav hun for i Lægeforeningens Boliger paa Østerbro at grunde et Hjem for forældreløse Børn.

132.27. *mine . . . Smaapapirer*] C. W. maa i et ukendt Brev have opfordret *Ilia Fibiger* til at yde Bidrag til sin Nytaarsgave, hvori er optaget to Digte af „Forf. til 'Tre Dramer'“ (hendes Skuespil fra 1857: „Marsk Stig“, „Et gammelt Eventyr“ og „Hagbart og Signe“). – 133.10. *flyttede herud*] til Lægeforeningens Boliger. – 133.19. *min Ungdomslærer*] ?. – 133.29. *Moderne Christendom*] Skuespil af Henrik Scharling, der blev udgivet pseudonymt 1859 og fremkaldte en Avisfejde. – 133.32. *Slave-omvendelsesscenen*] i Hostrups Sangspil „Eventyr paa Fodreisen“ (1847) III, 9 bliver den udbrudte „Slave“ Skriverhans af den teologiske Student Ejbæk omvendt til et nyt og bedre Levned.

270. *Troensegaards Autografsamling.*

134.32. *det tredie . . . Digt*] det vides ikke, hvilket der er Tale om. – 135.3. *de to første Digtninger*] i Nytaarsgaven blev kun optaget de to Digte af *Ilia Fibiger* „Stemninger“ og „Præstens Søn“, og med Forfatterbetegnelsen „Forf. til 'Tre Dramer'“.

271. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).*

135.26f. *Fru Fortuna*] Bøgh omtaler flere Gange, at C. W. oftere forsøgte Lykken i Lotterispil. – 135.28. *Bagtal*] naar man tog en Lodseddell (Ambe) i Tallotteriet, var det en Betingelse for Gevinst, at to bestemte Numre kom ud samtidig: Fortallet og Bagtallet; kom blot Bagtallet ud, slap Spilleren aabenbart for at betale Præmien.

272. NkS. 2815,4^o. Trykt Breve 109.

136.15. *De kalder mig „Kjære“*] C. W.s Brev er ukendt. –
136.18. *noget af mit Liggendefæ*] Digtet „Pygmalion“.

273. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 109f.*

137.5. *dette . . . Digt*] „Frederiksborg“, der er skrevet i Decbr. 1859 under det friske Indtryk af Slottets Brand og indeholder et kraftigt Angreb paa Frederik VII og Grevinde Danner, idet Digteren maner Christian IV op af Graven og lader ham udtale: „Men kommer der en Dag . . . / Da Løgn og Lavhed, som en sodet Kærte, / Besudler frækt dit Skjold, og Skændslen triner, / Vellystig nøgen under Purpurkaaben, / Højt i din Hal – da synk, Slot, i Ruiner“. Digtet blev først trykt i Brødrene Brandes' Tidsskrift „Det nittende Aarhundrede“ Novbr. 1874, og Molbech er ikke repræsenteret i Nytaarsgaven 1863. – 137.27. *Pusillanimitet*] „Forsagthed, Fejghed“.

274. *Collinske Brevsamling XII.*

138.3. *De fløi bort*] i Juli 1862 rejste H. C. Andersen med Jonas Collin jun. til Spanien, hvorom han skrev Bogen „I Spanien“. – 138.8. *et Bidrag*] „Nye Digte af danske Digtere“ (1863) indeholder 3 Digte af Andersen fra Cartagena samt et Rimbrev til C. W. fra Montreux, skrevet paa Nedrejsen (genoptrykt i „Mit Livs Eventyr“ ved Topsøe-Jensen II 254). – 138.17. *Krossing*] C. W.s Skolekammerat Nikolaj K., der nu kun huskes for sine to Børnesange „Ride, ride Ranke“ og „Søskende jeg kender fem“.

275. *Laage-Petersens Samling.*

138.28. *et Brev i Verse-Form*] se Noten til II 138.8.

276. *Tilh. Frk. Gudrun Helms (Fot. paa K. B.).*

139.22. *end et lille Blad*] se Noten til II 131.19. – 139.23. *nunc et semper*] „nu og altid“.

277. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 110.*

140.2. *Paletten*] Navnet paa den Villa, som Const. Hansen 1857 havde bygget sig paa Amalievej, der da laa uden for Byen.

278. *Troensegaards Autografsamling.*

140.12. *Deres ... Brev*] ukendt. – 140.14f. *et ... andet Arbeide*] formodentlig Digtet „Paradiset“, der 1862 udkom i 2. Oplag, forøget med en anden Del.

279. *Orig. ukendt.*

Trykt efter „Breve fra og til C. Hostrup“ 497f.

141.8. *Fluenza*] i et Brev 4/6 1831 til Edv. Collin skriver Andersen: „I Leipsig var over 1000 Mennesker syge af Fluença“ („Brevveksling med Edvard og Henriette Collin“, udg. af H. Topsøe-Jensen I 77). – 141.10. *den „glade Kunst“*] „la gaie science“ er en Betegnelse for Trubadurpoesien; jf. Schillers „Ernst ist das Leben, heiter ist die Kunst“ (Prologen til „Wallensteins Lager“). – 141.15f. *Hauch ... to ... Digte*] „Det ubekjendte Land“ og „Den indiske Kriger“. – 141.17. *Ploug*] hans Bidrag var Digtet „Johanne Bissen“. – 141.19. *Sisyphus-Trælarbeide*] Ploug var paa een Gang Redaktør af „Fædrelandet“ og Landstingsmand; i C. W.s Digt til Ploug „Opfordring“ („Brogede Blade“ 79) udføres dette Billede videre: „Du som vælter Blokken med Titanisk Armkraft / Op ad Dagens Fjeld, lige til øverste Top, / La'er den saa rulle med Bulder og Døn over Steen, gennem Smaakrat, / Skræmmende Øgler frem, frem mangan skrigende Fugl: / Har Skysamlere ei endnu forundt Dig en Stund til /

Frit at drage dit Veir, tørre Din Pande og Kind?" osv. – 141.25. *hiin Egn, hvor De boer*] Hostrup var 1855 blevet Sognepræst i Silkeborg, hvorfra han 1862 forflyttedes til Hillerød.

280. NkS. 2815,4^o.

141.32. *mit . . . Bidrag*] „Natten før Slaget ved Salamis“ (optaget i „Nye Digte af danske Digtere“, 1863).

281. *Tilh. Frk. Gudrun Helms (Fot. paa K. B.)*.

142.28f. *den Studentersang*] se Noten til II 131.19. – 142.33. *Rabbia e vergogna*] „Raseri og Skam faar mig til at græde“.

282. NkS. 3688,4^o.

143.9. *Allah il Allah, vi Mahommed rasul Allah*] „Allah er Allah, og Muhammed er hans Profet“. – 143.10. *Velkommen hjem*] for det Anckerske Legat (se Noten til II 123.15) havde Richardt 1861–62 gjort en større Rejse, der endte i Palæstina. – 143.13. *et Bidrag*] Digtet „Telegraphen over St. Gotthard“. – 143.21. *Salem aleikum*] „Fred være med eder“.

283. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh III 289f.*

Hanne Panduro (1830–81) var Datter af Købmand Knud Sidenius og C. W.s Stedsøster Nielsine Møller i Maribo og blev 1857 gift med Pastor Hans Rudolf Panduro. Til hende (og hendes Søster og deres Kusine), der 1842 havde sendt ham et „Bindbrev“, har han skrevet et lille Svardigt, der er trykt i „Efterladte Digte“.

144.9. „*haardt Brød*“] den ordrette Oversættelse af det spanske Navn Panduro. – 144.19. *Hr. Bruun, Inga og Jacobine*] Hannes Svoger, Overretssagfører J. P. B., 1857 gift med hendes

Søster Inga, og hendes yngste Søster, 1863 g. m. Sagfører C. E. Gulmann i Maribo (Fader til Redaktør ved „Berlingske Tidende“ Chr. G.).

284. NkS. 2815,4^o.

144.27. „*Det ubekjendte Land*“] se Noten til II 141.15f.; i Nytaarsgaven blev de to senere tilkomne Strofer naturligvis medtaget. – 145.10. *Brev fra Dem*] ukendt. – 145.14. „*La chanson est dans ma boutonnière*“] i Bérangers Digt „*Mon habit*“ staar der: „*La fleur des champs brille à ta boutonnière*“ („*Oeuvres complètes*“ 1836 I 281).

285. NkS. 1557,4^o.

146.4. *paa Opfordring*] C. W. har bedt Liebenberg komme til sig for at drøfte Udgivelsen af Aarestrups „*Efterladte Digte*“ (1863), som han havde faaet „Samfundet til den danske Literaturs Fremme“, hvis Formand 1854–67 var N. C. L. Abrahams, til at støtte; uden Liebenberg som Medudgiver var det næppe lykkedes C. W. at faa trykt Aarestrups Manuskripter.

286. *Collinske Brevsamling XII. Trykt (delvis) Breve 111.*

146.17. *de Digte*] se Noten til II 138.8. – 146.19. *Scharff*] Solodanser Harald S.; til Henriette Collin skriver H. C. A. 9/12 1862, at han i Brev fra Scharff har modtaget denne Skrivelse fra C. W. og gentager for hende alle Titlerne paa de nyudkomne Værker, som C. W. her oplyser ham om („*Brevveksling med Edvard og Henriette Collin*“ ved H. Topsøe-Jensen III 93). Verset er antagelig det, som H. C. A. 5/3 1863 sendte Scharff med Paalæg om, at det ikke maatte trykkes, da det skulde bruges i Rejsebogen „*I Spanien*“, hvor det dog ikke kom med; det er trykt i „*Saml. Skr.*“ (2. Udg.) XII 407 (se Kommentaren til A.s „*Romaner og Rejseksildringer*“ VII 404). – 146.24. *Gitanos*] Ziggøjnerinder. – 147.3. *Carl Andersens . . . Tonens Veie*] et Digt

fra 1862. – 147.5. „en Levnetsbog“] kort efter Ingemanns Død udsendte Præsten J. Galskjøt de to første Dele af hans ufuldførte „Levnetsbog“ (1862). – 147.6. *et bibelsk Drama*] se Noten til II 140.14f. – 147.9. *Nikolaj*] som bekendt Teologen Henrik Scharling. – 147.10. *Digte af Hedevig*] (1863); Forfatterinden hed Hedevig Levetzov. – 147.11. *Digte af Schandorf*] Debutbogen „Digte“ (1863). – 147.11. *Evald*] H. F. Ewald. – 147.15. *Clemens Petersen*] udgav 1863 „Om den græske Tragedies Opførelse“. – 147.15f. *Rosenberg*] Carl R. havde 1862 udgivet et tragisk Sangspil „Andvares Ring“. – 147.16f. *Fra Drømmenes Verden*] Bogen hed „Fra Drømmenes Land“ og var under Pseudonymet Victor Hilarius skrevet af Lægen Chr. Peter Poul Fr. Reiersen. – 147.25f. *bære en Dolk i Strømpebaandet*] saaledes siger Andersen i Digtet „I Spanien“ („Saml. Skr.“ 2. Udg. VIII 385); C. W. har benyttet dette Træk i sin sidste Fortælling „Et Vendepunkt“ (1876) 49.

287. NkS. 2815,4^o.

147.30. *Versene til ABCen*] C. W. havde foreslaaet Const. Hansen et Samarbejde om en ABC med Vers af C. W. og Tegninger af C. H., som udkom 1863; C. W.s Manuskript findes i Additamenta 450 fol. – 148.2. *det Store*] Maleriet af „Den grundlovgivende Rigsforsamling“ (se Noten til II 202.18). – 148.9. *en Røver*] af Const. Hansens utrykte Brev 24/1 1863 fremgaar, at der blot var Tale om et Genoptryk af Frølund's gamle ABC.

288. NkS. 2815,4^o.

148.22. *Redzel*] er vel et Ordspil paa *Reitzel*, C. W.s sædvanlige Forlægger; ABCen udkom dog hos Hegel. – 148.27. *Stilling*] „at stille for sig“ er det gamle Udtryk for at møde ved en Stedfortræder, som Hærens værnepligtige kunde faa Tilladelse til. – 148.31. *en Lo*] ved Bogstavet L er i ABCen anbragt et Vers om en Lo; C. H. har altsaa i sit Mismod over sin Tegning villet prøve, om en Løve kunde lykkes bedre for ham.

289. *Troensegaard's Autografsamling.*

149.15. *Æsel eller Æreport*] dette og det følgende Brev har krydset hinanden.

290. *NkS. 2815,4^o.*

149.28. *det første og andet Brev*] kun det ene er bevaret. – 150.4. *Xeres*] det paa Dansk sjældne Bogstav X har sat de to Venner i en vis Forlegenhed; det endte med, at Ordet „Xeresviin“ blev det foretrukne. Verset lyder:

To Præster sidde her, to spanske,
Man seer det nok, de ei er danske,
Og Verten selv, galant og fiin,
Dem skjenker liflig Xeresviin.

– 150.17. *Studenternes nordiske Høitid*] hver 13. Januar holdtes i alle nordiske Lande en Fest til Fædrenes Minde. – 150.22f. *oversætte Calderon*] dette kom C. W. aldrig til at gøre; derimod fandtes der tyske Oversættelser ved A. W. Schlegel, Gries, Malsburg m. fl.

291. *NkS. 2815,4^o.*

151.1. *Aarestrups Manuskripter*] se Noten til II 146.4. – 151.13. *Rosenberge*] Carl Rosenberg, der var Litteraturanmelder i M. Steenstrups „Dansk Maanedsskrift“, havde omtalt C. W.s Nytaarsgave 1863, hvori var medtaget nogle af Aarestrups Digte, som han mente at finde en Misklang i: „Man føler, hvad hin Perodes udelukkende æstetiske Leven har ført Digteren til“ (1862 II 468). I samme Tidsskrift havde Rosenberg Aaret i Forvejen offentliggjort en meget lang Studie over Winthers Digtning, der ganske vist placerer den kunstnerisk meget højt, men fordømmer dens erotiske „Vildfarelser“. – 151.21. *Erslew*] Th. E. i sit „Forfatterlexicon“. – 151.23. *Nye Digte*] C. W.s Nytaarsgave „Nye Digte af danske Digtere“ (1863).

292. NkS. 1557 fol.

152.4. *Abrahams*] se Noten til II 146.4. – 152.25. *G. Rode*] Litteraturhistorikeren Gotfred R., senere Højskoleforstander. Af Titelbladet fremgaar ikke, at han har hjulpet med Udgivelsen af Aarestrups Digte, men II 166.15 tales om Rodes Forarbejder, og i NkS. 1809 fol. findes Afskrifter med hans Haand af Aarestrups Digte.

293. *Collinske Brevsamling XII. Trykt Breve 112f.*

153.6. *Brosbøll*] Forfatteren Carit Etlars borgerlige Navn. – 153.7. *O. C. Lund*] se Noten til II 123.16f. – 153.7. *C. Andersen*] den ret ubetydelige Forfatter Carl A., der i sin Tid var yndet for sine syv Bind Prosastykker med Fællestitlen „Genrebilleder“; han, der senere blev Inspektør og Slotsforvalter paa Rosenborg, fik virkelig Legatet 1863. – 153.12. *ynge Talenter*] allerede i Anledning af den første Uddeling af Legatet noterede H. C. Andersen 26/2 1861 i sin Dagbog: „Comiteemøde i Charlottenborg om det Ankerske Legat; Gade Tyrann, han og Hartmann, ligesaa Christian Vinther enige om at det skulde være for særligt Unge, jeg derimod for ældre og Yngre“ („Dagbøger“ V 10f.) og 18/3 1862: „Vinther talte for Carl Andersen, jeg stemte for Arentzen og han fik de overveiende Stemmer. Winther spurgte hvad jeg havde mod Andersen og var spydig, spaaede mig ringe Glæde af min Candidat; gik ærgerlig bort“ (smstds. 156, jf. 158, 356). – 153.32f. *et smukt Arbeide*] „Lyriske Smaadigte“ (1863). – 154.6. *Prof. Rung*] Komponisten Henrik R. – 154.13f. „so fein bürgerlich, eben leidlig dumm“] Citat af Goethes „Pater Brey“ Vers 115. – 154.14. *en Bog*] „Nye Digte af danske Digtere“ (1863). – 154.17. *Vers om Zigeunerinden*] er vel „Som en Lotus paa den stille Sø“ („I Spanien“, „Saml. Skr.“ 2. Udg. VIII 331). – 154.18. *Collin*] H. C. A.s Rejseledsager Jonas Collin d. y.

294. NkS. 2815,4^o. *Konceptet trykt*
„Breve fra H. C. Andersen“ ved Bille og Bøgh II 484f.

155.2f. *første Gang Legatet uddeeldes*] i 1861 fik Chr. Richardt det. – 155.4. *ifjor vare vi det ikke*] 1862 tilfaldt Legatet Kr. Arentzen. – 155.12. *Bissen*] Billedhuggeren H. V. B., der var den ene af de bildende Kunstneres Repræsentanter i Legatbestyrelsen. – 155.21f. *Paludan-Müller*] til Henrik Hertz, der 1864 afløste C. W. i Bestyrelsen, skrev H. C. A. 17/1 1870, da Paludan-Müller igen havde søgt Legatet: „Det var en stor Uret, at han ikke fik det Anckerske Legat strax, han søgte; jeg tog mig det meget nær og modtog desuden et mildest talt uvenligt Brev fra Christian Winther. Vil De bringe Hr. Paludan-Müller *min Stemme* og den hjerteligste Hilsen. Altsaa, vi ere begge for Adam Homos Digter; Paludan-Müller erholder Legatet. Det er jo tydeligt“ („Breve fra og til Henrik Hertz“ 206f.).

295. *Collinske Brevsamling XII. Trykt*
„Breve til H. C. Andersen“, udg. af Bille og Bøgh 561–564.

156.9. *Naar jeg siger „Kjære“*] i sin Dagbog noterede H. C. Andersen 18/2 1863: „Et meget venligt Brev fra Christian Winther“ („Dagbøger“ V 362). – 156.16f. *Folkets Nisse*] Vittighedsblad, der udkom 1851–92 med forskellige Straamænd som Redaktører. – 157.7f. *jeg bliver nødsaget til at gjøre det*] 1864 udtraadte C. W. af Legatbestyrelsen og efterfulgtes af Henrik Hertz. – 157.22. *Eckardt*] Skuespiller ved Det kgl. Teater Lauritz E., g. m. Skuespillerinden Josephine E., f. Thorberg, var i disse Aar en nær Omgangsven af H. C. A. (se hans „Brevveksling med Edvard og Henriette Collin“ ved H. Topsøe-Jensen III 65 og V 286). – 157.26. *denne By*] H. C. A. opholdt sig i Paris.

296. NkS. 2815,4^o. Konceptet af 19/2 trykt i „Breve fra H. C. Andersen“ ved Bille og Bøgh II 485–487.

158.17. *Cultusministeren*] D. G. Monrad. – 159.9. *nedskrive et Par Digte*] vel et Par af de 6 „Digte fra Spanien“, der tryktes første Gang i „Illustreret Tidende“ 5/4 1863 og derefter indlemmedes i Rejsebogen „I Spanien“ (1863).

297. NkS. 2655,4^o. Trykt Breve 113f.

159.24. *Edvard Colbjørnsen*] den norskfødte Jurist, Professor og senere Højesteretsjustitiarius; efter hans Død i 1802 skænkede hans Søn, Hofjægermester Hans Chr. C., Bøgerne til den danske Konge. – 159.33f. *Ariosto's Orlando furioso*] se Noten til I 12.9; en Bibliofiludgave i Kvart med Kobbere, trykt i Venezia 1772, forsynet med Winthers Autograf og formodentlig købt hos en Antikvar i Paris 1875, findes paa Det kgl. Bibliotek. C. W.s oprindelige Eksemplar fra 1777, ligeledes forsynet med hans Navn, er ogsaa bevaret og tilhører Seminarielektor C. J. Frederiksen (se dennes Opsats i „Danske Studier“ 1941 S. 149–151).

298. NkS. 2815,4^o.

161.5. *G. Sverdrup*] Overbibliotekar Georg S. – 161.11. *Brunet*] Jacques Charles B., hvis Hovedværk er „Manuel du libraire“ (1810 og senere). – 161.13. *Baudry*] ?. – 161.26. *Hansteen*] Astronomen Christopher H. – 161.27. *min Medaarige Welhaven*] baade Dahl og W. var født 1807. – 161.27f. *Birch Reichenwald*] Politikeren Chr. B.-R. var 1858–61 Statsraad og spillede en vigtig Rolle under Unionsstridighederne. – 162.5. *Meyers Photographie*] „Flyveposten“s Redaktør Edvard Meyer ernærede sig i Slutningen af 1850'erne som Fotograf; hans Fotografi af C. W. averteredes til Salg i „Dansk Boghandlertidende“ 1857.

299. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 115–117.

162.15. Brev] ukendt. – 162.17. *manu propria*] „med egen Haand“ (p. Gr. af det svage Syn). – 163.2. Hr. Peder] Hentydning til Hertz' Sang „Hr. Peder kasted Runer over Spange“ af „Svend Dyrings Hus“. – 163.5f. *den danske Regjering gjort et mandhaftigt Skridt*] Kundgørelsen af 30. Marts om Ophævelse af Fællesforfatningen for Holstens Vedkommende. – 163.12. *Doctor Rosenberg*] Litteraturhistorikeren, den senere Docent Carl R. udgav 1862 en Dramatisering af Vølsungesagnet, „Andvares Ring“, og anmeldte vidtløftigt og begejstret i „Dansk Maanedsskrift“ 1863 I 76–92 Bjørnsons Skuespil „Sigurd Slembe“, som han betegnede som „det Største, der er fremkommet i Norden siden Oehlschlägers og Tegnér's Dage, maaske „Fänrik Ståls sägner“ undtagne“ (76). – 163.19f. *J. L. Heiberg ... om Ørkenens Søn*] Heiberg havde i sine „Intelligensblade“ II (1843 Nr. 22–23) skrevet en overstrømmende Ros over Fr. Halms Skuespil, som han ogsaa i sin Censur betegnede som „det Bedste, som den europæiske Litteratur har frembragt i mange Aar“. – 163.26f. *tamen est laudanda voluntas*] i sin Fuldstændighed lyder Citatet fra Ovids „*Epistolae ex Ponto*“ (III,4,79): „*Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas*“ ☉: „Selv om Kræfterne svigter, bør dog Villien roses“. – 163.28f. *været i Klammeri med ... Fædrelandets Redaction*] i „Fædrelandet“ 1863 Nr. 38, 39, 53 og 71. Juristen Hother Hage kæmpede i Folketinget for Indførelsen af Nævningedomstole. – 164.11. *Lotofagerne*] i „Odysseen“ fortælles om dette Folk, at da nogle af Odysseus' Mænd spiste af Lotostræets Frugter, vilde de ikke sejle videre, men blev i Landet.

300. Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.

165.12. „*Vi sad i Krogen*“] findes i „Efterl. Digte“ 184. – 165.13. „*Lægen*“] ikke medtaget i „Efterl. Digte“, men trykt i Brix' og Raunkjærs Udg. II 213. – 165.17f. *den „frugtsommelige Bertha“*] medtaget i „Efterl. Digte“ 185. – 165.24. *Schou*] se Noten til II 21.6.

301. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*

165.31. *De har Ret*] Liebenberg havde krævet et større Honorar for sit Arbejde med Aarestrups Digte. – 166.13. *Rode*] se Noten til II 152.25. – 166.26f. *vred paa min Ven Thaarup*] se Br. 123 og 125. – 167.1.f. *Pastor A. Krogh*] Andreas K., 1842 Præst i Majbølle, 1863 i Arninge, nationalliberal Folketingsmand, var Ven af Aarestrup (se Aarestr. Chr. P. 101, 165, hvor han omtales som „denne begavede Præst“); enkelte Breve fra Aarestrup til ham er trykt i „Ill. Tidende“ 1898 Nr. 7. Et Brev fra C. W. til Krogh 27/1 1859 (NkS. 2690,4^o), hvormed han tilbagesender nogle Aarestrup-Manuskripter, hvoraf et tilhører ham og Resten Familien Rosenørn, er ikke medtaget.

302. *NkS. 2815,4^o.*

167.9. *Tryggerød*] gammelt Navn for Trørød. – 167.14f. *Abrahams*] se Noten til II 146.4. – 167.17. *hele Registeret*] Fortegnelsen omfatter aabenbart blot de Digte, der har været Diskussion om. – 169.8. *Sallets Ergebung*] dette er ikke medtaget i „Efterl. Digte“ (men i Brix og Raunkjærs Udg. V 294), derimod hans berømte Digt „Aut – Aut“.

303. *NkS. 2815,4^o.*

169.20f. *det nye smukke Digt*] de to første Sange af „Genrebilleder“, som efterfulgtes af 9 andre Sange og blev trykt i „Folkekalender for Danmark“ 1864, mens hele Digtet fremkom i „Brogede Blade“ (1865). – 170.3. *Din Tjener Jesper*] Citat af Holbergs „Jacob v. Tyboe“ II, 2.

304. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 117–119.*

170.12. *Lappen*] Kvarter i Udkanten af Helsingør; Huset ejedes af Skovrider Sparre (Bøgh III 327). – 170.23. *den sokratiske ... Scene*] det har aabenbart været drøftet at erstatte Xeres med

Xantippe. – 170.28. *Elephanten*] Verset til Bogstavet E lyder saaledes: „En Elephant kan Byrder bære, / Og mange snilde Kunster lære; / Ja, naar dens Herre ride vil, / Saa hjælper den ham selv dertil“. – 171.5. *det store Billede*] „Den grundlovgivende Rigsforsamling“. – 171.7. *Horace Vernet*] om ham har Emil Hannover udtalt: „Det kostede ikke denne Kunstner større Anstrengelse at male, end det koster almindelige Mennesker at tale“ („Det nittende Aarhundredes Kunst“ 155). – 171.8. *Indenrigsministeren*] Orla Lehmann, der havde gjort flere store Bestillinger hos Const. Hansen. – 171.11. *Øen i Vesterhavet*] formodentlig Föhr, der var et yndet Badested, hvor ogsaa Julie og Ida havde været (Bøgh III 249). – 171.13. *Polen*] her udbrød i 1863 en Opstand, der førte til Landets fuldstændige Underkuelse. – 171.13f. *den slesvigske Stænderforsamling*] straks efter dens Aabning sprængte Tyskerne den.

305. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).*
Trykt Breve 119f.

171.22f. *Dit . . . Brev*] ukendt. – 171.26f. *d. 21de*] 21. Juli var Emilie Monrads Fødselsdag. – 171.30. *Ada og Viggo*] Monrads to ældste Børn. – 171.32. *Johannes*] Monrads yngste Søn (se Noten til I 267.9). – 172.5. *Dr. Hornemann*] Lægen Emil H. – 172.15f. *et Udvalg . . . af Tusind og een Nat*] „De smukkeste Æventyr af Tusind og een Nat, bearbejdede for Ungdommen af Franz Hoffmann. Oversatte af Chr. Winther“ (1863), udk. hos Schwartz' Efterfølger. – 172.18f. *til Folkekalenderen . . . et Bidrag*] se Noten til II 169.20f. – 172.32. *den græske Deputation*] efter at Kong Otto 1862 var blevet fordrevet fra Grækenland, enedes man om at tilbyde Christian IX's Søn Vilhelm den ledige Trone, og en græsk Deputation under Ledelse af Frihedshelten Admiral Kanaris mødte op hos Frederik VII, der gav sit Samtykke til Valget, hvorefter Prinsen blev Grækenlands Konge under Navnet Georg I. – 173.5. *Louise Dorothea*] se Noten til II 43.15. – 173.6. *Fanny*] Svogerens, Overlærer Carl Petersens Datter, 1865 g. m. Skuespiller Johan Wiehe. – 173.6. *Karen Birgitte*] se Noten til II 97.26f.

306. NkS. 2815,4^o.

173.13. *en Datter*] hun døde allerede næste Aar (se Br. 316). – 173.20. *Haarsleverens Byld*] i den oprindelige 5-Akts Udgave af Holbergs „Mester Gert Westphaler“ (1723) IV, 10 konsulterer en Flensborger (ikke en Haderslever) Barberen, fordi han har en Byld bag Øret, og beretter udførligt, hvorledes den begyndte som en Plet, og jo mindre Pletten blev, des større blev Pinen: „liden Plet stor Pine, og liden Pine stor Plet“. – 173.25. *En Helt som regner slet*] Citat fra sidste Scene af Wessels „Kærlighed uden Strømper“. – 173.28. *min Høve*] se Noten til II 140.2. – 174.1. *Idun*] i Maj 1863 flyttede Studenterforeningen ind i sin nye Bygning paa Gammelholm, hvortil Const. Hansen paa Lærred malede et Loftsbillede af Ydun. – 174.3. *Hansen*] Xylograf Hans Peter H., der 1854–64 arbejdede først i Dresden og derefter i Leipzig; det var ham, der skulde skære Træsnittene til ABC'en. – 174.3f. *Al vor Fortræd er tydsk*] Citat af Ewalds „Harlekin Patriot“ (1772). – 174.8. *Etatsraad Buch*] Højesteretsassessor Peter B. var gift med Fru Const. Hansens Søster Bertha Købke.

307. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 121f.*

174.31. *Fædrelandets Feuilleton*] en Artikelserie „Fra Japan“ af Rudolph Lindau 1863 Nr. 195–199; i Nr. 196 tales om Japanners Træghed. – 174.32. *de 27 Klodse*] til Træsnittene i ABC'en. – 175.11f. *Struensee . . . frydede sig*] Christian VII skænkede 1767 Dronning Caroline Mathilde dette Lystslot, hvor hun ofte opholdt sig sammen med sin Elsker.

308. NkS. 2815,4^o. Trykt „Ord och bild“ 1917 S. 578–580.

Om den unge svenske Digter *Carl Snoilsky* se Indl. S. 44ff. Han havde i Sommeren 1863 taget Ophold paa Marienlyst, mens Julie og Ida Winther laa paa Landet i Nærheden heraf i Kvartret Lappen ved Helsingør. Nu maatte han vende tilbage til sine Studier i Upsala.

176.5. *min födelsedag*) 8. Septbr.

309. K.B., Stockholm (Fot. paa K.B.).
 Trykt Bøgh III 323–325 og
 „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 146–148.

177.26. *ifølge min Erfaring*] C. W. tænker paa sine Besværligheder med at tage teologisk Embedseksamen. – 177.30f. *Per aspera ad astra*] „Gennem Strid til Stjernerne“. – 177.32. *Fr. Smith*] Frøken Jensine S., Søster til Overbibliotekar ved Universitetsbiblioteket Sophus Birket-Smith, forestod paa dette Tidspunkt Husholdningen i det wintherske Hjem (se Br. 522). – 178.12. *Mylord, Mysse, Aadde*] C. W.s sorte Høsehund, der af Ida og Snoilsky døbttes med disse Kælenavne (se „Brogede Blade“ 132 og „En Samling Vers“ 131ff.). Om hans Kærlighed til Hunde vidner flere af hans Digte (f. Eks. „En Ven“ og „Murad“). Ogsaa Snoilsky mindes i Digtet „Christian Winther“ „svarta raphönshunden“, som „vänligt några smekningar begär“.

310. Troensegaards Autografsamling.

178.24f. *latin och civiljustice*] Snoilsky skulde tage den saakaldte „kansliexamen“. – 178.32. *frivillig skarpskytt*] under Indtryk af den udenrigske politiske Uro stiftede omkr. 1860 Mænd som Viktor Rydberg, S. A. Hedlund og Aug. Blanche „Skarpskytteforeninger“. – 179.5. *chrachanerade*] „ordensstjernebehængte“. – 179.6. *Murawieff*] den russiske Adelsmand Michael M., der 1863 havde undertrykt en litauisk Opstand og bekæmpet Polakkerne. Snoilsky glødede for Polens Sag og skrev i sin Ungdom flammende Digte for dets Frihed. – 179.7f. *manuskript af . . . Carl X*] ?. – 179.10. *Abrahams*] se Indl. S. 28. – 179.14f. *Fahlcrantz' „Noach's Ark“*] den teologiske Professor og senere Biskop i Västerås Chr. Erik F. havde 1825–26 udgivet et stort Epos af dette Navn; Forbilledet var Tiecks litterære Satirer, men Værket ansaas for i det hele mislykket. – 179.17. *Fr. Smidt*] se Noten til II 177.32.

311. NkS. 3048,4^o.

179.28f. *min Udgave af danske Romanzer*] „Hundrede Romanzer af danske Digtere“ (2. Udg. 1839). – 179.29. *Mahmud*] ikke medtaget i „Efterl. Digte“, men optrykt i Brix' og Raunkjærs Udg. III 242–247. – 179.30. *Recensionen*] saaledes staar der; der menes naturligvis *Versionen* eller *Redaktionen*. – 180.3. *Epistelen til mig*] Makamen „Til Christian Winther“ („Digternes Prydelse, – de danske Hjerters Næring og bedste Nydelse, – Christian Winther, min Ven!“) fra Sommeren 1837 („Efterl. Digte“ 189–191).

312. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.)*.

180.15. *Dit Portrait*] vel et Fotografi. – 180.16. *Hunden*] se Noten til II 178.12.

313. *K. B., Stockholm (Fot. paa K. B.)*.

*Trykt Bøgh III 330–332 og
„Carl Snoilsky och hans vänner“ I 160–162.*

180.24. *Cl. Petersen*] „Fædrelandet“s frygtede Litteratur- og Teaterkritiker Clemens P., som 1862 havde forestillet Snoilsky for C. W. (se Snoilskys Digt „Christian Winther“ fra 1896, genoptrykt i hans „Saml. skr.“ (1913) IV 259). – 180.24f. *Sånger och Berättelser*] Gruppen „Nio signaturer“s („Namnlösa sällskapet“s) Kalender fra 1863 med Bidrag af Ernst Björck, N. P. Ödman, Daniel Klockhoff, Snoilsky, C. D. af Wirsén, Edv. Bäckström, Carl Ludvig Östergren og Christoffer Eichhorn. Snoilsky havde bidraget med Digtene „Den polske frivillige“, „På Polens dag“, „På Polens graf“, „Kreolskan“, „Sommarregn“, „Magdalena“, „Eremitage“, „Blomsterfursten“, „Femton år och sjutton år“, „Jag drömde om frihet“, „I den främmande stad“ og „Vårvisa“. – 181.16. „*En Målning*“] Digt af Ernst Björck. – 181.16. „*Ett Minne*“] Digt af Ernst Björck. – 181.16f. „*Små Figurer*“] Digt af Daniel Klockhoff. – 181.23. *see Dem til Foraaret*

her] Snoilsky rejste efter endt Eksamen 1864 til Italien og Spanien og aflagde paa Udrejsen Besøg hos Winthers, der da laa paa Landet i Hellebæk.

314. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*

182.5. *Sonetter*] „Fædrelandet“ 1864 Nr. 9–10, 12–15, 18, 21, 26 og 29 indeholder de om Krigssituationen handlende Digte, der er optaget i „Brogede Blade“ (1865) 105ff.; ved deres Uforsonlighed mod Tyskerne og deres Modløshed fremkaldte de Protester i Bladene (Fr. Bøgh i et Digt, et anonymt Indlæg, begge i „Dagbladet“ Nr. 63, Cl. Rosenhoff i et Digt i „Flyveposten“ 1864 Nr. 19), men C. W. svarede ikke herpaa; i „Fædrelandet“ Nr. 172 skrev han en sidste Sonet. Hertz' ganske korte Svar paa dette Brev (tilhørende Arkitekt J. Bjufstrøm) gaar ud paa, at Sonetterne er „meget smukke, meget Christian-Wintherske, og passende til Situationen“.

315. *NkS. 2815,4^o.*

Trykt i „Ord och bild“ 1917 S. 580f.

183.2. *Sveaborg*] den finske Fæstning blev 1808 overgivet til Russerne efter en kort Belejring. – 183.24f. „*all verdens hopp och allverldens öde*“] ?. – 183.32f. *Christian Winther . . . får ej tänka så om oss*] i de fem Sonetter „Til en vis Mand“ havde C. W. appelleret til Karl XV's Bistand, men da den udeblev, forfattede han i Aug. 1864 det bitre Vers „Til Naboen“, som han sendte til Emilie Monrad (se II 189); paa Tryk fremkom det først i „Efterl. Digte“. H. C. Andersen skrev om „Til en vis Mand“ i sin Dagbog 22/10 1863: „Christian Winther har gjort os ynkelige i et Digt til Kongen af Sverrig; Ploug har det i sit Fædreland. Jeg vil kalde det Christian Winthers Tiggerdigt“ („Dagbøger“ V 423). – 183.34. *Son*] Henri Werliin deltog vistnok ikke i Krigen som Kombattant, men synes (se Bøgh III 333f.) at have været med i Forplejningskorpset.

316. NkS. 2815,4^o.

184.8. *vor yngste Datter*] født Aaret forud (se Br. 306). – 184.16. *skriver Vers i „Fædrelandet“*] 27/2 1864 stod i Bladet et Digt af Const. Hansen, „Danmark! Skal nu i din Bøgeskygge“, som blev optaget i C. W.s „Nye Digtninger af danske Forfattere“ (1868).

317. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 122.*

318. NkS. 2815,4^o.

185.17. *Vuol dire*] „Det vil sige: imellem os“. – 185.20. *en vis Skaaltale*] Talerens Navn kendes ikke; det er maaske ikke uberegtiget at gætte paa Orla Lehmann.

319. *Additamenta 450 fol.*

186.10. *Torsdage*] hver Torsdag Aften var der fra Slutningen af 1850'erne „aabent Hus“ hos Winthers (Bøgh III 253).

320. NkS. 2815,4^o.

186.29. „*Martsforeningen*“] Sammenslutning af en national-liberal Kreds, hvori Orla Lehmann var Hovedmanden; den omdannedes 1865 til „Dansk Folkeforening“, hvis Formaal var at værne om Danskheden og holde Forbindelsen vedlige med de danske Slesvigere.

321. NkS. 2815,4^o.

Ophelia Pingel (1801–94), Datter af J. C. Drewsen, var Enke efter Geologen Dr. phil. Chr. Pingel, som Winther havde kendt. Hendes næstældste Søn Henrik (f. 1838) studerede ved Polyteknisk Lærestanstalt, men afbrød 1859 sine Studier for som frivillig

at gøre det franske Felttog mod Italien med. 1864 blev han cand. polyt. og deltog umiddelbart efter som Sekondløjtnant i den dansk-tyske Krig, hvor han faldt 29/6 ved Arnkiløre. C. W. havde tilfældigt gjort hans Bekendtskab paa Strandmøllens Papirfabrik, hvor den unge Mand som Drewsens Søstersøn var ansat, og det førte til, at Henrik Pingel oftere kom i det wintherske Hjem. Ved Efterretningen om hans tidlige Død skrev C. W. Mindedigtet „Henrik Pingel“ („Brogede Blade“ 126).

187.4. *min ældste Søn*] den kendte Filolog og Politiker Victorinus Pingel.

322. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).*
Trykt Breve 123f.

187.24. *Dit . . . Brev*] ukendt. – 187.24f. *Skjelstrupgaard*] ejedes af Mads Mortensen Friderichsen, der hørte til den samme Familie Frederiksen, hvori tre af Monrads Børn blev indgiftede. – 187.27. *tiltale Dig*] Ministeriet Monrad var gaaet af i Juli 1864; over Winthers Brev staar blot: Fru Emilie Monrad. – 188.8. *et Arbeide*] C. W. redigerede Antologien „Dansk Lyrik 1800–1864“ (1865), der udkom paa Forlagsbureauet. – 188.24. *salva venia*] „med Forlov at sige“. – 188.31. *stærk i Sprogene, som Jakob v. Tybo*] i Holbergs Komædie af dette Navn (II, 2) gør den stortalende Soldat sig latterlig bl. a. ved at oversætte Sætningen „Jeg maa lave mig til“ paa 6 Sprog. – 188.32. *den nye Søkadet*] Monrads Søn Johannes. – 188.34. *Viggo*] Monrads ældste Søn havde gjort Felttoget 1864 med som Sekondløjtnant og laa paa dette Tidspunkt, da Krigen var endt, i Kvarter i Pedersborg Præstegaard ved Sorø (se „Breve fra Reserveløjtnanten til Konseilspræsidenten“, udg. af Alb. Fabritius 104). – 189.6. *Til Naboen*] Digtet blev først offentliggjort i „Efterl. Digte“ 47.

323. *NkS. 2815,4^o.*
Trykt „Ord och bild“ 1917 S. 581f.

Efter endt Eksamen havde Snoilsky besluttet sig til at rejse til Italien og Spanien. Undervejs aflagde han August 1864 Besøg

hos Winthers, der laa paa Landet i Hellebæk, hvor han skrev Digtet „På Odins Høi“ („Saml. Skr.“ I (1913) 17f.), men Forholdet til Familien var nu noget forandret, idet han havde betroet dem, at han var blevet forelsket i en svensk Dame, Julia Ankarcrona – „en fremmed Magt har stillet sig imellem os“, siger Fru Winther bittert i et af sine Breve til ham („Carl Snoilsky och hans vänner“ I 170) og klager ogsaa over, at han vel faar lange Breve fra sin tilkommende Svigermoder i Upsala, saa hun selv ikke mere er hans eneste Korrespondent (173). Til Trods for Skuffelsen over ikke at se ham som sin Sviigersøn bevarede hun sine varme Følelser for ham, og Ida søgte Trøst ved 1865 at forlove sig med et uheldigt Subjekt, en Brodersøn af Fru Winther (Bøgh III 342), en af de talrige af hendes Forlovelser, som blev hævet lige saa hurtigt, som de kom i Stand (jf. „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 183). Brevvekslingen fortsattes endnu et Aars Tid, men holdt saa op, og da Snoilsky 1875 blev udnævnt til chargé d'affaires i København, var C. W. af sin Familie blevet tvunget ud paa den Rejse, hvorfra han ikke skulde vende tilbage.

190.11f. *med Tugt at mælde]* holbergsk Udtryk. – 190.21. *Vater Jahn]* den preussiske Turn-Gymnastiks Grundlægger Friedrich Ludwig J. („Turnvater Jahn“). – 190.23. *qvadrupederne i björngården i Bern]* i Bern findes en Bjørnegrotte, hvor der – som Hentydning til Byens Navn – holdes levende Bjørne. – 191.4. *Nordenfalk]* den senere Landshøvding Carl N., hvis Broder Otto Vilh. Claes Johan N. deltog som Løjtnant i Krigen 1864 og saaredes ved Dybbøl. – 191.22. *ett annat . . . till min mor Julie]* ukendt.

324. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 124f.*

192.15f. *lascio la politica]* „lad os forlade Politikken, lad os tale om noget andet“. – 192.17. *Tante Martha]* vistnok Martha Fyenbo i Vesterbo, Datter af Forpagter Niels Brun (M. M. Frederiksen: „Stamtavle over en Familie Friderichsen“ 1881 S. 15).

325. *D. G. Monrads Privatarkiv, Tillæg (R. A.).
Trykt Breve 125f.*

193.3f. „ikke engang er blevet R. af Db.“] se Noten til II 44.25; naar C. W. i Brevet fremhæver det naturlige i, at Soldater dekorerer, skyldes det bl. a., at Viggo Monrad 5/5 var blevet Ridder p. Gr. af sit Forhold under Dybbølkampen. – 193.6. *Heltenes Kors i Sløife*] Citat af Digtet „Kunstneren mellem Oprørerne“. – 193.22. *Henri Petersen*] Søn af Carl og Thora P., stud. polyt., deltog i Krigen og døde 1865. – 193.29. *I shall not look upon his like again*] Citat af Shakespeares „Hamlet“ I, 2.

326. *NkS. 2815,4°.*

194.12f. *mit store Maleri*] „Den grundlovgivende Rigsforsamling“.

327. *K. B., Stockholm (Fot. paa K. B.).
Trykt (delvis) Bøgh III 319 og 337–339, (delvis)
Karl Warburg: „Carl Snoilsky“ 145 og (delvis) „Carl
Snoilsky och hans vänner“ I 175–177.*

194.30. *Freden skal være sluttet*] Fredsslutningen fandt Sted i Wien 30. Oktbr. – 195.1. *basta cosi*] „nok om det“. – 195.17f. *Antiqve Intaglier og Cameer*] C. W. havde gjort store Indkøb af Smykker under sin første Italiensrejse 1830–31. – 195.25. *Ida*] til Snoilsky skriver Julie Winther 7/11 1864 bittert: „Ida er ganske rask, men bleg og stille, dog hende ville vi lade, som hun var i America og tie om, hun er for Dig jo let at glemme“ („Carl Snoilsky och hans vänner“ I 174). – 195.29. *en Samling af lyriske Digte*] „Dansk Lyrik 1800–1864“ (1865). – 195.33. „*Nygræske Folke-Eventyr*“] en Oversættelse af J. G. v. Hahns Samling (1864). – 196.1. „*Maria Stuart*“] opf. 1. Gang paa Det kgl. Teater 2/9 1867. – 196.3. *dii minorum gentium*] „de mindre Poeter“. – 196.4. *en Samling af korte biographiske Skizzer*] „Danske Digtere i det 19. Aarhundrede“ (1864). – 196.18. *tag Stoffet fra Din Hjemstavn*] dette Raad fulgte Snoilsky ikke; hans næste Digtsamling var tværtimod præget af de „Italienske bilder“.

328. NkS. 2815,4°.

Trykt „Ord och bild“ 1917 S. 582f.

197.9. „den hvita stenen“] en lykkelig Dag (Trakierne mindedes deres lykkelige og ulykkelige Dage ved hvide og sorte Stene). – 197.32. *Brenstrup*] maaske Landskabsmaleren Thorald Brendstrup. – 198.4. „*convention*“] 15/9 1864 indgik Frankrig og Italien en Overenskomst, hvorefter Napoleon III forpligtede sig til i Løbet af 2 Aar at tilbagekalde de franske Tropper fra Rom, mod at Italien lovede ikke at angribe Pavens Omraade.

329. NkS. 2815,4°.

198.14. *mit daarlige Vers*] Rettelsen gælder Digtet „Spørgsmaal og Svar“.

330. NkS. 2815,4°.

198.29. *Sophies Skjebne*] Dunkers Datter var blevet forlovet med Olaf Halvard Stabell, som ejede Sulerud i Eidsberg, og blev 23/2 1865 gift med ham. – 199.10f. *Deres politiske Sonnetter*] se Noten til II 182.5. – 199.18. *Øienoperationen*] den fandt først Sted Decbr. 1866 (Bøgh III 372). – 200.1f. *Deres nye Digtsamling*] „Brogede Blade“ (1865).

331. NkS. 3048,4°.

332. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 126f.*

200.21f. *den unge Danneqvinde*] Meta Constantin-Hansen (f. 15/4 1865). – 200.28. *Idas Fremtid*] til Snoilsky skriver Julie 3/5 1865, at Ida igen har forlovet sig („Carl Snoilsky och hans vänner“ I 182); Bøgh oplyser, at det var med en Fætter, en Brodersøn af Julie, maaske den i Noten til II 16.10 omtalte John Lythans, som viste sig at være en uheldig Person. Da Forlovel-

sen var blevet hævet, fortæller Julie i et Brev 13/9 1865, at en af C. W.s Venner har sagt ham, at der var en Pige i en Cigarbutik, der vilde tvinge Idas Kæreste til Ægteskab, og hun tilføjer: „Saa er han, hvor han hører hjemme, og dermed vil vi tie for altid med en Person, om hvem intet Godt kan siges“ (Bøgh III 342, udeladt „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 183). For at komme lidt bort fra de triste Forhold gjorde Julie og Ida en lille Rejse til Sverige. – 201.3f. *Non ragioniam di loro*] „Tal ej om dem, sku blot og lad os gange“ (Dantes „Guddommelige Komedie“, „Helvede“ 3. Sang Vers 51 i Chr. K. F. Molbechs Oversættelse).

333. *Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo (Fot. paa K. B.).*

Leonhard Fr. Carl Sodemann (1835–70), født i en til Danmark indvandret tysk Slægt, var cand. polit. og Fuldmægtig i Statistisk Bureau. Han blev 1859 gift med H. U. Møllers Datter Louise og var derfor en af de nærmeste mandlige paarørende, C. W. kunde henvende sig til, efter at hans Stedbroder Hans Ulrik 1862 var død. Allerede Br. 257 viser hans Pietet for de mødrene Gravsteder.

201.18. *tre Skrivelser*] ?. – 201.21. *Biskop Møllers to Hustruers Gravsteder*] se foran Noterne til Br. 257. – 201.24. *Dr. Møller*] se Noten til II 122.16. – 201.25. *Pastor Børresen*] Chr. Ludvig B., 1854–67 Sognepræst i Købelev. – 201.27f. *Biskop Møllers Monument*] se Noten til I 211.32. – 201.32. *Moder Louise*] Hans Ulriks Enke, f. Sidenius. – 201.32f. *Deres egen Louise*] Sodemanns Hustru, Datter af H. U. og Louise Møller. – 202.1. *Hans Ludvig*] Sodemanns Svoger, senere Sognepræst. – 202.3. *Vedligeholdelsen*] Gravstederne i Købelev og Maribo er stadig vedligeholdte.

334. *NkS. 2815,4°.*

202.18. *den store Bestilling*] det af Alfr. Hage bestilte Kæmpemaleri „Den grundlovgivende Rigsforsamling“, der nu hænger paa Frederiksborg-Museet, var efter Fuldførelsen udstillet i

Hages Hjem paa Kongens Nytorv og omtaltes i „Fædrelandet“ Nr. 124 (31/5 1865). Const. Hansen var bitter over at have maattet arbejde i 5 Aar paa dette store Lærred for en saa beskeden Betaling som 4000 Rdl. Han beklagede sig til Orla Lehmann som den, der havde medvirket til at skaffe ham Bestillingen, men dennes Svar, der gik ud paa at anbefale Maleren ikke at lade sin Livsglæde fordærve heraf, fremkaldte blot en ny Klageskrivelse Maj 1866, hvoraf skal citeres følgende: „Det kan jo dog ikke andet end smerte mig dybt, at mit Folk, det Folk, for hvilket jeg lever og arbejder, ikke vil unde mig Brødet, eller mener, at jeg ikke engang er det værd. Du bruger længere Tid til dine Arbejder, end de ere værd, hedder det, og den Tid ville vi ikke erstatte Dig. Vi betale overhovedet ikke Tiden – vi betale Talentet“ (Henny Glarboe: „En Brevveksling mellem Maleren Constantin Hansen og Orla Lehmann“ 111). Orla Lehmann gjorde, hvad han kunde for at understøtte den fattige Kunstner ved at give ham nye store Opgaver („Ægirs Gæstebud“, „Oeh-lenschlägers Laurbærkrøning i Lund“ og „Carl Ploug og de danske Studenter hos Oscar I“).

335. NkS. 2815,4°.

202.28. *midt udi Byen*] i „Jacob von Tyboe“ I,8 hedder det: „De hundsvotske Poeter maatte boe midt udi Byen som andre Kræmmere, der have Noget at sælge. De maaskee boer ved Volden, at de kan see det Grønne om Sommeren“. – 203.2f. *som mange desværre udi Holland gjøre*] Citat af „Jacob von Tyboe“ II,1. – 203.10. *Non so, se mi son spiegato*] „Jeg ved ikke, om De forstaar mig?“.

336. NkS. 3688,4°.

203.17. *den skandinaviske Nytaarsgave*] „Vintergrønt. Nye Fortællinger og Digte, danske, norske og svenske“, udg. af Chr. Richardt (1866), indeholdende af Fridrica Runeberg, Digterens Hustru, Prosaskitsen „Konungs lön“, som er underskrevet med

hendes Navn. – 203.27. *Fru Petersen*] Thora P., g. m. Overlærer Carl P.

337. *Aagaard-Hammerichs Privatarkiv (R. A.)*.

204.9. *Deres nye Buur*] Richardt var flyttet til Nørrevold 54. – 204.11. *Iselingen*] Chr. Richardt blev 1865 gift med Marie Hammerich, Datter af Martin H., hvis Svigerfader Holger Aagaard ejede den bekendte Gaard ved Vordingborg. – 204.19f. *Digte . . . fra Carl Snoilsky*] i „Vintergrønt“ tryktes af ham „Tolf sonetter från Spanien“, „Mellan tvenne verldsdelar“, „Alhambra“, „Bellmansro“, „Sorrento“ og „Chiajan“ (se „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 181).

338. NkS. 2815,4^o.

204.25f. *Udgivelsen af Carl Baggers Skrifter*] af Etatsraad Overrettsjustitiarius Fr. Fiedlers Forord til hans Svoger Carl Baggers „Samlede Værker“ (II) fremgaar, at han selv oprindeligt havde tænkt sig at redigere denne Udgave, men p. Gr. af manglende Tid maatte henvende sig til andre, af hvilke han særlig nævner H. C. Andersen og Chr. Winther som egnede til Opgaven: „med den Sidstnævnte havde jeg endelig i 1863, – efterat Andersen havde erklæret mig, at han ansaae Winther bedre skikket dertil end sig selv – truffet Aftale om at besørge Udgivelsen. Men imedens de i Slutningen af samme Aar indtraadte, for Danmark ulykkelige politiske Begivenheder, atter foraarsagede en Standsning i Foretagendet, tiltog Chr. Winthers beklagelige Øiensvagthed i den Grad, at han maatte frasige sig Arbejdet“ (VIII f.). I Stedet tilbød den daværende cand. phil. Vilhelm Møller, der ligesom Bagger var Soraner, at paatage sig Hvervet, og i 1866–67 udkom de to Bind paa Schubothes Forlag.

339. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 127f.*

205.3. *Al illustrissimo Signore* etc.] „Til den berømte Herre, Hr. Professor Const. Hansen. Den 4. Oktbr. 1865. Hvis Deres højtærede Højvelbaarenhed skulde ville bæere os med sin kære Nærværelse til Middag, Fredag d. 6te ds. Kl. 4, vilde det gøre os den største Fornøjelse. Min Hustru er endelig vendt hjem fra Sverige, det er allerede otte Dage siden. Deres ydmygste og lydige Tjener og trofaste Ven Christian Winther“. – Sverigesrejsen var et Forsøg paa at faa Ida til at glemme den lidte Kærlighedsskuffelse (se „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 182f.).

340. *NkS. 2815,4^o.*

205.14ff. *Al maestro* etc.] „Til Mesteren, den højtærede Sanger og højtelskede Professor Chr. Winther! Den 6. Oktober Aar 1825 [*skal være: 1828*] fødtes en lille Pige, som nu hedder „Fru Købke“ [o: Kirstine Marie K., f. Bruun, g. m. Generalmajor J. P. K.], idet hun har ægtet min Kones Broder – altsaa! – hun skulde slet ikke ville forhindre mig i at modtage Deres Indbydelse. For Pokker, at lade sig føde en saadan Dag, uden at tænke paa de mange kommende fatale Følger deraf. Altsaa denne samme 6. Oktober er jeg allerede inviteret til Middag for at gøre denne Dame min Opvartning. Forestil Dem kun Familiens Raseri paa Grund af min Fraværelse, en kæmpestor Familie, i hvilken der befinder sig flere militære Personer og flere Etatsraader, med hvilke man ikke bør spøge. Kort sagt – den korte Mening af denne lange Snak er denne – at jeg ikke kan have Fornøjelsen af at efterkomme Deres venlige Puf. Jeg vilde være kommet selv, hvis jeg ikke i Dag skulde gøre en Visit paa Hummeltofte med min Kone. Idet jeg haaber at se Dem og Deres elskværdige Hustru, som jeg sender mine Hilsener, forbliver jeg stedse Deres oprigtige Ven Constantin Hansen.“

341. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 128.*

206.8. *Jeg kunde slet ikke sove*] Begyndelsen af C. W.s Digt „Længsel“ (SD I 196). – 206.12. *Dine Harpetoner*] Digtsamlingen „Brogede Blade“ (1865). – 206.17. *see mit lille Navn*] i „Brogede Blade“ er optaget et Digt af Bødtcher, der udgør et Svar paa et af C. W. – 206.19. „*Verner*“] en Romancecyklus i „Brogede Blade“. – 206.19. *Basta cosi*] „Punktum“.

342. *NkS. 2816,4^o,II.*

207.4. *Tak for de Blade*] „Brogede Blade“.

343. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 129f.*

208.1. *min Moder*] Caroline Dunker, f. Hansteen, Forfatterinde til Memoireværket „Gamle Dage, Erindringer og Tidsbilleder“, der udkom 1871 efter hendes Død; hun var paa sine ældste Dage blevet blind. – 208.1. *Melkepigen*] et Digt i „Brogede Blade“, som Fru Dunker altsaa havde givet C. W. Stoffet til. – 208.8. *Ole Bull*] hvorvidt den berømte Violinist kom til at besøge C. W., vides ikke. – 208.20. *Mette*] i sidste Scene af Wesels „Kærlighed uden Strømper“ siger Mette, før hun stikker sig: „Jeg ikke kan en Helte-Sprikvort finde, Jeg uden Sprikvort dør“. – 208.23. *Bürger*] dette er en Fejlhuskning; Citatet er fra „Des Knaben Wunderhorn“ (Digtet „Construction der Welt“).

344. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 130f.*

209.10. *Doctor Rosenberg*] det vides ikke, hvad der sigtes til. – 209.14. *store og smaae Bønder*] i den fælles Interesse at svække de Nationalliberale mødtes J. A. Hansen og hans Tilhængere med Godsejerne, hvad der Novbr. 1865 førte til Dannelsen af Grev Frijs' Ministerium. – 209.15. *Augustforeningen*] stiftet August 1864 af Mænd, der ud fra et konservativt Helstatsstand-

punkt vilde virke for at befæste Forholdet mellem Konge og Folk og modarbejde dem, der ansaa dansk Politik for at gaa i alt for ensidig national Retning; den bestod kun til 1869. – 209.19. *Dr. Ballin*] Lægen Samuel B.

345. *Orig. ukendt. Trykt efter Kopi i Studenterforeningens Arkiv, Personalia 1868; tillige trykt Bøgh III 361f.*

346. *NkS. 2815,4^o.*

210.27. *Tak for sidst*] Winthers Fødselsdagsselskab. – 210.30. *mit . . . Portrait*] herom vides intet; 1867 udførte Const. Hansen et Par Selvportrætter (Hannover Nr. 521, 524). – 211.3. *kom hjem fra Lund*] her gjorde Kunstneren Forstudier til det af Orla Lehmann bestilte Maleri af Oehlschläger, der laurbærkranses af Tegnér i Lunds Domkirke (Hannover Nr. 505). – 211.6. *Studie fra Domkirken*] Hannover Nr. 501.

347. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 131.*

211.17. *have Theatermaleren afskaffet*] i „Fædrelandet“ 1866 Nr. 254 betegnes i den anden af tre Artikler om Lindes Udnævnelse til midlertidig Chef og Berner til Intendant ved Det kgl. Teater Teatermaleren som en alt for dyr Embedsmand, og det foreslaas at bestille nye Dekorationer som Akkordarbejde hos en privat Dekorationsmaler. – 211.24. *Comediens Ligbegjængelse*] til Grønnegadeteatrets Lukning 1727 skrev Holberg den lille dramatiske Situation „Den danske Comoedies Ligbegjængelse“.

III

348. NkS. 2815,4^o.

5.4. *atter i Dag*] i et utrykt Brev fra Constantin Hansen 3/4 1867 beklager han ikke at kunne modtage en Indbydelse til Winthers, da han skal besøge P. C. Skovgaard. – 5.6. *Captain Købke*] Peter K., senere Oberst og Generalintendant (malet af Constantin Hansen, Hannover Nr. 235). – 5.10. *licenziarmi per un mezz'ora*] „forlade min Svoger en halv Times Tid og ved Hjælp af en lille Visit erholde Tilladelse til at komme en anden Dag i Stedet for Torsdag. Min første Tanke var at tage Mod til mig og komme paa Søndag uden Puf (egl. Næveslag). Jeg siger Dem, at Deres Puf (Haandtryk) altid er en Fest for mig og gør mig meget godt. Man maa have en god Samvittighed for ikke at blive skræmt af det Kriminalforhør, som De truer mig med. Vi faar se. Forøvrigt føler jeg mig en Smule meget melankolsk, meget svag, meget lille, men ikke desto mindre altid Deres hengivneste Ven Constantin Hansen“.

349. NkS. 2815,4^o.

5.27. *male en lille Pige*] formodentlig Portrættet af Kaptajn Asmussens to Børn, Jens Simmelkjær A. og Cathrine A., senere g. m. Filologen, Prof. J. L. Heiberg (Hannover Nr. 514; Hannover citerer af C. H.s Dagbog 31/5: „Igaar begyndte jeg at male paa Kapt. Asmussens Børn paa ét Stykke, bestilt af ham til 50 rdlr.“). – 6.1. *Datters Ankomst*] hans yngste Barn, Thora (f. 2/6 1867).

350. NkS. 3048,4^o.

6.21. *Dualismen*] Georg Brandes' Debutbog „Dualismen i vor nyeste Philosophie“ (1866).

351. *Additamenta* 450 fol.

7.1. *Lehmann*] Orla L.

352. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve* 131–134.

7.26. *Deres Brev*] ikke bevaret. – 7.33. *Arkeli-Stræde*] Larslejstræde har i Tidens Løb haft forskellige Navne, men ingen af de store Værker om Kbhvns. Historie anfører dette. – 8.17f. *et af Vulcans . . . Værksteder*] formodentlig Burmeister & Wain, der 1867–69 byggede den nye Knippelsbro. – 8.23f. *den paatænkte Bog*] „Nye Digtninger. Fortællinger og Digte af danske Forfattere“ (1868). – 8.25f. *et Skrift*] Chr. Richardt udgav til Fordel for Sydslesvigerne 1867 en Antologi „Fra danske Forfattere“. – 8.32. *et . . . omfangsrigt Arbeide*] Romanen „Ivar Lykkes Historie“, hvis 2. Del udkom 1869. – 9.7. *multa for multum*] „mangt for meget“. – 9.14. *faaet sit Syn igjen*] Stæroperationen paa det ene Øje var foretaget i Decbr. 1866 af Dr. Edmund Hansen Grut.

353. *Additamenta* 450 fol.

354. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve* 134f.

10.30f. *jeg er nær ved at gaae ud af Sagaen*] Const. Hansen blev mere og mere grebet af den Følelse, at han blev tilsidesat; han fik færre Bestillinger, især af det offentlige, og var økonomisk meget vanskeligt stillet (Hannover 261). – 10.32. *den antike Skjønhed*] C. H. tænker især paa sit store Arbejde, Udsmykningen af Universitetets Forhal. N. L. Høyen havde forøvrigt

slaaet til Lyd for en nordisk betonet Kunst. – 11.5f. *et stort Portrait af mig selv*] tilhører Charlottenborgs Udstillingskomité (Hannover Nr. 524).

355. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*

Sophus Schandorph var begyndt 1863 som lyrisk Epigon, men allerede den Samling, han udgav Aaret efter, indeholdt et Digt, der udførte et Emne beslægtet med Chr. Winthers „Træsnit“ i en helt anden Tone. I sine „Oplevelser“ fortæller S. S., at han traf Winther hos dennes Svoger, Overlærer Carl Petersen: „Han ejede en stor Del af mit Hjerte i Forvejen, nu vandt han det helt ved sin personlige Elskværdighed. Han var allerede den Gang en gammel Mand, truet af Blindhed, men var livfuld og ungdommelig, og, naar han sad i Petersens Studereværelse paa Kvisten med det tøndehvælvede Loft, med Bøger fra øverst til nederst, i den lange Sofa, sprudlede morsomme Anekdoter fra ham. Adskillige Gange har jeg fulgt ham hjem fra Kastelsvejen til Løngangstræde, hvor han den Gang boede. Uopfordret sagde han til mig en Aften: „Min Svoger har laant mig Deres Digte. De – og de (han nævnede nogle) er gode. Se at finde Deres Originalitet! det kan ikke nytte, at Andre vil give Dem Raad i den Retning. Jeg er ikke Kritiker, men jeg har et ganske godt Øre. De skal ikke forcere Dem til at skrive; men, melder Trangen sig, saa skræm den ikke bort! Jeg har ganske god Tro til Dem“. Jeg blev naturligvis glad. Men, da jeg blev ene, reducerede jeg Ytringerne til Komplimenter af den saa forekommende og høflige gamle Digter. Der var i hans Væsen, syntes det mig, lidt . . . ja Skuespilleragtigt er for stygt et Udtryk – lidt Agerende, Noget, der fjernt gjenkaldte en venlig – jovial Père noble's Holdning paa en Scene. Det være sagt med al Forbehold. Hans Ven, den gamle Konferentsraad Abrahams, som jeg saâ et Par Gange hos Rektor Borgen, havde en ganske lignende Habitus. Maaske var Sligt fælles for flere Mænd fra den Tid. Ludvig Bødtcher, f. Ex. havde ogsaa et Anstrøg af samme Art Væsen. Var det gaet fra Livet over paa Scenen eller omvendt? Jeg holdt saare meget af Chr. Winther og vil nødig have,

at Nogen skal tro, jeg har villet sige noget Ondt med disse Ord" (I 189f., jf. 219f.).

11.30. *eet (eller flere) . . . Bidrag*] Schandorph sendte med en uinteressant Følgeskrivelse (der tilhører Arkitekt J. Bjufstrøm) 5 Digte til C. W.s Nytaarsgave. – 12.4. *Rm.*] Rigmønt.

356. *Troensegaards Autografsamling.*

12.10. „*Knippe*"] Hertz har til Antologien leveret 7 Digte: „I et Album“, „Til P. V. Jacobsen“, „Riimbrev i en Dames Navn“, „Stambogsblad i min Søsters Navn“, „Den skarnagtige Pige“, „Plakat“ (med Undertitlen „da en lille Luftballon, i hvis Gondol en Herre og en Dame sad, udklippede af Papir, skulde gaae op fra et Lyststed paa Strandveien“) samt „To latinske Digte, oversatte“. – 12.18. *Etatsr. Worsaae*] Arkæologen J. J. A. W. – 12.19. *Dagmar*] Christian IX's Datter Prinsesse Dagmar var 9/11 1866 blevet viet til den senere russiske Kejser Alexander III og havde faaet overrakt et Album med Digte af danske Forfattere og Afbildninger af danske Mindesmærker og Egne.

357. *NkS. 2815,4°.*

13.4. „*Digte*"] i Aviserne havde bl. a. staaet „Februar 1864“ („Fædrelandet“ 1864 Nr. 49, omtalt i Br. 316), „Sang for Kunstnersamfundet“ (smstds. 1865 Nr. 59) og „Sang ved Kunstakademiets Stiftelsesfest“ 31/3 1865 („Flyveposten“ 1865 Nr. 78). Af Oversættelserne af Michelangelo („den store Mikkel“) blev fire Sonetter trykt i Tidsskriftet „For Ide og Virkelighed“ I (1870). Det endte med, at Kunstneren gik med til at lade optage ikke mindre end 17 af sine Digte i C. W.s Antologi. – 13.24. *Fransk-mænd*] de to franske Deputerede Théodore Morin og Vincent Piccioni, der begge havde taget til Orde for, at Nationalitetsprincippet skulde gennemføres i Nordslesvig, samt 12 Journalister gæstede Kbhvn. 12.–18. Aug. 1867 og blev bl. a. fejret paa Marienlyst (se „Fund og Forskning“ 1971 S. 150). – 13.26f. *som Grundtvig siger*] f. Eks. i sin Snorre-Oversættelse III (1822) 124.

– 13.27. *Besyv*] Trumf Syv, der er den højeste Trumf i Kortspillet Styrvolt. – 13.28. *karnøflet*] i Styrvolt kaldes det laveste Kort (Knægten) Karnøffel. – 14.1f. *Fr: Smidt*] se Noten til II 177.32.

358. *NkS. 4463,4^o*.

14.11. *Correctur*] paa C. W.s anonyme Oversættelse af G. Hartwig: „Naturen og Folkelivet paa Sydhavsøerne“ (1868). – 14.21f. *V. E. Jensen*] Skolelærer i Storehedinge Wilhelm Emil J., der 1856 havde udgivet Digtsamlingen „Ungdomsforsøg“, var repræsenteret med 3 Digte i Antologien. – 14.22. *Fr. Daugaard*] Frk. Christine D., Biskop J. B. D.s Datter, der havde udgivet flere Digtsamlinger og 1884 leverede en forkortet Oversættelse af Tassos „Det befriede Jerusalem“; i C. W.s Antologi er hun repræsenteret ved Digtet „Skovvandring“. – 15.10. *Joh. Helms*] se foran Noterne til Br. 266; hans Brev af 7/8 1867, der indeholder et Afslag, er ikke medtaget; alligevel sendte han til „Nye Digtninger“ (1868) Digtene „For Danmark“ og „Chr. Richardts Afskedsqvad“. – 15.14. *en Digtcyklus til Fordeel for Slesvigerne*] se Noten til III 8.25f. – 15.18. *G. Rode*] Højskoleforstander Gotfred R. – 15.25. *Deres Broder*] Assistent i Skifteretten Arnold Philipsen. – 15.26. *Franskmændene*] se Noten til III 13.24.

359. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 135–137.*

15.28. *Carere*] egl. Navn paa en Sø mellem Byerne Waganui og Wellington paa New-Zealand, hvor Monrads havde bosat sig, efter at Familien var udvandret som Følge af det ulykkelige Udfald af Krigen 1864. – 16.2. *dit Portrait*] se Noten til II 92.31f. – 16.5. *Collins*] ?; muligvis Læsefejl for *Callesen*, den unge Slesviger Hans C., der sluttede sig til Monrads i New-Zealand (D. G. Petersen: „D. G. Monrad“ (1965) 109). – 16.7. *West*] en Dansker, der købte Jord paa New-Zealand i Nærheden af Monrads. – 16.10f. *Gouvernøren*] Sir George Grey (P. Vedel i „Tilskueren“ 1904 S. 712 og P. Stavnstrup: „D. G. Monrad“ 274). – 16.16. *Louise*] Monrads næstældste Datter rejste først

over til sin Familie i Begyndelsen af 1867. – 16.16. *oppe*] „sluppet op“.

360. *Collinske Brevsamling V.*

361. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*

18.15. *Breve*] det eneste kendte er Br. 356. – 18.21. „*Knippet*“] se Noten til III 12.10. – 18.24. *Albumet*] se Noten til III 12.19. – 18.29f. *Din Hustru*] Louise Hertz, f. von Halle.

362. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 137f.*

19.17f. *Deres ... Epistel*] Br. 357. – 19.29. *Mi avete capito*] „Har De forstaaet mig, min Kære?“. – 20.17. *Deres Musa*] til C. W.s Fødselsdag 29/7 1867 havde Const. Hansen malet en lille Erato (Hannover Nr. 515). – 20.22f. *Octavian overvandt Antonius*] i Slaget ved Actium 2/9 31 f. Kr. – 20.23. *C. Petersen*] Overlærer, Prof. Carl P., g. m. Julies Søster Thora. – 20.26. *Franskmændene*] se Noten til III 13.24.

363. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 138f.*

21.6. *Deres ærede Brev*] Br. 360. – 21.12f. *min Opgave her ved Fængslet*] Kaalund var 1859 blevet Lærer paa Vridsløselille. Det lykkedes ham ikke at præstere noget Bidrag til C. W.s Bog.

364. *NkS. 2815,4^o.*

22.3. *Deres ... Brev*] ukendt. – 22.5. *Marie Magdalene*] Const. Hansens 10. Barn (f. 1861).

365. *Collinske Brevsamling XII.*

22.29. *Jeg skrev Dem til]* et ikke medtaget Brev af 31/8 1867, omhandlende samme Emne som dette. – 23.1f. *vor fælleds Klædningskunstner paa K. Nytorv]* Skræddermester Johan B. Lund, Kongens Nytorv 24 (oplyst af Overbibliotekar, Dr. phil. H. Topsøe-Jensen). – 23.3. *taget Flugten]* H. C. Andersen rejste 11/4 1867 til Paris for at se Verdensudstillingen. – 23.13. *en Skjærv]* Bidraget blev Eventyret „De smaa Grønne“.

366. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 139f.*

23.27. *schönhauser]* Bismarck blev født 1815 i Schönhausen. Ordet skal formodentlig betyde „huserer, regerer“. – 23.29f. *Calembourgs]* „Kældermand, Brandere“. – 23.30. *Luxembourgs]* vel med Hentydning til *Luks.* – 24.3. *Thorvaldsen]* i Eugène Plons netop i Aaret 1867 udkomne franske Thorvaldsen-Biografi er som Bilag gengivet et Brev fra Billedhuggeren David d'Angers, der kritiserer det forsigtige og afmaalte hos Thorvaldsen, hans uforstyrrelige Fornuft og det tilbageholdende ved hans Figurers Bevægelser (jf. Jul. Langes Udtalelse i hans „Udvalgte Skrifter“ III 202: „Den af Europas store Nationer, som stod og er vedblevet at staa i det fjerneste Forhold til Thorvaldsens Kunst, var . . . den franske“ og sammes „Sergel og Thorvaldsen“ 184f.). – 24.5. *Sangen . . . Upsalenserne]* de upsalsiske Studentersangere „Orphei drängar“ gjorde stor Lykke i Paris 1867 ved en Koncert under Ledelse af Oscar Arpi (K. Nyblom: „Hör I, Orphei drängar“ 1913 S. 14). – 24.7f. *Portrait af Prof. Schjødtes Frue]* Sofie Emilie S. (Hannover Nr. 517).

367. *Additamenta 450 fol. Trykt (delvis) Breve 140f.*

24.21. *skaane Dem . . . for en Sorg]* i det foregaaende, nu ukendte Brev er Omtalen af den forbedrede Sundhedstilstand i Winthers Hjem aabenbart udeladt. – 24.24. *Pjaltten]* Ordspillet med *Lappen* og *Pjaltten* forekommer gentagne Gange

i C. W.s Breve (se f. Eks. III 7.7), her maaske tillige med Hentydning til det gamle københavnske Logihus Pjalttenborg. – 24.28. *de 5 . . . Hefter*] se III 19.31. – 25.7. *en Bog, som jeg har oversat*] se Noten til III 14.11. – 25.8f. *en Huusleilighed*] C. W. flyttede fra Nørrevold 38 til Løngangsstræde 23.

368. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 141.*

25.31f. *en saadan Mængde Stykker*] se Noten til III 13.4. – 26.7. *Billedhugger Thielemann*] Theobald T. fremstillede 1867 en nu forsvundet eller tilintetgjort Buste af Constantin Hansen (Hannover Nr. K 28). – 26.8. *maler . . . mig selv*] se Noten til III 11.5f.

369. *NkS. 2815,4^o.*

26.20. *Lehman*] Orla Lehmann, der boede i Ny Kongensgade.

370. *Additamenta 450 fol. Trykt (med smaa Ændringer)*
Chr. Winther: „En Samling Vers“ (1872) 92–95.

371. *Orig. ukendt. Trykt efter „Nye Digtninger“,*
udg. af Chr. Winther (1868) 193f.

372. *Additamenta 450 fol.*

373. *NkS. 2815,4^o.*

30.21f. *non contando lo spavento*] „idet De ikke regner med min Forfærdelse med Henblik paa Trediesalen i Deres Hus“. – 30.24. *Padrone*] egl. „Vært“, her: „Ejer, Herre over“. – 30.25. *Overskriften*] blev som af C. H. foreslaet. – 30.29. *Til en ung Pige*] saaledes kom Digtet til at hedde. – 31.3f. *In fretta ma come sempre*] „I Hast, men som altid“.

374. NkS. 2815,4^o.

31.16. *Jeg maler Børn*] foruden de i Noten til III 5.27 omtalte hans egne Døtre Marie, Meta og Elise; ogsaa i det følgende Aar malede han Børnebilleder.

375. NkS. 2815,4^o.

376. NkS. 4291,4^o.

Denne Billet er medtaget for at vise Forbindelsen mellem den aldrende Digter og Repræsentanten for en yngre Generation, den senere saa berømte, da 26-aarige Sprogforsker *Vilhelm Thomsen* (1842–1927), der nylig var kommet hjem fra en Rejse til Finland og det følgende Aar forsvarede sin Doktorafhandling med Emne fra det finske Sprogomraade. Hvorledes Bekendtskabet er kommet i Stand, vides ikke. Der foreligger yderligere to Indbydelser (26/2 og 20/3 1868) fra Winther til Thomsen.

377. NkS. 2937,4^o.

32.21f. *Firmaet C. A. Reitzel*] ved C. A. R.s Død 1853 var Forlaget blevet overtaget af hans Sønner Theodor og Carl. – 32.24. *Hensyn til Helbred*] det var Steddatteren Idas tiltagende Sindssyge og hendes Ønske om at komme til Frankrig, der bevirkede, at Familien i Sommeren 1868 midlertidigt opløste Hjemmet og i Juni tog til Badestedet Fécamp og om Efteraaret til Paris, hvorfra de først vendte hjem i Juni 1870 (Bøgh III 377ff.). Opholdet i Verdensstaden var C. W. en Lidelse, hvorom de følgende Breve noksom vidner. – 33.12. *en Tillægsløv*] ved Løv af 29/12 1857 var litterære Værker beskyttet i 30 Aar efter Forfatterens Død, ved Lov af 21/2 1868 udvidedes Forfatterretten til 50 Aar. – 33.14. *Reinke Fos*] udk. 1849. – 33.14f. *Hey-Specters Fabler*] „Halvhundrede Fabler for Børn, tegnede og digtede af Otto Speckter“ (1834) og „Endnu et Halvhundrede Fabler for

Børn" (1838); der var Superintendent Johann Wilhelm Hey, der havde skrevet Digtene. – 33.15. *de 110 Romanzer*] oprindeligt var der i Udgaven 1836 kun 100, i 2. Udg. (1839) forøget til 105 og i 3. Udg. (1851) 110. – 33.17f. *Samlede Digtningers 10 Bind*] udkom 1860 (o: 1859) –65, hvortil 1872 sluttede sig et ellefte. Kontrakten af 27/8 1859 er bevaret i NkS. 2937,4°. Se C. W.s Fortegnelse over den senere Del af Produktionen, aftrykt Oluf Friis 26of. – 33.20f. *„Hjortens Flugt“ . . . i 6te Oplag*] udkom 1871. – 33.21f. *„Digte, gamle og nye“*] C. W. oplevede ikke at se 7. Oplag (1877). – 33.28. *afkjøbe mig Forlagsretten*] if. Br. 418 synes Sagen at være gaaet i Orden; et Brev i NkS. 2937,4° fra Overretsprokurator Vilh. Rode til Firmaet Reitzel indeholder Udkast til et Overdragelsesdokument.

378. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 142f.*

34.26. *Graaveirs-Vinterstykke*] intet af Numrene i Hannovers Fortegnelse synes at passe til denne Betegnelse.

379. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 143f.*

35.4. *Little did my mother think*] ?. – 35.18. *Professor Jensen*] Svogeren, Overlærer Bernth J., der var titulær Professor; han synes efter flere Ytringer i Brevene ikke at have været yndet i Slægten. – 35.22. *Sønnerne*] Viggo og Johannes Monrad deltog i Nybyggerarbejdet paa New-Zealand; den ældste blev derovre, da Forældrene rejste hjem, men vendte efter sin Kones Død tilbage til Danmark; den næstældste tog hjem 1870, men tog 1878 tilbage til Ny-Zealand og drog derfra til De forenede Stater. – 36.2. *mine to smaae Piger*] Louise Dorothea og Karen Birgitte.

380. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 144f.*

36.10. *hvor de store og de smaae Mesterstykker*] Citat af Baggesens Digt „Rom og Paris“ („Skieimtsomme Riimbreve“ 1807

= SD 2. Udg. V 120). – 36.14. *en fransk Forfatter*] ?. – 36.16f. *Folkekirken . . . faaet sin Forfatning*] saaledes som lovet i Grundloven af 1849, men aldrig opfyldt. – 36.17f. *Grev Friis . . . er ifærd med store Byggeforetagender*] Konseilpræsidenten C. E. Krag-Juel-Vind-Frijs lod Frijsenborgs Indre dekorere af bl. a. C. F. Aagaard. – 36.20. *Hilker*] som Const. Hansen havde samarbejdet med ved Udsmykningen af Universitetets Forhal. – 36.27. *Restaurationen af Viborg Domkirke*] Kirken var i saa slemt Forfald, at den 1862 maatte lukkes, og Rigsdagen bevilgede til Restaureringen 1863 Penge, der yderligere suppleredes ved privat Subskription. Genopbygningen kom til at staa paa i Aarene 1864–76. Den indre Dekoration, der var blevet overdraget F. C. Lund, viste sig saa uheldig, at den 1899ff. maatte gøres om fra Grunden af Joakim Skovgaard. – 37.2. *den friske Hilsen*] C. W. lod i „Fædrelandet“ 1868 Nr. 74 trykke sit Digt „Kongegen“ (genoptrykt i „En Samling Vers“).

381. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 145–148.*

38.21. *en parisisk Dame*] Madame de la Tour (Bøgh III 379, 452). – 38.28. *Maden er fremmed og Sengen er slet*] Oversættelse af et Par Linier af Goethes Digt „Vanitas! vanitatum vanitas“, der paa Originalsproget lyder: „Die Kost war fremd, das Bett war schlecht, / Niemand verstand mich recht“ (se Liebenberg: „Nogle Optegnelser om mit Levned“ 118f.). – 38.34. *Bindesbøll*] den 1856 afdøde Arkitekt Gottlieb B., der var C. H.s Ven.

382. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 148–150.*

39.28. *Deres . . . Brev*] ukendt. – 40.1. *Meta*] Malerens næst- yngste Barn (f. 1865). – 40.22. *Gyldenholm*] Hovedgaard i Kirkerup Sogn (Sorø Amt), ejedes fra 1840 af Justitsraad Georg Koes Brøndsted, der 1862 solgte den til Hofjægmester C. A. D. de Neergaard. Const. Hansen malede 1868 Portrætter af sidstnævnte og hans Hustru (Hannover Nr. 538 og 534) og opholdt sig i den Anledning i Juli–Septbr. 1868 paa Gyldenholm (Han-

nover 345f.). – 40.23f. *Fru . . . Hall*] Augusta Marie H., Datter af Arkæologen P. O. Brøndsted og gift med Politikeren C. C. Hall. – 40.24. *den rige Mand*] se Noten til III 40.22. – 40.25. *de 4 Damer*] Hofjægermesterinde Jenny de Neergaard (Hannover Nr. 534) og hendes Søstre Frk. Hertha Johanne Qvistgaard (Nr. 535), Fru Mary Bay (Nr. 536) og Fru Tofa Alvilde Fabricius (Nr. 537).

383. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 150f.*

Departementschef i Kultusministeriet *Carl Weis* var en af Aarhus-Lægen Ernst Weis' fire musikalske Sønner. Winther kendte ham fra Studenterforeningen i 1830'erne og fra Urtekræmmer Chr. Petersens kunstnerisk betonedede Hjem, hvor begge var velsete Gæster. Det var C. W. højst pinligt at modtage dette i den bedste Hensigt skrevne Brev.

42.3. *Cultusministeren*] Provst Aleth Hansen (Marts 1868–Septbr. 1869). – 42.12. *i Ørsteds Tid*] se Noten til II 44.25 og Bøgh II 441, III 364ff. – 42.15f. *Frederik 7de . . . kan have havt noget personligt imod Christian Winther*] if. Bøghs Fremstilling (II 435) skulde C. W.s Virksomhed som Lærer for Prinsesse Mariane pludseligt være blevet afbrudt i April 1842, efter en Gemakspiges Udsagn fordi han en Dag havde overrakt hende det til en anden ung Dame skrevne Digt „Min Skat“ („Hun er sød, hun er blød, hun er smal om sit Liv“), som hun viste Kronprinsen, der derefter øjeblikkelig lod C. W. vise bort fra Hoffet. Med god Grund afviser Oluf Friis („Politikens Dansk Litteraturhistorie“ II 329) dette som en ren Sladderhistorie; men at der aldrig kunde opstaa nogen Sympati mellem to saa forskellige Naturer som Frederik VII og C. W. er let at forstaa. – 43.7. *sine ira et studio*] „uden Heftighed og Partiskhed“.

384. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 151–155.*

44.6. *Lunding*] Kabinetssekretær, Kammerherre Hans Mathias Vilhelm L. – 44.7. *Etatsraad Trap*] den daværende Ekspeditionssekretær i Kabinetssekretariatet, Topografen J. P. T. – 44.10. *en*

Satire] „Tredie Fragment af Reinekes Memoirer“, trykt i „Fædrelandet“ 1866 Nr. 137 og derefter i „En Samling Vers“ (1872). – 44.21. *strøg den Pension*] se Noten til II 11.24f. – 44.26f. *et egenhændigt Brev fra Ørsted*] ukendt. – 44.31f. *en Capital af 830 Rdlr.*] det var Ploug og Fr. Paludan-Müller, der 1854 fik 83 Personer til hver at give 10 Rdlr. (Bøgh III 208). – 44.33. *et livsvarigt annuum af 1000 Rdlr.*] se Noten til II 11.24f. – 45.28f. *Commandeur-Korset*] i sin Note til Brevet skriver Liebenberg, at C. W. nogle Dage efter skrev til en „Nærstaaende“: „Commandeurkorset satte jeg med Forsæt *der*, fordi jeg vidste, de ikke vilde eller kunde give mig det, og saa var jeg paa den anden Side dog kommet dem imøde. Nu haaber jeg, at det Hele er endt med denne Farce“ (Breve 152). Da Sagen i 1875 blev fremdraget i Pressen, tilsendte C. W. „Fædrelandet“ flg. Erklæring, der blev optaget i Bladet 1875 Nr. 96 (Ms. i Troensegaard's Autografsamling): „I „Dagbladets N^o95, 27de April, staaer der en Artikel med Overskrift: *Forfattere og Ordensdecorationers Uddeling*. I denne Artikel findes følgende Passus: „Medens etc. etc. etc., er Christian Winther bleven 78 Aar uden engang at blive Ridder“. Jeg føler mig stærkt forpligtet til, i Anledning af denne, vistnok velvillige Udtalelse at erklære, at der med Hensyn til alt Sligt paa ingen Maade er skeet mig nogen Uret, men tvertimod, at saaledes som det forholder sig, er det fuldkommen overensstemmende med mit eget Ønske, – et Ønske, som jeg stadigt vedbliver at nære“. – 46.12. *Ernst*] Carl Weis' Broder, Overretsassessor Ernst W.

385. NkS. 3316.4^o.

46.17. *et Versarbeide*] „C. A. Lang & Co.“ („Fædrelandet“ 1868 Nr. 244, optaget i „En Samling Vers“). – 46.31. *Deres Hustru*] Elise Ploug, f. Michelsen. – 47.1f. N^o21 *Høibroplads*] her havde „Fædrelandet“ sit Redaktionslokale og Ploug sin Privatbolig. – 47.3. *Giødwad*] Plougs Medredaktør, indtil Blindhed 1868 forhindrede ham i at arbejde.

386. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 155f.*

47.18. *Den 3die Novbr. 1868*] Digtet til Const. Hansens Fødselsdag er trykt i C. W.s „Efterl. Digte“ 55. – 47.27f. *Deres sidste Brev*] ukendt. – 48.2. *Oline Købke*] Fru Magdalene Constantin Hansens Søster (se H. R. Hiort-Lorenzen: „De Fredericia Bruun's Slægtbog“ 2. Udg. 1880); af Stamtavlen fremgaar ikke, at hun blev gift. – 48.7. *min „rimede Fortælling“*] se Noten til III 46.17. – 48.20. *Lorenz Frølich*] fra 1851 til 1875 var L. F. bosat i Paris. – 48.32. *Deres ældste Søn*] den senere Præst Sigurd Konstantin-Hansen, der først gik paa Kunstakademiet, inden han bestemte sig for Teologien. – 49.3. *Portrait af Henri*] ikke optaget i Hannovers Fortegnelse. – 49.7. *et Monument for Fr VII*] H. V. Bissens Rytterstatue foran Christiansborg Slot, der efter hans Død blev fuldført af Sønnen Vilhelm og afsløredes 1873. Ploug var Formand for Komiteens Forretningsudvalg.

387. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 157.*388. *Koncept i NkS. 2171, fol. Trykt (forkortet) Breve 158f.*

51.10. *Etatsraad*] denne Titel opnaaede Const. Hansen først 1875. – 51.11. *Direktør for Kunstakademiet*] Medlem blev han først 1864, men naaede dog 1870 at blive dets Vicedirektør (se III 94.11f.).

389. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 159–161.*

53.20. *Een iblandt os*] Ida. – 54.9. *Portraitet med Alferne*] if. Noten til „Breve“ 159 et Fotografi af Const. Hansen i halv Figur, med fem legende Genier nedenunder, hørende til Fotograf G. Rosenkildes Serie af kendte Mænd. – 54.10. *Marstrands og Sonnes Portraiter*] vel i samme fotografiske Serie. – 54.16. *Marie Fredriksen*] Søster til Prof. N. C. F. og 1872 gift med D. G. Monrads Søn Johannes. – 54.18. *Tilstanden paa New-Zealand*] da der i

1868 opstod Uroligheder blandt Maorieerne paa den østlige Side af New-Zealand, forlod Monrad med Hustru og to Døtre Landet og vendte i April 1869 hjem til Kbhvn., efterladende Sønnerne Viggo og Johannes derovre. – 55.12. *Viggo*] se Noten til II 188.34. – 55.20. „*de to unge Damer*“] da Const. Hansens Brev ikke er bevaret, kan det ikke afgøres, hvad der sigtes til, men formodentlig er det et Par af de paa Gyldenholm 1868 malede Kvindeportrætter (der dog if. Hannover ikke synes at have været udstillet). – 55.20f. „*den forelæsende Musa*“] „Historiens Musa (Clio) læser op for Heltedigtets og Tragediens Muser (Calliope og Melpomene)“ (Hannover Nr. 544). – 55.21. *De er jo . . . en Græker!* – *at sige paa Dansk*] dette er ogsaa Emil Hannovers Hovedsynspunkt i hans Constantin Hansen-Biografi. – 55.23f. *Fortuna, femminaccia*] „Lykken er en ækel Bordeltøs, som altid skifter fra den ene til den anden“; Citat af Niccolò Forteguerris (under Navnet Carteromaco udgivne) store Heltedigt „*Ricciardetto*“, der udkom i Venezia 1738 efter hans Død (3. Sang, Vers 3). C. W. citerer lidt ukorrekt; der staar i Virkeligheden: „*Fortuna femminaccia da bordello, / Che sempre muta con questo, o con quello*“ ∴ „skifter mellem denne eller hin“. Det citeres igen III 58.30f. og dukker op som et firliniet Vers af C. W. selv i „*En Samling Vers*“ (1872) 130.

390. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 162–164.*

56.25. „*Fortælling paa Riim*“] „En skummel Begivenhed“, trykt i „*For Idé og Virkelighed*“ I (1869) 120–136, genoptrykt i „*En Samling Vers*“ (1872). – 56.26. *Knugepoesie*] se Noten til II 32.30. – 57.4. *Yttring af Ploug*] da Const. Hansens Brev ikke er bevaret, kan det ikke oplyses, hvad der sigtes til; maaske en polemisk Artikel mod „*Dagbladet*“ i „*Fædrelandet*“ Nr. 6, maaske Lederen i Nr. 28, begge omhandlende Teaterloven. – 57.11. *Monrads ere i Behold*] Mand, Hustru og to Døtre havde forladt Carere og bragt sig i Sikkerhed i Byen Foxtown; 10/1 1869 gik de i Wellington om Bord i et Skib, der var destineret for London. – 57.19. *Svigerdatteren og Barnet*] Viggo Monrads Hustru Olga Marie, f. Berg, en Datter af M. Goldschmidts Lærer, Pastor

Berg, og deres førstefødte, Ditlev Gothard (f. 1866). – 57.28f. P. Hjort . . . Cl. Petersen] i „Fædrelandet“ 1869 Nr. 23–25 udveksledes „To Breve om Baggese og Oehlenschläger“ mellem P. Hjort og Cl. Petersen, hvorefter den første hæftede sig ved Baggese Misundelighed, den anden ved Oehlenschlägers Had til Baggese. – 57.34f. Poul Møllers lille Strid med . . . Chr. Wilster] se Noten til I 100.4. – 58.1. en „angehender“ Literat] „Cabiros“ 3: Peter Hansen, der i en Feuilleton i „Dagbladet“ 1868 Nr. 216 opridser Chr. Wilster-Fejdens Forløb.

391. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*

Lauritz Stigaard] var omkring Midten af forrige Aarhundrede en af de københavnske Privattheatres mest yndede Folkeskuespillere, ved sin Død af Drachmann karakteriseret som „Scenens sidste Romantiker“. Hvorledes han er kommet i Forbindelse med Winthers, vides ikke – Bøgh omtaler (III 264), at Ida sværmede for Skuespillere. En Række Breve fra Digteren til ham er bevaret (overvejende Middagsindbydelser), hvorefter dette er medtaget p. Gr. af sit mere personlige Indhold.

58.14f. Deres . . . Brev] ukendt. – 58.27. en lille Gave] formodentlig en Lotterigevinst. – 58.30. Fortuna] se Noten til III 55.21f. – 59.20. Octave Feuillet] hans Stuedramer (f. Eks. „Peril en la demeure“) betegnede noget nyt i fransk Scenekunst omkr. 1860 i Montignys realistiske Scenesættelse, men navnlig havde Édouard Pailleron Succes med sine Skuespil („Le monde où on s’amuse“ fra 1868). – 59.25. „les faux ménages“] Skuespil af Pailleron fra 1869. – 59.27f. le Demimonde] Dumas d. y.’s Skuespil fra 1855. – 59.32. Bressant] Jean Baptiste Prospère B., fra 1854 Skuespiller ved Théâtre français, skildret af Edvard Brandes i hans „Fremmed Skuespilkunst“. – 60.8. Ønsk i den ene Haand] Ordsproget lyder i sin fuldstændige Form: „Ønske i den ene Haand og Skarn i den anden, saa faar du at se, hvilken først bliver fuld“ (E. Mau: „Dansk Ordsprogsskat“). – 60.20. Fru Sophie] Hustruen, f. Kønig. – 60.20. Laura] formodentlig Datteren.

392. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 164–167.*

60.31. *svare eet til ti]* se Noten til I 123.26. – 61.12f. *daarligt nok – har taget Philosophicum]* denne Eksamen bestod C. W. i April 1817 med flg. Karakterer: i teoretisk Filosofi non contemnendus, i praktisk Filosofi haud illaudabilis, i Fysik haud illaud., i den lavere Matematik laud præceteris, i den højere Matematik non contemnendus (Bøgh I 153). – 61.27f. *det Jeandefrançiske Hjertesuk]* i Holbergs Komædie (III,1) siger Titelpersonen: „Dieu donne, que nous etions dans Paris jgien“. – 62.5. *R. Schmidt]* Forfatteren Rudolph S. redigerede sammen med Rasmus Nielsen og Bjørnson Tidsskriftet „For Idé og Virkelighed“, i hvis 1. Aargang (1869) Const. Hansens lille Opsats „Om Kunststillinger“ dog alligevel blev optaget. – 62.11. *min rimede Fortælling]* se Noten til III 56.25. – 62.11f. *sapete]* „at De ved det“. – 62.33. *Aleatico]* en sød Vinsort, fremstillet af mørke Druer. – 62.34. *et N^o af „Dagstelegrafen“]* i Aarg. 1869 Nr. 54 findes flg. Notits: „Professor Chr. Winther opholder sig for Tiden i Frankrige, hvor han efter Forlydende er beskæftiget med at foranstalte en fransk Oversættelse af en Del af sine Arbeider. Han vil selv, støttet paa sin udbredte Kjendskab til det franske Sprog, have en væsentlig Indflydelse paa Oversættelsen“. – 63.13f. *et Par Vers]* optaget under Overskriften „Fransk og Dansk“ i „En Samling Vers“ med enkelte Ændringer og yderligere to Strofer. – 64.5. *Rimestad]* Politikeren C. V. R. var Redaktør af „Dagstelegrafen“. – 64.8. *min Svigerinde]* den stærkt franskinteresserede Thora Petersen, f. Lythans.

393. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 167–169.*

64.31. *Dr. Vernois]* maaske Maxime de V. – 64.33. *Bræstrup]* formodentlig Kbhvn.s Politidirektør, senere Overpræsident Cosmus B. – 65.34. *Ada Frederiksen]* se Noten til I 227.26. – 66.4f. *De Roeskildske Philistere]* da C. H.s Brev ikke findes, kan det ikke siges, hvad der sigtes til, men antagelig er det et Anliggende i Forbindelse med Domkirkens Udsmykning, som Const. Hansen forøvrigt ikke fik meget at gøre med (se Noten til II

118.13). – 66.8. *Clausen*] Prof. i Teologi H. N. C.; det blev overdraget Marstrand (og ikke C. H.) at udsmykke Universitetets Solennitetssal (Universitetets Indstiftelse 1479, malet 1870–71). – 66.16f. *reformere vor Ortographie*] efter at bl. a. Rask og N. M. Petersen havde slaæet til Lyd for en mere tidssvarende nordisk Retskrivning, afholdtes 25.–30. Juli 1869 i Stockholm et skandinavisk Retskrivningsmøde, der resulterede i, at Sv. Grundtvig 1870 udsendte en „Dansk retskrivningsordbog“, der imidlertid forekom for radikal, bl. a. ved Afskaffelsen af store Bogstaver, hvorfor Kirke- og Undervisningsministeriet anbefalede Skolerne at bruge en noget mere moderat Ortografi, men samtidig afskaffede Undervisning i gotisk Skrift.

394. *Additamenta 450 fol. Trykt (delvis) Breve 169f.*

67.17. *Den unge Dame*] det maa have været Datteren Signe (f. 1854). – 67.20f. *Kunstner-Høitideligheder*] bl. a. Kunstakademiets Aarsfest 31/3. – 67.26. *Goethe siger*] i Harpespillerens Sang af „Wilhelm Meisters Lehrjahre“ 2. Bog, Kap. 13. – 67.32. *Deres Afhandling*] se Noten til III 62.5. – 68.3. *Grev Schmettau*] maaske Rigsgreve, Jægermester Vilhelm S. – 68.4. *Melby*] Marinemaleren Anton M. – 68.16f. *Jeg beder Dem at hilse hjemme*] disse Vers, der i Brevet (ligesom flere i de følgende) er skrevet uden Linieinddeling, blev trykt i „En Samling Vers“ (1872) 96f. under Overskriften „Hilsener“ og med 6 nye Linier tilføjet som Afslutning. – 68.28. *Schouv . . . Weise*] Busterne af Botanikeren Joachim Fr. S. og Komponisten C. E. F. W., uden for henholdsvis Universitetet og Frue Kirke. – 68.29. *Petri Have*] det lille Kirkegaardsanlæg uden for Petri tyske Kirke.

395. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 171–173.*

69.16f. *Deres . . . Skrivelse*] ukendt. – 70.6f. *som Horatius . . . siger*] „Oder“ I,1.36: „sublimi feriam sidera vertice“. – 70.21. *Flandrin*] den franske Maler Hippolyte F., Elev af Ingres, der i den omtalte Kirkes Kor 1842ff. fremstillede Kristi Indtog i

Jerusalem og i Skibet Scener fra det gamle og nye Testamente. – 70.29. *hvad Monrad nu vil tage sig for*] i de første Aar efter Hjemkomsten holdt han sig borte fra det politiske Liv; dog udgav han 1870 sine Forelæsninger „Om politiske Drømmerier“. Samme Aar blev han Præst i Brøndbyerne og 1871 for anden Gang Biskop over Lolland-Falsters Stift. – 71.9f. *et temmelig langt Digt*] „En Sanger“ i „Fædrelandet“ 1869 Nr. 141, optaget i „En Samling Vers“. – 71.21. *Anecdote om Thorvaldsen*] fortalt af Const. Hansen i hans Opsats i „For Idé og Virkelighed“ I 192f. (se Noten til III 62.5), og som gaar ud paa, at Thorvaldsen, da man spurgte ham, hvorfor Folk paa Udstillinger altid saa paa de Billeder, der var udført med grelle Farver, svarede, at det var, ligesom naar Folk stod stille for at se paa en Mand, der skabede sig. Dette benytter C. H. til at slaa til Lyd for en ny Udstillingsbygning, hvor Billederne kunde komme til at harmonere med Omgivelserne. – 71.24. *min Fortælling*] se Noten til III 56.25.

396. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 173–175.*

72.4. *Deres Brev*] ukendt. – 73.4. *Bladene*] Digtet omtales i „Berlingske Tidende“ 1869 Nr. 112. – 73.18f. *Kammerherre Hagemann*] Jaspas Lützwow H. – 73.21f. *den . . . nye Altarbog og Ritual*] Mynster udgav 1839 et Forslag til en ny Alterbog, der dog ikke blev autoriseret (se hans „Meddelelser om mit Levnet“ 261–263, 268–272). – 74.3. *Gottfried v. Leinburg*] Friherre G. von Lützendorff-Leinburg, fra hvem 3 Breve fra 1847 til C. W. findes i NkS. 2815,4^o. Han har af C. W. oversat „Hestepangeren“ og „Et Reise-Eventyr“ („Zwei Erzählungen“ 1847) samt enkelte Digte og af andre skandinaviske Digtere Oehlenschlägers „Helge“ (1865), Tegnér’s „Frithiofs saga“ (1846) og Runebergs „Kung Fjalar“ (1890). – 74.4. *Muus*] Teologen Carl (Augustin) Høffding M., Student fra samme Aar som C. W., der under Indflydelse af Fr. L. v. Stolberg konverterede og for en længere Aarrække tog Ophold og havde Ansættelse i Tyskland.

397. *Additamenta 450 fol. Trykt Brev 175-177.*

74.27. *Deres . . . Brev*] ukendt. – 75.1. *Den Ene efter den Anden bliver jo forviist*] hvis man tør tro denne Udtalelse, har der været adskilligt flere Tilfælde af Homoseksualitet end det almindelig bekendte: Kritikerens Clemens Petersen, der 1869 maatte drage i Eksil til De forenede Stater. – 75.5f. *Moldenhauer*] Overbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek D. G. Moldenhawer. – 75.8. *Juvenal og Petronius Arbiter*] i den førstes Satirer og den andens Roman „*Satyricon*“ skildres de fornemme Romeres lastefulde Dagligliv under Kejsertiden. – 76.17f. *Ploug beklager Monrads Aftræden*] i „*Fædrelandet*“ 1869 Nr. 116 skrev Ploug i Anledning af, at Monrad efter sin Hjemkomst ikke vilde kaste sig ud i Politik, men søgte Præstekald, at M. altid som Politiker vilde være „en Storhed, som Landsbypræst . . . kun – en Besynderlighed“. – 76.25. *Gunni Busk*] den kendte grundtvigianske Præst i Brøndbyerne G. Busck var død 28/3 1869, og Monrad blev hans Efterfølger i Embedet. – 76.25. *Deres Sigurd*] se Noten til III 48.32. – 76.32. *nogle fattige Vers*] i „*Fædrelandet*“ 1869 Nr. 141 tryktes af C. W. dels det i Noten til III 71.9f. omtalte Digt „En Sanger“, dels to Sonetter samt Digtene „1ste Januar 1869“, „Fransk og Dansk“ (se Noten til III 63.13f.) og „Hilsener“ (se III 68.16ff.), de fleste optaget i „En Samling Vers“. – 77.11. *Bryllupsfest*] Const. Hansens 23-Aars Bryllupsdag 22/5.

398. *Additamenta 450 fol. Trykt Brev 177-179.*

77.26f. *Deres . . . Brev*] ukendt. – 79.3f. *den nye Bank*] Nationalbankens nye Bygning ved Holmens Kanal blev opført 1866-70; formodentlig hjalp den ældste Søn Sigurd, der gik paa Kunstakademiet, sin Fader med Arbejdet her. – 79.4. *see Monrad*] sidst i Juni 1869 foretog Monrad en kort privat Rejse til Paris (P. Stavnstrup: „D. G. Monrad“ 289); til Sønnen Viggo skrev han efter Hjemkomsten: „Jeg saa Onkle Winther, Julie og Ida i Paris, de havde det alle ret godt og ved det Gamle. Winther synes ikke rigtig at lide Opholdet i Frankrig ligesaa lidt som i Italien. Han trives egentlig kun i Danmark“ (Monrads „Brev“

ved Sv. Hauge 60). – 79.9. *et nyt Ministerium*] Eugène Rouher var efter Valget 24/5 traadt tilbage og afløst af Forretningsministeriet Forcade, indtil Émile Ollivier 2/1 1870 dannede en ny liberal Regering.

399. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 179–181.*

79.23. *Brev af 25de f. M.*] ukendt. – 80.22f. *de frisindede Reformer*] 12/7 1869 ændredes Forfatningen i liberal Retning; en ny Presselov var blevet givet 1868. – 80.26. *Napoleonsdagen*] Napoleon I's Fødselsdag d. 15. Aug. – 80.26f. „*Galignani's Messenger*“] et Blad, der siden 1814 blev udgivet i Paris af en italiensk-engelsk Familie, og som bl. a. havde til Formaal at skabe et godt Forhold mellem Frankrig og England. – 80.30. *Kirkemøde*] Vatikankonciliet 1869–70, der var det første almindelige Kirkemøde mere end 300 Aar efter Tridentinerkonciliet, og hvor vigtige Beslutninger blev taget. – 80.31f. *Visconti*] enten Pietro Ercole V., der var Professor ved Roms Universitet, eller hans Brodersøn Carlo Ludovico V. – 81.1. *St. Pietro in montorio*] den nuværende Kirke blev bygget 1481 for Ferdinand og Isabella af Spanien omtrent paa det Sted, hvor Apostelen Peter if. Traditionen blev korsfæstet. – 81.4. *Vespignani*] Virginio V. – 81.22. *Lutetia Parisiorum*] Cæsar sammenkaldte Aar 52 f. Kr. en gallisk Rigsdag til Møde i „Lutetia Parisiorum“, der, efter at Frankerkongen Childerik 476 havde erobret Byen, omdøbtes til Paris. – 81.25. *den archæologiske Congres*] aabnedes i Kbhvn. 27/8 1869.

400. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 181–185.*

82.15. *W. Jacobsen*] C. W.s, men især Henrik Hertz' Ven, Juristen P. V. Jacobsen. Muligvis har C. W. forelagt ham sin første Digtsamling, eftersom P. V. J. i sit Brev til Vennen Peter Adler 7/2 1828 omtaler „Christian Winter, som jeg i de senere Tider har gjort endel Tjenester og derved er kommen i lidt nærmere Berørelse med“ (P. V. J.s „Breve“ ved Jul. Clausen 21). I et andet Brev til samme Ven 15/8 1831 skriver J.: „Fra Chr. Winther

fik jeg forleden Brev fra Florenz; han var paa Hjemrejsen, til Paris. Italien syntes han ikke meget godt om, og Thorvaldsen var han ikke saa glad over, som Folk ellers pleje at være; han skrev blandt mere, at Prins Christians forrige Gemalinde [ø: Prinsesse Charlotte Frederikke] havde nødt alle de danske Kunstnere i Rom til at gøre hende nogle Tegninger, og Winther og Bødtcher til at skrive Digte til hende, samt at hun for Resten prostituerer sig ved hvert Skridt, hun gør" („Breve" 157f.). Fra C. W. til J. findes paa K. B. 3 uinteressante Breve, paa R. A. et (1838, Langeskov Papirer), som Arkivet for Øjeblikket ikke kan finde. – 82.34. *et nyt Operahuus*] den store Opera blev opført 1861–75 af Charles Garnier. – 83.4. *Carpeaux*] Billedhuggeren Jean Baptiste C., af hvem mange Skulpturer findes paa Ny Carlsberg Glyptotek. – 83.15. *Choromanie*] „Dansesyge". – 84.6. *Tscherning*] „Fædrelandet" omtaler i Nr. 203, at Politikeren, Oberst A. F. T. 2/9 paa Arkæologkongressen i en Tale har hævdet, at Jernet maatte være taget i Brug før Broncen, da denne er umulig at bearbejde uden Jern. – 84.10. *Brev af 17de Octbr.*] tabt som de øvrige fra denne Tid. – 84.21. *Alferne i „Expeditions-Salen"*] Const. Hansen tegnede 1869 for Hilker til Brug for Dekorationen af den nye Nationalbankbygning Kartoner til Karyatider, Genier og Alfer, symboliserende Freden, Handelen, Havet og Jorden; de 12 Alfer anbragtes i en Frise i Ekspeditionssalen (Hannover Nr. C 6). – 84.23f. *L. Tieck i en Skildring af Alferverdenen*] i Eventyret „Die Elfen". – 84.32f. *Roberto Silva*] senere Professor i Kemi og Fysik i Paris; afbildet i „Grande Enciclopedia portuguesa" (jf. Bøgh III 383ff.). – 84.34. *F. Castano*] om ham kan intet oplyses. – 85.21f. *anch' io son pittore*] „ogsaa jeg er Maler" (et Correggio tillagt Udbrud, da han saa Rafaels „Den hellige Cecilia" i Bologna). – 85.23f. „*con giusta meta*"] „med rigtigt Maal". – 86.11. *hen over de slumrende Blomstergreve*] saaledes skrevet i Prosalinier i Brevet; trykt i „En Samling Vers" (1872) 98f. – 86.30f. *tredie November*] Const. Hansens Fødselsdag. – 87.3. *andre Secretairer*] if. Rangforordningen udgjorde „Andre Secretairer" sidste Gruppe i 9. og laveste Rangklasse.

401. *Additamenta* 450 fol. Trykt Brev 185–187.

87.10. *Deres Brev*] ukendt. – 87.22. *Julius L.*] Kunsthistorikeren Julius L., Søn af C. W.s nære Venner Rektor Fr. Lange og Hustru Louise, f. Paludan-Müller. Han flyttede 1870 ind i et Hus i Nærheden af Const. Hansens Villa, hvor Maleren Dalsgaard havde boet, og C. H. bestræbte sig for at faa Kontakt med ham, men det mislykkedes (Hannover 271f.). – 88.6. *Tersløse Kirke*] denne Kirke i Holbæk Amt fik 1875 en Altertavle, malet ikke af Elisabeth Jerichau-Baumann, men af C. Schleisner. – 88.8. *Marstrand*] der var Tale om, at Vilhelm M. skulde male den 1872–77 opførte københavnske St. Pauls Kirkes Altertavle, men da han døde 1873, blev der midlertidigt opsat et Maleri af H. Krock. – 88.10. *lade mig stille op i „Situation“*] blandt de Malerier, som Orla Lehmann bestilte hos unge Kunstnere i Anledning af sin Datter Margrethes Bryllup med Gotfred Rode 1866, var ogsaa Jul. Exners „Chr. Winther paa Spadseretur“ (1869), hvor man ser ham betragende en malkende Bondepige og en Bondekarl; det blev gengivet i Udgaven af C. W.s „Træsnit“ (1871) og findes nu paa Frederiksborg-Museet. – 88.14f. *Pater Hyacinthe*] den franske Père H. (hvis egentlige Navn var Charles Loyson) var lige kendt for sin Veltalenhed og sine særprægede Standpunkter. Som Præst ved Nôtre-Dame i Paris ivrede han mod Romerkirkens Ufejlbarhedsdogme og blev efter i Sommeren 1869 at have skrevet et aabent Brev til Karmeliterordenens General i Rom ekskommuniceret og udstødt af denne Orden (Biografi i „Ill. Tidende“ 26/12 1869). – 88.20f. „*libres penseurs*“] „Fritænkere“. – 88.24. *Conciliet*] se Noten til III 80.30. – 88.32. „*politiske Drømmerier*“] D. G. Monrads to Forelæsninger paa Kbhvn.s Universitet Decbr. 1869 blev 1870 udgivet under denne Titel; han drøftede her – uden at komme til et klart Resultat – Danmarks Forsvarssituation, som han belært af Erfaringen fra 1864 saa meget mørkt paa, og det er ikke underligt, at hans Tanker blev mødt med voldsom Protest af Bille i „Dagbladet“ og Ploug i „Fædrelandet“; selv deltog han ogsaa i Avisfejden. Af C. W.s Udtalelser i det følgende Brev ses det, at han saa lige saa pessimistisk paa Landets Stilling som sin Svoger.

402. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 187–189.*

89.9. *Tropmann*] den franske Mekaniker Jean Baptiste Troppmann blev for Snigmord paa en hel Familie henrettet i Paris 19/1 1870. – 89.9f. *Peter Napoleon Bonaparte*] Napoleon III's Fætter Pierre Napoléon B., hvis fremfusende og voldsomme Karakter faa Dage i Forvejen havde givet sig Udslag i, at han skød den radikale Journalist Victor Noir, der kom for at bringe ham en Kollegas Udfordring til Duel. – 89.18f. *Deres ... Brev*] ukendt. – 90.9. *Danmark er viet til Undergang*] i en Fodnote til Liebenbergs Udgave af „Breve“ anføres som Modstykke til denne pessimistiske Udtalelse en Strofe fra C. W.s sidste Leveaar, som „af Uagtsomhed“ ikke er kommet med i „Efterladte Digte“:

„Mishandlet blev Du, Danevang!
 Saavel af Ven som Fiende;
 Dog vil med Guds Hjælp Dig engang
 En Frelsens Stund oprinde.“

– 90.14f. *Pragerfredens 5te Art.*] i Traktaten af 1866 lovede Preussen, at Slesvigs nordlige Distrikter skulde afstaas til Danmark, hvis Indbyggerne ved en Afstemning udtalte Ønske derom. Trods Henvendelser fra Napoleon III og Czar Alexander II skete der intet i Sagen, og 1878 ophævede Bismarck sit Tilsagn. – 90.21. *Birkedals tykke Bog*] Præsten Vilhelm B.s versificerede Selvbiografi „En Livsførelse“ (1863–64). – 90.23. *den ulykkelige Dame*] ?. – 90.29. *Ydun*] Const. Hansens Omslags- og Titelvignet til „Ydun, Nordisk Studenterkalender“ (1870), udg. af M. Weibull og Otto Borchsenius (Hannover G 20), som man altsaa forvekslede med det Loftsmaleri, som C. H. 1863 havde udført til Studentereforeningens Festsal (ikke Universitetets Forhal).

403. *Additamenta 450 fol. Trykt (delvis) Breve 189f. og (delvis) Bøgh III 383–385.*

91.32. *Roberto ... Silva*] se III 84f. Bøgh oplyser, at da det berammede Bryllup nærmede sig, erklærede Silva, vistnok paa-

virket af sin Familie, at han ikke ønskede at gifte sig med Ida. – 92.5. *Brev*] ukendt. – 92.29. *F. L. Mynsters Indsigelse*] Lægen Ole Hieronymus M.s Søn, Landmanden Fr. Ludv. M., i sin Tid kendt som Oversætter (bl. a. af Ossian), skrev i „Berlingske Tidende“ 1870 Nr. 41 mod Sv. Grundtvigs Retskrivningsforslag (se Noten til III 66.16f.) og udgav 1871 sit Indlæg som Piece, „Den moderne Retskrivnings ødelæggende Virkninger“. – 93.9. *Den Scaveniske Farce*] i et Indlæg, undertegnet „Provocatus“, i „Fædrelandet“ 1870 Nr. 43 harcelleres der over, at Godsejer J. F. Scavenius, Søn af den ivrige Bekæmper af de Nationalliberale Peder Brønnum S., i Folketinget havde paapeget, at naar Finansudvalget havde tilladt den svensk-norske Gesandt i Konstantinopel at varetage Danmarks Interesser og tilraadet en lignende Ordning i andre Lande, var det ikke sket med hans Stemme, og han vilde nu benytte Lejligheden til at udtale sig imod de „provocerende skandinaviske Yttringer“, som man af og til hørte i Tinget. En Bemærkning fra Monrads Svingersøn, Prof. N. C. Frederiksen om, at hvis man i dette Tilfælde skulde vælge mellem Sverige-Norge og Preussen som dansk Repræsentant, kunde der kun være een Mening om, at man burde foretrække de to skandinaviske Nabolande, fremkaldte et fornærmet Svar fra Scavenius, gaaende ud paa, at disse Ord kunde udtydes som en personlig Insinuation. I det flg. Nr. af „Fædrelandet“ berettede „Provocatus“, at dette Sammenstød havde faaet et Efterspil, idet S. i „Flyveposten“ havde faaet optaget et Brev om, at han havde anmodet Frederiksen om at erklære, at han ikke havde villet fornærme ham, og faaet til Svar, at F. ikke vilde tilbagekalde sine Ord, da der ikke var ment noget fornærmende med dem, og hermed lod S. Sagen falde.

404. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 191f.*

93.20. *Primavera, gioventu dell' anno*] „Foraar, Aarets Ungdom, skønne Moder til Blomsterne, de nye Planter og de nye Kærlighedsforhold“, Citat af Guarinis Hyrdespil „Il pastor fido“ III,1. – 94.9. *to Billeder paa Udstillingen*] Altertavlerne til Kirkerup Kirke „Hyrernes Besøg hos Barnet i Bethlehem Julemor-

gen" (Hannover Nr. 558) og til Egeskov Kirke ved Fredericia „Christus kommer til de to Disciple paa Vejen til Emaus" (Hannover Nr. 559). – 94.11f. *Vice-Directoratet*] ved Kunstakademiet, som C. H. først 1864 var blevet Medlem af. – 94.16. *Holger Roed*] denne tidligt (1874) afdøde Søn af Maleren Jørgen R. fik 1870 Akademiets store Guldmedaille for sit Syndflods-Maleri. – 94.25. *Prinds Buonapartes Affaire med Victor Noir*] se Noten til III 89.9f. – 94.35. *Allan Dahl*] Ritmester A. D. var i 1860'erne den ledende i den skandinaviske Forening i Paris (se „Danske i Paris" II 542).

405. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 192f.*

95.30. *denne gamle Sæbekjelder*] en Kælderforretning paa Graabrødretorv i Kbhvn. reklamerede med at kalde sig „den rigtige gamle Sæbekjælder, hvor de rigtige gamle Sæbekjælderfolk boer", hvorefter Betegnelsen er gaaet over i Sproget som Udtryk for „det gode gamle".

406. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*

Om *Petronella Ross* se foran Noterne til Br. 136.

96.32. *Kalkar*] den lærde Præst, Dr. phil. & theol. Chr. K., der if. Forordet til Frk. Ross' Bog „Skildringer af Biskop Rasmus Møllers private Liv" (1871) sammen med Sibbern havde gennemlæst Manuskriptet til den (se videre Br. 472). – 97.3f. *min Moders Giftermaal*] „Dansk biografisk Leksikon" angiver i Artiklen Rasmus Møller Aarstallet 1812, men under Chr. Winther 1811, hvilket sidste, som antaget af Bøgh (I 110), antagelig er det rigtige.

407. *Troensegaards Autografsamling.*

97.12. *en lille Bog*] Plougs „Nyere Sange og Digte" (1867), der 1870 var udkommet i 2. Oplag. – 97.31. *store Begivenheder*] Udbruddet af den fransk-tyske Krig.

408. *Studenterforeningens Arkiv, Personalia 1870 (K. B.).*

Trykt C. Dumreicher:

„*Studenterforeningens Historie 1870–1920*“ I 109.

98.12f. *den ham . . . tilsendte Hilsen*] lige inden den aarlige Skovtur, hvortil ingen Gæster var indbudt, og kort før C. W.s 74-aarige Fødselsdag sendte Foreningen ham som den eneste levende af Stifterne fra 1820 en telegrafisk Hilsen. Naar han bruger Betegnelsen „den nye Studenterforening“, sigtes der til, at en Fraktion af oppositionelle Medlemmer i 1839 var brudt ud af Foreningen og havde stiftet en ny, „Akademisk Læseforening“ (Academicum), der imidlertid allerede 1844 sluttedes sammen med den gamle under Navnet „Den nye Studenterforening“ (H. C. A. Lund II 138).

409. NkS. 3316,4^o.

98.18. *Bogen*] se Noten til III 97.12. – 98.26. *Nikolaj Søtoft*] denne Poul Møllers Ungdomsven, kendt som dramatisk og novellistisk Forfatter, havde 1817–23 været Kapellan hos Rasmus Møller i Købelev og Vindeby; if. Bøgh I 228 brød C. W. sig ikke synderligt hverken om Manden eller hans Poesier (jf. I 21.14f., I 29.1.ff., I 31.9f.). – 99.10. *fiat applicatio*] „det er let at anvende paa det foreliggende Tilfælde“. – 99.11f. *den første Stanze i Indledningsdigtet*] „Nyere Sange og Digte“ indledtes med et Digt, hvis første Strofe lyder:

„Da min Livstraad den blev spundet,
nynned Parcerne kun smaat,
derfor blev saa ringe Pundet,
som i Tilgift jeg har faa't;
medens Andre er ved Muffen,
og har Sedler, Sølv og Guld,
jeg har altid fundet Skuffen
kun af Skillemønter fuld“.

– 99.16. *en nerveus Spænding*] den fransk-tyske Krig var brudt ud 19/7 1870. – 99.18. *At Stunden rykker nær*] Citat af Plougs

Digt „Morgendrømme“, der tryktes i „Nyere Sange og Digte“. – 99.27. *min Svoger*] Overlærer Carl Petersen, gift med Thora Lythans, var død 16/7 1870.

410. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 193f.*

100.2. *Brøndby*] efter sin Hjemkomst fra New-Zealand var D. G. Monrad 2/7 1869 blevet udnævnt til Sognepræst i Brøndbyerne. – 100.4f. *for 74 Aar siden*] Brevet er skrevet til C. W.s 74 Aars Fødselsdag 29/7 1870. – 100.18. *som jeg forlader for en Tid*] Emilie Monrad døde af Underlivskræft 9/9 1871 efter svære Lidelser og en Operation, foretaget af Frants Howitz. Dette er det sidste Brev, man kender fra hende til C. W.; Liebenberg fortæller (Breve 193), at C. W. 26/12 1872 har skrevet paa det: „Hvad maa hun, der har skrevet dette Brev, nu tænke om Den, hun har skrevet til, naar hun med Evighedens Klarsyn opdager, hvordan Den er eller var, som hun en Tid her i Livet har troet at kunne ansee det for „Noget“ at have lært at kjende? Ingen veed bedre, hvor stor denne elskværdige Feiltagelse er og har været end C. W.“. – 100.20. *tale med dem „i Lys“*] Citat af Grundtvigs Salme „Den signede Dag med Fryd vi ser“, der ender med Linierne: „saa frydelig der til evig Tid / med Venner i Lys vi tale“.

411. *NkS. 2815,4°.*

100.28. *Min ædle Fader*] Forfatterinden og Kvindesagskvinden Mathilde Schjøtt, g. m. Professor i slaviske Sprog ved Christiana Universitet P. O. S., var Datter af Familien Winthers norske Ven, Advokat B. Dunker; sammen med sin Søster Sophie Stabell havde hun besøgt C. W. (Bøgh III 247). – 101.7. *Bernhard*] Dunkers Søn, cand. jur. 1871, Sekretær i Hypotekbanken. – 101.19. *Det Brev*] ukendt. Den sørgelige Efterretning er vel Meddelelsen om Carl Petersens Død.

412. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 194f.*

101.32. *Taksigelse for det elskværdige „Godmorgen!“*] da C. W. 29/7 1870 fyldte 74 Aar, blev han om Morgenens Kl. 6 vækket af Regimentsmusikken fra Helsingør og Kl. 7 hyldet af den helsingørske Sangforening „Kvartetten“ (Bøgh III 387). Den trykte Tekst til de af lokale Poeter skrevne Sange findes paa Frederiksberg Kommunebiblioteker imellem Breve til Nic. Bøgh fra Henri Werliin (22/3 1889).

413. *Additamenta 450 fol.*

102.12. *Deres Brev]* ukendt. – 102.28. *Deres store Arbeide]* en forstørret Gengivelse af „Gæstebudet hos Ægir“ (Hannover Nr. 566), bestilt af Hofjægermester de Neergaard til Gyldenholm (se Hannover 266–268). – 102.28. *Etatsraad Rothe]* Jernbanedirektør Viggo R. – 103.1. *Meldahl]* Arkitekt F. M. havde oprindelig i Borgerrepræsentationen paa egne og to Medlemmers Vegne foreslaaet, at man nøjedes med at ombygge det gamle Teater, men stemte ved Sagens 2. Behandling for at opføre en ny Bygning („Fædrelandet“ 1871 Nr. 204, 206).

414. *Additamenta 450 fol. Trykt (i Verselinier og ikke som i Brevet i fortløbende Linier) „Efterladte Digte“ 62–64.*

104.6. *Ønsker]* til Const. Hansens Fødselsdag 3/11.

415. *NkS. 2815,4°.*

104.12f. *Deres . . . Brev]* ukendt. – 104.16. *vore Manuscripter]* der er Tale om Brevskriverindens Farmoder Caroline Dunkers Breve til hendes Broder Astronomen Christopher Hansteen, der med nogle Forkortelser blev udgivet 1871 under Titlen „Gamle Dage“ med et Forord af Rigsarkivar H. J. Huitfeldt-Kaas. Om C. W.s private Mening om dette Memoireværk se III 106.10ff. –

104.19. *min Tante*] Advokat Dunkers Søster Fru Wilhelmine Ullman, der i Breve 27/9 og 19/10 1871 foreslog Fr. Hegel, at C. W. skulde opfordres til at skrive Forord til Bogen (Gyldendals Arkiv, Forlagsbreve 1871). – 105.10f. *hans Examenslæsen*] se Noten til III 101.7.

416. NkS. 2815,4^o.

Trykt (*delvis*) „Tilskueren“ 1918 I 143–147.

Da Hustruen og Datteren igen i Foraaret vilde til Italien, blev C. W. fri for at tage med mod at love mod Slutningen af Aaret at møde dem igen i Paris. Af den lange Række Breve fra ham til de rejsende medtages kun et Udvalg og med Udeladelse af, hvad der ikke har almindelig Interesse.

105.33. *Fru de la Tour*] jf. III 38.21. – 106.25. *Vincent*] kendt københavnsk Restauratør. – 106.26f. *Den Opgave, som . . . Philipsen har givet mig*] at redigere et Udvalg af „Danske Skjemtedigte“. – 106.28. „*uten mik selvst at römme*“] „uden at rose mig selv“, formodentlig et Forsøg paa at gengive den skandinaviske Konsul i Rom Joh. Bravos holstenske Radbrækning af det danske Sprog. – 106.30. *Borgen*] Rektor ved Metropolitanskolen Bonaparte B. – 106.30f. *Carl Thortsen*] Metrikeren Carl Adolph T. – 106.34. *indmeldt mig i Studenterforeningen*] dette havde C. W. ikke behøvet at gøre, da han som Medstifter af Foreningen indtog en Særstilling (se III 115.). – 107.24. *Monrads Afskedsprædiken*] D. G. Monrad blev 1871 for anden Gang udnævnt til Biskop over Lolland-Falsters Stift. – 107.25. *seet Fru Monrad i Kirken*] dette dementerer C. W. senere i et ikke citeret Sted af et Brev til Hustruen. – 107.26. *hendes Helbred*] se Noten til III 100.18. – 107.31. *Ole Chr. Lund*] se Noten til II 123.16f. – 108.8. *von Gähler*] den i Rendsborg fødte Christopher Adolph Hermann v. G., der 1870 havde taget sin Afsked som Amtsforvalter i Nordborg Amt. Han har oversat en Række danske Digtværker til Tysk, bl. a. Oehlenschlägers „Yrsa“. Jul. Clausen meddeler i en Efterskrift til sin Udgivelse af dette Brevafsnit fra Julies Rejse 1871, at det er uberettiget at nære Tvivl om G.s danske Sindelag; derimod herskede der en vis Antipati imod ham i de nationalliberale Kredse, fordi han var Helstatsmand.

417. *Additamenta* 450 fol. Trykt Breve 195.

418. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 147–150.

109.17. *Samlingen til Const. Hansen*] der samledes ind til en Gave til Const. og Magdalene Hansens Sølvbryllup 22/5 1871. – 109.21f. *Fru Hammerich*] Anna Mathea H., f. Aagaard, g. m. Skolebestyrer Martin H. – 109.27. *Mønster*] Vinhandler C. H. Mønster & Co., Østergade 1. – 110.8. *Christiane*] Const. Hansens ældste Datter. – 110.11. *Frederiksen*] Ada Monrad var gift med Prof. N. C. F. – 110.12. *Wilh. Wiehe*] den mellemste af de tre Skuespillerbrødre, hvoraf Michael var den betydeligste. Wilhelm nedbrød sig ved stimulerende Midler. Johan var gift med Fru Monrads Søsterdatter Fanny Petersen. – 110.16. *Mantzius*] Kristian M. havde udtalt sig respektstridigt om Det kgl. Teaters Intendant Berner, hvorfor han blev suspenderet og, da han ikke vilde modtage en Reprimande fra Ministeriet, fik sin Afsked. – 110.18f. *raade med mine Ting*] se Br. 377. – 110.19f. *Træsnit i en illustreret Udgave*] den udkom 1871. – 110.29. *Steenberg*] se Noten til II 89.12; han havde komponeret Musik til flere af C. W.s Digte.

419. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 150–152.

112.18. *Petzhold*] se Br. 44. – 112.19. *Const. Hansens Portrait*] til Sølvbrylluppet fik han overrakt en Pengegave. – 112.21. *A. Vessely*] den nationalliberale Politiker Abraham Wessely, der bl. a. har været med til at grundlægge „Østifternes Kreditforening“ og „Bikuben“. – 112.26. *Rasmus Møller*] se Noten til II 39.28f. – 113.3. *en lille Samling*] den sidste Digtsamling, C. W. selv kom til at udgive, „En Samling Vers“ (1872), hvori adskillige Digte til Hustruen. – 113.13. *Kirsten*] en Hedebo-kone, der havde været Idas og Henris Barnepigé (Bøgh III 278) og nu skulde hjælpe Julie med at passe Ida i Stedet for Jensine Smith, som Ida havde fattet Nag til (se III 145.5f.).

420. NkS. 3048,4^o. Trykt Liebenberg:
 „Nogle Optegnelser om mit Leved“ (1894) 106f.

113.18. „Dansk Lyrik] „Dansk Lyrik 1800–1873 i Udvalg ved Chr. Winther“ (1873). – 113.25. Ph.] P. G. Philipsen. – 114.5. Deres Venskab] til Liebenbergs 61-Aars Fødselsdag s. A. skrev C. W. Digtet „Til F. L. Liebenberg“, der blev optaget i „En Samling Vers“ 102f.

421. NkS. 2815,4^o.
 Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 152–155.

115.12. Neergaard . . . det store Billed] se Noten til III 102.28. – 115.29. Scroller] „omfangsrige Skrifter (af tvivlsom Værdi)“, „Protokoller“. – 115.30. Thorsen] Filologen Peder Goth T. var 1848–80 Universitetsbibliotekets Chef. – 115.31. Fausbøll] Orientalisten Viggo F. var fra 1861, indtil han 1878 blev Professor, Assistent ved Universitetsbiblioteket. – 115.32. Din nuværende alvorlige Situation] m. H. t. Idas Sindstilstand og Kærlighedshistorie. – 116.4f. Min Yttring angaaende Reitzel] se III 110.27f. – 116.14. Bravo] se Noten til III 106.28. – 116.30. et helligt Kald] Idas Fremtid. – 117.5. en gammel Vise] ?. – 117.13. Runeberg] den finske Billedhugger Walter R., Digterens Søn. Han havde studeret i Kbhvn. hos H. V. Bissen og var der kommet i Forbindelse med Winthers; især Julie yndede ham meget (Bøgh III 260, 341). I Rom, hvor han opholdt sig 1862–76, fornyede Julie Bekendtskabet med ham.

422. NkS. 2815,4^o.
 Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 155–157.

117.17f. Frankrigs . . . Tilstand] Kommunen herskede i Paris, der belejredes af Regeringens Tropper. – 118.6. „Sorg og Smerter“] i „Efterladte Digte“ kom nogle af disse Digte med. – 118.12. Hammerich] Martin H. – 118.25. Hvis en Telegraph man vidste] dette Digt, der medfulgte Brevet, er med visse Ændringer optaget i „En Samling Vers“ 75ff.; bl. a. er Afsnittet fra *Andet Savn*

ei tør jeg nævne og til *Nu lev vel!* udeladt som et alt for personligt Stemningsudbrud. – 119.23. *Petersen*] i Trykket ændret til *Brændemanden*.

423. NkS. 2815,4^o.

121.5. *Deres . . . Brev*] ukendt.

424. NkS. 2815,4^o.

Trykt (*delvis*) „*Tilskueren*“ 1918 I 157–161.

122.8. *Carl Constantin*] C. W. husker forkert: Sønnen hed Hans Kristian og blev 1875 Kadet. – 122.25. *Hr. Bache*] Maleren Otto B., som først i Aarene efter sin Hjemkomst fra Italien (1868) skabte sig et Navn. – 123.11f. *Prof. Hammerich kommer herind*] fra sin Gaard Iselingen. – 123.19. *Marstrand*] var i Foraaet 1871 paa en Kur i Karlsbad. – 123.23f. *et Vers til O. Bang*] om Ole B. se Noten til II 18.8; et Digt „*Til Oluf Bang*“, dat. 2/6 1871, er trykt i „*Efterladte Digte*“ 69ff., et andet III 23of. Maa-ske var han blevet Emil Hornemanns Efterfølger som Familiens Huslæge (Jul. Clausen i „*Tilskueren*“ 1918 I 161). – 124.8. *Oberst Købke*] se Noten til III 5.6. – 124.9. *Graveur P. Pedersen*] Peter Petersen, ogsaa kendt som Medaillør. – 124.9. *Muus*] se Noten til III 74.4. – 124.12. *Rump*] Godtfred R., g. m. Benedicte Spang. – 124.12. *Fru Købke*] Mette Marie K., f. Bruun. – 124.13. *Louise Dorothea*] D. G. Monrads Datter, senere g. m. Rektor Otto Bache, Herlufsholm. – 124.18. *Fru Dalsgaard*] Maleren Christen D.s Hustru Hansine Marie, f. Hansen. – 124.22f. *Grundtvigs . . . Bryllupssang*] „Det er saa yndigt at følges ad“, skrevet 1855 til Præsten P. A. Fengers Sølvbryllup til en Melodi af C. E. F. Weyse. – 124.26. *P. Fenger*] Sognepræst ved Frelsers Kirke P. A. F. – 124.27. *Buch*] Højesteretsdommer, senere Justitiarius Peter B., g. m. Magdalene Hansens Søster Bertha Købke. – 125.10. *Billet fra Prof. Svend Grundtvig*] Brevet findes i NkS. 2815,4^o. – 126.12. *H. P. Holst's Tidsskrift*] i „*For Romantik og Historie*“ VI (1871) 509–528 offentliggjordes Fru Colletts „*Et Indlæg*“, skrevet i Anledning af M. Birkelands Beretning i „*Hi-*

storisk Tidsskrift" om Caroline Mathildes Fængsling. – 126.24. *H. Rochefort*] den antinapoleonistiske Journalist og Politiker Henri R., der ganske vist efter Kejserdømmets Fald blev Medlem af Forsvarsregeringen og Nationalforsamlingen, men hurtigt maatte udtræde af begge og 20/5 1871, da Regeringstropperne trængte ind i Paris, saa sig nødsaget til at foretage et Flugtforsøg, der mislykkedes.

425. NkS. 2815,4^o.

127.20. *en Ridder*] Chr. Winther?

426. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 161f.

128.1f. *et versificeret Brev*] vistnok ikke bevaret. – 128.7. „*Manden bedre end hans Rygte*“] en Digtcyklus, der var udkommet 1862 under Pseudonymet „101“. – 128.25. *Lovise*] Datter af Bangs 1. Ægteskab, 1841 g. m. Apoteker i Præstø Hans Chr. Aarsleff. – 128.27. „*Vennemøde*“] det sidste Vennemøde, Grundtvig deltog i, holdtes i Maj-Juni 1871 for at fejre 60-Aarsdagen for hans Præstevielse (29. Maj); i Mødet deltog 129 norske Folkehøjskoleelever. – 128.32f. *en ... Samling af originale Arbejder*] „En Samling Vers“ udkom 1872. – 129.7. *Dr. F. Castano*] se III 84.34.

427. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 162f.

129.23. *S.*] formodentlig Idas Sværmeri fra forrige Aar, Roberto Silva (se III 91.32). – 129.28. *den Gang*] Julies Dagbog (tilhørende Prof., Dr. med. Poul Martin Møller, Odense) viser, at Julie 13.–16. Juni 1845 opholdt sig i Ariccia, en Udflugt, hun omtaler som „en mageløs Tour“. – 129.32. *Castel Gandolfo*] her ligger Pavens Sommerbolig. – 130.6. *Marino*] By 20 km Sydøst for Rom. – 130.15. *Minister Fenger*] Lægen, Prof. Carl Emil F.,

der 1870–72 var Finansminister i Holstein-Holsteinborgs Kabinet; han havde kendt Monrad fra Studentertiden og blev Livet igennem en af hans nærmeste Venner. – 130.16. *Fredriksen*] Monrads Svigersøn, Prof. N. C. Frederiksen. – 130.21. *Louise Dorothea*] Monrads Datter. – 130.25. *Viggo*] Monrads ældste Søn, der var forblevet paa New-Zealand, men 1885 vendte tilbage til Danmark. – 130.27. *Ada*] Monrads ældste Datter havde i sit Ægteskab med N. C. Frederiksen 4/6 1871 født sit femte Barn, en Søn.

428. NkS. 2815,4°.

131.8. *har faaet mit Tøj*] Monrad havde 19/4 1871 tiltraadt sit Embede som Biskop over Lolland-Falster.

429. NkS. 2815,4°.

131.20. *Hans store Billede*] se Noten til III 102.28. – 131.26. *Ludv. Fenger*] C. W.s yngre Ven, senere Stadsarkitekt i Kbhvn. (Bøgh III 254, 334). – 131.28. *den nye Theaterbygning*] 6/12 1870 var der blevet udskrevet Konkurrence om Plan til en ny Bygning for Det kgl. Teater, og 13/6 1871 aabnedes paa Charlottenborg en Udstilling af 10 danske og 2 fremmede Planer. Det blev Vilh. Dahlerups og Ove Petersens Projekt, der sejrede. – 132.7f. „*et Fragment af et Brev fra Rom*“] i „Fædrelandet“ (25/7) 1871 Nr. 169 en kort Opsats i Jeg-Form med Overskrift „Af et Brev fra Rom“.

430. NkS. 2815,4°.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 163f.

132.31f. *Chr. Hansen*] han havde været den græske Konges Arkitekt og bygget Athens Universitet og Arsenalet i Triest; herhjemme er hans kendteste Værker Kommunehospitalet og det tidligere Zoologisk Museum i Kbhvn. – 133.21. *Ludv. Bødtcher*] levede til 1874 og blev 81 Aar gl.; hans Bolig havde i mange Aar været i Sværtegade, hvor C. W. fra hans Vinduer saa

Julie i Huset ligeoverfor (Bøgh III 7). Hans „gamle Hule“ er morsomt skildret af G. Brandes i hans Essay om Digteren (SS 1. Udg. I 537).

431. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 165f.

134.10. Lina] Walter Runebergs Hustru, f. Elfving, som han var blevet gift med 1867. – 134.18f. I *Fædrelandet* . . . en lang . . . Artikel] 1871 Nr. 150–151 „Nogle Bemærkninger om et Par af de udstillede Theaterprojekter“, undertegnet „Juvenis“.

432. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 165f.

135.14. Balduin Dahl] Leder af Tivolis Hornorkester og senere H. C. Lumbyes Efterfølger som Dirigent i Tivolis Koncertsal; han spillede selv Trompet i sit Orkester. – 135.23. „*Svæv hid med al Din Pragt*“] „Til Een“ Nr. 75. – 135.30. Holm] formodentlig Hans H.

433. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 166.

136.5. Fru Høyen] Enken efter den 1870 afdøde Kunsthistoriker N. L. H.; hun var Søster til Monrads højt elskede Lærer og Plejefader, den senere Præst L. Westengaard. – 136.6. Frøken Rørdam] formodentlig Datter af Lyngbys Sognepræst Peter R. – 136.7. Hamilton] ?. – 136.8. Falbe-Hansen] antagelig Nationaløkonomen V. A. F.-H., der 1877 overtog N. C. Frederiksens Professorat. – 136.10. et Prøvevalg] Monrads Modkandidat, den helsingørske Konsul R. L. Ulstrup, blev valgt. – 136.27. d. 29de] C. W.s Fødselsdag. – 137.2. Quin-Quina] Kinabark. – 137.5f. Enden er ikke endnu] der sigtes til Idas Forlovelseshistorie. – 137.6. Fru de la Tour] se II 38.21. – 137.10. S.] Silva (se III 91.32).

434. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 167.

137.27. *bevidste Person*] den midaldrende Italiener Ferrantini, der udgav sig for at være Læge. Julie og Ida traf ham i Rom, og Ida skal have været meget optaget af ham og han af hende. Han fulgte dem troligt i Hælene, først til Albanerbjergene og senere til Paris, men da det afsløredes, at han kun var en Barber fra Piazza Barberini, indsaa Julie Umuligheden af at faa ham til Svigersøn (Bøgh III 391f.). – 138.14. „*Socialisten*“] 1871 paabegyndte Louis Pio Udgivelsen af dette, først som Ugeblad, Aaret efter som Dagblad, fra 1874 under Navnet „*Social-Demokraten*“. – 138.18. *l'International*] „*Internationale*“ var grundlagt 1864 i London; en dansk Afdeling stiftedes i Oktbr. 1871. – 139.13. *et lille Vers*] jf. Br. 436. – 139.20f. *Jeg har 10 Muser*] jf. III 142.15ff.

435. *Kladde i NkS. 2171 fol. Trykt Breve 195f.*

Paa Chr. Winthers Afskrift af Digtet (tilh. Arkitekt J. Bjufstrøm) har han underneden tilføjet: „Hermed fulgte en stor Dusk Roser. Disse to Vers krydsede altsaa hinanden. Jeg har ikke senere seet Const. Hansen“. De gensaa dog hinanden i Efteraaret 1872.

436. *Additamenta 450 fol.*

Trykt (delvis) „*En Samling Vers*“ (1872) 100f.

140.15. *Du, som Intet vilde heller*] Digtet er „*det lille Vers*“, som C. W. III 139.13 omtaler til Hustruen, og som skal udgøre en Slags Erstatning for, at han ikke vilde tilbringe sin Fødselsdag hos Const. Hansen. – 140.17. *Kjælder*] jf. III 139.9. – 141.5. *Blomsten*] jf. III 139.11.

437. NkS. 2815,4^o.

141.26. „Fædrelandet“] Nr. 172 bringer en lang Artikel om Valget i Helsingør, aabenbart skrevet af Ploug selv, hvori det hedder: „vi ville kun, i vor Egenskab af Monrads gamle Venner, tillade os at forklare, hvorfor det ikke vilde være os nogen stor Sorg, hvis hans Tilbud [om at lade sig opstille] ikke blev modtaget“, hvilket motiveres med følgende: „at han . . . vil benytte den første Leilighed til at komme ind i Folkethinget, det har overrasket os, og det ikke glædelig; thi det tyder paa, at hans Udvandring ikke har skaffet ham den Lægedom, han søgte, men at hans urolige Travlhed, der aldrig har kunnet tilfredsstilles ved en enkelt eller enkeltartet Virksomhed, hans Lyst til bestandig at ville have Hoved og Hænder fulde af alslags Sager – at den er i Færd med at blive til en Sygdom“. Hvis han bliver valgt, vilde man kunne befrygte, at „Partierne ville begynde med at kjæle for ham, men efterhaanden vil hans Tvivl og Ubestemthed fortære Tilliden og frastøde Alle, og han vil maaske snart midt i Thinget befinde sig i en dyb, magtesløs Ensomhed, som ikke vil være uforskyldt, men som dog er sørgelig for en Mand med hans Evner og hans Fortjenester“. I et flg. Nummer (174) hedder det dog loyalt, at hans Modkandidat Ulstrup, som man har troet vilde trække sig tilbage for ham, overvurderer sig selv ved at lade sig opstille mod en Mand af Monrads Format.

438. NkS. 3048,4^o. Trykt Liebenberg:
„Nogle Optegnelser om mit Leved“ (1894) 107f.

142.31. *to Bunker*] Manuskript til „En Samling Vers“ (1872). – 143.4. *Qvisqviliæ*] „Lapperier, Udskud“. – 143.7. *de min Kone tilhørende Manuscripter*] Digtsamlingen indledes med en Række Digte, især Gavedeviser, til Hustruen, trykt under Rubriken „Til Een“. – 143.18f. „Besøget paa Parnas“] i Vrede over Forholdene paa Det kgl. Teater, hvor Heiberg 1856 var gaaet af som Direktør og Fru Heiberg snart efter tog sin Afsked som Skuespillerinde, skrev C. W. til Julies Fødselsdag 7/12 1858 det satiriske Digt „Besøg paa Parnas“, der i Manuskriptet (Coll. Saml. 514,4^o)

har en skarpere Form end i den trykte Udgaue. Den oprindelige Version er gengivet hos Bøgh III 136ff.

439. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 168.

144.1f. *Hans Modkandidat*] Grosserer R. L. Ulstrup. – 144.9. *denne sidste Demonstration*] det var en af Monrad ofte udtalt Overbevisning, at man skulde tilgive sine Uvenner. – 144.13ff. *Rosenberg . . . R. Watt*] if. „Fædrelandet“ 1871 Nr. 224 faldt der 26/9 Dom i Watts Sag mod Carl Rosenberg, der 4/8 i Tivoli havde udkældt Klageren for en „Flab“ og en „Gadedreng“ og slaaet ham i Hovedet med sin Stok. Fornærmelsen mortificeredes, og den indstævnedede idømtes en Bøde paa 50 Rdlr. Da Rosenberg fortsatte Striden i sit Blad „Heimdal“ 12/8, gik Sagen til Hof- og Stadsretten, der ligeledes mortificerede de fornærmelige Udtalelser, men nedsatte Bøden til 20 Rdlr. („Fædrelandet“ 1872 Nr. 61). – 144.27. *Frøken Smith*] se Noten til III 113.13, hendes Familie stammede fra Randers.

440. NkS. 2815,4^o. Trykt (delvis og med

forkert Datering og vilkaarlige Omplaceringer af Indholdet)
„Tilskueren“ 1918 I 168-170.

147.7. *Den røde Lygte*] en Kafé i Vimmelskaftet (Bøgh III 269). – 147.9. *Lunds Restauration*] i den gamle Frimurerloge i Kronprinsessegade Nr. 7. – 147.14f. *en Oversættelse af nogle Æventyr*] „Eventyr fra fremmede Lande“ I-II (1872-73). – 147.23. *en „Samling Vers“*] udk. 1872. – 147.25. *Schwartz, Bing osv.*] det kan ikke afgøres, hvem Schwartz er, da der fandtes adskillige Forretningsdrivende af dette Navn i Kbhvn.; Bing er vel Bog-, Galanteri- og Kunsthandlerfirmaet H. J. Bing i Pilestræde, Mønster den i Noten til III 109.27 omtalte Vinhandler, Schottländer og Goldschmidt en Hof-Ekviperingshandel paa Amager-torv. – 148.11. *Wegener*] Maleren Theodor W. – 148.14f. *jeg ynder ikke disse illustrerede Udgaaver*] C. W.s Ulyst til at se sine

Digte illustrerede, huskes af Jul. Lange, der i en Opsats om Jubeludgaven af Holbergs Komedier indfletter en Bemærkning herom: „Jeg erindrer, at Christian Winther en Gang imellem i Fortrolighed lod sig forlyde med, at han egentlig helst gav Afkald paa den Ære at se sine Digte satte i Musik eller illustrerede af Billedkunsten: han syntes ikke, at han rigtig kunde genkende sin egen Stemning eller Fantasi i andre Kunstneres“ („Udvalgte Skrifter“ I 186). – 148.20f. *H. C. Andersen har nu . . . vovet sig op til Norge*] det var Bjørnson, der opfordrede A. til at gæste Norge; han rejste fra Kbhvn. 25/7 og vendte tilbage 30/8, efter at være blevet meget fejret („Memoirer og Breve“ V).

441. NkS. 3048,4^o.

Trykt „*En Samling Vers*“ (1872) 102f.

149.20. 16de Aug] Liebenbergs Fødselsdag.

442. NkS. 2815,4^o.

150.22. *John*] Julies Brodersøn (se Noten til II 200.28). – 150.22. *S.*] Silva (se Noten til III 91.32). – 151.19. *et . . . socialistisk Blad*] se Noten til III 138.14. – 151.27. *Din Opfordring*] se III 133.18f.

443. NkS. 2815,4^o.

Trykt (*delvis*) „*Tilskueren*“ 1918 I 171.

444. NkS. 2815,4^o

(*vedlagt Brev til Julie Winther 15/9 1871*).

445. NkS. 2815,4^o.

154.8. *Otto P.*] Julies Søstersøn, Kommunelæge Otto Petersen, Søn af Overlærer Carl P. – 154.12. *H: Haar*] Hans H., Sogne-

præst i Nykøbing 1870 (jf. Noten til I 202.29). – 154.12. *Provst Koch*] Provst over Falsters Herred Hans Peter Gyllembourg K. – 154.14. *en lignende af Chr. Richardt*] trykt i hans „Saml. Digte“ I (1895) 323. – 154.15. *Pastor Rørdam*] Peter R. – 154.22. *Hammerich*] Martin H. – 154.22. *Docent Fjord*] den bekendte Landbrugsforsøgsleder N. J. F. – 154.25. *Johannes*] Monrads næstældste Søn, der arbejdede i Sverige for sin Svoger N. C. Frederiksen. – 154.35. *mit Digt*] „To Ord“, som er dateret Oktbr. 1871; den Ven, der if. C. W.s Anmærkning til Digtet har paapeget for ham, at han for lang Tid siden havde læst en Roman eller Novelle af lignende Indhold, men som C. W. benægtede at have kendt, var if. Digterens Brev til Henri Werliin 19/2 1872 Ludv. Bødtcher. Naar han erklærer Sujettet for „i Eet og Alt . . . min egen Opfindelse“, skyldes det – som omtalt i Noten til II 46.22f. – en Erindringsforskydning.

446. NkS. 2815,4°. Trykt (delvis og omgrupperet)
„Tilskueren“ 1918 I 171f.

155.23. *reise til Paris*] Thora Petersen var meget franskinteresseret og havde allerede fra 1843 under Navnet „T. P.“ oversat flere franske Fortællinger, som C. W. udgav for hende (Bøgh III 282).

447. Orig. tabt. Trykt efter
„Breve fra og til C. Hostrup“ 562f.

156.20f. *Forlæggerens og mit Ønske*] Bidrag til den af C. W. redigerede „Billedbog for Store og Smaa“, udk. 1871 hos Fr. Wøldike. – 156.23. *Deres Skrivelse*] af 19/9 1871 (NkS. 2815,4°), indeholder intet af Interesse.

448. NkS. 2815,4°.

157.12. *Welhaven*] se Noten til I 104.18. Sønnen var Arkitekt Hjalmar W. – 157.18ff. *Ida . . . Marie*] Ida (f. 1846) var ugift,

Marie (f. 1854) blev 1879 gift med den danske Sognepræst Fr. Petersen. – 158.2. „Fædrelandet“] trods de økonomiske Vanskeligheder, der 1871 truede Bladets Eksistens, lykkedes det Ploug at holde det gaaende til 1/10 1881, hvorefter det blev overdraget til et Konsortium, som dog blot var i Stand til at holde det i Live et halvt Aar.

449. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 172.

158.20. von der Leinburg] Gottfried v. d. Lütgendorff-L. (jf. Noten til I 243.9f.), der havde oversat „Zwei Erzählungen von Chr. Winther“ (3: „Et Reise-Eventyr“ og „Hestprangeren“ samt „Skriftestolen“); 3 Breve fra ham til C. W. er bevaret, men ikke medtaget, da de kun omtaler Detailspørgsmaal vedrørende Oversættelsen.

450. NkS. 2815,4^o.

Trykt „Tilskueren“ 1918 I 173f.

159.20. Din Moder] Louise Dorothea Lytthans, f. Borger; hun var død 1840 paa et Tidspunkt, da C. W. allerede var begyndt at omgaas Familien (Bøgh III 7). – 159.23f. Boghandler Wøldike] paa hans Forlag udkom 1871 under C. W.s Redaktion „Billedbog for Store og Smaa“. Gustav Wied, der i sin Ungdom var Lærling i Wøldikes Boghandel, skildrer i sin Selvbiografi „Digt og Virkelighed“, hvorledes C. W. en Gang kom ind i Butikken, men ved sin Apparition meget langt fra svarede til det unge Menneskes Forestilling om en Digter („en lille, blegfed Mand med en rødbrun, falmet Paryk og vaadt, tjavset Overskæg“) (Wied: „Romaner, Noveller og Skuespil“ I (1966) 61). – 159.33. Kittendorff] Litografen Adolph K. havde medvirket ved Rørbyes Tegninger til C. W.s „Fem og tyve Billeder for smaa Børn“ og „Billeder og Vers af Jul. Exner og Chr. Winther“ (1862). – 160.2. Somaren] „Æslet, Lastdyret“.

451. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 174.

452. NkS. 2815,4^o.

Trykt (delvis) „Tilskueren“ 1918 I 174f.

161.16. „Fædrelandet“] se Noten til III 158.2.

453. NkS. 3048,4^o. Trykt Breve 196f.

161.25. *i vor Bolig*] i Oktbr. 1871 var C. W. sammen med Fru Thora Petersen rejst til Paris, hvor han genforenedes med sin Familie, men meget mod sin Villie maatte forblive til Septbr. 1872. – 162.22f. *en halvgammel, italiænsk Læge*] Ferrantini.

454. NkS. 4463,4^o.

164.6. *Mythologien*] 4. Oplag af K. P. Moritz: „Mythologisk Haandbog“ ved C. W. og V. A. Bloch (1872). – 164.6. *Skjemtedigtene*] „Danske Skjemtedigte, samlede og udgivne af Chr. Winther“ (1871). – 164.7. *Eventyrene*] „Eventyr fra fremmede Lande, oversatte og udgivne af Chr. Winther“ I–II (1872–73). – 164.14. *Buchwald*] ?. – 164.15. *Allan Dahl*] se Noten til III 94.35. – 164.17. *J. Hansen*] Journalisten og Diplomaten Jules H., der 1864 af en Kreds af politisk interesserede Danske sendtes til Paris for at paavirke fransk Presse for danske Synspunkter; han agiterede for Generhvervelsen af Nordslesvig, bl. a. ved Udgivelsen af det udenrigspolitiske Organ „L'Europe diplomatique“ (se Hakon Müller: „Jules Hansen“).

455. *Additamenta 450 fol.*

165.18. *accidenti*] „Oplevelser“. – 166.7f. *det franske Occupations-Corps i Rom*] Napoleon III havde 1850 genindsat Pius

IX som Pave og holdt indtil 1870 Rom besat ved et Ekspeditionskorps. – 166.18f. „*sparuto*“] „*magert*“.

456. NkS. 2815,4^o.

Af Breve til Stedsønnen Henri Werliin medtages ellers ingen, da de mest drejer sig om Kommissioner og andre Trivialiteter. Men dette Brev meddeles her et Uddrag af, fordi det indeholder et af de mest utvetydige Vidnesbyrd om, hvor stor Misèren var i den wintherske Familie takket være Datterens Sygdom, hvor tappert Moderen bar sin Tilskikkelse, og i hvor høj Grad hendes Ægtefælle beundrede hendes Karakterstyrke.

457. Orig. ukendt. Trykt efter Breve 198.

167.22. *min første Skrivelse*] Br. 453. – 167.24. *Brev*] ukendt.

458. NkS. 2815,4^o.

168.16. *Deres 11te Bind*] „En Samling Vers“, der udkom dels som 11. Bind af „Samlede Digtninger“, dels i Særudgave.

459. NkS. 2815,4^o.

169.32. *det paabegyndte Arbejde*] se III 168.1f. – 170.5. *Luno*] Bogtrykker Bianco L. – 170.11. *Etatsraad Holst*] Digteren H. P. Holst var 1871 blevet udnævnt til Etatsraad. Naar han her omtales let ironisk, bør det dog nævnes, at Th. Reitzels Fader havde vist Holst stor Venlighed, taknemmeligt ihukommet i dennes Digt „Honoraret“ („Fra min Ungdom“ 86ff.). – 171.1. *Løvstræde*] her laa Reitzels Boglede.

460. *Additamenta 450 fol.*
Trykt Breve 198–200.

171.11. *d. 3de Novbr*] Const. Hansens Fødselsdag. – 171.21. *Grundtvigs Høiskolefest*] ved en Fest paa Marielyst Højskole 1/11 1871 havde Hostrup udtalt sig nedsættende om den akademiske Dannelse, hvad der fremkaldte en misbilligende Leder i „Fædrelandet“ Nr. 264. Da Hostrup i Nr. 270 forsvarede sig, føjede Ploug nogle Bemærkninger til, der ender med følgende: „Det kan godt forstaas, at de, der spekulere i Almuens Uvidenhed og Raahed, ophidse den til Uvillie mod alle dem, der vide mere end den; men der er ingen Mening i, at den, der selv er et levende Vidnesbyrd om, at klassisk Dannelse, Aand og Hjerte, folkelig Sang og folkelig Tale, ligesaa godt kunne sammen i en god dansk Natur, som Alvor og Gammen kunne sammen paa Folkehøjskolerne, at han fremstiller en nu engang uadskillelig Del af sit eget Væsen som aldeles overflødig, ja skadelig, eller med andre Ord, at Lars Bjørnbak og Christian Hostrup synes paa lidt nær at sige det Samme“. I Nr. 272 protesterede Hostrup mod at sammenlignes med Bondevenne-Politikeren Bjørnbak, der af Grundtvigianerne betragtedes som en arg Materialist. – 171.22f. *tre danske Blade*] „Berlingske Tidende“, „Fædrelandet“ og „Dagbladet“, der var fremlagt i Café de Régence (Bøgh III 393). – 171.29. *den armløse Gudinde*] Venus fra Milo paa Louvre-Museet. – 172.2. *et Billede af Salvator Rosa*] det findes ganske rigtigt paa Statens Museum for Kunst (og nævnes af J. P. Jacobsen i „Niels Lyhne“ Kap. XI). – 172.7. *Deres store Billede*] „Jonas i Ninive“ (Hannover Nr. 570, hvor der ikke omtales, at det har været udstillet). – 172.9. „*Træsnittene*“] se III 168.18; blandt Illustratorerne var Const. Hansen (Hannover Nr. G. 21). – 172.15. *en Selvbiographie*] C. W. har indskrænket sig til 26/8 1872 at nedskrive 2 Sider biografiske Data om sig selv (NkS. 2816,4^o I), der egentlig kun gør Rede for hans forskellige Opholdssteder og Boliger og afsluttes med den samme Bemærkning som her i Brevet om Verdenslitteraturens to berømteste Selvbiografier: Rousseaus „Confessions“ og Goethes „Dichtung und Wahrheit“. – 172.25. *paa den anden Side*] Julie havde først skrevet paa Brevets ene Side, hvorefter C. W. havde fortsat Bre-

vet, men var kommet til at vende op og ned paa Arket – derfor Udtrykket „denne underlige Form“.

461. NkS. 3048,4°. Trykt Breve 200–202.

173.11. *Silkeborg-Fabriken*] Drewsens Papirfabrik. – 173.20. *det . . . gammeltydske Motto*] i SD. VI (1860) stod som Motto Christian v. Hamles Vers:

„Wo sich vier Arme geschliessen in ein,
Nie süssre Freude die Sonne überschein;
Da wird gedrucket von zweien Herzen so nah',
Laub war nie so dünne, dess Statt man funde da“.

– 173.21f. *„Træsnit. Digte af C. W.“*] Liebenberg oplyser i Note til Breve 200, at han havde protesteret mod Titelen „Træsnit af C. W.“, men faaet til Svar, at saaledes havde Digteren ønsket den; i 2. Udg. kom Bogen til at hedde „C. W.s Træsnit“ (jf. flg. Brev). – 173.29f. *Velvillie i Pressen*] C. W.s Bøger omtales i „Berlingske Tidende“ 1872 Nr. 69, „Træsnit“ i „Fædrelandet“ 1871 Nr. 295, „Danske Skjemtedigte“ af Winkel Horn i „Dagbladet“ 1871 Nr. 303 og „Eventyr fra fremmede Lande“ i „Fædrelandet“ 1871 Nr. 302, ogsaa af Winkel Horn. – 174.10f. *proh dolor*] „o ve“. – 174.13. *Hostrups Digte*] Liebenberg havde ogsaa læst Korrektur paa dennes „Sange og digte fra tredive år“ (1872). – 174.14. *Udtalelser ved Folkeskolefesten*] se Noten til III 171.21.

462. NkS. 2815,4°.

175.30. *meget at bestille*] Henri Werliin var Assistent i Finansministeriet. – 176.5. *Folkethinget . . . er i Færd med at slaae alle Titler reent ihjel*] 15/2 1872 førtes der i Folketinget en Debat i Anledning af, at C. St. A. Bille havde stillet en Forespørgsel til Konseilpræsident Holstein om Afskaffelse af Rang og Titler; skønt flere Medlemmer udtalte sig til Gunst for Forslaget, kom der intet ud af Sagen (Rigsdagstid., Folket.s Forh. 1871–72 Sp. 5314ff).

463. *Additamenta* 450 fol. Trykt Breve 202–205.

176.13. *Deres andet Brev*] intet af de to Breve er bevaret. – 177.19. *Sagen „Ernst Weis contra Carl Ploug“*] Ernst Weis protesterede i „Berl. Tid.“ 1872 Nr. 24 mod „Fædrelandet“s korte Nekrolog i Nr. 17 over hans Broder, Departementschef Carl Weis, hvori det bl. a. hed: „Han var en udmærket begavet Mand, og man kan vistnok sige, at hans Begavelses Mangesidighed forhindrede ham fra at yde noget Betydeligt i nogen Retning. . . . Skjønt hans Særhed i mange Aar havde aflukket ham fra al anden Omgang end hans nærmeste Families, havde han dog fra sin Ungdom bevaret mange Venner, der ville sørge ved Tidenden om hans Død“. Plougs Imødegaaelse af Broderens Protest fylder i „Fædrelandet“ Nr. 26 meget mere end selve Nekrologen. – 177.20f. *characterisere . . . J. L. Heiberg*] under Heibergs Teaterdirektorat havde „Fædrelandet“ hørt til hans haardeste Angribere (se M. Borup: „Johan Ludvig Heiberg“ III 125ff.). Ved hans Død sluttede Bladet sin Nekrolog over ham saaledes: „Det er som dansk Forfatter, J. L. Heiberg vil leve efter sin Død, medens hans Deltagelse i det praktiske Liv som Bestyrer af det kongelige Theater i Aarene 1850–55 [0:56] vistnok vil glemmes. Om ogsaa vi og med os Mange i sin Tid maatte have bedømt den for haardt, og om han ogsaa her havde det Held, at hans Efterfølgere udrettede langt mindre Godt og meget mere Ondt, saa turde det dog i alt Fald være sandt, at han, dengang han, hilset af almindelig Tillid og store Forventninger, overtog denne forfaldne Anstalts vanskelige Bestyrelse, savnede tilstrækkelig Villieskraft og administrativ Dygtighed, ligesom hans Smag maaskee heller ikke længer stemte ganske overens med den forandrede Tilstand. Ved hans Grav ville vi imidlertid kun sige ham Tak for det Meget, han har skænket sit Land og sit Folk, i Sammenligning med hvilket det er let at tilgive ham, hvad han i enkelte Retninger lod tilbage at ønske“ (1860 Nr. 199). – 177.27. *disse 4 Brødres Fader*] Distriktskirurg Ernst Peter Weis havde Sønnerne: Departementschef, Etatsraad Carl W., Overretsassessor Ernst W., Stiftsfysikus, Etatsraad Hans Chr. W. og Møllejer, cand. polyt. Andreas W., Ejer af Aarslevgaard. Sønnen Ernst W. var Medstifter af „Musikforeningen“ og fremstil-

lede ligesom Andreas W. en hel Del fine Strygeinstrumenter, der findes i Kbhvn.s Musikhistoriske Museum, Carl udarbejdede et Skrift „Om Violiner og deres Bygning“. Brødrene findes omtalt og afbildet paa en Tegning hos H. C. A. Lund I 400. – 178.2. *Anmeldelse af Grundtvigs Kirkespeil*] i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 23 ved den senere Biskop Fredrik Nielsen. – 178.10. 21. *Marts*] Idas Fødselsdag.

464. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 205–207.*

178.29f. *Ida's Taksigelse*] aabenbart for en Lykønskning til hendes Fødselsdag. – 179.14. *Heibergs Held*] i sine „Autobiografiske Fragmenter“ („Pros. Skr.“ XI 500) fortæller J. L. H. om, hvorledes han under et Ophold i Berlin studerede Hegels Skrifter uden til at begynde med at kunne finde „det rette Central-Standpunkt“, men – hedder det videre – „Da jeg nu paa Hjemreisen slog mig til Ro i Hamborg, . . . traf det sig en Dag, at jeg, siddende paa mit Værelse i 'König von England', med Hegel paa mit Bord og Hegel i mine Tanker . . ., pludselig, paa en Maade, som jeg aldrig før eller siden har oplevet, blev greben af et momentant indre Syn, ligesom et Lynglimt, der med Eet oplyste den hele Region for mig, og vakte i mig den mig hidindtil skjulte Central-Tanke“. – 179.17f. *Prof. Rovsing*] Borgerdydskolens Bestyrer Kristen R. udgav 1871 „Retskrivnings-Spørgsmaalet i dets Betydning for Literaturen og Folket“, der protesterede mod forskellige af Stockholmermødets Beslutninger (jf. Noten til III 66.16f.). – 179.23. *Galantuomini*] „Gentlemen“. – 179.24f. *Helvegs lille Anmeldelse*] Stiftsprovst Fr. H., der 1867–99 var Sognepræst i Købelev, anmeldte i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 53 det i Br. 406 omtalte Skrift af Petronella Ross. C. W.s private Mening afviger noget fra den Bedømmelse, han af Velvillie i Brev 472 gav Forfatterinden. – 179.31f. *ikke kjendte „en Kalkun fra en Gaas“*] dette paastod Frk. Ross i sit Skrift S. 24f. – 179.33. *een Yttring*] „Poul Martins Digte kunde hun meget godt lide; men: 'han naer ikke Christian', sagde hun som til sig selv“ (P. Ross 28). – 180.1. *Disputatsen i Rom*] et Møde mellem protestantiske og katolske Præster fandt Sted i Rom 8.–9. Febr.

1872. „Fædrelandet“s Feuilleton bragte igennem 4 Numre (55–58) efter det romerske Blad „La Capitale“ et langt Referat, hvori det hævdedes, at det totalt mislykkedes for Katolikerne at godtgøre, at Petrus nogensinde havde været i Rom. – 180.6. *Artiklerne mod den „aandfulde Føde“*] i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 35 havde Monrad under sit sædvanlige Mærke „44“ skrevet om Georg Brandes' Skildring i „Nyt dansk Maanedsskrift“ af sit Besøg hos Ernest Renan, og da Brandes havde taget til Genmæle i „Dagens Nyheder“ Nr. 43, indført en afsluttende Replik i „Fædrelandet,“ Nr. 47, hvori han pointerede, at „Den frie Tanke maa ikke være en tøjlesløs Tanke, der, ubekymret om Sandheden, kun søger det Pikante og formentlig Aandrige“; i en ny Artikelrække i Nr. 78–80, der udkom særskilt under Titlen „Den frie Tanke og Dr. Brandes' Forelæsninger“ (1872), fortsatte Monrad sit Angreb. – 180.8. *et „Literatursamfund“*] en Række liberale stiftede 25/2 1872 denne Sammenslutning, der kun bestod i faa Aar. – 180.11. *Udstillingstiden*] en nordisk Industri- og Kunstudstilling aabnedes i Kbhvn. 13/6 1872. – 180.15. *Petersen og Dahlerup*] se Noten til III 131.28.

465. NkS. 2815,4^o.

181.11f. *et ... Brev*] ukendt. – 181.14. N^o44] se Noten til III 180.6. – 181.20. *de to ... Anmeldelser*] „Berlingske Tidende“ 1872 Nr. 69 og „Dagens Nyheder“ Nr. 51. – 181.21. *illustreret Tidende*] 31/3 1872 ved A. Falkman. – 181.32f. *fuldende Ivar Lykke*] Romanen „Ivar Lykkes Historie“ udkom i Aarene 1866–73. – 182.2. *min ældste Søster*] Augusta Sophia Amalie Reitzel, 1848 g. m. Skoleinspektør J. C. L. Petersen („Bjørne-Petersen“), Fader til Arkæologen, Museumsinspektør Henry P. – 182.6. *Cathrine Reitzel*] Th. R.s anden Søster. – 182.8. *Gandrup*] Julius G., Lærling og Medhjælper hos Reitzel, indtil han 1874 overtog sin Faders Boghandel. – 182.9. *Bierberg*] Ernst B., Lærling hos Reitzel 1872–77, overtog 1905 Schönbergs Forlag. – 182.10. *Bjerg*] Ludvig B. etablerede sig som Boghandler i Rønne, men maatte opgive Forretningen og blev Musiker i Kbhvn. (H. V. Martensen: „Fra mine første 25 Aar i Reitzels Boglade“ 6).

466. *Additamenta 450 fol. Trykt (delvis) Breve 207f.*

182.18. *Deres Brev*] ukendt. – 183.10. *en Congres i Kjøbenhavn*] omtalt i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 67. – 183.16f. *die Bestialität wird sich alsdann gar herrlich offenbaren*] Citat af Goethes „Faust“ I Vers 2297f. – 183.18. Blochs „Samaritanerinden ved Brønden“] Carl Blochs „Kristus og den samaritanske Kvinde“ (Rik. Magnussen: „Carl Bloch“ Nr. 172) findes i Bedestolen i Frederiksborg Slotskirke. – 183.19. *et Billede af Eckersberg*] Altertavlen til Hornbæk Kirke, malet 1833 (Hannover: „C. W. Eckersberg“ Nr. 530). – 183.23f. *den frie Tankes Ridder*] Georg Brandes besvarede Monrads Artikler i „Fædrelandet“ (se Noten til III 180.6) med Piecen „Forklaring og Forsvar“ (1872). – 183.27f. *een af de sædvanlige halvbegavede, spirituelle Israelliter*] da Brandes i „Det nittende Aarhundrede“ Apr. 1876 havde offentliggjort sine „Studier over Chr. Winther“, kom den gamle Digter paa andre Tanker (se Br. 506). – 183.30. *Soldie*] en Tysklærer af dansk Afstamning, der egentlig hed Soldyck; Sønnen Emile Soldi var Billedhugger, Gemmeskærer, Medaillør og Kunstskribent, fik 1869 den store Rompris for en Medaillon og udførte senere Broncerelieffet „Gallia“, der findes i Luxembourg-Museet (Thieme-Beckers Kunstnerleksikon). – 184.5. *Stigaard*] se foran Noterne til Br. 391; det vides ikke, i hvilken økonomisk Klemme, han var kommet. – 184.11. *Madsen og dennes Frue*] formodentlig den komiske Skuespiller Fr. Madsen og hans 2. Hustru, Skuespillerinden Caroline Recke-Madsen, f. Lumbye, der begge spillede paa de københavnske Privatteatre.

467. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 209f.*

184.25. *Deres Brev*] ukendt. – 185.9. *Anmeldelsen af Udstillingen*] i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 104–108 i Artikler, undertegnet „δ“; Const. Hansens Portrætter er heri omtalt baade med Ros og Kritik. – 185.16. „*senex, querulus, laudator temporis acti*“] Citat af Horats: „Ars poetica“ Vers 173; af C. W. i Paris 1876 oversat: „En Knark, som tager Alt paa Kant / Og priser kun den Tid, der svandt“ („Efterl. Digte“ 141). – 186.4. *Vesuvvs Oprør*] denne Vulkan havde haft et voldsomt Udbrud 1872, og

der havde paa Island samme Aar været stærke Jordrystelser, især i Egnen omkring Húsavik. – 186.7. *Alfred Flinch*] Oversætter og Forfatter, der tilbragte sine senere Aar i Paris og New York (se „Politiken“ 24/7 1910); hans Boccaccio-Oversættelse fra 1872–73 er genoptrykt saa sent som 1960. – 186.21. *min „Alders-Vægt“*] Citat fra „Berlingske Tidende“s iøvrigt meget anerkendende Anmeldelse af „En Samling Vers“ 1872 Nr. 69.

468. *Additamenta 450 fol. Trykt Brev 211–213.*

186.32. *Deres ... Brev*] ukendt. – 187.15. *Den 25de*] se III 123ff. – 187.19. „*Fædrelandet*“s *Indsigelse*] i Bladets Nr. 77 tryktes under Mærket „F. M.“ Entomologen Fr. Meinerts Indlæg „Et naturvidenskabeligt Spørgsmaal“, rettet til J. P. Jacobsen som Oversætter af Darwin, hvori han ytrede sin stærke Tvivl om den Paastand, som Jacobsen havde fremsat i sin Afhandling „Fuglernes Filosofi“ („Nyt dansk Maanedsskrift“ Novbr. 1871), at Fuglene nedstammer fra Krybdyrene. Jacobsens Svar i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 87 fremkaldte en længere Replik fra Meinert i samme Blad Nr. 92. – 187.21f. *Monrads Udtalelse*] Monrad havde i „Nyt dansk Maanedsskrift“ Decbr. 1871 rettet et Angreb paa Darwins „Abekattetheori“, „Et Par Bemærkninger om Darwinismen“, som J. P. Jacobsen besvarede smstds. Jan. 1872 med „Et Brev om Darwinismen“. – 187.23f. *Kunsten skal taale Industriens „kjærlige Omfavnelser“*] formodentlig sigtende til en Bemærkning i Const. Hansens tabte Brev om Industri- og Kunststillingen i København. – 187.35. *Provst B. F. O. Boisen*] Boie Fr. Outzen B. maatte 1872 tage sin Afsked uden Pension, da en gammel Forsyndelse kom for Dagen. – 188.6. *Grundtvigs ... Svigersøn*] Kapellan ved Vartov Kirke Peter Outzen Boisen, g. m. Meta Grundtvig og Søn af Rasmus Møllers Forgænger som Biskop over Lolland-Falster Peter Outzen B. – 188.11. *Biørnbak*] se Noten til III 171.21. – 188.34. *Perché non è peccato di bere al fresco*] „Hvorfor er det ikke Synd at drikke Vandet koldt?"; det ukendte Citat forekommer ogsaa i Holbergs „Peder Paars“ 2. Bogs 2. Sang Vers 429f. og „Moralske Tanker“ 2. Bog Epigr. 2.

469. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 213–215.*

189.22. *Brev*] ukendt. – 190.5. *Chr. II, Dyveke og Sigbrit*] if. Const. Hansens Dagbog paabegyndte han 14/6 1872 sit Maleri „Christian II hos Sigbrit“ (Hannover Nr. 582). – 190.9. *Plato's Dialoger*] allerede April 1865 havde Const. Hansen udkastet Motivet til „Protagoras efter Platos Dialog“; derefter havde Billedet henligget til Sommeren 1872, men fuldførtes vistnok først 1875 og blev købt af Højskoleforstander Ludvig Schrøder (Hannover Nr. 604). – 190.15f. *L. Ussings Pøbelagtighed*] Prof. i klassisk Filologi og Arkæologi J. L. U., der var Elev af Høyen og 1871–76 udgav dennes Skrifter, ledsaget af en Levnedsskrivelse (1872). Det er ikke lykkedes at finde Anledningen til C. H.s Vrede. – 190.18. *Høyen*] C. W. omgikkes ham i Selskabslivet (Bøgh III 214), og da „Hjortens Flugt“ var udkommet, takkede han Digteren i et hjerteligt Brev (delvis trykt Bøgh III 238f.). – 190.27f. *è lungo tempo, che non ho visto i suoi caratteri*] „det er lang Tid siden, jeg har set hans Haandskrift. – 190.33f. *con tali corbellerie*] „med saadanne Narrestreger“. – 191.1. *Schumacher*] Harald S., Søn af Kommandør Joh. Peter S., foretog ca. 1872–74 Rejser i Tyskland, Frankrig og Italien, en Tid bl. a. sammen med Godfred Christensen og Rud. Bissen. Tre Breve fra C. W. til ham ejes af Redaktør Arne Hall Jensen og er venligt stillet til Disposition for denne Udgave; i det ene af dem (13/10 1872), skrevet efter Familiens Opbrud fra Paris, siger C. W., at „det har været os alle Tre meget kjært at have gjort Deres Bekjendtskab“, og udtaler Haabet om fortsat Omgang i Kbhvn. – 191.6. *Berlingske Tidendes Udsigt*] i Bladets sidste Artikel (Nr. 166) om den danske Kunst paa Industriudstillingen nævnes Küchler dog venligt.

470. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 215–217.*

191.31f. *Deres . . . Brev*] ukendt. – 192.11f. *Bestyrelsens Opførsel mod Deres Søster*] Alvilde Hansen døde 27/9 1872 (omtalt i et utrykt Brev fra C. W. til hendes Broder 28/9 1872). – 192.19. *Stoltenberg*] Chr. Holger S., oprindelig Malermester, se-

nere Pengeudlaaner, der af sin derved erhvervede store Formue understøttede forskellige kirkelige og filantropiske Institutioner, bl. a. Diakonissestiftelsen, og stiftede et Legat til Fordel for unge Kunstneres Studieophold i Udlandet; efter ham er en Gade i Kbhvn. opkaldt. – 192.22. *Ferrari]* if. Liebenbergs Note til „Breve“ 215 havde denne Italiener et Hotel i Napoli, hvor Const. Hansen havde boet. – 192.25. „*Devogg*“] den danske Chargé d'affaires i Kongeriget Begge Sicilier, Etatsraad Fr. Siegfried Vogt. – 192.26. *Asie]* C. W.s etymologiske Forklaring er ikke rigtig; Ordet er af malajisk Oprindelse. – 192.32. „*en Snaps eller to*“] if. Liebenbergs Note til „Breve“ 215 hentydes der dermed til Const. Hansens Digt „Ole Skeie i Rom“ (optaget i C. W.s „Danske Skjemtedigte“), der begynder saaledes: „Og lig'som jeg sidder allerbedst i Brokkens Bo', og havde neppe faaet mig en Snaps eller to“. – 192.33. *Drachma]* i Modsætning til *Asie* forklarer C. W. Ordet *Dram* etymologisk rigtigt. – 193.1f. *det . . . „forenede Venstre*“] J. A. Hansens Meningsfæller, det nationale Venstre og „Bjørnbakkerne“ dannede 1870 Partiet „Det forenede Venstre“; i Sommeren 1872 foretog det med Chresten Berg som Forgrundsfigur et Agitationsfelttog i Landet for at hverve Tilhængere.

471. *Collinske Brevsamling V.*

194.27. *eet eller andet Arbeide for mig]* C. W.s næste Oversættelse (af Perraults Eventyr) kom dog paa Forlagsbureauet (1873).

472. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.* *Trykt Breve 217–219.*

195.23. *et Brev]* ukendt. – 195.23. *en Bog]* se Noten til III 179.24f. – 196.12. *Jesper Oldfux]* Snyltegæsten i Holbergs „Jacob v. Tyboe“, som smigrer Officeren tykt. – 196.27. *en saadan Yttring af min Moder]* se Noten til III 179.33. – 196.29f. *Den lille dramatiske Scene]* se Noten til III 179.31f.; Bøgh omtaler (I 117), at Frk. Ross i Brev til ham har forklaret, at hun har

glemt paa det paagældende Sted i sin Bog (24f.) at tilføje, at Biskoppen tog Navnet „Gase“ som et Skældsord for en buldrende Person; i sin Faders Bondegaard var han blevet forfulgt af en Gase, og det samme gentog sig paa Lolland med en Kalkun, som han kaldte for en Gase. – 197.8f. *Anmeldelse af F. Helveg*] se Noten til III 179.24f.

473. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 219f.*

198.1. *Grundtvig*] døde 2/9 1872.

474. *NkS. 2815,4^o.*

I Paris traf Winther den norske Skuespiller *Arnoldus Reimers* (1844–99), gift med Skuespillerinden Johanne Juell, der begge hørte til de ypperste Repræsentanter for norsk Scenekunst i det 19. Aarhundrede.

198.23. *Kong Karls Død*] Karl XV døde 18/9 1872. – 199.7. *Fru Gundersen*] Skuespillerinden Laura G. – 199.9. *hans seneste Omslag*] ved Vennemødet i Kbhvn. efter Grundtvigs Begravelse opfordrede Bjørnson Danskerne til at „ændre Signalerne“ over for Tyskerne. – 199.11f. *en Artikel i . . . „Oplandenes Avis“*] „Er det med Frankrige eller Rusland, at vi har en Fremtid, eller er det med Tydskland?“ („Oplandenes Avis“ 21/9 og 25/9 1872, genoptrykt i Bjørnsons „Artikler og Taler“ I 362ff.). – 199.18. *Bjørnbak*] se Noten til III 171.21.

475. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 220–222.*

200.7f. *den store Bygning*] Industriforeningen, hvor den nordiske Industri- og Kunstudstilling var aabnet 13/6 1872. – 200.11. *puzzolente*] „stinkende“. – 200.13. *flere af Deres ældre Arbejder*] Const. Hansen var repræsenteret med 6 Malerier: to Portrætter, et mytologisk Billede, en Skitse til Rigsdagsbilledet, „Børn ved Kakkelovnsilden“ og „Morraspillere“. – 200.14. *Frø-*

ken Christianes Arbejder] Const. Hansens ældste Datter var Væverske. – 200.15. *Vasen*] paa Industriudstillingen var udstillet et Udkast til Dekoration af en Vase, udført for Den kgl. Porcelænsfabrik af C. H. (Hannover Nr. D 32). – 200.20. *Carl Blochs to Romerinder*] „De to leende Piger“, malet 1865 (Rik. Magnusen: „Carl Bloch“ Nr. 110). – 200.23. *At svinge mig til Gudhjem*] Citat af C. W.s Digt „Sjælland“. – 200.31. *C. Groves Indlæg*] Højskoleforstander Carl G.s Artikel „Indsigelse“ i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 238 mod Bjørnsons Tale ved Vennemødet 12/9 1872. Bjørnsons Holdning medførte, at han i de følgende Aar blev overordentlig upopulær i Danmark og affødte adskillige offentlige Protester, saaledes fra Sognepræst Andreas Leth, Middelfart, i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 241 imod B.s eget Referat af Vennemødet i „Oplandenes Avis“ 28/9 (genoptrykt i B. B.s „Artikler og Taler“ I 36off.). „Signalfejden“s Forløb er i sin Helhed skildret af Birger Knudsen i „Bjørnson-Studier“ (1911). – 201.4. *Chiffon*] „Lap“.

476. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 222.*

201.17. *sin . . . sidste Søster*] Thora Petersen døde 1/11 1872. – 201.21. *d. 3die? ell. den 5te*] Const. Hansens Fødselsdag var 3/11. – 201.23f. *staaer . . . der en Net*] „sidder net i det“.

477. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 223.*

Der mangler ikke Eksempler paa, at Winthers gode Hjærte løb af med ham, naar det gjaldt at hjælpe mindre Poeter frem. En saadan var *Michael Rosing*, som han allerede i 1862 havde staaet i Forbindelse med, da han i sin Nytaarsgave „Nye Digte af danske Digtere“ (1863) optog 13 af hans Digte.

202.3. *den ædle Gave*] Rosings Digt „Frelst“ (1872) med Motiv fra Reformationstiden.

478. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 224.*

479. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 225;
tillige trykt Bøgh III 417.*

203.18. *21de Febr. 1873]* C. W.s Sølvbryllupsdag, der fejredes i Stilhed (Bøgh III 416).

480. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 225–227.*

203.27. *All illustrissimo Signore]* „Til den vidtberømte Herre, den højstærede Hr. Professor C. H.“ – 204.7. *det Ankerske Legat]* i Foraaret 1873 fik Const. Hansen det Ankerske Legat og rejste med sin ældste Datter Christiane til Italien, hvor han opholdt sig i Maj–Juli, men nu fandt alt forandret (se M. Galschiøt: „Skandinaver i Rom“ 112–116). – 204.14. *Deres ældste Søn]* den senere Præst Sigurd Konstantin-Hansen. – 204.22. *Deres Søn, Sømanden]* Hans Kristian H. – 204.29. *Portrait af P. Rørdam]* Præsten i Lyngby Peter R.; Billedet (Hannover Nr. 589) maledes 1872 og udstilledes 1873 paa Charlottenborg. – 204.34. *Vermehren]* efter Marstrands Død 1873 foretrak man at udnævne Fr. Vermehren til hans Efterfølger som Professor ved Akademiet med Forbigaaelse af Const. Hansen, hvad der vakte Bitterhed hos denne; hermed kan sammenholdes Jul. Langes Betragtninger i hans „Breve“ 61–64, der gaar ud paa, at Const. Hansen var blevet for gammel til at være Ungdommens Lærer. – 205.2. *et Par Artikler i Bladene]* i „Dagbladet“ 1873 Nr. 129 stod en Indsender, undertegnet „M.“, der protesterede mod, at Carl Bloch ikke var blevet foretrukket, og herimod skrev „Fædrelandet“ Dagen efter. – 205.7f. *Voldene . . . er jævnet med Jorden]* det gamle Voldterræn blev 1872 omdannet til Parker: Østre Anlæg, Botanisk Have og Ørstedsparken. – 205.25f. „*Eventyr fra fremmede Lande*“] se Noten til III 147.14f. – 205.27. „*Contes de fées*“] udkom 1873 under Titlen „Charles Perrault: Eventyr med Billeder af Gustave Doré. Paa Dansk ved Chr. Winther“. – 205.29f. *ny . . . Udgave af „Dansk Lyrik*“] „Dansk Lyrik i Udvalg ved Chr. Winther“ var 1. Gang udkommet 1865, anden forøgede Udgave udsendtes 1873.

481. *Orig. ukendt. Trykt efter Liebenberg:*
 „Nogle Optegnelser om mit Levned“ (1894) 108f.

206.10f. *indlagte Blad*] if. Liebenbergs Fodnote en Halvhundrededalerseddell. – 206.13. *gjentage dette*] Liebenberg siger i Fodnoten: „Gjentagelsen udeblev ikke, og de Arbejder, ved hvilke jeg paa den Konto stræbte at lette Byrden for den gamle Mand, vare: Udvalget af Poul Møllers Skrifter [et saadant udkom i 2 Bind 1873], Oversættelsen af Perraults Eventyr, andet Oplag af „Træsnit“ med Illustrationer, „Dansk Lyrik“, anden forøgede Udgave, og Oversættelsen af „Eventyr fra fremmede Lande“, anden Samling. Sine Oversættelser dikterede Christian Winther til en lejet uliterær Person, i sin Alderdom uden derefter at gjennemlæse det Skrevne“ (109).

482. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 227f.*

206.30. *Lei mi capisce bene*] „De forstaar mig godt“. – 206.32. *Fortale*] til Perraults Eventyr. – 207.12. *Fra i benifizi*] „Blandt de Velgerninger, som Gud har gjort, er Vinen ikke den mindste; tværtimod er det den *bedste* efter min Mening“.

483. *Troensegaards Autografsamling.*

207.22. *din Fødselsdag*] 29. Juli. – 207.25. *Sophie*] Monrads Søster. – 207.25f. *Adda ... Frederiksen*] Datteren og hendes Mand, Prof. N. C. Frederiksen, der havde købt Hummeltofte af Monrad.

484. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 228f.*

208.8f. *Christence Kruckow*] om denne Adelsdames Henrettelse er der fortalt i „Nye danske Magazin“ I (1794) 378ff.; C. W. fik dog aldrig udnyttet dette Stof. – 208.15. *B. U. H.*] Bibliotheca Universitatis Hafniensis (Universitetsbiblioteket).

485. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 229f.*

209.12f. *boer inde i Civilisationens Centrum*] Bødtcher boede i Sværtegade og Constantin Hansen paa Frederiksberg (Amalievej). – 209.14. *Hirschsprung*] Heinrich H., Indehaver af det af hans Fader 1826 grundlagte Tobaksfirma A. M. Hirschsprung & Sønner, var en ivrig Kunstsamler, der i 1902 skænkede sine Samlinger til Staten og Kbhvns. Kommune; 1911 indviedes H.s Museum i Stockholmsgade. Han havde allerede 1872 købt et Billede af Const. Hansen, forestillende to Morraspillere (Hannover Nr. 585). – 209.30. *Deres Brevpapirer*] for Kittendorff og Aagaard fremstillede Const. Hansen 24 forskellige Vignetter til Brevpapir, hvortil H. P. Hansen skar Klodserne. Da C. W. 1/1 1874 forærede Julie en saadan Serie, ledsagedes det af det Digt, som er trykt i „Efterladte Digte“ 97f., og som hun afskrev og sendte Const. Hansen med et Brev 4/1 1874 (*Additamenta 450 fol.*).

486. *Leeds' Universitet (Kopi Ms. phot. 142, I, 4° paa K. B.).*

Trykt „Sir Edmund Gosse's Correspondence with Scandinavian Writers“, ed. by Elias Bredsdorff 214 (hvor tillige en lille Billet fra C. W. er gengivet).

Allerede under sit første Besøg i Danmark (1872) havde den engelske Litteraturhistoriker *Edmund Gosse* (1849–1928) læst Winthers Digte (se hans „To Besøg i Danmark“, overs. af Valdemar Rørdam 71f.) og forsøgte under sit andet Ophold (1874) uden Held at gøre Digterens personlige Bekendtskab.

210.10. *Carl Andersen*] se Noten til II 153.7; han fungerede som Cicerone under Gosses to Besøg i Danmark. – 210.16. „*On Viol and Flute*“] udk. 1873; i C. W.s Eksemplar havde Gosse som Motto skrevet flg. Linier af „Flyv, Fugl, flyv“: „Er jeg en Sanger, saa bør jeg jo vide / Kjærligheds smigrende Lyst; / Alt, hvad et Hjerte kan rumme og lide, / Burde jo tolke min Røst“.

487. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 231.*

211.1. *Correctur*] paa Fortællingen „I Naadsensaaret“ (1874).
– 211.13. *dulci júbilo*] „Fryd og Glæde“. – 211.20. *Flytning*] fra Suhmsgade 5 til St. Kongensgade 93.

488. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 232.*

211.26. *Digtsamling*] „Smaadigte og Sange“ 1874 (paa Titelbladet 1875).

489. *Troensegaard's Autografsamling.*

Denne Billet er det første Tegn paa, at Julie Winther for Alvor mente, at Familien burde slaa sig ned i Paris. Dette skete ikke med Winthers gode Villie, skønt Julie i sit Brev til Const. Hansen 14/12 1875 fremstiller det, som om Beslutningen var taget for at spare ham for økonomiske Vanskeligheder. Bøgh paastaar – sikkert med Urette, som Snoilsky paapeger i Br. 526, og hvad heller ikke denne Billet tyder paa – at Hustruen hemmeligholdt Opbruddet for ham indtil 3 Dage før Afrejsen. Alt Bohave blev solgt paa Auktion, opsaa Ting, der havde Affektionsværdi for ham. Efter Bøghs Formening vender Julies Forklaring paa Eksilet op og ned paa Fakta (III 428).

490. *Tilh. Skotøjshandler W. Kjellander (Fot. paa K. B.).*
Trykt Breve 232f. og Bøgh III 425.

491. *Additamenta 450 fol. Trykt Bøgh III 426–428.*

213.10f. *Deres sidste Arbejder*] maaske Portræt af Thorvald Bingesbøll (Hannover Nr. 610) og „En Triton“ (Hannover Nr. 614), udstillet paa Juleudstillingen 1875. – 213.18. *det lille Por-*

trait af mig] Const. Hansens Brystbillede fra 1849 (Hannover Nr. 258, nu paa Frederiksborg-Museet). – 213.19. *mine Søstres*] Const. Hansens Portrætter af Emilie Monrad fra 1847 (Hannover Nr. 244) og/eller fra 1848 (Hannover Nr. 252) og Thora Petersen fra 1853–54 (Hannover Nr. 300).

492. *Troensegaards Autografsamling.*
Trykt (delvis) Breve 233f.

214.31. *Kristiane*] se Noten til III 200.14. – 215.11. *en Altartavle for en svensk Greve V. Hamilton*] „Kristus velsigner de smaa“, Altertavle til Björkvik Kirke i Södermanland (Hannover Nr. 618); Grev Adolf Gustaf Wathier Hamilton ejede Danbyholm i Björkvik Sogn. – 215.13. *Blok*] Carl Bloch udførte 1875 en Altertavle, forestillende „Kristus Consolator“, til Löderup Kirke i Skaane (Rik. Magnussen: „Carl Bloch“ Nr. 206). – 215.15f. *Deres Text til Simonsens Tegninger*] S. Simonsens „25 Billeder for Børn“ (1875). – 215.21. *Vemmetofte Kloster*] Mænd af de 3 første Rangklasser har Ret til at lade deres Døtre indskrive i Klosteret; if. Hof- og Statskalenderen blev 6 af Const. Hansens Døtre indskrevne. – 215.23. *Min Søn Sømanden*] Hans Kristian Hansen havde ladet sig forhyre paa et Sejlskib, der skulde anløbe Cadix, men druknede i en Storm i den spanske Sø 19/11 1875.

493. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 234f.*

216.4. *Evne til at trøste Nogen*] det var typisk for C. W., at han nødigt talte om det sørgelige. – 216.27. *Fridstrup*] Nilaus Fristrup opholdt sig 1875–78 i Udlandet. – 217.1. *Jepsen*] Morten J., Elev af J. L. Lund, havde været Lærer, bl. a. paa Hindholm Folkehøjskole.

494. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 236f.*

218.6f. *Søofficers-Skolen*] Hans Kristian Hansen blev 1875 Kadet, men da han ikke vilde være Søofficer, besluttede han sig til at tage Styrmandseksamen. – 218.14f. *Striden om Professor Stens Tale*] Matematikeren Adolph Steen holdt ved Universitetets Reformationsfest 1875 en Tale (trykt i „Det nittende Aarhundrede“ Jan. 1876), der gik i den frie Tankes Baner og derfor affødte en voldsom Polemik i „Fædrelandet“. – 218.15f. *Monrads Indlæg*] i „Fædrelandet“ 1872 Nr. 21–22 og en afsluttende Replik i Nr. 32; Steen havde i sin Tale langet ud efter Monrads Indlæg mod Darwinismen (se Noten til III 187.21f.). – 218.23. *et nyt stort Arbejde*] „Saul kaster sit Spyd efter David“ (Hannover Nr. 634), fuldført og udstillet 1878.

495. *Additamenta 450 fol.*

219.8. *Deres Brev af 23 Febr.*] ukendt. – 220.3. *den danske Udstilling*] paa Charlottenborgudstillingen 1876 var Jepsen repræsenteret med tre Malerier med Motiver fra Paris. – 220.12f. „*min Sjæls Tabernakel, min Eensomheds Fakkell*“] Citat af Aarestrups Makame til C. W. Efteraaret 1837 (se I 130.33f.).

496. *NkS. 2937,4^o.*

220.24. *Deres . . . Skrivelse*] ukendt. – 220.25. *Dr. Paulli*] den senere Overlæge, Prof. Richard P. – 220.28. *Carl*] Theodor Reitzels yngre Broder og Kompagnon, hvis Søn Carl 1892 blev optaget i Firmaet. – 220.28. *Deres Søster*] Cathrine. – 221.4. *Frederiksens*] D. G. Monrads Datter Ada var gift med Prof. N. C. Frederiksen; af deres Børn døde Niels Høyen 29/3, Emilie 2/4 og Hother 10/4 1876, smittet af Difteritis. – 221.24f. *Brandes holdt tre Forelæsninger over mig*] 1/4, 4/4 og 6/4 1876; de blev trykt i Brødrene Brandes' paa Gyldendals Forlag udkommende Tidsskrift „Det nittende Aarhundrede“ April 1876 og i udvidet Form optaget i G. Brandes' Bog „Danske Digtere“ (1877); jf. Br. 506.

– 221.33f. „*Min Hustru og jeg*“] Roman af Henrik Scharling, udg. 1875 under Pseudonymet „Nikolai“, Fortsættelse af „Ved Nytaarstid i Nøddebo Præstegaard“. – 222.5. *De trende Blade*] disse to Linier er trykt i let ændret Form i „Efterl. Digte“ 144. – 222.7. „*Weyses Biographie*“] Komponisten A. P. Berggreens Bog fra 1876.

497. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 238f.*

223.10. *vor yngste Søn*] Karl Konstantin, senere Fabrikssdirektør i Kolding, g. m. Ludvig Schrøders Datter Margrethe. – 223.12. *de Andre ere i Kirken*] det maa formodes, at Helbredshensyn forhindrede Const. Hansen i at overvære sin Søns Konfirmation. – 223.13. *en Afhandling*] „Om Kunstværldi. To Foredrag“ (1876), der gaar ud paa, at Kunstværdien bestaar i, hvad Emnet har betydet for Kunstneren og Billedet derved kommer til at betyde for Betragteren. – 223.19. *Prof. Monrad*] den norske Filosof Marcus Jacob M. opponerede i det svenske „Tidskrift för bildande konst och konstindustri“ I (1875) mod det første af Langes Foredrag, der var blevet trykt i „Nær og Fjern“ 1874, og hævdede, at Lange lagde for stor Vægt paa Interessen for Kunstneren og hans Forhold. I det andet Foredrag, holdt 2 Aar efter, polemiserer Lange mod Monrad. – 223.22f. *Fru Jerichau*] Elisabeth Jerichau-Baumann. – 223.24. *H. C. Andersens Statue*] efter tre Konkurrencer antog man endelig 1877 Aug. Saabyes Udkast til den Statue, der 1880 blev rejst i Kongens Have. – 223.33. „*Punsch*“] Vittighedsbladet „Punch“, der udkom 1873–95 og i sin Glansperiode redigeredes af Angelo Haase.

498. *NkS. 2937,4^o.*

224.18. *et Manuscript*] til den lille Fortælling „Et Vende punkt“ (1876), den sidste Bog, C. W. selv kom til at udsende. – 224.22f. *den sidste Novelle*] „I Naadsensaaret“ (1874). – 225.30. *Kammerherre Tobiesen*] Fritz T., Indenrigsminister i Ministeriet Fonnesbech, senere Jernbanekommissarius.

499. NkS. 2815,4^o.

226.4. *Tilegnelsen*] Fortællingen indledes med Digtet „Tilegnelse“, hvori Linierne: „En Hilsen sender jeg til / Løvstræde og til Høibroplads; / To Steder, som jeg ei vil / Forglemme for parisisk Stads“. – 226.23. *Epistel i April*] Br. 496. – 226.31f. *Valdemar*] Broderen Carls yngste Søn, død 14/6 1876.

500. NkS. 2937,4^o.

228.7f. *den Sommerfugl, jeg har besunget*] Digtet „Sommerfuglen“ (SD I 228, oprindelig trykt i „Folkekalender for Danmark“ 1858), som G. Brandes citerer og priser i „Det nittende Aarhundrede“ 1876 S. 50. – 228.29. *Carsten Hauchs Kone*] Rina H., f. Brun Juul, døde først 1896. – 228.30. *Paludan-Müller*] døde 2 Dage før C. W., 28/12 1876. – 229.3 *hans Sorg*] se Noten til III 226.31f.

501. NkS. 2815,4^o.

Naar Bøgh, der i det hele ikke er velvillig stemt over for C. W.s elskede Julie, siger (III 11), at hun „tidt i en aldeles paa-faldende Grad“ kunde være hensynsløs, stemmer det ikke med det Indtryk, hendes Mand har givet af hende; men at andre har delt denne Opfattelse, kunde dette Brev fra Danmarks Gesandt i Paris i Aarene 1860–96, Grev Léon Moltke-Hvitfeldt (1829–96) tyde paa.

229.29. *et Brev*] ukendt.

502. *Tilh. Kapelmester Ingerslev-Jensen.*
Trykt „Efterladte Digte“ 132f.

Om *Oluf Bang* se Noten til II 18.8.

503. NkS. 2937,4^o.

231.21. *Deres ... Skrivelse*] ukendt. – 231.21. *den nye Bog*] A. P. Berggreen: „Weyses Biographie“ (1876). – 231.27. *den Tuteinske Familie*] i de 5 Aar (1825–30), C. W. var Huslærer hos Familien Müffelmann, omgikkes han hyppigt med Tutein'erne, der var nær beslægtet med Müffelmanns, idet Fru M. var Søster til Weyses Ungdomselskede Julie Tutein, der 1804 blev gift med den hollandske Købmand Nolthenius. Broderen Louis Tutein var C. W.s Studenterkammerat, og de to Venner var med i en Sangerkvartet (Bøgh II 20). – 232.1f. *god Mad og Drikke, som han sværmede for*] Weyses „Breve“, udg. af Sven Lunn og Erik Reitzel-Nielsen, indeholder talrige Vidnesbyrd om Weyses stærkt udviklede Sans for det kulinariske. – 232.2f. *Samling af Digte*] C. W. havde 1840 udgivet en Samling „Kæmpeviser“, hvis Melodier var harmonisk bearbejdede af Weyse. – 232.6. *Gulian Nolthenius*] besøgte ca. 1826–27 Familien Müffelmann og var – ligesom C. W. – indtaget i sin Kusine Alvilde M. (Bøgh II 75). Paa Grundlag af en Skildring i et Brev fra Julie Tutein af, hvorledes hendes to Drenges Emil og Peter en Dag var gaaet hjemmefra, byggede C. W. sit berømte Digt „Flugten til Amerika“, hvor de to Hovedpersoner bærer deres virkelige Fornavne (Bøgh II 87f.). – 232.25. *Ovation*] hvorledes Forlaget vilde have fejret C. W. paa hans 80-Aars Fødselsdag 29/7 1876, vides ikke.

504. *Orig. ukendt. Trykt efter Breve 239f.; tillige trykt „Ord och bild“ 1917 S. 584 og „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 189f.*

505. NkS. 2815,4^o.

234.33. *Lovise Monrad*] D. G. Monrads Datter, senere gift med Rektor Otto Bache, Herlufsholm. – 235.14. *Sigurd*] den ældste Søn, der endte som Præst. – 235.14. *Elise*] den senere Kunstnerinde, der har skrevet Erindringsbogen „Små kapitler af et langt liv“. – 235.15. *Karen Monrad*] D. G. Monrads yngste

Barn, senere gift med Grosserer Carl Neergaard Frederiksen. – 235.15. *Karl Konstantin*] se Noten til III 223.10. – 235.16. *Signe*] hendes mærkelige Skæbne som en Tid sindssyg, men efter Helbredelsen en fremragende Sygeplejerske er skildret af Søsteren Elise i det ovf. omtalte Skrift. – 235.18. *Kaptain Nielsen*] den senere Oberstløjtnant og Departementschef i Krigsministeriet Chr. Axel N. – 235.20. *Kristiane*] oprettede sammen med Bindsbølls Datter en Vævestue (Hannover 281). – 235.24. *Saul og David*] se Noten til III 218.23. – 235.25. *Nyt fra Dem*] Fortællingen „Et Vendepunkt“ (1876). – 235.27f. *tyrkisk Vrøvl*] Tyrkiet maatte 1875 erklære sig bankerot, og i Juli rejste Herzegovina og Bosnien sig mod det tyrkiske Overherredømme; 1877 udbrød den russisk-tyrkiske Krig. – 235.31. *det katholske Anlæg i Ordrup*] danske Katoliker havde 1873 opført St. Andreas-Kirken paa Ordruphøj i Tilknytning til Gymnasieskolen Andreas-Kollegium. – 235.32. *den evangeliske Skole*] den af Gotfred Rode 1874 oprettede Folkehøjskole paa Skovgaard i Ordrup. Baade C. W. og Const. Hansen kendte ham; et Digt fra Rode til C. W. (trykt Bøgh III 240f.) bringer ham en varm Tak for „Hjortens Flugt“. Const. Hansen havde 1867 malet Rode (Hannover Nr. 512). – 235.33. *Margareta Rohde*] Orla Lehmanns Datter Margrethe blev 1877 separeret fra Gotfred Rode og 1879 gift med den norske Journalist Erik Vullum.

506. *Brandes-Arkivet. Trykt i G. Brandes: SS II 60.*

236.17. *Deres „Studier“*] se Noten til III 221.24f. – 236.18f. *undgaae at ligne nogen anden Sanger*] Brandes fremhæver (SS II 52), at C. W.s Kunstform i det hele ikke er egentlig paavirket af fremmede Forbilleder, men formoder dog Indflydelse fra Heine og især fra Uhland, hvorpaa han som Eksempel i en Note (52) paaviser Paralleller mellem W.s „Fregattens Hjemkomst“ og Uhlands „Das Schloss am Meere“. Sammesteds gør Brandes opmærksom paa, at Kr. Arentzen i sit Værk „Baggesen og Oehlenschläger“ II 116 har anført et Tilfælde af Paavirkning fra Eichendorff. Om Personerne udtales, at „Rhitra er ved Væsen og Afstamning nærmest en Gentagelse af Oehlenschlägers Skulde,

Hr. Strange er ikke stort mere ejendommelig end Ingemanns Drost Peder Hessel, og Dronning Agnes [skal være: Philippa] ikke meget mere værd end Erik Menveds Moder hos samme Skribent" (57). Naar C. W. i sit Svar vil gøre gældende, at han kun har læst „Valdemar Seier“, stemmer det daarligt med hans Udtalelser til Ingemann (I 230.25) om „Fortrolighed med Deres Skrifter“. – 237.3f. *perché la critica di Vossignoria*] „derfor betyder Deres Velbaarenheds Kritik noget mere oprigtigt end Deres Ros“. – 237.6f. *kan ikke . . . svare Dem Eet til Ti*] „maa blive Dem Svar skyldig“.

507. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh III 435f.;*
tillige trykt C. Dumreicher:
 „*Studenterforeningens Historie 1870–1920*“ II 88f.

Chr. Winters 80-Aars Fødselsdag 29. Juli 1876 fejredes efter Digterens Ønske i største Stilhed i Paris med nogle enkelte der-værende Venner. Det har dog sikkert glædet den gamle Mand at modtage dette Brev som Bevis paa, at danske Studenter endnu mindedes den eneste levende Medstifter af Studenterforeningen.

508. *Additamenta 450 fol. Trykt Breve 240f.*

239.7. *Sigurd*] inden Const. Hansens ældste Søn bestemte sig for Teologien, havde han tænkt sig at blive Maler som sin Fader og gik paa Kunstakademiet; i 1877 og 1878 udstillede han paa Charlottenborg. – 239.8. *L*] Lyø. – 239.23. *Dr. Hansen*] Øjenlægen Edmund Hansen Grut, der havde opereret C. W. – 240.16. *Hvor Sommerfuglen har det godt*] C. W. har allerede anvendt dette Impromptu III 228.11.

509. *Studenterforeningens Arkiv, Personalialia 1876 (K. B.).*
Trykt Bøgh III 436f. og C. Dumreicher:
 „*Studenterforeningens Historie 1870–1920*“ II 89.

510. K. B., Sthlm. (Fot. K. B.). Trykt Bøgh III 437f. og
„Carl Snoilsky och hans vänner“ I 19of.

241.15. Din Fødselsdag] 8. Septbr.

511. *Additamenta* 450 fol.

242.3. „Landse-Kastet“] se Noten til III 218.23; Maleren maa antages at have sendt C. W. et Fotografi af sit Billede. – 242.18. Deres . . . Svoger] Oberst Peter Købke.

512. *Additamenta* 450 fol.

243.10. *Philadelphia*] De forenede Staters Hundredeaarsdag fejredes 1876 ved en Verdensudstilling i denne By; i 1878 holdtes en lignende i Paris. – 243.19. *Richard Kaufmann*] Journalisten R. K. redigerede 1876–80 sammen med Vilh. Møller Ugebladet „Nutiden“. – 243.28. *denne Afhandling*] se Noten til III 221.24f. I „Det nittende Aarhundrede“ 1876 hedder det: „Som Privatmand er han mig fuldstændig ubekendt; han har ingen Bidrag givet til sin Biografi, og selv den Art mindre biografiske end literærhistoriske Notitser om det enkelte Digterværks Tilblivelsesmaade, der for Kritikerne ere af saa høj Værdi, fattes ved Chr. Winther ganske“ (3). I Afhandlingens sidste Afsnit vender Brandes tilbage til dette Forhold: „Naar jeg har beklaget ikke at kunne støtte mig til nogen af Winther selv forfattet Notits om hans Levnet og Udviklingsgang, saa har jeg ikke glemt, at den fornemme Tilbageholdenhed, hvormed selve dette vidner, er en Dyd, og en sjælden hos en Digter. Winther har altid holdt sig tilbage, han har aldrig sporet Drift til at tale om sig selv, han har skyet og flyet udvortes Hædersbevisninger“ (70). – 244.2f. *aldrig tænkt paa at skrive en Biographie*] dette Forsæt har han allerede 21/12 1871 udviklet i et Brev til Const. Hansen (III 172.13ff.).

513. NkS. 2937,4^o.

244.20. *Beres Brev*] ukendt. – 244.29. *den lille Piece*] Fortællingen „Et Vendepunkt“ (1876).

514. *Additamenta 450 fol. Trykt Bøgh III 440–443.*

246.12f. *det daværende Leuchtenbergske Galerie*] en Privatsamling, samlet af Eugène Beauharnais, der af sin Svigerfader, Kong Maximilian I blev gjort til Hertug af Leuchtenberg; hverken Høyen, der besøgte det 1823 (J. L. Ussing: „N. L. Høyens Levned“ I 74) eller H. C. Andersen, der saa det i 1834 og i sine „Dagbøger“ (I 429, 432f.) opregner en Del af Malerierne, nævner dette Billede, som heller ikke findes opført i det paa Fransk udarbejdede Katalog over Samlingen fra 1838. – 247.18. *Adm. P. Wulff*] Shakespeare-Oversætteren, Admiral Peter W., der i 1829 i Begejstring over C. W.s Digt „Matrosen“ skrev ham et Takkedigt, som C. W. besvarede (Bøgh II 102f.). – 247.21. *Tabulaturet*] der menes vel enten *Klaviaturet* eller *Tastaturet*.

515. *Tilh. Skotøjshandler W. Kjellander (Fot. paa K. B.).*

248.12. *Berg*] Venstrepolitikeren Chresten B. – 248.22. *den ældste af mine Søstre*] Ida Susanne Hansen, død 67 Aar gl.

36 a. *Nyere dansk Brevsamling, 2. Række.*

Johan Frederik Møller (1797–1871) var en i 1830'erne yndet, men ikke særlig talentfuld Portrætmaler; mere Talent udfoldede han som Litograf. Om hans Bekendtskab med C. W. vides intet.

249.4. *Sorøe*] her besøgte de tre Rejsende Rasmus Møllers Datter Petrine og hendes Mand, Professor ved Sorø Akademi Jakob Hornemann Bredsdorff. – 249.23. *B. Tøxen*] af den besyn-

derlige Litterat J. K. Blok T. findes et Litografi ved N. C. Kierkegaard efter Tegning af J. F. Møller. – 250.8. *mit eget Fjæs*] det maa være dette Portræt, Rasmus Møller takker for I 64.29; de ikonografiske Fortegnelser kender det ikke.

TILLÆG

516. *Additamenta 450 fol. Trykt Bøgh III 452f.*

252.9. *Ada's Hjortepude*] D. G. Monrads ældste Datter, g. m. Prof. N. C. Frederiksen, havde efter at „Hjortens Flugt“ var udkommet faaet P. C. Skovgaard til at tegne en Hjort med Guld-kors om Halsen, som hun broderede paa en Pude og forærede sin Onkel; Gaven fik en Hædersplads i Digterens Sofa (Bøgh III 242).

517. *NkS. 2937,4^o.*

252.22. *Calon*] Danmarks Generalkonsul i Paris Paul C. – 252.25. *Nær og Fjærn*] i dette Ugeblad 1877 Nr. 240 stod trykt C. W.s Digt „Til Dronning I. . .“ (= „Efterladte Digte“ 24f.) og i Nr. 244 et ubetydeligt Lejlighedsdigt „Til Kjøberen“ (skrevet til en Basar 1863); allerede i Nr. 236 havde P. Hansen fortalt om „Chr. Winther i Paris“ med Citater af hans Privatbreve dernedefra. – 252.25f. *Berlingske Avis*] under Rubrikken „Nye Bøger“ omtales i Nr. 55 det sidste Nummer af „Nær og Fjern“, hvori et utrykt Digt af C. W. – 253.2f. *noget deraf skal trykkes*] ved Liebenbergs Hjælp kunde der i 1879 paa P. G. Philipsens Forlag udsendes en lille Efterslæt med Titlen „Efterladte Digte“. – 253.6. *indrykke et par Linier i Bladene*] dette ses ikke at være blevet udført. – 253.15. *Redacturen af Nær og Fjærn*] Peter Hansen („Cabiro“).

518. *NkS. 2937,4^o.*

253.21. *min Ungdomsvøens Brevsamling*] „Breve til H. C. Andersen“ (1877). – 253.28f. *vore Pariser Venner*] muligvis Fami-

lien la Tour. – 254.6. *Breve*] Tanken om at udgive C. W.s Breve maa altsaa allerede være opstaaet i 1877, men realiseredes først 1880 og paa et andet Forlag.

519. NkS. 2937,4^o.

254.23. *Brevet til Etr. Weis*] Br. 384. – 255.1f. *et privat Brev*] Br. 384 eller det i Noten til III 257.3 omtalte Brev til P. Heise.

520. NkS. 2937,4^o.

255.17. *Underretningen*] Reitzels Brev ukendt. – 255.22. *min Mands . . . Ære vilde nedsættes*] Reitzels Forlag havde sendt Manuskriptet til Brevsamlingen til Carl Ploug, hvis Dom i Brev til Carl Reitzel 25/1 1878 (NkS. 2937,4^o under Julie Winther) lød saaledes: „Hermed de C. Wintherske Breve, som ere gennembladede. Jeg finder hele Samlingen meget ubetydelig, og dens Udgivelse – ogsaa af diskretionære Hensyn – ikke tilraadelig. Tal med Werliin og lad ham skrive til Moderen, at Samlingen hverken vil bidrage til C. W.s Ære eller indbringe hende Noget af Betydning. Deres heng. C. Ploug“. – 255.33. *28 Aar gl.*] „Digte“ udkom 1828, da C. W. var 32 Aar. – 256.3f. *Sang og Sagn*] udkom ligesom „Haandtegninger“ paa Philipsens Forlag, da C. W. var blevet midlertidig Uven med Reitzel (Gustav Philipsen: „Af min Urtegaard“ 47).

521. NkS. 2815,4^o.

256.15. *Deres sidste Forsendelse*] Fortalen til Liebenbergs Udgave af „Breve fra og til Christian Winther“, skrevet af Julie og if. Brevet forelagt Husets Ven Jul. Lange til Gennemsyn. Julies M.s findes i Bakkehussamlingen. – 256.31f. C. W.s *Yttringer om at skrive sin Biographie*] forekommer tilmed to Gange i Breve til Const. Hansen (III 172.13ff., 244.2ff.) samt i den kortfattede utrykte Selvbiografi, som findes i NkS. 2816,4^o og omtales af

Bøgh i dennes Fortale S. XIII. – 257.3. *Conflicten med P. Heise*] C. W.s Ven, Komponisten P. H. havde 1866 udgivet sine Melodier til C. W.s Cyklus „Verner“ under Titlen „Verner og Malin“. Bøgh oplyser (III 311), at blandt W.s Efterladenskaber findes en (nu ukendt) Kladder til et Brev til Komponisten, der begynder saaledes: „Højstærede! De sendte mig igaar et Hefte, der indeholder syv Kompositioner med en Text, hvis Titel er „Verner og Malin, Romancer af Chr. Winther“. Jeg vedkjender mig hverken denne Text eller dens Titel“. I „Fædrelandet“ 1866 Nr. 69 og „Berlingske Tidende“ Nr. 80 maatte Heise gøre Undskyldning for at have benyttet enkelte Stykker af C. W.s Cyklus uden i Forvejen at have indhentet Digterens Tilladelse. – 257.22. *de efterladte Digte*] de blev udgivet med Aarstallet 1879 paa Titelbladet, men er efter gammel Boghandlerskik udkommet sidst i det foregaaende Aar. – 257.24. „Fædrelandet“] 1878 Nr. 263 bragtes en usigneret Anmeldelse af „Efterl. Digte“, der gaar ud paa, at en saadan Samling kun burde udgives, hvis „man betragter det som en absolut Nødvendighed, at ethvert Blad, hvorpaa en betydelig Forfatters Navn staar, og ethvert Rim, der er sluppet ham ud af Pennen, skal opbevares uden Hensyn til Værdien“; i denne posthume Samling er kun Digtet „Flugten“ nyt for Læserne. – 257.25f. *Steddatter*] i Noten til Digtet „Til Ida“ omtales hun som C. W.s Steddatter.

522. K.B., *Sthlm.* (Fot. paa K.B.).

Jensine Smith, Søster til Overbibliotekar Sophus Birket-Smith, er gentagne Gange omtalt i Brevene i Egenskab af Husbestyrerinde i det wintherske Hjem i 1860'erne. En lille Brevveksling mellem hende og Snoilsky er her medtaget i sin Helhed.

258.6. *Digt om „Christian Winther“*] i „Juleroser“ 1896 mindedes Snoilsky C. W.s Hundredeaarsdag med Digtet „Christian Winther“ („Saml. dikter“ IV (1913) 259ff.). – 258.13. *at læse i Bladene*] f. Eks. hed det i „Nationaltidende“s Minderune (undertegnet C. G.) 1896 Nr. 7289: „Efter Skildringer fra dem, som kjendte deres Hjem bedst, skal hun have pleiet Digteren daarligt, da han blev gammel og syg“. – 258.16. *Walter Runeberg*] se

Noten til III 117.13. – 258.16. *Architekt Fenger*] se Noten til II 104.21. – 258.17. *Professor Sars*] Welhavens Søstersøn, Historikeren Ernst S., der i en vis Periode var en hyppig Gæst hos Winthers (Bøgh III 260). – 258.17. *Professorinde Schjøtt*] se Noten til II 125.19.

523. *Additamenta 1031,4°.*

259.7f. *med tungt hjerta som Winther beslöt sig för att flytta från Danmark*] Mindedigets sidste Afsnit siger herom:

En dotters trånad bort från egna härden,
 En enda blick han läst hos hennes mor,
 Hos henne, som han älskat högst i världen –
 Och tyst sitt offer bragte han – och for –
 („Samlade dikter“ IV 265).

– 260.1. *fru Winthers bref*] hendes Breve til C. W. er paa eet nær tilintetgjort efter Henri Werliins Ønske; hendes Breve til Snoilsky er trofast bevarede af ham, tilhører nu K. B., Sthlm. (Fot. paa K. B., Kbhvn.) og er (delvis) trykt Bøgh III 322–346 og „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 137–193), hvorimod Snoilskys Breve til Julie med Undtagelse af 4 er brændt. – 260.5. *ett porträtt af mig*] i 1863 forærede Snoilsky Julie Moderens Tegning af ham som Dreng, gengivet i Karl Warburgs „Carl Snoilsky“ 16 (se „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 143, 145 og 148f.). – 260.11. *tobaken*] i 2. Afsnit af Snoilskys Mindedigt hedder det om C. W. i sit Arbejdsværelse:

Skaldevän, det är din verkstad!
 Kom jag plötsligt på besök,
 Såg jag sångmön skyggt försvinna
 I ett ljusblått flor af rök.

(„Saml. dikter“ IV 262).

– 260.11. *Sophus*] Frk. Smiths Broder, den senere Overbibliotekar S. Birket-Smith.

524. K. B., Sthlm. (Fot. paa K. B.).

260.25f. *det hang altid over Fru Winthers Skrivebord*] jf. „Carl Snoilsky och hans vänner“ I 154. – 260.31. *efter Henri Werliins . . . Ordre*] dette fremgaar af Rasmus Niensens Overdragelsesdokument af 3/9 1892 til Det kgl. Bibliotek (K. B.s Arkiv Nr. 1579); Werliin lod dog før sin Død Bøgh faa Lov at se Brevene (Bøgh I S. XV). – 261.6. *hendes Faders store Correspondence*] de Dunkerske Breve er ikke tilintetgjort; de blev i 1936 afleveret til U. B., Oslo, og 1954 [?: 1955] udgivet af Solveig Tunold i Bogen „Bernhard Dunkers breve til Julie Winther“; derimod eksisterer Julies Breve til Dunker ikke længere. – 261.11f. *den første Dag i Philosophgangen*] Winthers Bolig i 1863, da Snoilsky, som Aaret i Forvejen havde deltaget i det skandinaviske Studentermøde, begyndte at komme i det wintherske Hjem. – 261.14f. *Lappen*] i Sommeren 1863 mødtes de i Skovrider Sparres Hus ved Helsingør, hvor Julie og Ida havde taget fast Bolig, medens C. W. helst blev i Filosofgangen og kun nu og da besøgte sin Familie i Helsingør; Snoilsky havde indlogeret sig paa det nærliggende Hotel Marienlyst. – 261.15. *Hellebæk*] Sommeren 1864 tilbragte Winthers i Hellebæk, hvor Snoilsky atter besøgte dem paa Nedreisen til Syden, og herfra stammer hans Digt „På Odins Høi“, dateret Juli 1864. – 261.22f. „*Naadsensaaret*“] C. W.s næstsidste lille Fortælling fra 1874. – 261.32. *Afrejsen*] i 1875; den samme Bøn havde C. W. allerede rettet i et Digt til Hustruen 29/10 1866 (trykt i Jul. Clausens „Chr. Winthers Digt-Cyklus Til Een“ 105). Til Julies Fødselsdag, faa Uger før sin Død, skrev den gamle Mand disse Linier til hende:

O lad mig vandre først herfra!

Men spar mig Hende indtil da!

Lad hist mig møde

Min Elskte, Søde –

Saa er Du god! Hallellujah!

(Efterl. Digte 140).

525. *Additamenta* 1031,4^o.

262.21. *en bland mina egna dikter*] Sonetten „Bränneoffer“ („Saml. dikter“ I (1913) 258).

526. *Orig., der skal tilhøre Bakkemuseet, kan ikke findes.*

Trykt efter Olle Holmberg:

„Skratt och allvar i svensk litteratur“ (1963) 68f.

263.21. *till tre dagar före afresan*] denne forkerte Oplysning bringer Bøgh III 424. – 264.17. *motsatt ytterlighet ang. Es. Tegnér*] Tegnér's Svigersøn C. W. Böttiger havde allerede Aaret efter Digterens Død forfattet en Levnedbeskrivelse af Tegnér, der kun indeholdt det, som Familien ønskede frem. Først ved Georg Brandes' Monografi fra 1878 fik Offentligheden et mere uretouched Billede, hvor ogsaa Skyggesiderne kom frem. – 264.24. *fantasiens martyrer*] Citat af Tegnér's Digt fra 1836 „Till minne af Olof Myhrman“, hvori han modstiller „förståndets män och fantasiens martyrer“.

REGISTRE

PERSONREGISTER

- Aagaard, Anna Mathea (1820–1904), Datter af Holger A., g. m. Martin Hammerich I 83f. III 109.
- Aagaard, Frøken, Husbestyrerinde hos Chr. Petersen I 120, 180, 195, 196, 201, 202.
- Aagaard, Georg (1811–57), Søn af Holger A., Forpagter, Politiker I 121, 201, 219.
- Aagaard, Holga (1822–75), Datter af Holger A., g. m. Forpagter C. G. Bartholin Eichel I 200.
- Aagaard, Holger (1785–1866), Godsejer I 200. II 204.
- Aagaard, Johan (1818–79), Xylograf III 209.
- Aarestrup, Alf (?) (1836–94), Søn af Emil A., Sygehusinspektør i Japan II 114.
- Aarestrup, Caroline, f. Aagaard (1808–97), g. m. Emil A. I 96, 130f., 200, 201, 264. II 114, 151, 152, 164f., 166, 172.
- Aarestrup, Emil (1800–56), Læge, Digter I 96, 103, 104, 106, 118, 120, 126, 151, 158f., 196, 200, 201, 264. II 151, 152, 165, 167–169, 172, 179.
- Aarestrup, Marie (1833–72), Datter af Emil A., g. m. Apoteker N. B. Krarup I 96, 108.
- Aarsleff, Lovise, f. Bang (1818–86), Datter af Ole Bang III 128.
- Abildgaard, Juliane Marie, f. Ottesen (1777–1848), g. m. Nicolai A. I 224.
- Abildgaard, Nicolai (1743–1809), Maler I 224.
- Abrahams, N. C. L. (1798–1870), Professor i Fransk og Notarius publicus I 27, 63, 223. II 42, 146, 152, 167, 169, 179.
- Adler, Anna Marie Saabye, f. Høyer (1786–1857), g. m. Johan Gunder A. I 163.
- Adler, Johan Gunder (1784–1852), Kabinetssekretær I 174, 178, 179, 180, 186.
- Adriano, Italiener I 72.

- Afzelius, Arvid August (1785–1871), sv. Præst og historisk Forfatter II 65.
- Agerskov, Anders (ell. Andreas) (1811–72), Broder til Chr. A., Søofficer I 166.
- Agerskov, Christian (1809–92), Lærer I 122, 178f., 180.
- Agerskov, Johanne Christine, f. Christensen (1784–1859), Moder til A. og Chr. A. I 118.
- Aldrovandi, Ulisse (1522–1605), ital. Naturforsker II 10.
- Alexandersen, Georg (1843–1931), Fotograf III 243.
- Alfieri, Vittorio (1749–1803), ital. Forfatter I 67.
- Allen, C. F. (1811–71), Historiker II 7, 8.
- Ancker, Carl (1828–57), Landmand, Legatstifter II 123, 153–158.
- Andersen, Carl (1828–83), Forfatter II 147, 153, 154, 157. III 14, 210.
- Andersen, H. C. (1805–75), Digter I 151, 236. II 24, 49, 91, 103, 141. III 14, 43, 74, 148, 170, 223, 253.
- Andræ, C. G. (1812–93), Matematiker, Politiker II 32, 56.
- Andræ, Hansine, f. Schack (1817–98), g. m. C. G. A. II 32.
- Andræ, Poul (1843–1928), Søn af C. G. A., historisk Forfatter II 32.
- Andræ, Victor (1844–1923), Søn af C. G. A., Overretsassessor II 32.
- Antonius, Marcus (82–30 f. Kr.), romersk Statsmand III 20.
- Arentzen, Kristian (1823–99), Lærer, Forfatter og Litteraturhistoriker II 153, 196. III 14, 236.
- Ariosto, Ludovico (1474–1533), ital. Digter I 164. II 159–161.
- Aspegren, Grosserer II 32.
- Astolfi, Luigi, ital. Toldembedsmand I 72.
- Atterbom, Per Daniel Amadeus (1790–1855), sv. Digter I 42.
- Bache, Otto (1839–1927), Maler III 110, 122, 148, 216, 218.
- Baden? II 74.
- Baden, Torkel (1765–1849), Filolog I 92, 239.
- Bagge, Oluf (1780–1836), Kobberstikker I 94.
- Bagger, Carl (1807–46), Forfatter I 191. II 204.
- Balle, Nicolai Edinger (1744–1816), Biskop II 39.
- Ballin, Samuel (1802–66), Læge II 209.
- Balzac, Honoré de (1799–1850), fr. Forfatter II 61.

- Bandello, Matteo (ca. 1480–1562), ital. Forfatter I 39.
- Bang, Benjamin Georg (1793–1867), Prokurator I 176.
- Bang, Ole (Oluf) (1788–1877), Læge II 18. III 123, 127f.
- Bang, Sophie Marie, f. Dahlerup (1801–78), g. m. Ole B. III 128.
- Barfod, Frederik (1811–96), historisk Forfatter I 219.
- Barlon, C., Købmand I 58, 114, 115, 116.
- Bartholdy, A. W., Urtekræmmer II 61.
- Baudry, fr. Udgiver II 161.
- Beck, Wilhelmine (1817–93), g. m. Kontorchef Henrik Dahlerup II 18.
- Becker, Gottfried (1767–1845), Hofapoteker I 220.
- Beethoven, Ludwig van (1770–1827), ty. Komponist I 170. II 95.
- Bellini, Vincenzo (1801–35), ital. Komponist I 67, 68.
- Bellman, Carl Michael (1740–95), sv. Digter I 39, 42, 205.
- Belmonte, Luiz de (1587–ca. 1650), sp. Forfatter II 5.
- Benzon, Peter Lorenz (1799–1879), Borgmester og Byfoged I 15.
- Béranger, Pierre Jean de (1780–1857), fr. Digter II 145.
- Berg, Chresten (1829–91), Politiker III 193, 248.
- Berg, Rudolph (1802–57), Præst, Poul Martin Møllers Svoger II 39.
- Berggreen, A. P. (1801–80), Komponist I 30, 89. III 222, 233.
- Berlin, C. († 1867), Muremester I 227, 229.
- Bertelsen, Anton (1805–63), Præst I 261, 262. II 39.
- Bertelsen, Margrete, f. Sidenius (1805–?), g. m. Anton B. I 261, 262. II 39.
- Bertholdt, Bernhard, ty. Teolog I 33.
- Berti, Filippo (1801–72), ital. Forfatter I 87, 90.
- Berzelius, Jöns Jacob (1779–1848), sv. Kemiker III 91.
- Beyer, Elisa (1807–73), Skuespillerinde, g. m. Redaktør Ove Thomsen I 45, 50, 64, 249.
- Bierberg, Ernst (1856–1928), Boghandler III 182.
- Bille, Christian (1799–1853), Diplomat I 163.
- Bindesbøll, Gottlieb (1800–56), Arkitekt III 38.
- Bing, H. J. (1776–1844), Bog-, Galanteri- og Kunsthandler III 147.
- Birch, Fr. Chr. Carl (1812–89), Rektor II 18.
- Birch-Reichenwald, Chr. (1814–91), no. Politiker II 161.
- Birkedal, Vilhelm (1809–92), Præst III 90.
- Birket-Smith, Sophus (1838–1919), Overbibliotekar III 260, 261.

- Bischoff, Joseph (1828–1920), ty. Forfatter og Præst II 61.
- Bismarck, Otto von (1815–98), ty. Statsmand III 23.
- Bissen, H. V. (1798–1868), Billedhugger I 211, 219. II 96, 155, 157. III 49, 112.
- Bjerg, Ludvig (1837–90), Boghandler III 182.
- Bjerring, Elisa Clemence, f. Livio, g. m. Prof. N. C. B. (?) II 94.
- Bjørnbak, Lars (1824–78), Politiker III 171, 188, 199.
- Bjørnson, Bjørnstjerne (1832–1910), no. Digter II 120, 163, 195f. III 199, 200f.
- Blicher, Steen Steensen (1782–1848), Præst, Forfatter I 93.
- Bloch, Carl (1834–90), Maler III 183, 200, 215.
- Blunck, Ditlev Conrad (1798–1854), Maler I 74. III 191.
- Boccaccio, Giovanni (1313–75), ital. Forfatter III 186.
- Boisen, Boie Fred. Outzen (1793–1876), Præst III 187f.
- Boisen, P. O. (1762–1831), Biskop I 80. III 188.
- Boisen, Peter Outzen (1815–62), Præst III 188.
- Bojesen, Ernst (1803–64), Rektor I 88, 92, 232.
- Bombelles, Louis Philippe de (1780–1843), østrigsk Diplomat I 69.
- Bonaparte, Pierre Napoléon (1815–81), fr. Prins III 89, 94.
- Borch, Kristiane Marie, († 1846), Chr. Winthers Fæster I 58, 71, 115, 116, 128.
- Borchsenius, Willads, Chr. Winthers Fætter I 22.
- Borgaard, Carl Peter (1799–1868), Forfatter, Teaterdirektør II 125.
- Borgen, Bonaparte (1798–1884), Rektor III 106.
- Borgen, Lovise (1823–1919), g. m. Pastor Valdemar Dahlerup III 18.
- Boye, Adolph Engelbert (1784–1851), Fuldmægtig, Litterat I 132.
- Brabrand, Mathias Daniel († 1851), Købmand I 45, 48.
- Brammer, Gerhard Peter (1801–84), Biskop I 64, 65, 224.
- Brandes, Georg (1842–1927), Kritiker III 180, 183, 221, 228, 229, 233, 243f.
- Brandis, Louis (1797–1854), Søofficer I 11.
- Bravo, Johan (1797–1876), Maler, Generalkonsul I 70, 72, 82. III 116.
- Bredahl, Chr. Hviid (1784–1860), Forfatter II 69.

- Bredsdorff, Betty (1835–68), Datter af Pastor Thomas B., g. m. General G. T. Bramhelt II 87.
- Bredsdorff, Bothilde (1832–71), Datter af J. H. B., g. m. Pastor Morten Lange I 206f., 211, 212, 235, 237. II 38, 88, 110.
- Bredsdorff, Chr. Johan (1765–1853), Præst I 263.
- Bredsdorff, Eline (1835–1912), Datter af J. H. B., g. m. Botanikeren Joh. Lange I 206f., 211, 212, 235, 237, 263. II 38, 86, 87.
- Bredsdorff, Hanne (1840–1906), Datter af J. H. B., g. m. Lærer Knud Chr. Larsen I 206f., 211, 212, 235, 237. II 88.
- Bredsdorff, Jakob Hornemann (1790–1841), Naturvidenskabsmand og Sprogforsker I 71, 136, 205, 236.
- Bredsdorff, Morten (1830–1910), Søn af Pastor Thomas B., Præst II 7, 8, 38, 59, 72, 73, 74f., 77f., 94, 95.
- Bredsdorff, Petrine, f. Møller (1801–59), Datter af Biskop Rasmus Møller, g. m. J. H. B. I 59, 71, 136, 158, 263. II 38f., 39, 40, 55, 110.
- Bredsdorff, Rasmine, f. Møller (1805–42), Datter af Biskop Rasmus Møller, g. m. Pastor Thomas B. I 71, 79, 136. II 29.
- Bredsdorff, Rasmus (1826–32), Søn af Pastor Thomas B. I 80.
- Bredsdorff, Thomas (1795–1847), Præst I 71, 79, 136.
- Bredsdorff, Ulrikke, f. Schlegel (1766–1850), g. m. Chr. Johan B. I 263.
- Brendstrup, Thorald (1812–83), Maler II 197.
- Brentano, Clemens (1778–1842), ty. Forfatter II 20.
- Bressant, Jean Baptiste (1815–86), fr. Skuespiller III 59f.
- Bretschneider, Karl Gottlieb (1776–1848), ty. Teolog I 33.
- Brockhaus, Heinrich (1814–74), ty. Boghandler I 137. II 60.
- Brockhaus, Marie, Datter af Heinrich B. I 157.
- Brosbøll, Carl (1816–1900), Forfatter, Bibliotekar II 24, 117, 153, 158.
- Brunet, Jacques Charles (1780–1867), fr. Bibliograf II 161.
- Bruun, Inga, se Sidenius, Inga.
- Bruun, Jens Peter Karmark (1825–95), Overretssagfører II 8, 40, 110, 144.
- Bruun, Malthe Conrad (1775–1826), Geograf, Forfatter I 81.
- Brünnich ? I 211.
- Bræstrup, Cosmos (1789–1870), Københavns Politidirektør I 223. III 64.

- Brøchner, Hans (1796–1843), teologisk Manuduktør I 17, 25, 28.
 Brøndsted, Frederikke, f. Koes (1790–1818), g. m. P. O. B. I 24.
 Brøndsted, Georg Koes († 1878) III 40.
 Brøndsted, Peter Oluf (1780–1842), Arkæolog I 24.
 Buch, Peter (1816–1904), Højesteretsassessor II 174. III 124.
 Buchwald ? III 164.
 Bull, Ole (1810–80), no. Violinist II 208.
 Bunsen, Chr. Karl Josias von (1791–1860), ty. Diplomat og Videnskabsmand I 70, 71, 72.
 Buntzen, Andreas (1811–80), Læge I 105.
 Buntzen, Edouard (1809–85), Advokat I 226.
 Burns, Robert (1759–96), skotsk Digter I 104, 105.
 Busck, Gunni (1798–1869), Præst III 76.
 Bülow, C. E. J.(?) (1814–90), Officer I 195.
 Bülow, Eduard von (1803–53), ty. Forfatter II 5.
 Bülow, Eiler (1802–80), Broder til Eline Møller, Forvalter I 133.
 Bülow, Frantz (1769–1844), Generalløjtnant I 55.
 Bürger, Gottfried August (1747–94), ty. Digter I 192. II 208.
 Byron, George Noel Gordon (1788–1824), eng. Digter I 41f., 193.
 Bærentsen, Emilius (1799–1868), Maler I 98. II 87.
 Bødtcher, Ludvig (1793–1874), Digter I 78, 104, 178, 231.
 II 138. III 14, 15, 133, 209, 210, 232.
 Bøgh, Erik (1822–99), Forfatter III 14.
 Børresen, Chr. Ludvig (1799–1867), Præst II 201.
- Calderon, Pedro de la Barca (1600–81), sp. Forfatter II 150.
 Calmette, Marthe Sabine, f. Mackeprang († 1877), Kammerherreinde II 70, 72.
 Calon, Paul, dansk Generalkonsul i Paris III 252.
 Camilla, Italienerinde I 77.
 Carl ?, Kontorist, Plejesøn af F. L. Liebenberg II 67, 69, 70f., 80, 81.
 Caroline (1793–1881), Arveprinsesse I 54, 55, 82.
 Caroline Amalie (1796–1881), Christian VIII's Dronning I 163, 172, 186, 187, 227f.
 Carpeaux, Jean Baptiste (1827–75), fr. Billedhugger III 83, 87.
 Carstensen, Georg (1812–57), kgl. Agent I 221.
 Castano, F., tysk-ital. Læge III 84f., 129, 137, 146, 150, 153, 192.

- Cavour, Camillo di (1810–61), ital. Statsmand III 193.
- Cherubini, Luigi (1760–1842), ital. Komponist I 42.
- Chiaveri, Luigi, ital. Generalkonsul I 70.
- Christen Jyde I 28, 31.
- Christensen, Balthazar (1802–82), Politiker III 193.
- Christian IV (1577–1648), Konge II 137. III 208.
- Christian VIII (1786–1848), Konge I 163, 165, 172, 176, 177, 179, 181, 182, 186, 187, 225, 227f., 230, 233.
- Christian August (1798–1869), Hertug af Augustenborg I 228.
- Cicero, Marcus Tullius (106–43 f. Kr.), romersk Taler og Statsmand III 130.
- Cimarosa, Domenico (1749–1801), ital. Komponist I 180.
- Clausen ?, II 117.
- Clausen, Emil (1802–51), Præst I 91.
- Clausen, H. G. (1759–1840), Stiftsprovst I 17.
- Clausen, H. N. (1793–1877), Teolog og Politiker I 220, 264. III 66.
- Cleopatra († 30 f. Kr.), ægyptisk Dronning III 20.
- Colbjørnsen, Edvard (1744–1802), Højesteretsjustitiarius I 159, 160f.
- Colbjørnsen, Hans Chr. (1790–1849), Søn af Edvard C., Hofjægermester II 159.
- Collett, Alf (1844–1919), Søn af Camilla C., no. Ekspeditionschef II 50.
- Collett, Camilla, f. Wergeland (1813–95), no. Forfatterinde III 126.
- Collett, Peter Jonas (1813–51), g. m. C. C., no. Jurist II 47f., 49, 50.
- Collett, Robert (1842–1913), Søn af Camilla C., no. Zoolog II 50.
- Collin, Edvard (1808–86), Departementschef II 123.
- Collin, Jonas (1776–1861), Finansdeputeret I 106f., 226, 229. II 96.
- Collin, Jonas (1840–1905), Zoolog II 154.
- Collins?, III 16.
- Coninck, A. L. C. de (?) (1814–72), Bureauchef II 69.
- Constantin-Hansen, se Konstantin-Hansen.
- Cooper, Fennimore (1789–1851), amer. Forfatter I 40.
- Corneille, Pierre (1606–84), fr. Forfatter III 59.

- Dachröden, mecklenburg-strelitzsk Hofmand I 176.
- Dagmar (1847–1928), russ. Kejserinde III 12, 18.
- Dahl, Allan (1826–96), Ritmester III 94f., 164.
- Dahl, Balduin (1834–91), Musikdirigent III 135.
- Dahl, Emma, f. Freyse (1819–96), ty. Sangerinde, g. m. Johan D.
I 44, 160, 161.
- Dahl, Johan (1807–77), no.-da. Boghandler III 199.
- Dahl, Johan Chr. (1788–1857), no. Maler I 224.
- Dahlerup, Henrik (1805–83), Kontorchef II 18.
- Dahlerup, Valdemar (1815–94), Præst II 18.
- Dahlerup, Vilhelm (1836–1907), Arkitekt III 135, 180.
- Dahlstrøm, Ove (1787–1852), Prokurator I 201.
- Dalsgaard, Christen (1824–1907), Maler III 110, 148.
- Dalsgaard, Hansine Marie, f. Hansen (1831–1917), g. m.
Christen D. III 124.
- Damkier, Jacob Georg (?) (1784–1853), Prokurator I 238.
- Danner, Louise, f. Rasmussen (1815–74), Lensgrevinde, g. m.
Frederik VII II 116.
- Dante Alighieri (1265–1321), ital. Digter I 233. II 201.
- Darwin, Charles (1809–82), eng. Naturforsker III 187.
- Daugaard, Christine (1831–1917), Forfatterinde III 14.
- David, C. N. (1793–1874), Nationaløkonom I 223.
- Davidsen, Rasmus I 136.
- Deichmann, Bolette, f. Gyldendal (1790–1877), g. m. Jacob D.
II 7.
- Deichmann, Jacob (1788–1853), Boghandler II 7, 38.
- Dewitz, Augusta von, Datter af O. L. C. v. D. I 167, 176.
- Dewitz, Otto Ludwig Christoph von, mecklenburg-strelitzsk
Gehejmeraadspræsident I 167.
- Dickens, Charles (1812–70), eng. Forfatter II 103.
- Donner, Conrad Hinrich (1774–1854), Storkøbmand i Altona
I 178, 182.
- Doré, Gustave (1833–83), fr. Tegner III 205.
- Dorph, Anton (1831–1914), Maler III 110.
- Dorph, Johan (1797–1849), Købmand I 80.
- Dorthea, Tjenestepige hos Chr. Petersen I 111.
- Drejer, C. P. Fr. (1808–71), Proprietær, Politiker II 122.
- Drewsen, Chr. (1799–1896), Papirfabrikant II 61.

- Drewsen, Johan Chr. (1777–1851), Papirfabrikant I 226.
- Dunker, Bernhard (1809–70), no. Advokat II 92, 97, 98, 100f., 102, 103, 161. III 100f., 105, 261.
- Dunker, Bernhard (1847–1915), Søn af Advokat B. D., no. Sekretær II 102. III 101, 105, 121, 150.
- Dunker, Conradine, f. Hansteen (1780–1866), Moder til Advokat B. D. II 101, 103, 104f., 208. III 104f., 106, 121.
- Dunker, Jasine, f. Grundt (1811–87), g. m. Advokat B. D. II 92, 95, 97.
- Dunker, Mathilde (1844–1926), Datter af Advokat B. D., g. m. P. O. Schjøtt II 125. III 106, 258, 261.
- Dunker, Sophie, Datter af Advokat B. D., g. m. Olaf Halvard Stabell II 125, 198f. III 101.
- Döbel, Heinrich Wilhelm (18. Aarh.), ty. Forfatter II 10.
- Eckardt, Lauritz (1829–89), Skuespiller II 157.
- Eckersberg, C. W. (1783–1853), Maler II 183, 191.
- Eggers, Carl (1787–1863), ty. Maler I 176.
- Ehlers, Edv. Diderik (1812–93), Borgmester I 229.
- Eichendorff, Joseph von (1788–1857), ty. Digter II 20. III 236.
- Ekeroth, H. C., Guldsmed I 125.
- Engelstoft, Louise, f. Holm (1817–98), g. m. Biskop C. T. E. II 58.
- Erichsen? I 190.
- Erichsen, Degn II 40.
- Ernst, Jørgen (1796–1870), Præst I 159.
- Erslev, Emil (1817–82), Musikhandler II 91.
- Erslew, Th. H. (1803–70), Personalhistoriker II 151. III 97.
- Esbensen, Johan Riber (1798–1885), Præst I 25.
- Etlar, Carit, se Brosbøll, Carl.
- Ewald, H. F. (1821–1908), Forfatter II 147.
- Ewald, Johannes (1743–81), Digter II 71.
- Exner, Julius (1825–1910), Maler III 110, 124, 148, 219.
- Faber, Peter (1810–77), Forfatter, Telegrafdirektør III 43.
- Fahlcrantz, Chr. Erik (1790–1866), sv. Biskop, Forfatter II 179.
- Falbe-Hansen, V. A. (1841–1932), Nationaløkonom III 136.
- Fano?, ital. Operasangerinde I 69.
- Fasting, Ludvig (1789–1863), Fattiginspektør I 25, 190.

- Fausbøll, Viggo (1821–1908), Orientalist III 115.
- Federigo, Italiener I 77.
- Feilberg? I 48.
- Feilberg, Henriette, Husjomfru hos Chr. Petersen I 195, 201.
- Feliceangeli, ital. Auditør I 90f.
- Fenger? II 42.
- Fenger, C. E. (1814–84), Læge, Politiker II 88, 91, 104, 130.
- Fenger, Ludvig (1833–1905), Arkitekt II 104, 131, 132, 133, 134, 135, 258.
- Fenger, P. A. (1799–1878), Præst III 124.
- Ferdinand (1792–1863), Arveprins I 54, 55, 82. III 66.
- Ferrantini, ital. Læge III 137f., 143, 145f., 150, 151, 152f., 162, 165f.
- Ferrari, ital. Hotelvært III 192.
- Feuillet, Octave (1821–90), fr. Forfatter III 59.
- Fibiger, Adolph (1791–1851), Oberstløjtnant I 228.
- Fibiger, Carl Axel Ilius (1815–82), Oberst II 20.
- Fioretta, Italienerinde I 76.
- Fjord, N. J. (1825–91), landøkonomisk Forsøgsleder III 154.
- Flandrin, Jean Hippolyte (1809–64), fr. Maler III 70.
- Fleischer, Esaias (1732–1804), Amtmand, Forfatter II 9.
- Flinch, Alfred (1840–1910), Oversætter og Forfatter III 186.
- Flor, Chr. (1792–1875), Professor, Politiker I 202.
- Foersom, Christen (1794–1850), Skuespiller I 92.
- Fog, Hans Henrik Tybring (1791–1819), Stiftsfuldmægtig I 259, 260.
- Fogelberg, Bengt Erland (1786–1854), sv. Billedhugger II 82, 83.
- Forchhammer, Johannes (1827–1909), Rektor II 71.
- Forster, John (1812–76), eng. historisk Forfatter II 10.
- Fortunato, ital. Stenhugger (?) II 83.
- Fouqué, Friedrich de la Motte (1777–1843), ty. Digter I 27.
- Frederik III (1609–70), Konge I 14, 20.
- Frederik VI (1768–1839), Konge I 54f., 65f., 96, 159, 160. III 73.
- Frederik VII (1808–63), Konge I 162, 168, 173, 177, 181, 187, 192, 194, 254. II 72. III 42, 44, 49.
- Frederik (1800–65), Prins af Nør I 228.
- Frederiksen, se ogsaa Friderichsen.

- Frederiksen, Kammerraad I 256.
- Frederiksen, Ada, se Monrad, Ada.
- Frederiksen, Marie (1849-?), g. m. Johannes Monrad III 54.
- Frederiksen, N. C. (1840-1905), Søn af J. D. Friderichsen, Nationaløkonom, Politiker III 110, 130, 136, 207, 221.
- Frederiksen, Niels Høyen (1871-76), Søn af N. C. F. III 130, 136, 221.
- Freiligrath, Ferdinand (1810-76), ty. Digter II 24.
- Freund, Amalie Elisabeth, f. von Würden (1807-66), g. m. Billedhugger H. E. F. II 85, 91.
- Freund, Georg Chr. (1821-1900), Søn af Joh. Fr. F., Billedhugger II 67.
- Freund, Hanne Magdalene, f. Kreiner (1797-1878), g. m. Joh. Fr. F. II 81.
- Freund, Johan Fr. (1785-1857), Møntmester II 81.
- Freund, Peter, Søn af Joh. Fr. F. II 81.
- Friderica Sophie Wilhelmina (1709-58), Markgrevinde af Bayreuth II 101, 102.
- Friderichsen, Christine, f. Jessen (1800-71), g. m. Mads Mortensen F. II 187f.
- Friderichsen, Johan Ditlev (1791-1861), Landmand I 256.
- Friderichsen, Mads Mortensen (1796-1871), Proprietær II 187.
- Friedrich Franz II (1823-83), Storhertug af Mecklenburg-Schwerin I 224.
- Friedrich Wilhelm IV (1795-1861), Konge af Preussen I 217, 218, 220.
- Friedrich Wilhelm (1819-1904), mecklenburg-strelitzsk Hertug I 186f.
- Friis, ? f. Ernst, g. m. Christen F. II 27, 28f., 31.
- Friis, Berta, Datter af Christen F. II 30.
- Friis, Fr. Ferdinand (1793-1865), Arkitekt I 117.
- Friis, Fritz, Søn af Christen F., Skolebestyrer I 121(?), 122(?), 124(?). II 31.
- Friis, Peter Fr. (1791-1864), Bogbinder I 22.
- Frijs, C. E. Krag-Juel-Vind- (1817-96), Lensgreve, Politiker III 36.
- Frijs, Carl Krag-Juel-Vind- (1780-1838), Greve, Juellinge I 82f.
- Frstrup, Nilaus (1836-1909), Maler III 216, 218.

- Frohberg, Regina (1783–1850), ty. Forfatterinde II 20.
 Frost, E. Stadsmusikant I 43.
 Fryxell, Anders (1795–1881), sv. Præst og Historiker II 65.
 Frøhlich, J. F. (1806–60), Koncertmester, Komponist I 111, 170.
 Frølich, Lorenz (1820–1908), Maler og Tegner III 48.
 Fugl, Ulrik Nicolai († 1867), Bankdirektør II 31.
 Fuglede, Philip Chr. (1795–1856), Præst I 20.
 Fyenbo(?), Martha, f. Brun II 192, 193.
- Gad, C. Pram (1801–77), Præst I 34.
 Gad, P. C. Stenersen (1797–1851), Biskop I 254.
 Gade, Niels W. (1817–90), Komponist II 91, 100.
 Galt, John (1779–1839), eng. Forfatter II 5.
 Gammeltoft, J. J. († 1871), Silke- og Klædehandler I 236.
 Gandrup, Julius (1852–?), Boghandler III 182.
 Geijer, Erik Gustaf (1783–1847), sv. Digter I 42, 109.
 Georg (1779–1860), Storhertug af Mecklenburg-Strelitz I 164,
 166, 167, 169, 171, 172, 176, 187f.
 Gesner, Conrad von (1516–65), schweizisk Naturforsker II 9,
 10.
 Gianelli, Lorenzo, Konditor I 221.
 Giese, Edvard († 1871), Parfumør III 84.
 Giorni, Pietro Venceslao Enrico (1813–76), ital. Gaardejer II 84.
 Giraud, Giovanni (1776–1834), ital. Forfatter I 142.
 Giørdwad, Jens F. (1811–91), Redaktør I 224. II 69, 146. III 47,
 99, 111, 115, 226.
 Glass, Salomon (1593–1656), ty. Teolog I 30.
 Glerup, Asmund (1809–65), Politiker II 11.
 Gluck, Christoph Willibald (1714–87), ty. Komponist I 180.
 Goldoni, Carlo (1707–93), ital. Forfatter I 67, 69.
 Goldschmidt, Meir (1819–87), Forfatter II 48, 147.
 Goldsmith, Oliver (1728–74), eng. Forfatter II 10.
 Gram, Michael Herman (1789–1851), Godsforvalter I 121.
 Graun, Carl Heinrich (1701–59), ty. Komponist I 170, 180.
 Greensteen, H. J. (1833–95), Forfatter III 14.
 Grey, George, Guvernør paa New-Zealand III 16.
 Grisi, Giulia (1811–69), ital. Operasangerinde I 69.
 Grove, Carl (1828–95), Højskoleforstander III 200.

- Grove, Ditlev Andreas (1798–1863), Landfysikus I 13, 16.
- Grundtvig, N. F. S. (1783–1872), Præst og Digter I 220. II 18, 58, 95, 172f. III 13, 124, 128, 154, 171, 178, 188, 193, 198.
- Grundtvig, Svend (1824–83), Filolog II 71, 117. III 92, 124f.
- Grut, Edmund Hansen (1831–1907), Øjenlæge III 239.
- Grüner, Thomasine (1833–77), g. m. Maleren Fr. Vermehren II 92.
- Gundersen, Laura, f. Svendsen (1833–98), no. Skuespillerinde III 199.
- Gyllembourg, Thomasine, f. Buntzen (1773–1856), Forfatterinde I 62, 226, 228. III 7, 85, 96, 103, 132.
- Güntelberg, Carl (1791–1842), Forfatter I 13, 27, 28, 29, 31, 176, 189(?).
- Gähler, Christopher Adolph Hermann von (1807–98), Amtsforvalter III 108.
- Gähler, Louise Emilie, f. Scheuermann (1804–71), g. m. C. A. H. G. III 108.
- Goethe, Johann Wolfgang (1749–1832), ty. Digter I 25, 114, 144, 158. II 36, 168, 190. III 67, 172, 244, 256.
- Haar, Hans (1819–89), Præst I 202. III 154.
- Hage, Alfred (1803–72), Grosserer I 222. II 26, 67, 80, 202.
- Hage, Hother (1816–73), Jurist og Politiker I 222, 226. II 163.
- Hagemann, Jaspas Lützow (1784–1858), Kammerherre III 73.
- Hagen, Johan Fr. (1817–59), Kirkehistoriker I 241.
- Haizinger-Neumann, Amalie, f. Morstadt (1800–84), ty. Sangerinde I 70.
- Hall, Augusta, f. Brøndsted (1816–91), g. m. C. C. H. III 40.
- Hall, C. C. (1812–88), Politiker II 56, 87, 96. III 158, 159.
- Halling, Christiane Ulrike (1801–78), g. m. Adolph Fibiger I 228.
- Hamilton, Adolf Gustaf Wathier (1839–89), sv. Greve III 136(?), 215.
- Hammer, William (1821–89), Maler II 82.
- Hammerich, Anna Mathea, se Aagaard, Anna Mathea.
- Hammerich, Martin (1811–81), Skolebestyrer I 219, 220, 257. III 118, 122f., 124, 154.
- Hansen, se ogsaa Konstantin-Hansen.
- Hansen, Børstenbinder II 32.

- Hansen, Faktor III 226, 227, 232.
- Hansen, Speditør III 213, 216.
- Hansen, Aleth (1817–89), Provst, Politiker III 42f., 46.
- Hansen, Alvilde († 1872), Søster til Constantin H. II 94.
III 192.
- Hansen, C. F. (1756–1845), Arkitekt I 226.
- Hansen, Chr. (1803–83), Arkitekt III 132f.
- Hansen, Chr. (1812–80), Operasanger I 100, 112.
- Hansen, Chr. Julius (1814–75), Komponist I 219.
- Hansen, Constantin (1804–80), Maler I 94, 219. II 92f., 94, 103,
172. III 107, 109, 110, 112, 115, 118, 122, 123–125, 131, 135,
136, 139, 148, 154, 254, 256.
- Hansen, Frantz Johannes (1810–52), Forfatter I 108, 151.
- Hansen, Hans Peter (1829–99), Xylograf II 174.
- Hansen, Ida Susanne († 1876), Søster til Constantin H., Lærerinde.
- Hansen, J. A. (1806–77), Politiker III 193.
- Hansen, Jules (1828–1908), Journalist og Diplomat III 164.
- Hansen, Mads (1834–80), Forfatter III 14.
- Hansen, Magdalene, f. Købke (1825–98), g. m. Constantin H.
II 7, 20, 94, 173, 174, 175, 205, 206. III 7, 10, 13, 19, 20, 22,
24, 39, 40, 52f., 58, 64, 67, 69, 72, 74, 77, 78, 81, 90, 95, 96,
107, 122, 131, 135, 172, 178, 184, 188, 189, 191, 194, 204,
212, 214, 215, 216, 219, 220, 239, 240, 242, 244.
- Hansen, Mauritz (1794–1842), no. Forfatter II 61.
- Hansen, Peter (1840–1905), Litteratur- og Teaterhistoriker III 14,
58.
- Hansen, Sophie (1812–1900), Chr. Winthers Forlovede I 85, 86,
91, 95, 96, 103, 104f., 161f.
- Hansteen, Aasta (1824–1908), Datter af Christopher H., no.
Kunstnerinde II 49, 53.
- Hansteen, Christopher (1784–1873), no. Astronom I 145. II 161.
- Happel, Eberhard Werner (1647–90), ty. Forfatter II 24.
- Hartmann, J. P. E. (1805–1900), Komponist I 170. II 157, 158.
- Hase, Karl (1800–90), ty. Kirkehistoriker I 99, 142.
- Hauch, A. W. (1755–1838), Overhofmarskal, Fysiker I 54, 55.
- Hauch, Adam G. Ø. (1836–1914), Søn af Carsten H., Rektor
I 207, 211.

- Hauch, Carsten (1790–1872), Digter I 192, 211, 212, 219, 223, 231, 236. II 61, 138, 147. III 14, 15, 228.
- Hauch, Rinna, f. Brun Juul (1811–96), g. m. Carsten H. I 207, 210f., 212, 232, 233. III 228.
- Haxthausen, Familien II 32.
- Hedborn, Samuel (1783–1849), sv. Digter I 42.
- Hedemann, Adolph von (1793–1849), Kammerherre, Hofmarskal I 194.
- Hegel, Fr. V. (1817–77), Forlagsboghandler II 44, 173, 175. III 221.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770–1831), ty. Filosof I 132, 143, 145, 240. III 179.
- Heger, Carl (1771–1836), Bibliotekar I 24.
- Heger, Elisabeth (1811–91), Skuespillerinde, g. m. Skuespiller Wilhelm Holst I 92.
- Heger, Stephan (1769–1855), Skuespiller I 191.
- Heiberg, Johan Ludvig (1791–1860), Forfatter I 11, 20f., 47, 51, 62, 82, 91, 109, 183f., 189, 192, 219, 222, 228, 231, 233, 250, 252. II 18, 35, 59, 80, 85, 96, 114, 155, 163. III 82, 177, 179.
- Heiberg, Johanne Luise, f. Pätges (1812–90) I 62, 82, 91, 221, 226, 228. II 31, 50, 114.
- Heine, Heinrich (1797–1856), ty. Digter I 47, 109, 222. II 168.
- Heise, Peter (1830–79), Komponist III 257.
- Helms, Johannes (1828–95), Søn af Søren H., Skolebestyrer, Forfatter III 14, 15.
- Helms, Søren (1784–1857), Præst I 191.
- Helweg, Friedrich (1816–1901), Præst I 224. III 179, 197.
- Hemke, Heinrich, ty. Teolog I 30.
- Hertz, Henrik (1798–1870), Forfatter I 105, 168, 219, 231. II 25, 61, 123, 147. III 14, 43.
- Hertz, Louise, f. von Halle (1830–1912), g. m. Henrik H. III 18.
- Hessberg, Marie von, mecklenburg-strelitzsk Hofdame I 167, 172, 176.
- Hey, Johann Wilhelm (1789–1854), ty. Biskop og Forfatter III 33.
- Hilker, Georg (1807–75), Maler III 36, 66.
- Hille, Jacob († 1808), Løjtnant II 27, 30f.
- Hirschsprung, Heinrich (1836–1908), Tobaksfabrikant III 209.
- Hjelm, Claus Winter (1797–1871), no. Jurist og Filosof I 148f.

- Hjort, Hans Smith (1807–64), Broder til Peder H., Lærer I 146.
- Hjort, Peder (1793–1871), Kritiker, Lektor I 132. III 57.
- Hohlenberg, Hagen (1797–1845), Teolog I 220.
- Holberg, Ludvig (1684–1754), Forfatter I 14, 31, 220. II 80, 117.
- Holck, ? I 212.
- Holders, Lotte, Søsterdatter af Chr. Winthers Moder I 58.
- Holm, Købmand I 81.
- Holm, Hans J. (1835–1916), Arkitekt III 135.
- Holst, H. P. (1811–93), Forfatter I 109, 147f., 151, 219. II 123, 151. III 14, 43, 76, 126, 170.
- Holst, Wilhelm (1807–98), Skuespiller I 112, 147, 226.
- Holten, Carl (1818–86), Fysiker II 7, 91(?).
- Holten, Just (1831–1916), Birkedommer III 77.
- Hombert, Fanny, ital. Hotelejerinde I 91.
- Homer, gr. Digter I 242. II 148.
- Hoppe, Peter Johannes, no. Boghandler I 145.
- Horats (65–8 f. Kr.), Digter II 197. III 70, 130.
- Hornemann, Emil (1810–90), Læge II 172.
- Horst, Georg Conrad, ty. Forfatter II 8, 10.
- Hostrup, Chr. (1818–92), Forfatter, Præst II 133f., 138. III 14, 171, 174.
- Houwald, Christoph Ernst von (1778–1845), ty. Forfatter I 25.
- Huitfeldt, Arild (1546–1609), Rigskansler, Historiker II 11.
- Huitfeldt-Kaas, H. J. (1834–1905), no. Rigsarkivar III 105.
- Humboldt, Alex. von (1769–1859), ty. Naturforsker II 32.
- Hutten, Ulrich von (1488–1523), ty. Humanist I 214.
- Hvid, Christopher (1803–72), Skuespiller I 56, 62.
- Hvidt, Charlotte (1813–47), Datter af L. N. H., g. m. E. D. Ehlers I 105, 229.
- Hyacinthe, Pater (egl. Charles Loyson) (1827–1912), fr. Præst III 88.
- Händel, Georg Friedrich (1685–1759), ty. Komponist I 180.
- Hänschell, Frk. II 70, 72.
- Høedt, Fr. Ludvig (1820–85), Skuespiller II 88f.
- Høegh-Guldberg, Chr. (1777–1867), General I 211.
- Høst, Jens Kragh (1772–1844), Litterat og Historiker I 109.
- Høyen, Edele Birgitte, f. Westengaard (1799–1883), g. m. N. L. H. II 91, 136.

- Høyen, N. L. (1798–1870), Kunsthistoriker I 219, 220, 224.
II 67, 91, 92, 96, 211. III 136, 172, 190.
- Høyer, Chr. Fædder (1775–1855), Maler I 188.
- Ibsen, ? I 77.
- Ibsen, Johannes, Løjtnant, Toldoverbetjent I 211.
- Iffland, August Wilhelm (1759–1814), ty. Forfatter I 67, 69.
- Ingemann, B. S. (1789–1862), Digter I 14, 92, 132, 134, 223,
232, 235. II 24, 147. III 236.
- Ingemann, Lucie, f. Mandix (1792–1868), g. m. B. S. I. III 9.
- Ingerslev, Hans (1787–1875), Præst II 39.
- Ingerslev, Peter Laurits Bering (1791–1875), Provst II 39.
- Inghirami, Francesco (1772–1846), ital. Arkæolog og Bibliotekar
I 91.
- Irving, Washington (1783–1859), amer. Forfatter I 40.
- Iversen, C. G. (1817–81), Boghandler II 69.
- Jacobsen, P. V. (1799–1848), Jurist og Historiker I 20, 91.
III 82.
- Jahn, Friedrich Ludwig (1778–1852), ty. Gymnastikpædagog
II 190.
- Jensen, Bernth (1803–79), Adjunkt I 186. II 15–17. III 35.
- Jensen, Wilhelm Emil (1836–?), Skolelærer III 14.
- Jepsen, Morten (1826–1903), Maler III 217, 218, 219f., 221.
- Jerichau, Jens Adolf (1816–83), Billedhugger II 83, 123.
- Jerichau Baumann, Elisabeth (1819–81), Malerinde, g. m. J. A. J.
III 88, 223.
- Jessen, Christoph (?), Købmand I 81.
- Jessen, Willers (1821–1912), Læge I 266, 268. II 16.
- Johnston, ? II 10.
- Jung-Stilling, J. H. (1740–1817), ty. Læge og Forfatter II 109.
- Juvenal (ca. 60–140), romersk Digter III 75.
- Jünger, Johann Friedrich (1759–97), ty. Forfatter I 67.
- Kaalund, Hans Vilhelm (1818–85), Forfatter I 156. II 153, 158.
III 14, 15.
- Kalkar, Chr. (1802–86), Præst I 199. III 96.
- Kanaris, Konstantin (1790–1877), gr. Admiral II 172.

- Karl X Gustaf (1622–60), sv. Konge II 177.
Karl XV (1826–72), sv. Konge III 198f.
Kathrine, Tjenestepige hos Familien Winther II 88.
Kaufmann, Richard (1846–94), Journalist III 243.
Kayser, Harald (?) (1817–95), Tømrermester II 7.
Kierkegaard, Søren (1813–55), Filosof II 69.
Kilde, Lorenz (1798–1873), cand. phil. I 91.
Kirsten, Tjenestepige hos Familien Winther III 113, 127, 132.
Kittendorf, Adolph (1820–1902), Litograf II 210f. III 159, 209.
Klein, Carl (1811–90), Boghandler I 143.
Kleist, Heinrich von (1777–1811), ty. Forfatter II 5.
Knobelauch, Sophie Frederikke (1812–1900), g. m. Rektor F. C. C. Birch II 18.
Knudsen, Frederik (1850–?), Søn af T. L. A. K. II 110.
Knudsen, Thøger Lassen Althalt (1823–60), Proprietær I 263.
Knuth, Fr. Marcus (1813–56), Greve, Godsejer, Minister I 120f., 202.
Koch, Hans Peter Gyllembourg (1807–83), Præst II 57. III 154.
Kochen, Albrecht Heinrich Matthias (1776–1847), ty. Præst i Kbhvn. I 34.
Kofoed, Conrad Daniel (1763–1831), Biskop I 81.
Kofoed-Hansen, H. P. (1813–93), Præst og Forfatter I 239–241, 264.
Konstantin-Hansen, Elise (1858–1946), Datter af Const. Hansen, Malerinde III 235.
Konstantin-Hansen, Hans Kristian (1855–75), Søn af Const. Hansen, Sømand III 31, 122, 204, 215, 216, 217f.
Konstantin-Hansen, Karl Konstantin (1860–1934), Søn af Const. Hansen, Fabriksdirektør III 223.
Konstantin-Hansen, Kristiane (1848–1925), Datter af Const. Hansen, Væveribestyrerinde III 39, 110, 200, 205, 206, 214f., 235, 243.
Konstantin-Hansen, Marie Magdalene (1861–?), Datter af Const. Hansen III 22, 204, 215.
Konstantin-Hansen, Meta (1865–?), Datter af Const. Hansen II 200. III 40, 204, 215.
Konstantin-Hansen, Signe (1854–?), Datter af Const. Hansen, Sygeplejerske III 67, 235, 239, 243.

- Konstantin-Hansen, Sigurd (1850–1938), Søn af Const. Hansen
Præst III 48, 76, 78f., 204, 206, 214, 235, 239, 243.
- Konstantin-Hansen, Thora (1867–?), Datter af Const. Hansen
III 5f., 7, 215.
- Koop, Andreas Ludvig (1792–1849), Maler I 31, 72, 77.
- Koop, Giacinta Maria Francesca, f. Giusti (ca. 1790–1848), g. m.
A. L. K. I 74, 77.
- Korff, Johan Peter Oluf (1826–1906), Præst II 110, 116.
- Kotzebue, August von (1761–1819), ty. Forfatter I 67, 69.
- Kraft, Rudolft (1808–61), Overretsprokurator I 238. II 7, 25,
102.
- Kragh, Boline, f. Abrahamsen (1809–39), Operasangerinde
I 92.
- Krejdahl, Augustus (1790–1829), Matematiker og Filosof I 190.
- Krieger, Andreas Fr. (1817–93), Jurist og Politiker I 219, 220.
- Krog, Haagen (1813–63), no. Assessor I 100.
- Krogh, Andreas (1816–81), Præst II 167.
- Krohn, Pietro (1840–1905), Museumsdirektør III 148, 173f.
- Krossing, Nikolaj (1798–1872), Lærer og Forfatter II 138.
- Krossing, Peter (1793–1838), Organist, Komponist I 20.
- Kruckow, Christence († 1621), Legatstifterske III 200.
- Kruuse, Peter (1790–1869), Læge I 22.
- Krøyer, H. E. (1798–1879), Komponist I 20, 55.
- Krøyer, Henrik (1799–1870), Zoolog I 12, 13, 14, 28, 29, 31, 33,
34, 53.
- Kuhlau, (Frederik ell. Søren), Kapelmusikus, Søn af F. K. I 227.
- Kuhlau, Fr. (1786–1832), Komponist I 31, 42, 43, 46f., 84f.
- Kuinoel, Chr. Gottlieb (1768–1841), ty. Teolog I 15.
- Küchler, Albert (1803–86), Maler I 74, 78. III 112, 191, 192.
- Kämpffer, Andreas Heinrich († 1846), ty. Biskop I 188.
- Købke, Christen (1810–48), Maler III 31, 191.
- Købke, Kirstine Marie, f. Bruun (1828–1919), g. m. General P. K.
II 205.
- Købke, Mette Marie, f. Bruun (1798–1888), Const. Hansens Svi-
germoder III 124.
- Købke, Oline (1833–?), Const. Hansens Svigerinde III 48.
- Købke, Peter (1824–98), General, Const. Hansens Svoger III 5,
124, 242, 243.

- Købke, Waldemar Hjartvar (1813–93), Kommandør I 120, 195(?).
- Langberg, Frederikke (1803–32), g. m. Raadmand Theodor Münter I 24.
- Lange, Frederik (1798–1862), Rektor II 7, 90.
- Lange, Isidora, Husjomfru hos Familien Winther I 267. II 7, 8.
- Lange, Johan (1818–98), Botaniker I 211. II 86f.
- Lange, Julius (1838–96), Kunsthistoriker III 87f., 223, 256, 257.
- Lange, Lovise, f. Paludan-Müller (1803–62), g. m. Fr. L. II 7, 90.
- Lange, Morten (1824–75), Præst II 110.
- Larsen, Frøken I 228.
- Larsen, Fr. Julius (1830–70), Assessor II 67.
- Lassen, Degn i Torkildstrup II 40.
- Lassen, Gotthilf Ferd. (1803–60), Bibliotekssekretær II 8.
- Lautrup, Jørgen Hiort (1798–1856), Biskop II 58.
- Lehmann, Edvard (1815–92), Malen I 188, 257.
- Lehmann, Orla (1810–70), Politiker I 220, 222, 224, 226. II 171. III 7, 26, 88.
- Leinburg, Gottfried von, se Lütgendorff-Leinburg.
- Lemke, ? I 14.
- Leo, Adam, se Kruuse, Peter.
- Leonardo da Vinci (1452–1519), ital. Maler I 175.
- Leth, Andreas (1822–1905), Præst III 200.
- Leuning, Søren Johan (1794–1873), Byfoged I 235.
- Levezov, Hedevig, Forfatterinde II 147.
- Levin, Israel (1810–83), Filolog I 216, 244.
- Liebe, Georg (1788–1845), Skuespiller I 53.
- Lieberg, Antoinette Thomasine, f. Birch (1783–1855), Moder til C. og F. L. L. II 71.
- Lieberg, Carl (1804–65), Højesteretsadvokat, Kabinetssekretær II 72.
- Lieberg, F. L. (1810–94), Litterat II 75, 100. III 112, 115, 147, 148, 181, 224f., 226, 228.
- Liunge, A. P. (1798–1879), Litterat I 13, 14, 17, 19, 25, 30, 44, 48, 49, 50, 109, 146.
- Liunge, Albertine Charlotte, f. Ackermann (1801–74), g. m. A. P. L. I 39, 49, 50.

- Liunge, Marie Kirstine, f. Winther (1775–1832), Moder til A. P. og Dorothea L. I 39, 49.
- Lorck, Jørgen Heinrich (1810–95), Læge I 105, 208.
- Lorenzen, O. D., Vinhandler II 103.
- Lose, C. C. (1821–92), Bog- og Musikhandler I 48, 170, 179.
- Ludwig I (1786–1868), Konge af Bayern II 83.
- Luise, Prinsesse af Mecklenburg-Strelitz I 166, 167, 173, 176.
- Lund, ? III 111.
- Lund, C. F., Restauratør III 147.
- Lund, Chr. († 1845), Rentekammerdeputeret I 220.
- Lund, Jacob (1831–91), Boghandler II 127.
- Lund, Johan B., Skræder III 23.
- Lund, Troels (1802–67), Teatermaler I 77, 78.
- Lunding, Hans Mathias Vilhelm (1807–53), Kabinetssekretær I 176. III 44.
- Luno, Bianco (1795–1852), Bogtrykker I 122, 147, 214. III 14, 170, 224.
- Lüders, Conrad († 1856), Kammermusikus I 74, 76, 85.
- Lykke, Kay (ca. 1625–99), Oberst I 14, 20.
- Lütgendorff-Leinburg, Gottfried von (1825–93), ty. Forfatter I 243. III 74, 158.
- Lytthans, Johann Heinrich (1781–1852), Murermester, Oberstløjtnant i Borgervæbningen I 217, 220, 221, 223, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 259, 266, 268. II 6, 7, 8, 15–17, 26, 44, 96.
- Lytthans, John, Søn af Julius L. II 16. III 150.
- Lytthans, Josephine (1817?–51), Datter af Murermester J. H. L. I 228, 265f., 268. II 16.
- Lytthans, Julius, Søn af Murermester J. H. L. II 16f.
- Lytthans, Louise Dorothea, f. Borger (1783–1840), g. m. Murermester J. H. L. III 159.
- Lytthans, Marguerit, f. Miller, g. m. Julius L. I 265. II 8, 16f.
- Læssøe, Thorald (1816–78), Maler II 83.
- Løvenskiold, Frederikke (1814–53), Datter af F. E. C. L. II 31.
- Løvenskiold, Frederikke Elisabeth Conradine, f. Kaas (1787–1874), Baronesse II 31.
- Mackay, Alexander (1808–52), eng. Journalist II 45.

- Mackay, Charles (1814–89), eng. Digter og Journalist II 100.
- Madsen, Caroline, se Recke-Madsen, Caroline.
- Madsen, Fr. (1834–82), Skuespiller III 184.
- Madvig, J. N. (1804–86), Filolog og Politiker II 11, 25.
- Mantzius, Kristian (1819–79), Skuespiller II 80. III 110.
- Mariager, Jomfru I 113.
- Mariane (1821–76), Prinsesse, g. m. Frederik VII I 162, 164, 166, 167, 168f., 171–173, 175f., 177, 181f., 184, 187, 194, 198f., 230. II 25. III 42.
- Marie (1796–1880), Storhertuginde af Mecklenburg-Strelitz I 164, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 175, 176, 181, 182, 188, 193.
- Marie, Tjenestepige hos Familien Winther III 111.
- Marie Sophie Frederikke (1767–1852), Frederik VI's Dronning I 54.
- Marmontel, Jean François (1723–99), fr. Forfatter I 236.
- Marstrand, Wilhelm (1810–73), Maler III 54, 56, 88, 109, 123, 204, 219.
- Martini, Adelaide, Datter af Aristodemo M. I 90.
- Martini, Aristodemo, Italiener I 87, 90.
- Martini, Carlotta, g. m. Aristodemo M. I 90.
- Martini(?), Elisa I 90.
- Maschmann, Hans Henrich (1775–1860), no. Apoteker II 30.
- Matthiessen, Heinrich Johan (1815–97), Læge I 266.
- Mehlem, Franz Xaver von (1780–1858), ty. Gesandtskabssekretær I 70.
- Meisling, Simon (1787–1856), Rektor, Oversætter I 14, 41. II 61.
- Melbye, Anton (1818–75), Maler III 68.
- Meldahl, Ferdinand (1827–1908), Arkitekt III 103.
- Mendelssohn-Bartholdy, Felix (1809–47), ty. Komponist I 71, 170.
- Menzel, Wolfgang (1798–1873), ty. Litteraturhistoriker I 144.
- Meyer, Edvard (1813–80), Redaktør, senere Fotograf II 161.
- Meyer, Ernst (1797–1861), Maler II 82. III 191.
- Michaelis, Johann David (1717–91), ty. Orientalist I 33.
- Michaelsen, ? II 34.
- Michelangelo Buonarroti (1475–1564), ital. Kunstner III 13, 19, 24.

- Middelthun, Julius (1820–86), no. Billedhugger II 82.
- Mikkel, ty. Karl paa Regensen I 190.
- Miltitz, C. B. von (1780–1845), ty. Forfatter I 109, 142.
- Mini, Jacob (1787–1847), Konditor I 221.
- Modeweg, Johan Carl (1782–1849), Klædefabrikant II 42.
- Molbech, Christian (1783–1857), Historiker og Filolog I 24, 92, 110, 223, 242, 244.
- Molbech, Chr. K. F. (1821–88), Søn af Chr. M., Forfatter I 24, 219. II 38.
- Molbech, Hanne, f. Langberg (1793–1879), g. m. Chr. M. I 10, 24. II 15, 37, 38.
- Moldenhawer, D. G. (1753–1823), Overbibliotekar I 41. III 75.
- Molière, Jean Baptiste (1622–73), fr. Dramatiker III 59.
- Moltke, A. W. (1785–1864), Greve, Statsmand I 107.
- Moltke, Otto Joachim (1770–1853), Greve I 191.
- Monies, David (1812–94), Maler II 87, 205.
- Monrad, Ada (1841–1915), Datter af D. G. M., g. m. N. C. Frederiksen I 227, 268, 269. II 41, 114, 171. III 54, 65, 130, 207, 221, 252.
- Monrad, Ditlev Gothard (1811–87), Biskop, Politiker I 217, 218, 219, 220, 222, 226, 253, 254f., 263, 264, 267, 268, 269. II 6, 7, 18, 33, 41, 42, 43, 56f., 58, 64, 66, 73, 78, 90, 91, 93, 95, 98, 106, 109f., 119, 125, 126, 136, 158, 164, 172, 188, 189, 192. III 36, 54, 57, 65, 70f., 76, 79, 88, 90, 96, 107, 109, 130, 136, 141f., 143f., 154, 180, 181, 183, 187, 218.
- Monrad, Ditlev Gothard (1866–1908), Søn af Viggo M. III 57.
- Monrad, Emilie, f. Lytthans (1815–71), g. m. Biskop D. G. M. I 155, 156, 217, 218, 219, 227, 229, 253, 260, 263. II 41, 42, 56, 75, 91, 95, 97f., 106, 110, 119, 125, 164, 171. III 16, 57, 65, 70, 88, 107, 109, 110, 118, 130, 131, 136, 153, 154, 213.
- Monrad, Johannes Henrik (1849–1915), Søn af Biskop D. G. M., Mejerimand I 267. II 114, 171f., 188. III 35, 57, 154.
- Monrad, Karen Birgitte (1857–1927), Datter af Biskop D. G. M., g. m. Grosserer C. N. Frederiksen II 95, 97f., 106, 114, 173. III 36, 57, 66, 154, 207, 235.
- Monrad, Louise Dorothea (1845–1921), Datter af Biskop D. G. M., g. m. Rektor Otto Bache I 260. II 43, 114, 173, 211. III 16, 36, 57, 66, 110, 124, 130, 154, 207, 234f.

- Monrad, Marcus Jacob (1816–97), no. Filosof III 223.
- Monrad, Olga, f. Berg († 1884), g. m. Viggo M. III 57.
- Monrad, Sophie (1805–83), Søster til Biskop D. G. M. II 8, 33.
III 207.
- Monrad, Viggo (1842–1923), Søn af Biskop D. G. M., Assistent
i Statsbanerne I 227, 268, 269. II 26, 33, 102, 114, 171, 188,
193. III 35, 55, 57, 130.
- Monti, Vincenzo (1754–1828), ital. Forfatter I 67.
- Moore, Thomas (1779–1852), irsk Digter I 29. II 33, 168.
- Mourier, Constance Marie, f. Münster (1808–65), g. m. Vicead-
miral C. E. M. II 31.
- Mozart, Wolfgang Amadeus (1756–91), ty. Komponist I 257f.
- Mule, Thorvald (1823–77), Billedhugger II 82.
- Murawieff, Michael (1796–1866), russ. Generalguvernør II 179.
- Muus, Carl Høffding (1796–1885), Teolog III 74, 124.
- Müffelmann, Alvilde (1810–95), Datter af Chr. M. I 161.
- Müffelmann, Augusta, f. Tutein (1787–1844), g. m. Chr. M. I 57,
59, 60, 61, 95, 96, 97, 106. III 231f.
- Müffelmann, Chr. (1775–1848), Grosserer I 39f., 59, 60, 61, 97,
103, 142, 161. III 231f.
- Müffelmann, Emil, (1820–69), Søn af Chr. M., Læge I 61, 97.
- Müffelmann, Hother, Søn af Chr. M. I 61, 97.
- Müffelmann, Peter, Søn af Chr. M., Skovrider I 61, 97.
- Müller, Peter Erasmus (1776–1834), Biskop I 30, 92.
- Mynster, Fr. Joachim (1816–57), Præst II 52, 58.
- Mynster, Fr. Ludvig (1811–85), Landmand, Oversætter III 92.
- Mynster, Jakob Peter (1775–1854), Biskop I 84, 238. II 35, 51,
58, 86.
- Münster, Sebastian (1489–1552), ty. Teolog II 9.
- Münter, Friederich (1761–1830), Biskop I 49.
- Mürer, Thomas Christoffer (1794–1873), Læge I 35.
- Moebius, ty. Naturforsker II 9.
- Møhl, N. C. (1798–1830), Læge I 11.
- Møller, A. T., Grosserer II 76.
- Møller, Augustine, f. Dorph (1810–80), g. m. Læge Chr. M I 65,
80.
- Møller, Betty, f. Berg (1804–34), g. m. Forfatteren Poul Martin
M. I 80, 91, 127, 134, 144, 145, 146.

- Møller, Bodil Maria, f. Thaulow (1765–1810), g. m. Biskop Rasmus M. II 201.
- Møller, Chr. ? I 27, 48.
- Møller, Chr. (1799–1888), Søn af Jacob M., Læge I 65, 80.
II 122, 201, 202.
- Møller, Chr. (1828–99), Søn af Forfatteren Poul Martin M., Oberst I 80, 264.
- Møller, Chr. Fr. Eberhard (1809–77), Præst I 103.
- Møller, Christiane (1841–1926), Datter af H. U. M., g. m. Pastor G. V. Sodemann I 261. II 55.
- Møller, Eline, f. Bülow (1804–76), g. m. Forfatteren Poul Martin M. I 133, 134, 136, 169, 192, 202, 203, 264. II 39, 40, 80, 110, 166.
- Møller, Eline, f. Bredsdorff (1806–88), g. m. Pastor C. E. M. II 94.
- Møller, Frederik (Frits) (1830–47), Søn af Forfatteren Poul Martin M. I 80, 134.
- Møller, Hans († 1718), Forfatteren Poul Martin M.s Oldefader I 135.
- Møller, Hans, Grosserer i Norge I 135.
- Møller, Hans Ludvig (1843–1911), Søn af H. U. M. Præst I 261, 262. II 55, 111, 202.
- Møller, Hans Nielsen (1733–96), Halvbroder til Biskop Rasmus M., Læge i Norge I 135.
- Møller, Hans Ulrik (1796–1862), Søn af Biskop Rasmus M., Præst I 28, 34, 65, 71, 81, 82, 178, 201, 237, 256. II 29, 87.
- Møller, Jacob (1758–1834), Broder til Rasmus M., Byfoged I 44, 82.
- Møller, Jens (1779–1833), Teolog I 28.
- Møller, Johanne (Hanne) Dorothea, f. Borchsenius (1767–1830), Chr. Winthers Moder, g. 2° m. Biskop Rasmus M. I 10, 22f., 23f., 51, 56, 62, 142. II 32, 122, 201.
- Møller, Johanna (Hanne) (1828–1901), Datter af H. U. M., g. m. Pastor J. P. O. Korff I 253f., 262, 263. II 55, 56, 110, 116. III 97, 179f., 196.
- Møller, Louise, f. Sidenius (1804–78), g. m. H. U. M. I 65, 71, 136, 253, 254, 255, 262, 263. II 29, 39, 40, 41, 42, 56, 57, 58, 109, 116, 201.
- Møller, Louise (1838–1915), Datter af H. U. M., g. m. Fuldmæg-

- tig Leonhard Sodemann I 136. II 108, 109, 110, 116, 117, 202.
- Møller, Marie (1824–88), Datter af H. U. M., g. m. Pastor W. F. C. Worsøe I 236, 253f., 262, 263. III 8, 18, 26, 33, 41, 56, 95, 98, 109f., 116.
- Møller, Niels (1703–1788), Fader til Biskop Rasmus M., Gaardejer I 135.
- Møller, P. L. (1814–65), Forfatter II 59.
- Møller, Poul Martin (1794–1838), Forfatter, Filosof I 16, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 33, 44, 53, 56, 65, 80, 100, 110, 131–136, 143–149, 150, 151, 159, 183f., 189–192, 230, 234, 236, 241–253, 264. II 27, 30, 39, 79, 133, 166, 193. III 58, 82, 112, 180, 249.
- Møller, Poul Martin (1833–98), Søn af H. U. M., Præst I 263. III 39, 40, 55, 87, 108, 109, 110, 116.
- Møller, Pouline (1838–81), Datter af Forfatteren Poul Martin M. I 136. II 110.
- Møller, Rasmus (1763–1842), Biskop I 10, 12, 27, 28, 51, 61, 63, 64, 66, 67, 86, 95, 99, 118, 120, 125, 126, 127, 135, 136, 142, 157, 158, 162, 169, 178, 200, 202, 204, 207, 211, 224. II 39, 55, 56, 122, 192, 193, 201. III 97, 98f., 179, 196, 249.
- Møller, Rasmus (1832–79), Søn af H. U. M., Præst I 263. II 39, 40, 55, 87, 110, 116.
- Møller, Rasmus (1833–85), Søn af Forfatteren Poul Martin M. I 91, 203. II 39f., 79f., 112.
- Møller, Ulrich (1791–1853), no. Institutbestyrer I 145.
- Møller, Vilhelm (1846–1904), Forfatter II 204.
- Mønster, C. H., Vinhandler III 109, 147.
- Møsting, Johan Sigismund von (1759–1843), Gehejmestatsminister I 107.
- Napoleon III (1808–73), fr. Kejser II 198. III 79, 80.
- Neergaard, Charles (1839–1903), Hofjægermester III 115.
- Nero (37–68), romersk Kejser III 75.
- Nielsen, Marskandiser II 43.
- Nielsen, Anna, se Wexschall, Anna.
- Nielsen, Augusta, f. Schack (1812–86), g. m. Pastor Vilhelm N. I 230.
- Nielsen, Augusta (1822–1902), Danserinde I 226.

- Nielsen, Chr. Axel (1831–86), Oberstløjtnant, Departementschef III 235, 239.
- Nielsen, Jes, Gaardejer II 188.
- Nielsen, N. P. (1795–1860), Skuespiller I 47, 53, 88, 92, 194, 222, 226.
- Nielsen, Rasmus (1809–84), Filosof III 62.
- Nielsen, Rasmus Øllgaard (1837–?), Fuldmægtig i Krigsministeriet III 260, 262.
- Nielsen, Vilhelm (1808–78), Præst I 226, 230.
- Nikias (ca. 470–413 f. Kr.), atheniensisk Statsmand og Feltherre I 247.
- Nilsson, Christina (1843–1921), sv. Sangerinde III 95.
- Noir, Victor (1848–70), fr. Journalist III 94.
- Nolthenius, Gulian (1807–48), Søn af Julie Tutein, holl. Forretningsmand III 232.
- Nordenfalk, Carl (1833–1909), sv. Landshøvding II 191.
- Nordenfalk, Otto Vilhelm Johan Claes (1840–1903), Broder til Carl N., sv. Oberstløjtnant II 191.
- Normann, W. von, f. Douglas Maclean Clephone, mecklenburg-strelitzsk Hofdame I 167, 172, 176.
- Nybølle, J. G., Klædefabrikant II 42.
- Nyerup, Rasmus (1759–1829), Litteraturhistoriker, Regensprovst I 12, 14, 16, 20, 109, 110, 117.
- Octavian (63 f. Kr.–14 e. Kr.), romersk Kejser under Navnet Augustus III 20.
- Olivier, Brødrene Heinrich (1783–1848), Ferdinand (1785–1841) og Friedrich (1791–1859), ty. Malere I 72.
- Ols, Maren II 122.
- Olsen, F. C. (1802–74), Rektor I 132, 134, 135, 169, 183, 184, 192, 249. II 79.
- Onslow, George (1784–1852), fr.-eng. Komponist I 47.
- Otto, Johann Samuel (?) (1798–1878), ty. Maler I 172.
- Overskou, Thomas (1798–1873), Skuespiller, Forfatter I 109, 193f.
- Owen, J., Vinhandler II 76.
- Oxholm, Caroline Augusta (1803–73), Hofdame I 187, 194.

- Pailleron, Edouard (1834–99), fr. Dramatiker III 59.
- Paludan-Müller, Charite, f. Borch (1801–84), g. m. Fr. P.-M.
II 136, 140. III 7, 9.
- Paludan-Müller, Frederik (1809–76), Digter I 231. II 25, 35, 138, 147, 153, 154, 155, 157, 158. III 14, 43, 157, 170, 181, 228.
- Panduro, Hans Rudolf (1823–1904), Præst II 144.
- Panduro, Johanne, se Sidenius, Johanne.
- Parelius, Hans Ludvig Schiellerup († 1849), Amtsforvalter I 107.
- Paul, Jean, se Richter, Johann Paul Friedrich.
- Paulli, H. S. (1810–91), Kapelmester, Komponist I 111.
- Paulli, Just Henrik (1809–65), Stiftsprovst II 51.
- Paulli, Richard (1846–1911), Overlæge III 220, 221.
- Paulsen, Alberto (1834–1921), pavelig Kammerherre II 84.
- Perrault, Charles (1628–1703), fr. Forfatter III 205.
- Persiani, ital. Kolonialhandler I 70, 72.
- Persiani, Giulia, foregaaendes Hustru I 72.
- Petersen, Provst i Holsten I 28.
- Petersen, Tjenestekarl III 119.
- Petersen, Augusta Sophie Amalie, se Reitzel, Augusta Sophie Amalie.
- Petersen, Carl (1813–70), Broder til Chr. P., Overlærer I 111, 120, 121, 126, 131, 169, 178f., 185, 194, 195, 197f., 219, 223, 227, 229. II 7, 17, 18, 91, 92, 94, 95, 106f. III 20, 35, 99.
- Petersen, Cecilie Margrethe, f. Købke (1816–87), g. m. Chr. P.
I 104, 119, 120, 121, 122, 123, 126, 180, 194, 195, 200, 201, 202.
- Petersen, Christian (1805–52), Broder til Carl P., Urtekræmmer
I 104, 111f., 131, 149, 185, 197.
- Petersen, Clemens (1834–1918), Kritiker II 147, 180. III 57.
- Petersen, Emil (1820–70), Broder til Carl og Chr. P., Proprietær
I 195f.
- Petersen, F. W. C., Typograf I 247.
- Petersen, Fanny (1845–1908), Datter af Carl P., g. m. Skuespiller
Johan Wiehe I 218. II 91, 173.
- Petersen, H. C., Skolelærer i Købelev II 39.
- Petersen, Hans (1793–1862), no. Advokat og Statsraad I 145.
- Petersen, Hans Vilhelm (1770–1847), Fader til Carl, Chr. og
Emil P., Købmand I 120, 195, 201, 202.

- Petersen, Henri (1844–65), Søn af Carl P., stud. polyt. II 193.
- Petersen, Lauritz Vilhelm (1817–79), Biblioteksamanuensis, tit. Professor I 247. II 80, 125.
- Petersen, Lorentz, Vinhandler II 76.
- Petersen, Mariane (1837–1912), Datter af Chr. P., Lærerinde I 195, 201.
- Petersen, N. M. (1791–1862), Litteraturhistoriker I 212.
- Petersen, O., Enkefru III 205.
- Petersen, Otto (1846–1907), Søn af Carl P., Læge III 154.
- Petersen, Ove (1830–92), Arkitekt III 180.
- Petersen, Peter (1810–92), Gravør III 124.
- Petersen, Petrea (1821–56), Chr. P.s Broderdatter, g. m. Fuld-mægtig M. S. Børresen I 194, 196.
- Petersen, Rudolf (1819–66), Broder til Petrea P., Lærer I 194, 196.
- Petersen, Thora, f. Lythans (1819–72), Datter af Muremester J. H. L., g. m. Carl P. I 217, 218, 219, 220, 225, 227, 229, 230. II 7, 17, 91, 92, 94f., 106, 193, 203. III 35, 64, 74, 76, 77, 117, 147, 154, 155, 160, 162, 165, 201, 213.
- Petit, Charles (1776–1823), Bogholder I 104.
- Petit, Emil (1817–93), Læge I 104.
- Petronius Arbitr († 66 e. Kr.), romersk Forfatter III 75.
- Pettoletti, Filippo (1783?–1845), ital. Mimiker I 228, 229.
- Petzholdt, Fritz (1805–38), Maler I 74. III 112.
- Pfaff, Christoph Heinrich (1773–1852), ty. Læge og Naturforsker I 50.
- Philipsen, Arnold (1823–70), Broder til P. G. P., Assistent i Skifteretten III 15.
- Philipsen, Bella, f. Nathanson (1816–1912), g. m. P. G. P. III 195.
- Philipsen, P. G. (1812–77), Boghandler I 143. II 126, 127, 128, 129, 131f., 141, 143. III 11f., 17, 18, 23, 106, 111, 112, 113, 114, 127, 128, 139, 147, 152, 156, 173, 175, 256, 257.
- Phister, Charlotte, f. Oehlenschläger (1811–35), g. m. Skuespiller Ludv. P. I 92.
- Phister, Ludvig (1807–96), Skuespiller I 92. II 89.
- Pignotti, Lorenzo (1739–1812), ital. Forfatter I 72.
- Pingel, Chr. (1793–1852), Geolog I 203.

- Pingel, Henrik (1838–64), Søn af Chr. P., cand. polyt. II 187.
- Pingel, Victorinus (1834–1919), Søn af Chr. P., Filolog, Politiker
I 203. II 187.
- Platon (ca. 427–347 f. Kr.), gr. Filosof III 190, 192.
- Ploug, Carl (1813–94), Redaktør, Digter I 219, 222. II 69, 138,
141, 143, 202, 211. III 14, 57, 76, 132, 136, 138f., 144, 171,
177, 209.
- Ploug, Elise, f. Michelsen (1834–1904), g. m. Carl P. III 46, 98,
99, 136.
- Pontoppidan, Eric Nicolai (1785–1847), Toldinspektør I 196.
- Pontoppidan, Erik (1698–1764), Biskop, Forfatter I 150.
- Poulsen, H. F. (1815–69), cand. phil. I 220, 224.
- Poulsen, Svend († ca. 1680), Snaphanefører I 14, 17, 20.
- Price, James (1801–65), Mimiker I 120.
- Prokesch von Osten, Anton (1795–1876), østr. Diplomat og
Officer I 143.
- Qvarnström, Carl Gustaf (1810–67), sv. Billedhugger II 83.
- Racine, Jean (1639–99), fr. Dramatiker III 59.
- Rahbek, Karen Margrethe, f. Heger (1775–1829), g. m. K. L. R.
II 32. III 56, 179.
- Rahbek, Knud Lyne (1760–1830), Forfatter I 10, 11, 21, 23, 24,
42, 50, 136, 160.
- Rantzau, Grev I 230.
- Rantzau-Breitenburg, Conrad (1773–1845), Rigs greve, Stats-
minister I 162.
- Rasmussen, P. E. (1776–1860), Komponist II 117.
- Rauch, Chr. Daniel (1777–1857), ty. Billedhugger I 172.
- Raupach, Ernst (1784–1852), ty. Forfatter I 67, 69.
- Recke, Adolph (1820–67), Søn af P. R., Forfatter I 196.
- Recke, Charlotte (1828–97), Datter af P. R. I 194, 196.
- Recke, Louise, Datter af P. R. I 194, 196.
- Recke, Peter (1793–1847), Kaptajn, Generalvejinspektør I 196.
- Recke, Thora, Datter af P. R. I 194, 196.
- Recke-Madsen, Caroline, f. Lumbye (1833–1901), Skuespiller-
inde, g. m. Skuespiller Fr. Madsen III 184.
- Reimar, Freimund, se Rückert, Friedrich.

Reimuth, ? I 194.

Reitzel, C. A. (1789–1853), Boghandler (herunder ogsaa Firmaet)
I 12, 13, 14, 15, 25, 27, 28, 46, 64, 65, 104, 142, 143, 183,
198f., 208, 231, 245, 247, 249. II 13, 18, 44, 87, 147. III 32f.,
58, 110, 111, 116, 122, 147, 148, 151, 152, 175, 255f.

Reitzel, Augusta Dorothea, f. Jønke (1835–89), g. m. Carl R.
III 229.

Reizel, Augusta Sophie Amalie (1821–1903), Datter af C. A. R.,
g. m. Skoleinspektør J. C. L. Petersen III 182.

Reitzel, Carl (1833–1911), Søn af C. A. R., Boghandler II 139.
III 220f., 222, 224, 225, 226, 229, 233, 253, 254.

Reitzel, Cathrine (1825–1907), Datter af C. A. R. III 182, 220f.,
225, 227.

Reitzel, Emilie, f. Lindorff (1831–1906), g. m. Theodor R. III 220,
225.

Reitzel, Theodor (1828–1906), Søn af C. A. R., Boghandler I 23,
25. II 69, 99f., 139. III 167f., 172, 173, 211.

Reitzel, Valdemar (1864–76), Søn af Carl R. III 220, 226, 229.

Repp, Thorleifur (1794–1857), isl. Litterat I 10, 24.

Reventlow, Elisabeth Auguste Luise Caroline Sophie, f. Voss
(1812–76), g. m. Eugen R. I 174.

Reventlow, Eugen (1798–1885), Greve, Gesandt I 163, 174.

Reventlow, Frederik (Fritz) Ditlev (1791–1851), Greve, Diplomat
I 173, 187.

Ricci, Angelo Maria (1776–1860), ital. Forfatter og Jurist I 70,
71.

Richardt, Christian (1831–92), Præst og Digter II 123. III 15,
154.

Richter, Johann Paul Friedrich (1763–1825), ty. Forfatter (Jean
Paul) I 109, 142.

Ridinger, Johann Elias (1698–1767), ty. Maler II 10.

Righini, Vincenzo (1756–1812), ital. Komponist I 180.

Riis, Johan Andreas (1794–1843), Præst I 49.

Rimestad, C. V. (1816–79), Politiker, Redaktør III 64.

Rindom, Peter Chr. (1802–44), Bogholder og Kasserer I 59, 77.

Rochefort, Henri (1831–1913), fr. Politiker III 126.

Rode, Gotfred (1830–78), Litteraturhistoriker og Højskole-
forstander II 152, 165, 166. III 15, 235, 239.

- Rode, Margrethe, f. Lehmann (1846–1918), g. m. Gotfred R. III 235, 239.
- Roed, Holger (1846–74), Søn af Jørgen R., Maler III 94.
- Roed, Jørgen (1808–88), Maler III 94.
- Rosa, Salvatore (1615–73), ital. Maler III 172.
- Rosen, Wilhelm Sophus Andreas von (1820–66), Læge I 266.
- Rosenberg, Carl (1829–85), Litteraturhistoriker I 147, 151, 152, 163, 209. III 144.
- Rosenkilde, Christen Niemann (1786–1861), Skuespiller I 13, 14, 20, 25, 30, 43, 46, 53, 55, 91, 103, 109, 161. II 100, 107f., 112.
- Rosenkilde, Maren, f. Falck Christensen (1786–1852), g. m. C. N. R. I 53, 55.
- Rosenløv, J. C., Snedkermester II 76.
- Rosenstand, Ditlev, Købmandssvend I 120.
- Ross, Petronella (1805–75), Forfatterinde III 179.
- Rossing, Carl Vilhelm (1790–1857), Forpagter II 31f., 72.
- Rossini, Gioacchino (1792–1868), ital. Komponist I 67, 68.
- Rothe, August (1795–1879), Lektor I 210.
- Rothe, Viggo (1814–91), Jernbanedirektør, Politiker II 11. III 102.
- Rousseau, Jean Jacques (1712–78), fr. Forfatter III 172, 244, 256.
- Roux, Md. le III 148.
- Rovsing, Kristen (1812–89), Skolebestyrer III 179.
- Rubini, Giovanni Battista (1795–1854), ital. Operasanger I 69.
- Rumohr, Carl Friedrich (1785–1843), ty. Forfatter II 23.
- Rump, Benedicte, f. Spang (1835–97), g. m. Godtfred R. III 124.
- Rump, Godtfred (1816–80), Maler III 124.
- Runeberg, Fridrika, f. Tengström (1807–79), finsk Forfatterinde, g. m. J. L. R. II 203, 204.
- Runeberg, Johan Ludvig (1804–77), finsk Digter II 203.
- Runeberg, Lina, f. Elfving († 1916), g. m. Walter R. III 134.
- Runeberg, Walter (1838–1920), Søn af J. L. R., finsk Billedhugger III 117, 118, 127, 132, 134, 138, 146, 258.
- Rung, Henrik (1807–71), Komponist II 154, 157.
- Rückert, Friedrich (1788–1866), ty. Digter I 22, 53.
- Ryge, J. C. (1780–1842), Skuespiller I 92.

- Rørdam, Frøken, Datter af Peter R. (?) III 136.
 Rørdam, Peter (1806–83), Præst III 154, 204.
- Saint-Aubain, Andreas (1798–1865), Forfatter (Carl Bernhard) II 61.
- Sainte-Palaye, Jean Baptiste La Curne de (1697–1781), fr. Forfatter II 11.
- Sallet, Friedrich von (1812–43), ty. Digter II 169.
- Sally, Henning (1808–65), Fuldmægtig i Overhofmarskallatet I 178, 218.
- Salomon, Amsel Gottschalck (1802–78), Boghandler I 178.
- Salomonsen, L. M., Urtekræmmer II 101, 102.
- Sander, L. C. (1756–1819), Forfatter I 222.
- Sars, Ernst (1835–1917), no. Historiker III 258.
- Saxo (ca. 1200), Historieskriver I 213–216.
- Scavenius, Jacob (1838–1915), Godsejer, Politiker III 93.
- Schack, Hans Egede (1820–59), Forfatter, Politiker II 11.
- Schaffalitzky de Muckadell, Greve ell. Baron II 103.
- Schaldemose, Frederik (1783–1853), Forfatter II 24.
- Schall, Claus (1757–1835), Komponist I 43.
- Schandorph, Sophus (1836–1901), Forfatter II 147. III 14.
- Scharff, Harald (1836–1912), Solodanser II 146.
- Scharling, Henrik (1836–1920), Teolog og Forfatter II 147.
- Schenck, Johan Ulrich Gustav (1762–1840), no. Læge II 124.
- Schiellerup, Bogtrykker I 89.
- Schiødte, Immanuel (1818–73), Læge III 24.
- Schiødte, Sophie, f. Hansen (1831–?), g. m. I. S.
- Schjøtt, Mathilde, se Dunker, Mathilde.
- Schjøtt, P. O. (1833–1926), no. Filolog III 105, 121.
- Schlegel, August Wilhelm (1767–1845), ty. Forfatter I 150.
- Schlegel, Friedrich (1772–1829), ty. Forfatter I 150.
- Schleiermacher, Friedrich Daniel Ernst (1768–1834), ty. Teolog I 92, 143.
- Schmettau, Vilhelm (?) (1839–1906), Greve III 68.
- Schmidt, Rudolph (1836–99), Forfatter III 62, 71, 72f.
- Schnorr von Carolsfeld, Julius (1794–1872), ty. Maler I 72.
- Schorn, Theodor (1796–1879), Sproglærer og Litterat I 176.
- Schottländer & Goldschmidt, Ekviperingshandlere III 147.

- Schou, Faktor II 21, 25, 165.
- Schouw, Joachim Fr. (1789–1852), Botaniker III 68.
- Schreiber, Jomfru I 218.
- Schröder, Frøken I 268.
- Schulenberg, Eduard Alexander von der (1803–70), mecklenburg-strelitzsk Greve og Hofmarskal I 164, 176.
- Schulz, ? I 58.
- Schulz, August Wilhelm Ferd. (1805–?), ty. Læge I 76.
- Schulz, J. A. P. (1747–1800), Komponist I 88.
- Schumacher, Harald (1836–1912), Maler III 191.
- Schwartz, københavnsk Forretningsmand III 147.
- Schønheyder, Gottlieb Windtmill (1790–1882), Præst I 27.
- Scott, Walter (1771–1832), eng. Forfatter I 15, 31, 41. II 5, 32.
- Scribe, Eugène (1791–1861), fr. Forfatter II 61.
- Seest, Georg († 1888), Skuespiller I 112.
- Seidelin, Andreas (1777–1840), Bogtrykker I 133, 142.
- Sergel, Johan Tobias (1740–1814), sv. Billedhugger I 224.
- Shakespeare, William (1564–1616), eng. Digter II 91.
- Sibbern, Fr. Chr. (1785–1872), Filosof I 14, 143, 223. III 96.
- Sick, Julius (1815–84), Diplomat I 187.
- Sidenius, Cathrine, f. Møller (1797–1866), Datter af Biskop Rasmus Møller, g. m. Isaac S. I 24, 48, 71, 79, 95f., 103, 136, 162, 236, 264. II 29, 42, 58, 110f., 116.
- Sidenius, Chr. (1810–85), Søn af Købmand Chr. S., Præst I 6, 39, 41, 57.
- Sidenius, Edvard (1759–1833), Købmand I 44, 48, 68, 71.
- Sidenius, Emilie (1833–1905), Datter af Isaac S. I 96, 255.
- Sidenius, Hanne (1825–50), Datter af Isaac S., g. m. Proprietær T. L. A. Knudsen I 236, 262, 263.
- Sidenius, Henning (1830–31), Søn af Isaac S. I 79.
- Sidenius, Henriette (1837–1912), Datter af Isaac S., g. m. Pastor P. M. Møller I 255. II 110.
- Sidenius, Inga (Ingeborg) (1832–65), Datter af Knud S., g. m. Jens Peter Karmark Bruun II 8, 40, 110, 144.
- Sidenius, Ingeborg, f. Bredenberg (1773–1846), g. m. Edvard S. I 44, 48, 68, 71.
- Sidenius, Isaac (1793–1852), Præst I 24, 48, 71, 79, 96, 103, 120, 136, 158, 236, 256. II 29, 42.

- Sidenius, Isak (1802–58), Vinhandler og Stadshøvidsmand i Nykøbing F. II 8, 41, 110.
- Sidenius, Jacob (1823–76), Søn af Niels S., Præst I 211, 255.
- Sidenius, Jacobine (1841–1923), Datter af Knud S., g. m. Sagfører Chr. Erhard Gulmann I 262. II 39, 40, 144.
- Sidenius, Jakob (1822–42), Søn af Isaac S. I 24.
- Sidenius, Johanne (Hanne) (1830–81), Datter af Knud S., g. m. Pastor H. R. Panduro I 71. II 39, 40.
- Sidenius, Johanne Henriette, f. Schultz (1800–72), g. m. Vinhandler Isak S. II 8, 41, 42.
- Sidenius, Knud Bredenberg (1802–56), Købmand I 58, 118, 122, 124, 126f., 200, 201, 202, 203, 204, 211, 262, 263. II 29, 39, 40, 56. III 249, 250.
- Sidenius, Knud (1836–80), Søn af Knud S., Præst I 263. II 40.
- Sidenius, Margrethe Marie Nancy, f. Mahler (1817–83), g. m. Pastor Chr. S. II 41.
- Sidenius, Marie (1823–99), Datter af Isaac S. II 42, 68, 72, 91, 101, 111.
- Sidenius, Nicoline (1826–93), Datter af Isaac S. II 110, 211.
- Sidenius, Niels (1795–1859), Broder til Isaac S., Præst I 211, 256.
- Sidenius, Nielsine, f. Møller (1802–54), Datter af Biskop Rasmus M., g. m. Knud S. I 44, 48, 66, 71, 118, 122, 124, 125f., 126f., 136, 200, 203, 253, 254, 262, 264. II 18, 29, 39, 40, 56.
- Sidenius, Poul (1835–?), Søn af Isaac S., udvandret til Amerika I 256. II 42.
- Sidenius, Poulina Hansine Christiane (1831–34), Datter af Isaac S. I 79.
- Sidenius, Rasmus (1798–1845), Købmand I 48, 71.
- Sidenius, Rasmus Møller (1828–92), Søn af Isaac S., Skolelærer I 256.
- Sidenius, Waldemar (1834–37), Søn af Knud S. I 126, 127.
- Silva, Roberto Duarte (1837–89), portugisisk Matematiker og Kemiker II 84f., 91f., 129, 137, 150.
- Simonsen, Simon (1841–1928), Maler III 215.
- Skau, Laurids (1817–64), slesvigsk Politiker I 220.
- Skovgaard, P. C. (1817–75), Maler II 67. III 118, 122f., 124.
- Smith, Daniel Peter (1782–1871), Præst I 80.

- Smith, Jensine (ca. 1835–ca. 1905), Søster til Overbibliotekar Birket-S., Husbestyrerinde hos Familien Winther II 177, 179, 188, 196. III 14, 48, 57, 58, 66, 71, 96, 103, 144, 145.
- Snoilsky, Carl (1841–1903), sv. Digter II 204. III 250.
- Snoilsky, Sigrid, f. Banér (1813–56), Moder til Carl S. III 260.
- Sodemann, Leonhard Fr. Carl (1835–70), Fuldmægtig II 110, 116.
- Sodemann, Louise, se Møller, Louise.
- Sokrates (ca. 469–399 f. Kr.), gr. Filosof III 190.
- Soldi, Emile (1846–1906), Søn af Sproglærer Soldyck, Billedhugger, Medaljør III 183.
- Soldyck, Sproglærer III 183.
- Sommerfeldt, Chr. (1796–1860), Præst I 49.
- Sonne, Jørgen (1801–90), Maler III 54, 56, 110, 148.
- Spang, Christiane Philippine, f. Dormeyer (1797–1865), g. m. P. J. S. I 139. II 80.
- Spang, Peder Johannes (1796–1846), Præst I 226.
- Speckter, Otto (1807–71), ty. Tegner I 93, 110. III 33.
- Sporon, Poul Egede (1795–1854), Højesteretsadvokat I 100f.
- Stabell, Johan Henrik (1802–36), Læge I 14, 35, 113.
- Stabell, Olaf Halvard (1838–?), no. Landmand II 199.
- Stabell, Sophie, se Dunker, Sophie.
- Staffeldt, A. W. Schack von (1769–1826), Digter, Amtmand II 15, 69.
- Stage, Gottlob (1791–1845), Skuespiller I 53, 112.
- Stagnelius, Erik Johan (1793–1823), sv. Digter I 56.
- Stamm, A., Dameskræderinde II 94.
- Stang, Fredrik (1808–84), no. Politiker II 29.
- Steen, Adolph (1816–86), Matematiker III 218.
- Steenberg, ? I 118.
- Steenberg, Julius (1830–1911), Operasanger II 89, 110.
- Steenstrup, Poul (1804–70), Præst I 80.
- Steffensen, Jomfru II 6.
- Stigaard, Laura, Datter af Lauritz S. III 60.
- Stigaard, Lauritz (1829–89), Skuespiller III 184.
- Stigaard, Sophie, f. Kø nig (1830–1915), g. m. Lauritz S. III 60.
- Stoltenberg, Chr. Holger (1795?–1877), Malermester, Legatstifter III 192.

- Storck, Peter Fr. (1797–1880), Præst II 77.
- Storm, Edvard (1749–94), Digter og Skolebestyrer II 117.
- Storm, Hans Peter Ingerslev (1804–75), Kantor, senere Præst I 55.
- Storm, Henriette (1808–75), g. m. Pastor C. F. E. Møller I 91, 103.
- Storm, Lise (1810–35), g. m. Pastor Emil Clausen I 91.
- Strodtmann, J. S., ty. Lærer i Kbhvn. I 16.
- Struensee, Johann Friedrich (1737–72), Statsmand II 175.
- Stæger, Laura Mathilde Margrethe (1833–1915), g. m. Niels W. Gade II 91.
- Suhm, P. F. (1728–98), Historiker I 14.
- Suhr, Theodor (1792–1858), Grosserer I 228.
- Sundt, Eilert (1817–75), no. Præst og Sociolog II 19f.
- Sverdrup, Georg (1770–1850), no. Filosof, Filolog og Politiker II 161.
- Sødring, Christopher (1822–81), Mineralvandfabrikant II 95.
- Sødring, Julie, f. Rosenkilde (1823–94), Skuespillerinde, g. m. Christopher S. II 95, 112.
- Sørensen, Amalie (1836–67), g. m. Pastor Rasmus Møller II 110.
- Søtoft, Nicolai (1790–1844), Præst og Forfatter I 15, 17, 21, 25, 29, 31. III 98.
- Tack, Anna, f. Clausen (1809–81), g. 3.º m. Billedhugger Th. Thielemann II 82f., 84.
- Tegnér, Esaias (1782–1846), sv. Digter I 42. III 264.
- Tetzner, Theodor, ty. Forfatter I 267.
- Thaarup, Christen (1795–1849), Søn af Fr. T., Adjunkt, Litterat I 13, 25, 27, 33, 35, 178. II 79, 166.
- Thaarup, Edvard (1811–88), Søn af Fr. T., Boghandler I 243, 244. II 71.
- Thaarup, Frederik (1766–1845), Statistiker og Historiker, Redaktør I 226.
- Thaarup, Marie, f. Keil (1802–73), g. m. Christen T. I 168, 169, 184, 192, 243, 244, 247, 252.
- Thackeray, William Makepeace (1811–63), eng. Forfatter II 24.
- Thaning, Hans Henrik, cand. phil. I 135.

- Thaulow, Poul (1730–87), Biskop Rasmus Møllers Svigerfader, Sukkerraffinadør I 135.
- Theisen, Maren I 137.
- Thiele, H. H. (1787–1839), Bogtrykker I 143.
- Thiele, Hanne, f. Aagesen (1819–92), g. m. J. M. T. I 199.
- Thiele, Just Mathias (1795–1874), Forfatter I 11, 14, 17, 25, 31, 178, 186. II 123, 138.
- Thiele, Sophie, f. Holten (1806–35), g. m. J. M. T. I 64.
- Thielemann, Theobald (1819–1903), Billedhugger II 82. III 26.
- Thiers, Louis Adolphe (1797–1877), fr. Statsmand og Historiker III 193.
- Thomsen, Elisa, se Beyer, Elisa.
- Thomsen, Flora (1832–1900), g. m. Teaterchef E. M. Fallesen, Skuespillerinde II 94.
- Thomsen, Ove (1801–62), Redaktør I 50.
- Thomsen, Valdemar Theodor August Fr. (1830–99), Søn af Ove T., Telegrafbestyrer I 64.
- Thomson, John, eng. Købmand i Florens I 87, 91.
- Thorsen, Christen († 1843), Proprietær I 81.
- Thorsen, Karen, Datter af Christen T., g. m. Købmand Jessen I 81.
- Thorsen, P. G. (1811–83), Bibliotekar og Filolog III 15.
- Thorsen, Sine II 29.
- Thortsen, C. A. (1798–1878), Rektor, Forfatter II 112. III 106.
- Thorvaldsen, Bertel (1768?–1844), Billedhugger I 70, 78, 91, 224. II 162. III 24, 71.
- Thym, J. F. W., ty. Teolog I 30.
- Tiberius (42 f. Kr.–37 e. Kr.), romersk Kejser I 74. III 75.
- Tidemand, Chr. Fr. (1795–1853), Prokurator, Redaktør II 38, 41.
- Tieck, Ludwig (1773–1853), ty. Digter I 40, 109, 142, 150. II 5. III 84.
- Tobiesen, Fritz (1829–1908), Jernbanekommissarius, Kammerherre III 225.
- Topelius, Zachris (1818–98), finsk Digter III 233.
- Torlonia, Anna (1803–74), Hertuginde af Bracciano I 72.
- Torre, Vincenzo ell. Napoleone, ital. Sanger I 217.
- Tour, de la, fr. Frue III 38, 105, 137.
- Trap, J. P. (1810–85), Kabinettssekretær III 44.

- Treschow, Niels (1751–1833), no. Filosof og Politiker I 146.
- Trojel, Thomas (1779–1854), Provst I 58, 128.
- Troppmann, Jean Baptiste († 1870), fr. Mekaniker III 89.
- Tryde, E. C. (1781–1860), Stiftsprovst I 220.
- Tscherning, A. F. (1795–1874), Officer, Politiker I 229. III 84, 193.
- Tscherning, Elenore Christine, f. Lützow (1817–90), g. m. A. F. T. I 229.
- Tutein, Carl (1785–1847), Grosserer I 56.
- Tutein, Julie (1783–1865), g. m. Hollænderen Willem Hendrik Nolthenius III 239f.
- Törmer, Benno (1804–59), ty. Maler I 104.
- Tøxen, J. K. Blok (1776–1848), Litterat III 249.
- Uhland, Johann Ludwig (1787–1862), ty. Digter I 199. III 236.
- Ullman, Wilhelmine, f. Dunker (1816–1915), Datter af Conrardine Dunker, no. Skolebestyrerinde III 104, 121.
- Ussing, J. L. (1820–1905), Filolog III 190.
- Utterdahl, Lærer I 227.
- Valentin, Anna Julie Vilhelmine, f. Eggensen (1811–91), g. m. P. C. V. I 118, 127 (?).
- Valentin, Peter Chr. (1798–1836), Byfoged I 71, 118.
- Vedel, Anders Sørensen (1542–1616), Historiker I 210–216.
- Vedel Simonsen, Lauritz Schebye (1780–1858), Historiker I 267.
- Vergil (70–19 f. Kr.), romersk Digter II 201.
- Vermehren, Fr. (1823–1910), Maler II 82, 83, 92, 204f.
- Vernet, Horace (1789–1863), fr. Maler II 171.
- Vernois, Maxime (?), fr. Læge III 64f., 78, 89, 92, 174, 176.
- Vespignani, Virginio (1808–82), ital. Arkitekt III 81.
- Viborg, Carl (1783–1844), Veterinær I 56.
- Vigano, Francesco (1807–91), ital. Forfatter I 267.
- Vincent, Alexander (1827–83), Restauratør III 106.
- Violanta, se Voigt, Sophie.
- Visby, C. H. (1801–71), Præst I 257.
- Visconti, Pietro (1802–80) ell. Carlo Ludovico (1818–94), ital. Arkæolog III 80.
- Vogelsang, Johan Peter, Superkargo I 191.

- Vogt, Fr. Siegfried (1777–1855), Chargé d'affaires I 75. III 192.
- Voigt, Sophie (1799–?), Forfatterinde I 22.
- Voltelen, Jacob (1827–56), Forfatter II 81.
- Voss, Ludvig (1801–71), Tandlæge I 61, 96, 103.
- Voss, Thora, f. Müffelmann († 1889), g. m. Ludvig V. I 61, 97.
- Vullum, Erik (1850–1916), no. Journalist III 235, 239f.
- Warberg, Troels (?) I 176.
- Watt, Robert (1837–94), Redaktør, Teaterdirektør III 144.
- Weber, Carl Maria von (1786–1826), ty. Komponist I 47.
- Wedersø, August (1834–56), Litterat II 66, 71, 81.
- Wegener, Theodor (1817–77), Maler III 148.
- Wegscheider, Julius August Ludwig (1771–1849), ty. Teolog
I 92.
- Weidemann, Conrad (1798–1864), Grosserer, østrigsk General-
konsul I 209.
- Weis, Andreas (1815–89), Søn af E. P. W., Møllejer III 177.
- Weis, Carl (1809–72), Søn af E. P. W., Departementschef
III 177, 254.
- Weis, Ernst (1807–73), Søn af E. P. W., Overretsassessor III 46,
177.
- Weis, Ernst Peter (1776–1845), Distriktskirurg I 224.
- Weis, Hans Chr. (1811–82), Søn af E. P. W., Stiftsfysikus I 224.
III 177.
- Welhaven, Hjalmar (1850–1922), Søn af J. S. C. W., no. Arkitekt
III 157.
- Welhaven, Ida (1846–1915), Datter af J. S. C. W. III 157.
- Welhaven, Johan Sebastian Cammermeyer (1807–73), no. Digter
I 104, 250. II 92, 98, 120, 161. III 157.
- Welhaven, Josephine, f. Bidoulac (1812–66), g. m. J. S. C. W.
II 50, 92, 98.
- Welhaven, Marie (1854–1932), Datter af J. S. C. W. III 157.
- Wendelboe, Søren (1775–1852), Læge I 136.
- Wergeland, Henrik (1808–45), no. Digter I 88.
- Werlauff, E. C. (1781–1871), Overbibliotekar II 9, 117.
- Werliin, Chr. (1804–66), Præst I 118, 185. II 72, 73, 77, 90.
- Werliin, Henri (1837–92), Søn af Chr. og Julie W., Fuldmægtig
i Finansministeriet I 118. II 72, 73, 77, 89f., 92, 98, 102,

- 106f., 111, 112, 125, 139, 164, 167, 176, 179, 183, 191, 196.
 III 17, 41, 46, 49, 53, 54, 56, 67f., 69, 70, 72, 78, 88, 96, 106,
 107, 109, 111, 115, 126, 130, 147, 152, 154, 155, 164, 174,
 175, 183, 187, 197, 207, 213, 221, 227, 232, 233, 245, 252,
 253, 255, 260f., 262.
- Wessely, Abraham (1800–75), Dispatchør, Politiker III 112.
- West, ? III 16.
- Westengaard, Elise Maria, f. Høyen (1800–47), g. m. L. C. D. W.
 I 227.
- Westengaard, Lauritz Chr. Ditlev (1795–1853), Adjunkt, senere
 Præst I 227.
- Westermann, B. V., Sukkerraffinadør II 103.
- Wexschall, Anna, f. Brenøe (1803–56), g. 1.° m. F. W., 2.° m.
 Skuespiller N. P. Nielsen, Skuespillerinde I 50, 62, 92, 148,
 194, 226.
- Wexschall, Friderich (1798–1845), Violinist I 62.
- Wexschall, Thora (1824–48), Datter af F. W. I 62.
- Weyse, C. E. F. (1774–1842), Komponist I 42, 43, 47, 84, 170,
 179, 257. III 68, 124, 222, 229f., 247.
- Wichfeldt, Henning (1767–1846), Godsejer, Oberstløjtnant I 79,
 97, 120.
- Wichfeldt, Jørgen (1800–88), Søn af H. W., Godsejer I 72.
- Wiehe, Michael (1820–64), Skuespiller I 226. II 196.
- Wiehe, Wilhelm (1826–84), Skuespiller III 110.
- Wilster, Chr. (1797–1840), Lektor, Forfatter I 100, 110, 246.
 III 58.
- Winsløw, Carl (1796–1834), Skuespiller I 46, 92.
- Winsløw, Sophie Jacobine, f. Schaltz (1800–76), g. m. Carl W.,
 Skuespillerinde I 46.
- Winther, Frederik (1809–81), Præst I 200.
- Winther, Hans Chr. (1759–1808), Fader til Chr. Winther, Præst
 I 9, 142. II 32.
- Winther, Ida (1835–82), Datter af Chr. Werliin og Julie Winther
 I 118, 217, 227, 229, 255, 256, 257, 259, 260, 263, 267. II 7,
 17, 18, 26, 31, 41, 42, 43, 51, 59, 62–64, 67, 68, 72, 74, 75,
 76, 77f., 81, 87, 88, 90, 91, 92, 97, 99, 100, 101, 103, 105,
 111, 112, 116f., 119, 123, 125, 139, 144, 147, 154, 155, 158,
 159, 164, 167, 177, 178, 179, 180, 181, 188, 191, 195, 196,

- 200, 210. III 14, 17, 20, 24, 25, 30, 37, 38, 40, 46, 48, 49, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 61, 64, 65, 66, 67, 69, 71, 77, 78, 80, 82, 85, 86, 87, 89, 91, 92, 93, 95, 96, 100, 103, 105, 106, 111, 112, 115, 117, 118, 120, 126, 127, 129, 132, 135, 136, 137, 138, 142, 143, 144, 145, 147, 153, 154, 155, 162, 165, 166, 169, 171, 178, 191, 194, 199, 200, 201, 205, 207, 213, 214, 215, 217, 220, 222, 228, 233, 235, 236, 240, 242, 243, 244, 245, 247, 248, 252, 253, 254, 257, 258, 259, 261, 262, 264.
- Winther, Julie, f. Lytthans (1813–81), Datter af J. H. Lytthans, g. 1.º m. Chr. Werliin, 2.º m. Chr. Winther I 118, 178 (?), 185f., 237f., 252, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 265–267, 268, 269. II 6, 16, 17, 18, 20, 21, 25, 26, 31, 32, 33, 36, 40, 41, 42, 43, 44, 47, 49f., 51, 52, 55, 59, 61, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 77f., 85, 86, 87, 97f., 111, 114, 116f., 119, 123, 125, 128, 129, 136, 139, 140, 144, 147, 148, 150, 154, 155, 156, 157, 159, 164, 167, 170f., 172, 174, 175, 177, 179, 181, 183f., 186, 187, 188, 191, 193, 194, 195, 196, 198, 200, 202, 203, 204, 205, 206, 208. III 6, 7f., 10, 14, 17, 20, 22, 24, 25, 30, 31, 32, 35, 37, 38, 39, 40f., 46, 48, 49, 53, 54, 58, 59, 60, 61f., 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 77, 80, 82, 86, 87f., 89, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 103, 105, 108, 121, 143, 151, 153, 162, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 174, 175, 176, 178, 180, 191, 192, 194, 199, 200, 201, 203, 205, 207, 209f., 211, 212, 214, 215, 216, 217, 220, 221, 222, 227, 228, 229, 233, 236, 240, 242, 244, 245, 247, 248, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264.
- Winther, Rasmus (1765–1829), Farbroder til Chr. Winther, Præst I 115, 161, 259, 260. II 32.
- Wolff, Albert (1814–92), ty. Billedhugger I 112.
- Worm, Oluf (1757–1830), Rektor I 65.
- Worsaae, J. J. A. (1821–85), Arkæolog III 12.
- Worsøe, Waldemar Fr. Carl (1830–1903), Præst II 109f., 116.
- Wulff, Chr. (1810–56), Søn af Admiral Peter Fr. W., Kaptajn I 93.
- Wulff, Peter (1808–81), Søn af Admiral Peter Fr. W., Kontre-admiral I 93.
- Wulff, Peter Fr. (1774–1842), Admiral I 93. III 247.
- Wulfsberg, Chr. August (1811–84), no. Advokat II 30.

Würz, ? I 176.

Wøldike, Fr. (1832–83), Boghandler III 159, 168.

Zahle, Sophus (1797–1837), Præst, Forfatter I 109.

Zeise, Familien II 81.

Zeuthen, Achtonia († 1861), Institutbestyrerinde II 101, 103.

Zinck, Ludvig (1776–1851), Komponist I 88, 148.

Zøylner, H. N., Te- og Sukkerhandler I 196.

Oehlenschläger, Adam (1779–1850), Digter I 14, 42, 47, 92, 150, 191, 220f., 231, 238, 239. II 24, 58, 151, 162. III 82.

Oehlenschläger, Johannes (1813–74), Søn af Adam O., Toldinspektør, Kammerjunker II 52, 58.

Ørsted, Anders Sandø (1778–1860), Statsmand, Retslærd II 44. III 42, 44.

Ørsted, H. C. (1777–1851), Fysiker I 234. III 91.

Oertzen, von, mecklenburg-strelitzsk Kammerherre I 170, 179.

Oertzen, Ida Augusta Wilhelmine Otilia von, mecklenburg-strelitzsk Hofdame I 187, 188, 194.

Ørum, Jens Marcus Høeg (1785–1867), Universitetspedel I 114.

BREVREGISTER

- Emil Aarestrup, *fra*: Nr. 89.
N. C. L. Abrahams, *til*: Nr. 8, 42.
J. G. Adler, *fra*: Nr. 120 – *til*: Nr. 114, 122, 141.
Christian Agerskov, *til*: Nr. 81, 84, 115, 117, 145.
H. C. Andersen, *fra*: Nr. 275, 294, 296 – *til*: Nr. 54, 256, 258,
265, 274, 286, 293, 295, 365.
Oluf Bang, *til*: Nr. 502.
Ludvig, Berg, *til*: Nr. 18.
A. P. Berggreen, *til*: Nr. 56, 137, 138.
H. V. Bissen, *til*: Nr. 46.
E. Bojesen, *til*: Nr. 53.
Jørgen Carsten Bloch Borchsenius, *til*: Nr. 10.
Georg Brandes, *til*: Nr. 506.
Petrine Bredsdorff, *til*: Nr. 139, 142, 157, 233.
Ludvig Bødtcher, *fra*: Nr. 191, 341 – *til*: Nr. 43, 45, 73, 97, 119,
124.
Christian VIII, *fra*: Nr. 112.
Camilla Collett, *fra*: Nr. 212 – *til*: Nr. 215.
Edvard Collin, *til*: Nr. 161.
Johan Dahl, *fra*: Nr. 298 – *til*: Nr. 65, 102, 108, 210, 297.
Ove Dahlstrøm, *til*: Nr. 35, 66, 67, 71, 72, 79, 80, 88.
Bernhard Dunker, *fra*: Nr. 254, 260, 299, 330, 343.
Emil Erslev, *fra*: Nr. 170.
Frederik Fabricius, *fra*: Nr. 183, 252, 303 – *til*: Nr. 185.
Ilia Fibiger, *fra*: Nr. 269 – *til*: Nr. 270.
Frederik Fiedler, *fra*: Nr. 338.
Georg Christian Freund, *fra*: Nr. 230.
Christen Friis, *fra*: Nr. 203 – *til*: Nr. 202.
P. C. Stenersen Gad, *til*: Nr. 144, 146, 147.
Edmund W. Gosse, *til*: Nr. 486.

- Constantin Hansen, *fra*: 193, 250, 253, 277, 287, 288, 290, 306, 316, 318, 320, 326, 329, 334, 335, 340, 342, 344, 346, 347, 349, 354, 357, 364, 368, 369, 371, 373, 374, 375, 378, 380, 388, 435, 479, 492, 494, 497, 505, 515 – *til*: Nr. 289, 304, 307, 317, 319, 332, 339, 351, 353, 362, 366, 367, 370, 372, 381, 382, 386, 387, 389, 390, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 413, 414, 417, 436, 455, 460, 463, 464, 466, 467, 468, 469, 470, 473, 475, 476, 480, 482, 485, 490, 493, 495, 508, 511, 512, 514.
- Carsten Hauch, *fra*: Nr. 91, 93, 155, 259, 284.
- Johan Ludvig Heiberg, *til*: Nr. 27.
- Johanne Luise Heiberg, *fra*: Nr. 231 – *til*: Nr. 32, 268.
- Johannes Helms, *fra*: Nr. 267, 280 – *til*: Nr. 266, 276, 281.
- Henrik Hertz, *fra*: Nr. 195, 356 – *til*: Nr. 53, 58, 247, 264, 314, 361.
- Claus Winter Hjelm, *fra*: Nr. 101.
- Chr. Hostrup, *til*: Nr. 262, 279, 447.
- Frederik Høegh-Guldberg, *fra*: Nr. 159, 160, 171.
- B. S. Ingemann, *fra*: Nr. 156 – *til*: Nr. 154.
- C. G. Iversen, *til*: Nr. 205.
- H. V. Kaalund, *fra*: Nr. 363 – *til*: Nr. 360.
- Rudolph Kraft, *fra*: Nr. 226.
- Henrik Krøyer, *fra*: Nr. 184.
- F. L. Liebenberg, *fra*: Nr. 222, 291, 302, 462 – *til*: Nr. 176, 179, 180, 187, 192, 197, 198, 199, 213, 214, 217, 218, 219, 221, 223, 228, 229, 285, 292, 300, 301, 311, 331, 350, 420, 438, 441, 453, 457, 458, 461, 481, 484, 487.
- A. P. Liunge, *til*: Nr. 4, 6, 9, 19, 20, 21, 22, 23, 33, 49.
- Dorothea Liunge, *til*: Nr. 26, 30, 37.
- C. B. Lorck, *til*: Nr. 140.
- H. H. Lynge, *til*: Nr. 489.
- Chr. Molbech, *fra*: Nr. 189, 206 – *til*: Nr. 50, 59, 62, 100, 104, 207.
- Chr. K. F. Molbech, *til*: Nr. 273.
- Adam Wilhelm Moltke, *til*: Nr. 29, 98.
- L. Moltke-Huitfeldt, *fra*: Nr. 501.
- D. G. Monrad, *fra*: Nr. 48, 158, 172, 173, 369, 428, 444, 483 – *til*: Nr. 105, 106, 107, 225.

- Emilie Monrad, *fra*: Nr. 178, 181, 201, 324, 379, 410 – *til*: Nr. 175, 177, 190, 204, 209, 220, 227, 237, 240, 249, 261, 271, 305, 312, 322, 325.
- Alvide Müffelmann, *til*: Nr. 34, 36, 52, 61, 64, 68, 69, 70.
- Eline Møller, *til*: Nr. 131.
- Hanne Møller, *til*: Nr. 1, 31.
- Hans Ulrik Møller, *fra*: Nr. 94, 168, 174, 208, 216, 246, 251.
- Johan Frederik Møller, *til*: Nr. 36a (III 249).
- Poul Møller, *til*: Nr. 78, 87.
- Rasmus Møller, *fra*: Nr. 40, 47, 134, 135 – *til*: Nr. 92.
- W. v. Normann, *fra*: Nr. 126.
- Frederik Paludan-Müller, *fra*: Nr. 272, 278, 352.
- Hanne Panduro, *til*: Nr. 283.
- Cecilie Margrethe Petersen, *til*: Nr. 76, 103, 129.
- Christian Petersen, *fra*: Nr. 75, 95 – *til*: Nr. 63, 82, 83, 85, 86, 110, 121, 127, 128, 132, 133.
- H. C. Petersen, *fra*: Nr. 257.
- Fritz Petzholdt, *til*: Nr. 44.
- P. G. Philipsen, *til*: Nr. 358, 454, 471.
- Ophelia Pingel, *fra*: Nr. 321.
- Carl Ploug, *fra*: Nr. 407 – *til*: Nr. 385, 409.
- Kamma Rahbek, *til*: Nr. 2, 3, 11.
- Knud Lyne Rahbek, *til*: Nr. 28.
- Conrad Rantzau-Breitenburg, *fra*: Nr. 99.
- Arnoldus Reimers, *fra*: Nr. 474.
- C. A. Reitzel, *til*: Nr. 188, 194, 196, 200.
- Theodor Reitzel, *fra*: Nr. 459, 465, 499 – *til*: Nr. 377, 496, 498, 500, 503, 513.
- Chr. Richardt, *til*: Nr. 255, 282, 336, 337.
- Michael Rosing, *fra*: Nr. 476 – *til*: Nr. 263, 477, 488.
- Petronella Ross, *til*: Nr. 136, 406, 472.
- Samfundet til den danske Literaturs Fremme, *til*: Nr. 143.
- Sangforeningen „Quartetten“, *til*: Nr. 412.
- Sophus Schandorph, *til*: Nr. 355.
- Mathilde Schjøtt, *fra*: Nr. 411, 415, 423.
- Theodor Schorn, *til*: Nr. 232.
- Cathrine Sidenius, *til*: Nr. 109.
- Cathrine og Isaac Sidenius, *fra*: Nr. 169.

- Knud Sidenius, *til*: Nr. 24, 25, 41, 51.
 Wilhelm Smidt, *til*: Nr. 77.
 Carl Snoilsky, *fra*: Nr. 308, 310, 315, 323, 328, 504 – *til*: Nr. 309, 313, 327, 510.
 Leonhard Sodemann, *til*: Nr. 333.
 Peder Johannes Spang, *til*: Nr. 96.
 Lauritz Stigaard, *til*: Nr. 391.
 Studenter ved Københavns Universitet, *til*: Nr. 90.
 Studenterforeningens Seniorat, *fra*: Nr. 345, 507 – *til*: Nr. 55, 57, 60, 408, 509.
 Carl Säve, *fra*: Nr. 211.
 Christen Thaarup, *fra*: Nr. 162, 163, 164, 165, 166, 167 – *til*: Nr. 116, 123, 125.
 Just Mathias Thiele, *til*: Nr. 38, 113, 118, 130.
 Ove Thomsen, *til*: Nr. 39.
 Vilhelm Thomsen, *til*: Nr. 376.
 Frederik Ulrik Timm, *fra*: Nr. 186.
 C. H. Visby, *til*: Nr. 5, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 17.
 Carl Weis, *fra*: Nr. 383 – *til*: Nr. 384.
 Henri Werliin, *til*: Nr. 456.
 Julie Winther, *fra*: Nr. 242 – *til*: Nr. 148, 149, 150, 151, 152, 153, 224, 234, 235, 236, 238, 239, 241, 243, 244, 245, 248, 416, 418, 419, 421, 422, 424, 425, 426, 427, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 437, 439, 440, 442, 443, 445, 446, 448, 449, 450, 451, 452.
 N. C. Øst, *til*: Nr. 74.
-

- F. L. Liebenberg *til* Julie Winther: Nr. 521.
 Jensine Smith *til* Carl Snoilsky: Nr. 522, 524.
 Carl Snoilsky *til* Jensine Smith: Nr. 523, 525, *til* Nicolaj Bøgh: Nr. 526.
 Julie Winther *til* Emilie Monrad: Nr. 182, *til* Constantin Hansen: Nr. 491, 516, *til* Theodor Reitzel: Nr. 5, 17, 518, 519, 520.
-

Oplysninger om Chr. Winther: Nr. 111.